

7927.

ГРАММАТИКА
РОССІЙСКАГО ЯЗЫКА

въ пользу
Польскаго юношества
въ
Волынской Гимназіи
изданная
Михаиломъ Бутовскимъ

GRAMMATYKA

la
użytku [illegible]dzi Polskiey
w Gymnazyum Wołyńskiem
wydana
przez
MICHAŁA BUTOWSKIEGO

W Drukarni XX. Bazylianow.
W POCZAIOWIE ROKU 1809

792
317114

PRZEDMOWA.

Język Słowiański iest iednym z tych pierwiastkowych Języków, które początek swóy wzięły w ten czas, gdy w odległey starożytności rozmaité pokolenia rodu ludzkiego rozdzieliły się na narody. Piérwiastki iego tak grubą zakryté są zasłoną, iż przez nią żadné ieszcze dotąd acz naybystrzéysze nie przeyrzało oko. Historya opisuie nam wprawdzie zwycięstwa *Słowianów* w ten czas, gdy Ci pod rozmaitemi nazwiskami zaludniali iuż znaczną część Europy i Azyi; lecz daiąc nam wiedziéć o ich zwycięstwach, zamilcza o postępku ich rozumu. Mamy iednakże powod sądzenia, że oświécenie nie oddzielne u nich było od męstwa i że gromczé pienia towarzyszyły zawsze zwycięstwóm ich oręża; Samo bowiém zrzódło nadawanych im nazwisk: *Sławianie*, *Słowianie*, każe się namyslać, ażali sława oręża, lub też piękność słów czyli mowy ich, znakomitszey zapewnie nad inné, była w tey mierze przyczyną. Co mówię, namyślać się ? Jmiona: Sławianie, Słowianie, pokazuią nam z siebie samé, że sława była dla nich kolébkę, a piękność mowy głosicielką ich czynów. Jakoż mogłżeby iężyk ten stać się oycem tylu dotąd żyiących iężyków, gdy by sam nie był zbogacony dziełami wie-

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Языкъ Славянскій есть одинъ изъ тѣхъ первородныхъ языковъ кои произошли при давнобытномъ смѣшеніи и разселеніи народовъ. Младенчество его обвито мрачными пеленами сквозь которыя не могло еще проникнуть любопытное око. Исторія описываетъ побѣды Славянъ, когда они подъ различными именами населяли уже обширную часть Европы и Азіи; но возвѣщая успѣхи военные молчитъ объ успѣхахъ ихъ разума. Можно однакожъ предполагать, что просвѣщеніе сопутствовало ихъ мужеству, и громъ побѣдоноснаго оружія сопровождался громомъ звучнаго пѣснопѣнія. Самый корень Славянскаго (Словенскаго) имени, даетъ поводъ сумнѣваться, слава ли оружія, или слова изящество, было причиною онаго. — что говорю, сумнѣваться? Имя Славянъ показуетъ намъ, что слава была ихъ колыбелію а слово вѣстникомъ ихъ дѣяній. — И могъ ли языкъ ихъ быть источникомъ толь многихъ языковъ нынѣ существующихъ, если бъ самъ онъ не былъ обогащенъ изобрѣтеніями многихъ вѣковъ и обра-

зованъ

ków i wydoskonalony pracą wielu dowcipów. Jleż to może, Boianów (*) opiewali czyny Bohaterów daleko pierwiey niźli wygnaniec Rzymu żałośny ton Lutni swoiey zastosował do ich tonów; lecz czas pochłonął wszystkie té pamiątki, a potomkóm zostawił w udziale smutne tylko przeznaczenie błąkać się i gubić w niepewności domysłów.

Przeznaczenie zaiste smutné. Jleż to bowiem pytań względem samego tylko abecadła powstaie dotąd nie podobnych do rozwiązania ? Ktoż by niechciał wiedzieć, iakiemi na przykład, literami pisał Owidyusz swé Słowiańskie Elegie. (*) Czy mieli w ów czas Słowianie swe własne abecadło, lub też

(*) Boian był starożytny Wiérszopis Rossyyski. O nim z wielką pochwałą wspomina w dziele swoiém Wierszopis, który opiewał dzieie Igora. Epochę życia iego naznaczaią w czasach Bałwochwalswa Rossyi, zatem w X. wieku.

(**) Owidyusz wysłány był na wygnanie do ziemi Gotów, którzy, że byli Słowianami, do wiodł tego JX Rucz w Historyi swoiey w Xiędze 1. w Rozdziale VII; że zaś pisał Językiem tego narodu, rzecz widoczna z własnego iego wyznania: *Et Getico scripsi sermone libellum.*

tylko

зованъ трудами многихъ талантовъ! Сколько может быть Бояновъ (*) воспѣвали богатырскіе подвиги прежде, нежели Римскій изгнанникъ настроилъ на ладъ ихъ, свою печальную Лиру (**). - Время поглотило всѣ ихъ произведенія, и возложило на потомковъ печальную должность теряться въ невѣрныхъ догадкахъ.

„Должность по истинѣ печальную! - - Сколько вопросовъ въ отношеніи къ одному только букварю остаются доселѣ неразрѣшимыми! - кто бъ не хотѣлъ знать, какими на пр: буквами писалъ Овидій Славянскія свои Елегіи! - Имѣли ли тогда Славяне собственный букварь, или пользовались алфавитомъ другаго народа? - какой онъ былъ, если они его имѣли, или чьимъ

(*) Боянъ былъ древній Россійскій Стихотворецъ, о коемъ съ великою похвалою упоминается въ пѣсни о походѣ Игоревѣ. Существованіе его относятъ ко временамъ Россійскаго Идолопоклонства; слѣдственно къ X. вѣкѣ.

(**) Овидій былъ сосланъ въ землю Гетовъ, кои были Славяне: какъ въ Главѣ VII. Книгѣ I. Исторіи Раича доказано. - Что на Гетскомъ языкѣ писалъ онъ, сіе неоспоримо по собственному Его признанію: Et Getico scripsi sermone libellum.

tylko pozyczone ? Jeżeli swe własne; iakież więc one było ? Jezeli zaś pozyczone, to od kogo ? któż by, mówię, nie chciał wiedzieć o wszystkich tych acz drobnych szczegółach, gdy by miał choć słaby promyk nadziei zazaspokoienia ciekawości swoiey ? Lecz ponieważ we wszystkich ięzykach z Słowiańskiego zrodzonych, pamiątki starożytney Literatury nie wracaią nas daley iak do wieku X; wszystkie zatém usiłowania naszé zgłębienia w tym względzie odlegleyszey starożytności, są naprózné.

Naydawnieysze abecadło Słowiańskie, o którym w Historyi znayduiemy acz ciemné wzmianki iest abecadło tak zwane *Głagolitańskie*. Miał ię wynalezdź podług swiadectwa *Maurourbina*, *Hieronim S.* na początku wieku IV. dla Słowianów w Jlliryku i Dalmacyi zamieszkałych, który i Pismo Swięte przełożył na ich ięzyk. Lecz *Grabißowich* wynalazek ten posuwa nie równie daley, twierdząc bowiem, że nazwiska głosek były razem nazwiskiem Bóstw Słowiańskich, mniéma, iż té znané ieszcze były w czasach Balwochwalstwa Jlliryyczyków. Nie wchodząc w scisłe roztrząsanie mniemania tego, powiém tylko, że samé postaci głoskóm abecadła Głagolitańskiego w guscie Azyatyckim nadané bez względu na ich prostotę i łatwość pisania, tudzież zupełna ich

чьимъ имянно пользовались, если не имѣли? - кто бъ, говорю, не хотѣлъ знать всѣхъ сихъ подробностей, еслибъ имѣлъ хотя малѣйшую надежду удовлетворить своему любопытству? но во всѣхъ языкахъ происходящихъ отъ языка Славянскаго, произведенія древней словесности не восходятъ выше X. вѣка - и всѣ наши усилія проникнуть во времена отдаленнѣйшія, остаются безуспѣшными.

Древнѣйшій Славянскій букварь, о которомъ въ Исторіи находимъ мы нѣсколько темныхъ извѣстій, есть букварь такъ называемый Глаголитанскій. Блаженный Іеронимъ, по свидѣтелству Мауроурбинову, издалъ оный для Славянъ Иллирійскихъ и Далматскихъ въ началѣ IV. вѣка, и перевелъ на языкъ ихъ Священное писаніе; но Г. Грубиссовихъ относитъ далѣе его изобрѣтеніе, полагая, что названія буквъ были вмѣстѣ названіями боговъ Славянскихъ. Онъ заключаетъ, что букварь сей существовалъ еще во времена Иллирійскаго Идолопоклонства. Не входя въ подробное разсмотрѣніе сего мнѣнія, скажу только, что образованіе буквъ Глаголитанскихъ сдѣланное во вкусѣ Азитскомъ, безъ всякаго Грамматическаго

różność od głosek innych narodów, pokazuią iuż odległą ich starożytność.

W Końcu wieku IX. a bardziéy w wieku X. SS. Cyryll i Metodyusz opowiadaiąc wiarę Chrzesciiańską Słowianóm w Morawii i nad brzegami morza Bałtyckiego osiadłym, ułożyli dla nich nowe abecadło, znane pod nazwiskiem *Cyrylliczn ego*. Podobieństwo iego wielkie do Greckiego, w X. wieku używanego., wskazuie zrzódło z którego wzięte zostało; a nazwiska głosek zamykaiącé w sobié podług mniemania JP. Tredjakowskiego przepisy moralności, swiadczą, że wynalazcy ich, przy piérwszym zaraz kroku do Swiątyni Nauk, starali się, oswiecenie rozumu połączyć z ukształceniem serca.

Za Panowania PIOTRA Wielkiego abecadło Cyrylliczne poniosło wielką odmianę. Ten Mądry Monarcha, który nową północy nadał postać, pragnąc ułatwić poddanym swoim naukę obcych ięzykow Europeyskich, przedsięwziął zbliżyć abecadło narodu swego do Łacińskiego, powszechnie prawie używanego. Tym końcem wszystkié głoski nie maiącé z Łacińskiemi żadnego podobieństwa, albo odmienione nieco, albo zupełnie wyrzuconé. Lecz doswiadczenie przekonało, iż

często

каго разчета и Економіи, безъ всякаго подражанія алфавитамъ другихъ народовъ, само собою показываетъ уже его глубокую древность.

Въ концѣ IX. или справедливѣе въ X. вѣкѣ, Кириллъ и Меѳодій, проповѣдуя Христіянство Славянамъ Моравскимъ и Балтійскимъ составили для нихъ новый букварь извѣстный подъ именемъ Кириловскаго. Сходство сего алфавита съ алфавитомъ Греческимъ X. вѣка открываетъ намъ источникъ его происхожденія; а названія буквъ, заключающія въ себѣ нравственныя правила, по мнѣнію Г. Тредьяковскаго, суть свидѣтельствомъ, что изобрѣтатели онаго при первомъ шагѣ во святилище наукъ, старались соединить просвѣщеніе разума съ образованіемъ сердца.

Въ Царствованіе ПЕТРА Великаго букварь Кириловскій претерпѣлъ въ Россіи великое измѣненіе. Мудрый образователь сѣвера, желая облегчить для своихъ подданыхъ изученіе другихъ Европейскихъ языковъ, хотѣлъ сближить букварь ихъ съ алфавитомъ Латинскимъ вездѣ почти употребляемымъ, и всѣ буквы не имѣющія сходства съ Латинскими или нѣсколько отмѣнены, или совершенно оставлены; но опытъ доказалъ, что приведені•

częstokroć uskutecznienie naylżeyszych na pozór zamiarów, ciągnie za sobą nie pokonané trudności: a tak i ten dowcipny zamiar pozostał bez uskutecznienia; Skutkiem tego usiłowania był Elementarz, iakiego dotąd Rossyianie we wszystkich działach swieckich używaią.

Gdy tak mało wiémy o pierwiastkowo używaném przez *Słowian* abecadle, tém mniéy ieszcze wiedziéć możemy, czyli starożytni Słowianie mieli Grammatykę swego ięzyka. Naydawnieysza ze znanych nam iest wydana na początku wieku XVII. przez Melecyusza Smotryckiego. Prawidła w niéy umieszczoné powiększey części wzięté są z Grammatyk Greckich; boteż wtedy kſztałcony ięzyk Słowianów, co do *Składni* swoiey, podobny był Greckiemu. Lecz od czasów Łomonosowa i Sumarokowa, którzy piérwsi wskazali drogę do pisania Grammatyki Rossyyskiey, iak nie ma nic zwyczaynieyſzego nad iey pisanie, tak znowu nié ma podobno nic takiego, co by tak leniwym do doskonałości swo iey postępowało krokiem. Jedné bowiém z nich aż nadto są krótkie i dla tego samego iuż niedokładne; drugie znowu aż nadto obszérné i tém samém także nie dokładné. Rozum bowiém i pamięć błąkaiąc się w odmęcie niezliczonych prawideł podlegaiących znowu

niezmier-

деніе въ дѣйство легчайшихъ по видимому предначертаній, не рѣдко бываетъ сопряжено съ величайшими неудобствами, и остроумное сіе предпріятіе осталось безъ исполненія. Слѣдствіемъ сего покушенія былъ букварь Гражданскій употребляемый и доселѣ во всѣхъ свѣтскихъ Россійскихъ книгахъ.

Но если мало знаемъ мы о давнѣйшихъ букваряхъ Славянскихъ, то еще менѣе о томъ, имѣли ли древніе Славяне Граммашику своего языка? Давнѣйшая изъ извѣстныхъ намъ, выдана Мелетіемъ Смотрицкимъ въ началѣ XVII. вѣка. Правила оной заняты большею частію изъ Граммашиковъ Греческихъ, поелику и языкъ Славянскій того времени былъ образованъ по подобію Греческаго; но со временъ Ломоносова и Сумарокова отворившихъ путь къ Россійской Грамматикѣ, нѣтъ ничего обыкновеннѣе, какъ писать оную, и нѣтъ можетъ ничего, чтобы такъ медлѣнно восходило къ своему совершенству. Однѣ изъ нихъ слишкомъ кратки; и потому не совершенны, другія слишкомъ пространны и также не совершенны. Умъ и память блуждая въ безчисленныхъ правилахъ подверженыхъ безчисленнымъ исключеніямъ, и не находя спасительной нити, могущей руководить ихъ въ семъ излучие-

niezmierney liczbie wyiątków, a nie znayduiąc w nich tey zbawienney nici, którey by się w postępowaniu swoiém w tym błędnym Labyryncie trzymać mogły, morduią się, słabieią i na koniec zupełnie ustaią. A tak i usiłowania Autorów pokazać wszystkie szczegóły ięzyka, usiłowania w celu swoim wprawdzie chwalebne, nie dostępuią zamiarów swoich.

W Grammatyce, teraz wydaiącey się usiłowałem uniknąć tych niedoskonałosci. Nie iest ona krótka; zamyka bowiem wszystkie prawidła powszechnieysze: ani też długa, gdyż nie wchodzi w drobne szczegóły które więcéy morduią niżli nauczaią. W iey układzie trzymałem się porządku *Grammatyki dla szkół narodowych JX. Kopczyńskiego*, dla tego, że porządek takowy prowadzenia uczących się od łatwiéyszych rzeczy do trudniéyszych iest naynaturalnieyszym. Trymałem się Przewodnika swoiego sciśle, tam gdzie można było; odstępowałem zaś, gdzie tego potrzeba wymagała. W takowém postępowaniu dwa różne pożytki znaydowałem: Piérwszy, iż przezto samo iuż wydawały się na oko: różnica i podobieństwo ięzyków Polskiego i Rossyyskiego; Drugi że dla uczących się ninieyszey Grammatyki, a znaiących ciąg prawideł z Grammatyki JX. Kopczyńskiego pozostaie tylko uważać w niey samą istotę

prawi-

чистомъ лабиринтѣ, утопляются, слабѣютъ, изнемогаютъ и усилiя Сочинителей показать языкъ во всѣхъ его подробностяхъ, усилiя впрочемъ благонамѣренныя, не достигаютъ своей цѣли.

Въ Грамматикѣ теперь издаваемой старанось избѣжать сего недостатка. - она не коротка; ибо имѣетъ въ себѣ всѣ правила болѣе другихъ общiя - и не долга; ибо не входитъ въ малыя подробности болѣе затрудняющiя, нежели научающiя. Въ разположенiи оной слѣдовалъ я Грамматикѣ Польско-Латинской Ксёнза Копчинскаго, для того, что таковой порядокъ переводя учащихся отъ легчайшихъ предметовъ къ труднѣйшимъ, есть самый естественный. - близко придерживался я своего Руководителя, когда то было можно; далеко отступалъ отъ Него, когда то было нужно - и въ семъ подражанiи находилъ двѣ различныя выгоды: первую, что оно само собою показываетъ уже взаимное сходство и различiе Польскаго и Россiйскаго языка; вторую, что для учащихся, знающихъ уже теченiе правилъ изъ Грамматики Г. Копчинскаго,

Оста-

РОССІЙСКАЯ ГРАММАТИКА.

О Грамматикѣ вообще.

§ I. Грамматика, есть слово, произведенное отъ Греческаго реченія Грамма, которое значитъ букву или писмя.

§ II. Буква есть знакъ, изображающій нераздѣльную часть человѣческаго слова; почему и Грамматика, въ пространномъ смыслѣ означаетъ иногда Словесность и всякую науку вообще; Въ особенномъ же, есть она систематическое собраніе примѣчаній о правильности языка. Изъ непремѣнныхъ примѣчаній о всѣхъ языкахъ, происходитъ Всеобщая или Философическая Грамматика.

§ III. Сколь ни многоразличны языки міра; но всѣ они имѣютъ большее или меньшее между собою сходство. И такъ, напр. поелику языки Россійскій и Польскій, произтекая изъ одного и того же источника Славянскаго языка, имѣютъ сходство ближайшее; то и Грамматика, руководствующая къ познанію одного изъ нихъ, откроетъ нѣкоторыя свойства и другаго.

GRAMMATYKA ROSSYYSKA

O

Grammatyce w ogólności.

§. I. Grammatyka, ieſt wyraz Grecki, pochodzący od wyrazu *Gramma*, znaczącego *głoſkę* czyli *literę*.

§. II. *Głoſka* ieſt znakiém, wyrażaiącym część nierozdzielną głosu ludzkiego; a zatém wyraz *Grammatyka* wzięty w obſzerném znaczeniu, znaczy czasem *Literaturę* i wſzelką *inną naukę*; *Szczególnie zaś wzięty, ieſt porządnym zbiorem uwag nad mową*. Z uwag iednoſtaynych nad wſzyſtkiemi ięzykami robi ſię *Grammatyka Powſzechna czyli Filozoficzna*.

§. III. Jakkolwiék rozmaite ſą na świecie ięzyki; wſzyſtkié iednakże maią większe lub mnieyſze między sobą podobieńſtwo. I tak n.p. Języki Roſsyyſki i Polſki, wypływaiąc z iednego i tegoż samego źrzódła, to ieſt ięzyka Słowiańſkiego, maią naywiększe do ſiebie podobieńſtwo; przeto *Grammatyka*, prowadząca do poznania pierwſzego z nich, wſkaże niektóre własności i drugiego.

Piotr Jackiewicz.

CZĘSC

ЧАСТЬ I.

ОТДѢЛЕНІЕ I.

О буквахъ и произношеніи оныхъ.

§ I. Россійскія буквы, вразсужденіи начертанія болѣе или менѣе различествующія, суть троякія: Церковныя, Гражданскія и Рукописныя.

§ II Разположеніе ихъ по народному обыкновенію, именуется, отъ первыхъ буквъ Азбукою или Алфавитомъ.

§ III. Церковная или Славянская азбука употребляется нынѣ только въ Церковныхъ книгахъ. Она составлена изъ сорока четырехъ буквъ, коихъ названія (по замѣчанію Г. Тредіяковскаго) заключаютъ нѣкоторой смыслъ или нравоученіе. Гражданская же и рукописная азбука содержатъ тридцать три буквы, коихъ нынѣшнія имена и начертанія предлагаются въ слѣдующемъ порядкѣ:

Славян

CZĘSC PIERWSZA

ROZDZIAŁ I.

o Głoſkach Roſsyyſkich i ick wymawianiu.

§. I. *Głoſki 'Roſsyyſkie*, co do kſztałtu powierzchownego, mniey lub więcey między ſobą różniące ſię, ſą troiakie, to ieſt: *Słowiańſkie czyli tak zwanė Cerkiewnė* - drugie *używanė w* Xięgach *Swieckich*. trzecie *Ręcznė albo Rękopisnė*.

§. *II.* Układ głosek podług zwyczaiu narodowego, nazywa ſię od pierwſzych głosek *Abecadłem* czyli *Alfabetem*.

§. III. *Abecadło Cerkiewne* czyli *Słowiańſkie*, używa ſię dziś tylko w xięgach Cerkiewnych. To ſkłada ſię ze *czterdzieſtu czterech głosek* których nazwiſka (podług poſtrzeżenia J.P. Tredjakowſkiego) zawieraią w sobie pewną myśl czyli naukę moralną.

Abecadło używane w xięgach Swieckich i Rękopismach, zawiera głosek trzydzieści trzy, których nazwiſka teraz używane i kſztałt naſtępuią w tym porządku:

Głoſk

Славянскія		Гражданскія		названія буквъ
Słowianskie		Swieckie		nazwiſka głoſek:
А̃	а	А	а	a
Б	б	Б	б	be
В	в	В	в	we
Г	г	Г	г	ge (ha)
Д	д	Д	д	de
Є	є	Е	е	e
Ж	ж	Ж	ж	że
Ѕ	ѕ			(ze)
З	з	З	з	ze
Й	и	И	и	(i
Ї	ї	І	ї	
К	к	К	к	ka
Л	л	Л	л	el
М	м	М	м	em
Н	н	Н	н	en
О	о	О	о	o
П	п	П	п	pe
Р	р	Р	р	er
С	с	С	с	es
Т	т	Т	т	te

Славянскія буквы.

ѕ. ѹ. ѹ҆. ѿ. Ѫ. ѽ. ѡ. ѯ. ѱ.

	ꙋ	-	-	- (uk)
Оу	оу	У	у	u
Ф	ф	Ф	ф	ef
Х	х	Х	х	cha
Ѿ	ѿ	-	-	(ot)
Ц	ц	Ц	ц	ce
Ч	ч	Ч	ч	cze
Ш	ш	Ш	ш	ſza
Щ	щ	Щ	щ	ſzcza
Ъ	ъ	Ъ	ъ	*znak twardy*
Ы	ы	Ы	ы	y
Ь	ь	Ь	ь	*znak miękki*
Ѣ	ѣ	Ѣ	ѣ	ie
Є	є	-	-	(e)
Ю	ю	Ю	ю	iu
	Ѫ	-	-	(ius)
Ѽ	ѽ	-	-	(o)
Ꙗ	ꙗ	Я	я	ia
	ѡ	-	-	(o)
	ѧ	-	-	(ia)
Ѯ	ѯ	-	-	(ksi)
Ѱ	ѱ	-	-	(psi)
Ѳ	ѳ	Ѳ	ѳ	f (t)
Ѵ	ѵ	Ѵ	ѵ	(ižica)

Głoſki Słowiańſkie:

5. ꙋ. оу. ѿ. Ѫ. ѽ. ѡ. ѯ. ѱ.

w druku

въ гражданской печати и въ рукописи уже неупотребляются для того, что однѣ изъ нихъ суть не иное что, какъ отличный видъ той же самой буквы; а другія сокращеніе двухъ буквъ въ одно начертаніе. И такъ: ѿ значитъ от; ѯ значитъ кс; ѱ значитъ пс.

6 у́ к в ы: Э V. хотя многими употребляются; но безъ нихъ легко обойтиться можно. Ибо э. пишется только въ началѣ иностранныхъ словъ, гдѣ оно обыкновенно произноситсе дебело, какъ Польское e. напр. Эпоха, Эхо, Экземпляръ, и проч. Такъ же въ слѣдующихъ Россійскихъ словахъ:
э д а к о й, э к о й, э т о т ъ, э д а к ъ, э й (гей).
V. П и ш е т с я въ Словахъ Греческихъ, гдѣ послѣ гласныхъ произносится какъ в. а въ другихъ случаяхъ какъ i или и. напр.
Е v а н г е л і е.
V м и р ъ.
С v н о д ъ.

w druku xiąg Swieckich, iako i w Rękopismach iuż się nieużywaią, dla tego, iż niektóre z nich, nie są czém innem iak tylko odmiennym kształtem powierzchownym iedney i tey samey głoski; drugie zaś są wyrazeniem dwoch głosek pod iednym kształtem. - I tak: ѿ znaczy ot (om); ѯ znaczy ks lub ks (кс); ѱ znaczy ps (пс)

Głoski Э.Ѵ. chociaż od wielu są używane; iednak że bez nich łatwo obeyść się można. Ponieważ Э. pisać się tylko zwykło napoczątku wyrazów cudzoziemskich, gdzie brzmi grubo iak Polskie e. np.

Znaczenie Przykładu :	*czyta się:*
- Epoka. Echo. Exemplarz.	epócha. écho. (Exemplár.

Tudzież w wyrazach Rossyyskich następuiących tylko:

	czyta się :
- *taki,-iaki,-ten,-tak - hey !*	édaki,ékoy, étot edak. ey i t.d.

Ѵ. *Pisze się tylko* w wyrazach Greckich, w których po samogłosce wymawia się iak *w*; gdzie indziey zaś iak *i* np.

Znaczenie Przykładu:	*czyta się:*
Ewangelia - - - - - - - - - -	Je-wan-he-li-ie
Hymn. - - - - - - - - - - - -	Jmn.
Synod - - - - - - - - - - - -	Si-nód.

§. 4.

§ 4. Буквы раздѣляются, на Гласныя, Согласныя и Полугласныя или знаки.

I. Гласныя суть:

а) Простыя, коихъ считается девять: а. е. (i и). о. у. ы. ѣ. ю. я.

Послѣднія три: ѣ. ю. я. по одному только слитному ихъ начертанію называются Гласными. Впрочемъ изъ Славянской азбуки видно, что ѣ, состоитъ изъ *i* и обращеннаго внизъ е. (ѣ). Ю, изъ обращеннаго внизъ ѵ, съ *i* въ срединѣ (Ѭ). Я, изъ *i* и соединеннаго съ нимъ а. (ꙗ).

ъ) Двугласныя, состоящія изъ одной простой, съ приложеніемъ послѣ оной краткаго и (й) - коихъ такъ же девять:

ай, ей, їй, ой, уй, ый, ѣй, юй, яй.

Сюда принадлежатъ; ѣ. ю. я. коихъ слитное начертаніе утаиваетъ видъ двугласныхъ; почему онѣ и называются двугласными потаенными. Поелику же и буква е въ началѣ Россійскихъ, а иногда и принятыхъ изъ другихъ языковъ словъ, такъ же въ срединѣ и на концѣ послѣ гласной, произносится какъ Польская двугласная *ie*; то и она въ семъ случаѣ сюда причисляется.

II.

§. 4. Głoſki dzielą ſię, na *Samogłoſki, Spółgłoſki i znaki.*

I. Samogłoſki są:

a) *Poiedyncze czyli Niezłożone* a takich liczy ſię dziewięć: a. e. (i. u.) o. y. ы. ѣ. ю. я.
Trzy oſtatnie, to ieſt: ѣ ю. я. iedynie tylko dla złączoney w iedną dwóch Samogłosek poſtaci, nazywaią ſię *Samogłoſkami*. W alfabecie bowiem Słowiańſkim widzieć można, iż ѣ ſkłada ſię z *i* i przewróconego na dół *e*. (ѣ) Ю, z przewróconego na dół ȣ, i Samogłoſki *i* weśrzodku (Ѭ); *Я* zaś z *i* i *a* obok ſiebie położonych. (Ѩ)

b) *Złożone czyli Dwugłoſki* ſkładaiące ſię z któreykolwiek poiedynczey Samogłoſki i z й *krótko wymawiaiącego ſię* (й). Tych podobnież liczy ſię dziewięć :

ай, ей, їй, ой, уй, ый, ѣй, юй, яй,

Dotych należą Samogłoſki : ѣ. ю. я, których kſztałt piſania ukrywa w ſobie dwie Samogłoſki , i które przeto zowią ſię *Dwugłoſkami Ukrytemi*.

Ponieważ zaś i głoſka *e*, na początku wyrazów Roſyyſkich , a niekiedy nawet i cudzoziemſkich , także we śrzodku i na końcu, gdy ſię piſzę po Samogłosce inney, wymawia ſię iak Polſka dwugłoſka *ie*; Przeto i ta za *Dwugłoſkę ukrytą* uważać ſię w tém zdarzeniu powinna.

II. Согласныя:

Коихъ считается двадцать одна; а именно:
б. в. г. д. ж. з. к. л. м. н. п. р. с. т. ф.
х. ц. ч. ш. щ. ѳ.

Онѣ раздѣляются:

a) На Твердыя: к. п. с. т. ф. х. ц. ч.
ш. щ. ѳ.

b) На Мягкія: б. г. д. ж. з.

c) На Плавныя: в. л. м. н. р.
Разность ихъ познается по особенному произношенію одной буквы послѣ другой.

d) На Измѣняющіяся: г. ж. к.
х. ц. ч. ш. щ. Сіи послѣднія для того называются измѣняющимися, что въ Грамматическихъ перемѣнахъ измѣняются на другія буквы. Всѣ онѣ (кромѣ ц) принимаютъ послѣ себя: *и.і. у. а.* вмѣсто ы. ю. я. о чемъ, равно и объ отличномъ произношеніи въ просторѣчіи буквъ: б. в. г. д. е. ж. з. о. въ Правописаніи пространнѣе сказано будетъ.

III. Полугласныя или знаки: коихъ есть два: ъ. ь.

Полугласная (ъ) полагаемая большею частію на концѣ реченій послѣ всѣхъ согласныхъ буквъ; означаетъ произношеніе оныхъ дебелое. напр: лѣсъ, грибъ. отъѣздъ. ипроч:

Полугласная (ь.) полагаемая
въ среди-

II. Spółgłoski.

Których liczy się dwadzieście iedna, są następuiące : б.в.г.д.ж.з.к.л.м.н.п.р.с.т.ф.х.ц.ч.ш.щ.ѳ.

Te rozdzielaią się :

a) Na *Twarde*: к.п.с.т.ф.х.ц.ч.ш.щ.ѳ.

b) Na *Miękkie*: б.г.д.ж.з.

c) Na *Płynne*: (*łagodne*,): в.л.м.н.р.

Których różnica daie się poznać w wymawianiu głoski iedney po drugiey.

b) *Na Zamieniaiące się* : г.ж.к.х.ц.ч.ш.щ.

Te ostatnie dla tego nazwane są *zamieniaiącemi się*, że w odmianach Grammatycznych zamieniaią się na inne głoski. Po nich wszystkich (oprócz po ц) piszą się. и.ï. у. а. zamiast ы ю я. Oczem równie i o odmiennem wymawianiu w mowie pospolitey głosek б.в.г.д е.ж.з.о. powie się obszerniey w nauce o *Pisowni*.

III. Znaki czyli głoski niemaiące brzmienia własnego, których iest dwa: ъ.ь.

Znak. *twardy* (ъ) kładący się pospolicie na końcu wyrazów po wszystkich Spółgłoskach ; znaczy twarde tych Spółgłosek wymawianie n.p. *Las*-grzyb-odiazd. czyt: *Les*-grib-odjezd i.t.d

Znak *miękki* (ь) który się kłaść zwykł we

śrzod

въ срединѣ и на концѣ словъ послѣ согласныхъ буквъ (кромѣ г. к. х. ц. ѳ.) означаетъ тонкое оныхъ произношенїе, подобно какъ въ Польскомъ знакъ правый поставляемый надъ нѣкоторыми согласными буквами напр:

Лошадь.
Ложь.
Звѣрь.
Мать.
Дочь.
Шью.
Помощь и проч.

§ 5. О произношенїи Россїйскихъ буквъ, по образцу Польскихъ:

О Произношенїи гласныхъ:

А какъ Польское	a.	напр:	баранъ
Е	e		Рекрутъ
	ie		Единица
			Двое
	io		Мёдъ
Ј или И	i		Видѣнїе.
О.	o		Огонь
У.	u		Учу.
Ы. (Ъи)	y		Сынъ, отъити
Ѣ.	ie		Вѣсть, отъѣздъ
Ю.	iu		Воюю. люди.
Я.	ia		Яблоко, сѣмя
			Семья.

О Прои-

śrzodku i na końcu wyrazów po spółgłoſkach (oprócz po г. к. х. ц. ѳ.) znaczy miękkie tych spółgłosek wymawianie, podobnie iak w Polſkim ięzyku *znamie prawe* nad niektóremi spółgłoſkami kładące ſię n.p.

Znaczenie przykładu:		czyta ſię:
koń	- - - -	łóſzad,
kłamſtwo	- - -	łoż
zwierz		zwier
matka	- - -	mat
córka	- - -	docż
ſzyię	- - -	ſżju
pomoc	- - -	pómoſzcż

§. 5. O *Wymawianiu głosek Roſsyyſkich na wzór Polſkich:*

o *Wymawianiu Samogłosek:*

A	iak Pol: a n.p.	Baran *czyt:*	Barán
E	e	Rekrut - -	Rékrut
		Jedność -	Je-di-ni-ca
	ie:	Dwoie - -	Dwóie
	io:	Miód - - -	Miod
J. И	i :	Widzenie	Wi-die-ni-ie
O - -	o:	Ogień	Ogoń
У - -	u:	Uczę - - -	Uczu
Ы (bu)	y:	Syn, odeyść.	Syn, otytti.
Ѣ - -	ie:	Wieść, odjazd.	wieſt- otiezd
Ю - -	iu:	Woiuię ludzie,	woiuiu ludi.
Я - -	ia:	Jabłko, ſiemie, familia.	iábłoko, ſie-mia ſiem-iá

wy-

О Произношеніи Двугласныхъ.

Росс:	какъ Польское:	примѣръ.
ай.	какъ Поль: ау:	напр: дай.
ей	- - ey:	чей.
	- iey:	ей
ій	- - i:	Мягкій.
	- - iy:	Россійскій.
ой	- - - - - oy	Войско.
уй	- - - - - uy:	Рисуй.
ый	- - - - y:	Старый.
	- - - yy:	(Въ словѣ: czyy.)
ѣй	- - iey:	Имѣй.
юй	- - - iuy:	Воюй.
яй	- - - iay:	Исполняй.

О Произношеніи Согласныхъ

Рос:	какъ Польск.	Напр:
б - - - - -	b - - -	братъ.
в - - - - -	w: - - -	сватъ.
г - - - - -	h: - - -	гербъ.
- - - - -	g: - - -	голубь.
д - - - -	d: - - -	древо.
ж - - - - -	ż: - - -	жизнь.
з - - - - -	z: - -	зову
к - - - - -	k: - - -	кость.

к предъ буквами е. ї. и. ѣ. ю. я. ь.

какъ

O Wymawianiu Dwugłosek:

ай	iak Pol:	ay:	n.p. day,	*czyta się:* day.
ей	- -	ey:	- czyy - -	czey.
	- -	iey:	iéy - zaiste	iey.
ій	- -	i:	- miękki -	miáchki
	-	iy:	Rossyyski	Rossiyskiy
ой	- -	oy:	woysko -	wóysko
уй	- -	uy:	- rysuy -	risuy -
ый	- -	y:	- stary -	stáryy
	- -	yy:	(w wyrazie: czyy)	
ѣй	- -	iey:	miéy - - -	imiéy
юй	- -	iuy:	woiuy - -	woiuy
яй	- -	iay:	wypełniay	ispołniáy

O Wymawaniu Spółgłosek:

Ros:	iak Pol:	- n. p.	czyta się:
б	b:	- brat, - -	brat.
в - - -	w:	- swat, - -	swat.
г -	h:	- herb, -	herb.
-	g:	- gołąb, -	gółub.
д - -	d:	- drzewo, -	dréwo.
ж - - -	ż:	- życie, -	żiźń.
з - - -	z:	- zwę, - -	zowu.
к - - -	k:	- kość, -	kośt.

л przed głoskami: e. i. u. ѣ. ю. я. i przed ь

 iak

как Польское l. напр:

			лечу.
			лилія.
			лѣчу.
			люблю.
			земля.
			лью.
			пыль.
м как Поль:	m:	напр:	милость.
н - - - -	n:	- -	женатъ.
п - - - - -	p:	- -	перо.
р - - - -	r:	- -	краска.
с - - - - -	ſ:	- - -	страхъ.
т - - - -	t:	- - -	тереть.
ф - - - - -	f:	- -	фуфайка.
ц - - - -	c:	- -	цѣль.

Россійскія буквы: х. ч. ш. щ. (сч) ѳ. недостающія въ Польской азбукѣ произносятся такъ, какъ слѣдующія Польскія:

х - - - -	ch:	- -	хожу.
ч - - - - -	cz:	- -	честь.
ш - - - -	ſz:	- -	шить.
щ. - - -	ſzcz:	-	щастіе.
с ч - - - -	- :	- -	считать.
ѳ - - - - -	f.(t)	-	Ариѳметика.

Польскія же буквы: *ą. ę. h. ł. x.* коихъ нѣтъ въ Россійской азбукѣ, произносятся въ Россійскомъ такъ:

какъ ом:

iak Polskie l. n.p.

	lecę - czyta się:		leczu
	lilia - - -		li-li-ia
	leczę(uzdrawiam,)		leczu
	lubię -		lublu
	ziemia -		ziemlá
	l eię -		l-iu
	pył, proch, -		pyl
м iak m: n.p.	łaska, - -		miłość
н - - - n: - -	żonaty, - - -		żenat
п - - p: - -	pióro, - -		pieró
р - - r: -	farba, -		kráska
с - s: -	strach, -		strach
т - t: - -	trzéć, -		terét
ф - f: - -	kaftanik, -		fufáyka
ц - c: -	cel		ciel

Głoski Rossyyskie : х. ч. ш. щ. (сч) ѳ. nièznayduiącé się w Polskiém abecadle, brzmią iak następuiącé Polskié :

х iak ch:	np. chodzę - -		chożu
ч - cz:	- - cześć - -		czest
ш - sz:	- - szyć - -		szit
щ szcz:	- szczęście - -		szczásti-ie
сч - - :	- liczyć - -		szczitát .
ѳ f.(t)	- Arytmetyka		Arif-mé-tika

Polskié zaś *głoski*: ą. ę. h. ł. x. których niémasz w abecadle Rossyyskiém, wymawiaią się w tymże ięzyku tak :

19

ą	какъ ом: напр: Trąba (труба́): тро́мба.	
	или он. о: Dążą (стремя́тся): до́нжо.	
ę	ем:	Bęben (барабанъ): бе́мбенъ
	ен. е:	Będę (бу́ду): бе́нде.
h	- г: въ Славя́нскихъ реченїяхъ:	
ł	- л: предъ а. о. у. ы. ъ. и предъ каждою согла́сною бу́квою.	
x	- kс: - Xiążka (книга): ксёнжка	

§ 6. Зна́ки препина́нїя суть двоя́кїе: Стро́чные и Надстро́чные.

I. Стро́чные суть тѣ са́мые въ Россїйскомъ, ко́и и въ По́льскомъ язы́кѣ; тогда́ же поставля́ются, и такъ же по о́нымъ го́лосъ направля́ется:

, Запята́я.
; То́чка съ запято́ю.
: Двоето́чїе.
. То́чка.
! Знакъ удивле́нїя
? Знакъ вопро́са.
( ) Знакъ вмѣсти́тельный.
- Знакъ едини́тельный.
„ Знакъ вноси́тельный.
* (или како́й друго́й) примѣча́тельный (: или сно́сокъ:)
§. Пара́графъ.

II. Над-

ą { iak ом. np: Trąba. czyta się: trómba.
lub он. o: Dąźą - - - dónżo.

ę { ем: - - Bęben - - bémben.
ен. e: Będę. - - - bénde.

h - г: w wyrazach Słowiaſkich.
ł - л: będące przed a. o. y. ы. b.
i. *przed każdą ſpółgłoſką.*
x - кс: - - - Xiążka - Kſiónżka.

§. 6. *Znamiona Piſarſkié* ſą dwoiakiée iedné kładącé ſię *w wyrazach*, drugie *nad wyrazami.*

I. *Znamiona Pisarskié kładącé ſię po wyrazach*, ſą też samé w Roſsyyſkim, iakié i w Polſkim Języku; w ten czas ſię kładą i tym ſamym ſposobem głos na nich wyrabia ſię iak w Polſkim:

, *Przecinek.*
; *Srzednik.*
: *Dwukropek.*
. *Kropka albo Peryod.*
! *Wykrzyknik.*
? *Znak Pytania.*
() *Nawias.*
- *Łącznik.*
„ *Cudzyſłów.*
* *(albo iaki inny) Odsyłacz.*
§ *Paragraf.*

II. Надстрочные.

a) (˘) Знакъ краткїй надъ буквою и, когда она слѣдуетъ послѣ гласной и составляетъ съ нею двоегласную.

b) (´) (`). Сила или ударенїе, надъ гласною или двугласною протяжно въ реченїи произносимою, для различїя въ значенїи и произношенїи словъ, если онѣ пишутся одинаково. напр:

мою, мою.
таю, таю.
ниже, ниже.
замокъ, замокъ.
жидокъ, Жидокъ. и проч:

Въ Церковныхъ книгахъ, каждое реченїе означеновано ударенїемъ, которое хотя въ Гражданской печати и въ рукописи употребляется въ одномъ только вышеписанномъ случаѣ; однако же для учащихся иностранцевъ замѣчать оное во всякомъ словѣ нужно.

До познанїя правилъ слогоударенїя, мы означаемъ слоги долгїе знакомъ (´); поелику и между сходными словами Россїйскаго и Польскаго языка, различїе падежей одинаковаго окончанїя, всегда почти состоитъ въ слогоударенїи напр:

Вода

II. *Znaki kładące ſię nad wyrazami :*

a) (˘) *Znak ſkrócenia*, kładący ſię nad *u*, gdy to naſtępuie po samogłosce, i czyni z nią dwugłoſkę.

b) (´) (`). *Znak Przeciągania*, kładący ſię nad ſamogłoſkami lub dwugłoſkami z przeciągiem wymawiaiącemi ſię, dla oznaczenia różnicy w wymawianiu i znaczeniu wyrazów iednakowo piſzących ſię n.p.

-myię - moię czyta ſię: móiu, moiu
-niknę - taię - - - - táiu, taiu
-niżey - a ni. - - - - niże, niżé
zamek - zamokłem, - zámok, zamók
płynny, Żydek - - żidok, Żidók it.

Znaki té, w xięgach Cerkiewnych kładą ſię zawſze nad każdym wyrazem - W xięgach zaś swieckich i rękopismach, chociaż ſię wſzędzie opuſzczaią, oprócz w wyżwymienionym razie; kładzenie ich iednak nad każdym wyrazem, dla uczących ſię cudzoziemców ieſt potrzebne.

My, nim poznamy prawidła *Iloczasu*, *znaczyć będziemy zgłoſki długie znakiem* (`); gdyż i pomiędzy wyrazami podobnemi Roſsyyſkiemi i Polſkiemi, różnica przypadków iednakowo kończących ſię, zawsze prawie zależy *na przeciąganiu odmienney zgłoski* n.p.

Вода́, воды́, во́ды.
Земля́, земли́, зе́мли.

с) Нѣкоторые для означе́нія го́лоса бу́квы е, произноси́маго иногда такъ, какъ По́льское io; поставляютъ надъ о́нымъ двѣ то́чки: (ё). Дру́гіе писали вмѣсто того: ê. iô. йо. ьо, напр:
Все: всê, всiô, (: всйо), всьо. и проч.

Примѣча́ніе: есть мно́го словъ, ко́и въ просторѣ́чіи выгова́риваются почти́ безъ разли́чія; но пи́шутся отли́чно и значеніе отли́чное имѣ́ютъ. напр:

Реку́, рѣку́.
Есть, ѣсть.
Глазъ, гласъ.
Лугъ, лукъ. и проч:

Есть и такія слова́, ко́и и пи́шутся и выгова́риваются одина́ково; но друго́е значе́ніе только имѣ́ютъ напр:

Тутъ, тутъ.
Ужъ, ужъ.
Три, три и про́ч:

§. 7. Ти́тла или сокраще́нія употребля́емыя въ Церко́вныхъ кни́гахъ, для уваже́нія бо́жескихъ и дру́гихъ Свяще́нныхъ име́нъ; въ Гражда́нской печа́ти и въ рукописи не пріе́млются, кро́мѣ въ

нѣко-

Woda, wody, wody; *czyt*: wodá, wodý wódy

Ziemia, ziemi, ziemie; - zemlá, zemli, zémli

c) Niektórzy dla oznaczenia brzmienia *Samogłoski e* wymawiaiącey ſię niekiedy iak Polſkie *io*; kładą nad niem *dwie kropki*: (ë): Drudzy zaś piſali w takim razie: ê.iô.йо.ьо n.p.
wſzyſtko: вcê, вcïô, (вcйо) вcьо. i t.d.

UWAGA. Jeſt wiele wyrazów, które w mowie zwyczayney wymawiaią ſię iednakowo prawie; piſzą ſię zaś odmiennie i odmienne maią znaczenie n.p.

- rzekę (mówię); rzékę - *czyt*: riekú
- ieſt - - ieść - - - - ieſt
- oko - - głos - - - głas
- łąka - - łuk, lub cébula, łuk i t.d.

Znayduią ſię znowu i takie wyrazy, które ſię i piſzą i wymawiaią iednakowo; a znaczenie maią różne n.p.

- tu - - drzewo iedwabne; *czyt*: tut.
- iuż - - wąż - - - - - - - uż.
- trzy - - trzyy - - - - tri. itd.

§. 7. *Skrócenia wyrazów, nad wyrazami kładzione* zwané *Tytłami*, używaią ſię tylko w xięgach Cerkiewnych, dla powagi Boſkich i innych Swiętych imion; w xięgach Swieckich i rękopismach nię używaią

нѣкоторыхъ словахъ, какъ:

Г. или Г н ъ. Господинъ.
Г ж а. Госпожа.
С в: Святый.
Г. Городъ.
Н а п р: Напримѣръ.
И п р о ч. и прочее.

Такъ же въ Словаряхъ названія частей рѣчи, родъ ихъ и прочее; пишутся иногда сокращенно.

Т и т л а суть двоякія: Простыя, изображаемыя симъ знакомъ: (ˉ); и Сложныя, называемыя Словотитла (҇), когда подъ оными надъ строкою ставится опущенная буква напр:

Бгъ. Богъ.
Дхъ. Духъ.
Єг-лїе. Евангеліе.
Єг-лїстъ. Евангелистъ.
Блгть. Благодать.
Хр-тосъ. Христосъ.
Имкъ: Имярекъ.

§ 8. Правила произношенія реченій и чтенія, въ Россійскомъ языкѣ суть тѣ же, кои и въ Польскомъ:

1) Всякую

waią się, oprócz w niektórych wyrazach, iako to :

-Pan. JP. - oznacza się czasem tak: Г.lub Гнь
-Pani - - - - - Гжа.
-Swięty - - - - - - Св.
-Miasto - - - - - - Г.
-Naprzykład - - - - Напр.
-J tam daléy - - - - и проч.

Tudzież w Słównikach *nazwiska części mowy, rodzay* i t.d. niekiedy piszą się przez skrócenie.

Tytly czyli *znaki skrócenia są dwoiakié*: *Nezłożoné*, wyrażaiącé się znakiem: (҃); i *Złożoné Słowotytłami zwané*, gdy pod znakiem: (҇), kładzie się ieszcze nad wyrazami inna głoska opuszczona n.p.

-Bóg ;	czyt: Boh.
-Duch ;	Duch.
-Ewangelia ;	Je-wán-heli-ie.
-Ewangelista ;	Jewanhelist.
-Łaska nieba ;	Błahodát.
-Chrystus ;	Christós.
-N.N. i t.d.	Jmia-rek.

§. 8. Prawidła wymawiania wyrazów i czytania, są té samé w Rossyyskim iakié i w Polskim Języku ;

1) Всякую букву произнесть собственнымъ ей голосомъ ясно, прїятно и вразумительно, наблюдая всемѣрно протяженїе извѣстнаго слога въ каждомъ реченїи.

2) Останавливаться по различїю знаковъ препинанїя.

3) Соображать голосъ съ мыслїю и сопряженными съ нею страстьми.

4) Прислушиваться и замѣчать какъ говорятъ, хорошо воспитанные и обращавшїяся въ свѣтѣ люди, и разныя измѣненїя голосомъ дѣлаютъ.

ОТДѢЛЕНІЕ II.

О Раздѣленїи рѣчи на восемь частей.

Примѣръ.

О дѣти! примите охотно сей первый но весьма полезный вамъ урокъ: старайтесь никогда, небыть безъ дѣла! вѣками испытано, что праздность есть мать пороковъ.

Дитя ее возлюбившее, есть дитя погибельное.

Разборъ сего Примѣра:

Всѣ слова, или реченїя, раздѣляются на два главные разряда: На Неперемѣняемыя и Перемѣняемыя. Каждой изъ сихъ

разря-

1) Wymówić każdą zgłoſkę ſwoiém właściwém brzmieniém a zawſze zrozumiałém i miłém, zachowuiąc nayściśléy przyzwoity przeciąg zgłosek w każdym wyrazie.

2) Czynić przeſtanki, podług różności znamion pisarſkich.

3) *Stósować* głos do myśli i affektu z nią złączonego.

4) Pilnie uważać ludzi dobrze wychowanych i dobrze mówiących, i naśladować ich różne wyrabianie głoſu.

ROZDZIAŁ II.

O Rozebraniu mowy na ośm części.

Przykład.

O dzieci! przyymiycie chętnie tę pierwſzą, lecz nader pożyteczną dla was naukę: ſtaraycie ſię nigdy nie bydź, bez zatrudnienia! Od wieków bowiém doświadczono, że próżnowanie ieſt źrzódłem wyſtępków.

Dziecię, które ſię w próżnowaniu zakochało, ieſt zginione.

Rozebranie tego Przykładu:

Wſzyſtkie wyrazy dzielą ſię na dwa *główné ſzeregi: pierwſzy wyrazów nieodmiennych*, drugi wyrazów *odmiennych*; a każdy ſzereg podziela ſię na cztéry części, z których

разрядовъ содержитъ въ себѣ четыре части, изъ коихъ всякая имѣетъ собственное названіе.

Названія перваго разряда непремѣняемыхъ частей рѣчи:

Междуметіе, напр. о!
Предлогъ, безъ.
Союзъ, но, что.
Нарѣчіе, охотно, весьма, никогда.

Названія втораго разряда. перемѣняемыхъ частей рѣчи:

Имя. напр: Дитя, дѣти.
Первый, перваго.
Полезный, полезнаго.
Урокъ, урока.
Дѣло, дѣла.
Вѣкъ, вѣками.
Праздность, праздности.
Мать, матери.
Источникъ, источника.
Порокъ, порока.
Погибельный, погибельнаго.

Мѣстоименіе. напр: сей сего.
ты, вы, вамъ.
онъ, она, оно ее.

Глаголъ. напр: принимать, примите.
стараться, старайтесь.
быть, есмь, еси, есть.

Прича-

rych każda, ma własne nazwisko.

Nazwiska pierwszego szeregu części mowy nieodmiennych:
Wykrzyknik n. p. - o!
Przyimek n. p. - bez.
Spóynik n. p. - lecz, że.
Przysłówek n. p. - chętnie, nader, nigdy.
Nazwiska szeregu drugiego, części mowy odmiennych:
Jmię n: p: Dziécię, dzieci.
-Piérwszy, piérwszego.
-Pożyteczny, pożytecznego.
-Nauka- (lekcya), nauki.
-Dzieło, dzieła.
-Wiek, wiekami.
-Próżnowanie, próżnowania.
-Matka, matki.
-Zrzódło, źrzódła.
-Występek, występku.
-Zginiony, zginione.
Zaimek n: p: - ten, tego.
-ty, wy, wam, dla was.
-on, ona, ono, iey.
Słowo n. p. Przyymować. Przyymiycie.
-Starać się, staraycie się.
-Bydź, iestem, iesteś, iest.

Jmię

Причастіе.

Испытанный, испытано (:испытать:)
Возлюбившій, возлюбившее (:возлюбить)

ОТДѢЛЕНІЕ III.

О Непремѣняемыхъ частяхъ рѣчи.

§. I. О Междометіи.

Примѣры:

1. Ахъ! какъ ето хорошо.
2. Ахъ! какъ мнѣ жалко нещастнаго, или какъ мнѣ жалко! нещастнаго.
3. Увы мнѣ бѣдному!
4. Горе нерадящему о своей должкости!
5. Ба! откуда взялся!
6. Фу! какая мѣлочь!
7. Вотъ браво!
8. Ей! (гей!) поди сюда!
9. Ну! ужъ послѣ не пѣняй!
10. Авось дождемся лучшаго!
11. Ухъ! какъ ето ужасно!

Примѣчанія!

I. Междометіе служитъ къ изображенію сильнѣйшей страсти. Оно есть признакъ души безпрестанно дѣйствующей и предзнаменуетъ какую либо страсть въ рѣчи, какъ то въ примѣрахъ:

1, Радость

Imiesłów

Doświadczony, doświadczono, (doświadczyć)
Który się zakochał, które się zakochało, (:zakochać się:)

ROZDZIAŁ III.

O *Nieodmiennych częściach mowy.*

§. O *wykrzykniku.*

Przykłady:

1. Ach! iak to dobrze.
2. Ach! iak że mi żal nieszczęśliwego, *lub:* Jak że mi żal nieszczęśliwego.
3. Biada, mnie nędznemu. !
4. Biada, niepełniącemu swoiey powinności !
5. Ach! skądżeś (przybył:) wziął się.
6. Ey! co za drobiazg. !
7. Otoż dobrze! (brawo:)
8. Hey! chodź tu!
9. No! iużeż nic niemów. !
10. A może też doczekamy się lepszych czasów !
11. Ach! iak że to strasno. !

Uwagi:

1. *Wykrzyknik* pomaga do wyrażenia *affektu* czyli *passyi* mocnieyszey. Jest oznaką poruszenia duszy nieustannie działaiącey i poprzedza *affekt* w mowie wyrażany, iak to w przykładach:

1. Радость.
2.3.4. Печаль, сѣтованїе, сожалѣнїе.
5. Удивленїе.
6. Презрѣнїе.
7. Смѣхъ.
8. Призывъ.
9. Угроженїе.
10. Ободренїе.
11. Страхъ.
и прочїя страсти.

II. Одно и тоже междуметїе, можетъ быть признакомъ разныхъ страстей, что по смѣжнымъ словамъ познавать должно. И такъ, междуметїе: ахъ! въ первомъ примѣрѣ значитъ радость, а во второмъ, соболѣзнованїе.

III. Междуметїя, такъ какъ и прочїя части рѣчи, иногда умалчиваются напр:

Какъ мнѣ жалко нещастнаго!

Вмѣсто:

Ахъ! какъ мнѣ жалко, и проч:

Таковое умалчиванїе подразумѣвающихся частей слова, называется у Грамматиковъ Опущенїемъ.

§. II. О Предлогахъ.

Примѣры:

1. Изъ

1. Radość.
2. 3. 4. *Smutek.*
5. Zadziwienie.
6. Pogardę.
7. Smiéch.
8. Wołanie,
9. Grożenie.
10. Zachęcenie.
11. Strach.
i inné *affekta.*

II. Jedén *Wykrzyknik*, może bydź *znakiem ró*
żnego affektu, co z przyległych słów miarkować trzeba. J tak *Wykrzyknik: ach!* w przykładzie piérwszym znaczy *radość* - w drugim *żal*.

III. *Wykrzykniki*, tak iak i inné części mowy *opuszczaią się czasém* np:

- Jakże mi żal nieszczęsnego!
Zamiast:
Ach! iakże mi żal. i. t. d.
Opuszczenie domyślney części mowy, zowie się u Grammatyków *Wyrzutnią*.

§. *II.* O *Przyimkach.*
Przykłady:

1. Изъ села́ моего́,
2. Пріѣхалъ я въ городъ,
3. Лежа́щій при рѣкѣ́,
4. близъ кото́рой,
5. Ме́жду куста́рникомъ,
6. Подъ кро́вомъ бѣдной хи́жины,
7. Проспалъ (чрезъ) цѣлую ночь,
8. Пробуди́вшись на разсвѣтѣ,
9. Пошелъ къ учи́лищу,
10. Построе́нному среди го́рода,
11. Иду́чи по у́лицѣ, (у́лицей),
12. Встрѣтился съ бѣдняко́мъ,
13. Простя́щимъ ми́лостыни, Христа́ ра́ди,
14. Я пожалѣлъ объ не́мъ,
15. Отъ всего́ се́рдца;

Примѣча́нія:

I. Предло́гъ, потому́ такъ называ́ется, что обыкновенно полага́ется предъ и́менемъ, пособля́я о́ному къ изображе́нію какого либо обстоя́тельства, какъ то:

Движе́нія: по вопро́су отку́да или куда́. примѣръ: - - - - - 1.2.9.
Бли́зости: - - - - - - - - 3.4.
Положе́нія, гдѣ? . - - - - - 5.6.
Вре́мени: - - - - - - - - 7.8.
Мѣста, : - - - - - - - - 10. 11.
Соедине́нія: - - - - - 12.
Причи́ны: - - - - - - - 13.

Сказа́-

1. *Z* wiofki moiey
2. Przyiechałem *do* miafta,
3. Leżącego *przy* rzéce
4. *Blizko* którey,
5. *Między* krzakami
6. *Pod* przykryciem nędzney chaty
7. Spałem (*przez*) całą noc.
8. Ocknąwfzy fię *na* świtaniu dnia
9. Pofzedłem *do* fzkoły,
10. Zbudowanéy *wfrzód* miafta.
11. Idąc *po* ulicy (ulicą)
12 Spotkałem fię *z* biédnym
13. Żebrzącym iałmużny *dla* miłości Boga.
14. Ulitowałem fię *nad* nim,
15. *Z* Całego ferca.

Uwagi:

1. *Przyimek* tak ieft nazwany, że fię pofpolicie przy imieniu kładzie, dopomogaiąc mu do wyrażenia okoliczności iakiey, iako to:

Poruszenia,	na pytanie fkąd i dokąd ? Przykład: - -	1. 2. 9.
Blifkości:	- - - -	3. 4.
Położenia:	*na pytanie gdzie ?*	5. 6.
Czafu:	- - - -	7. 8.
Mieyfca;	- - - -	10. 11
Złaczenia:	- - - -	12.
Przyczyny:	- - - -	13.

II. Всѣ предлоги (кромѣ: ради) поставляются предъ именами.

III. Предлоги иногда опускаются, какъ въ 7. примѣрѣ:

§. III. О Союзахъ.

Примѣры:

1. И рано и поздо,
2. Либо читай, либо пиши;
3. Лишь бы только время не пропадало;
4. (Ибо) когда оное улетитъ,
5. (Тогда) ничѣмъ невознаградишь сея потери;
6. Но однакожъ должно быть умѣреннымъ и въ прилѣжаніи,
7. Поелику излишній трудъ, можетъ разстроить здоровье;
8. И слѣдовательно остановить успѣхи.

Примѣчанія:

I. Союзъ, потому такъ названъ, что въ одну рѣчь связываетъ разныя слова, и значитъ:

Сое-

Opowiadania, - - - 14.
Początku, - - - - 15.

II. Wszyſtkié *Przyimki* (wyiąwszy: p á d u dla) kładą ſię zawſze przed imieniem.

III. *Przyimki* czasem *opuſzczaią ſię* iak to w przykładzie 7.

§. III. *O Spóynikach*.

Przykłady:

1. I rano i poźno,
2. *Albo* czytay, *albo* piſz;
3. *Byle* tylko czaſu *nie* tracić:

4. (*Albowiem*) gdy *ten* przeminie;
5. (*Natenczas*) ſtraty téy niczém *nie* powetuieſz;
6. *Wſzakże* należy *iednak* bydź umiarkowanym i w pracy ſamey,
7. *Ponieważ* zbytnia praca, może nadwerężyć zdrowie;
8. *A zatèm* ſpoźnić poſtępek w niéy.

Uwagi:

I. *Spóynik*, tak ieſt nazwany, że ſpaia w iedną mowę różné wyrazy i znaczy:

Соединеніе: въ примѣрѣ: 1.
Раздѣленіе: - - - - - 2.
Условіе: - - - - - - - 3.
Причину: - - - - - 4 7.
Противуположеніе: 6.
Послѣдствіе или заключеніе. - - - - - - - - - 5 8

II. Одинъ союзъ поставляется иногда съ другимъ почти тоже самое значащимъ, единственно для дополненія рѣчи, какъ то въ примѣрахъ 3. 6.

III. Союзы иногда не поставляются, а только подразумѣваются, какъ въ примѣрахъ 4. и 5. предъ словами: когда ничѣмъ - подразумѣваются союзы: ибо, тогда.

§. IV. О Нарѣчіяхъ.

Поелику нарѣчіями большею частію изображаются въ рѣчи обстоятельства, то нѣкоторыя изъ нихъ обьяснимъ въ примѣрахъ:

1. Обстоятельство мѣста:
Гдѣ былъ и куда идешь?
2. Обстоятельство времени:
Пока молодъ учись: ученіе всегда полезно,
3. Обстоятельство количества:

Стокра.

Złączenie: w przykładzie. - - - 1.
Rozłączenie. - - - - - - - 2.
Warunek. - - - - - - - - 3.
Przyczynę. - - - - - - - 4. 7.
Wyiątek. - - - - - - - - 6.

Wniosek. - - - - - - - - 5. 8.

II. Czasém *Spóynik* kładzie się z drugim *spóynikiem*, iednóż prawie znaczącym, a to dla pełności mowy, iako *w przykładach.* 3. 6.

III. Czasem domyslać się trzeba opuszczonego *Spóynika:* iako to w przykładach, 4. 5. przed wyrazami: *gdy*, *niczém*, domyslać się trzeba Spóyników: *albowiem*, *natenczas*.

§. IV. O. *Przysłówkach.*

Ponieważ *Przysłówkami* naywięcéy okoliczności wyrażaią się w mowie; niektóre więc z nich obaczmy wprzykładach.

1. *Okoliczność mieysca:*
   Gdzie byłeś i dokąd idziesz. ?
2. *Okoliczność czasu:*
   Pokiś młody, ucz się: Nauka bowiém zawsze pozyteczna.
3. *Okoliczność ilości:*

stokro-

Стокрáтно повторя́й уроки.

4. Обстоя́тельство вопрошéнїя:

Почéмъ (по скóльку) продаéтся десть бумаги?

Гдѣ́ ты?

5. Обстоя́тельство отрицáнїя:

Нимáло не боюсь; и́бо неимѣ́ю къ тому́ причи́ны.

6. Обстоя́тельство утверждéнїя:

Тáкъ пóдлинно, тóчно такъ, происходи́ло.

7. Обстоя́тельство при́знака и́ли спóсоба:

Строéнїе преудиви́тельно сдѣ́лано.

(:Ну́жно учи́ться по Латы́ни, по Россі́йски и по Пóльски:)

Примѣчáнїя:

I. Нáрѣчїе, или Надглагóлїе, потому́ такъ называется, что по бóльшей части поставля́ется при глагóлѣ; иногдá же полагáется онó и съ имена́ми.

II. Обстоя́тельство отрицáнїя, изображáется какъ въ Россі́йскомъ такъ и въ Пóльскомъ язы́кѣ одинаково.

ОТДѢЛЪ.

Stokrotnie powtarzay lekcyę.

4. *Okoliczność pytania:*
Poczemu przedaie się libra papiéru. ?

Gdzie ty iesteś ?

5. *Okoliczność przeczenia:*
Wcale się nieboię; bo niemam do tego przyczyny.

6. *Okoliczność twierdzenia:*
Tak było, w rzeczy samey tak było.

7. *Okoliczność przymiotu lub sposobu:*
Budynek przecudnie wystawiony.
(Trzeba uczyć się po Łicinie, po Rossyysku i po Polsku.)

Uwagi:

I. *Przysłówek* dla tego tak iest nazwany, że się powiększey części kładzie przy słowie; kładzie się iednak czasém i przy imieniu.

II. Okoliczność Przeczenia wyraża się w Rossyyskim ięzyku i w Polskim iednakowo.

ОТДѢЛЕНІЕ IV.

О имени.

Въ разрядѣ перемѣняемыхъ частей слова, первое есть имя, которымъ называются всѣ существа и признаки или качества оныхъ.

Имя, существо ли, или признакъ значащее, какъ измѣняемая часть рѣчи, имѣетъ разныя перемѣны и названія.

§. I. Первая перемѣна именъ.

Примѣры:

1. Рѣка глубока и море глубоко,
   Звѣзды свѣтлы и солнце свѣтло.
2. Море глубже рѣкъ,
   Солнце свѣтлѣе звѣздъ,
3. Океанъ глубочайшій.
   Солнце свѣтлѣйшее.

Таковая перемѣна именъ называется Уравненіемъ или измѣненіемъ по Степенямъ, коихъ есть три:

пер

ROZDZIAŁ IV.

O Jmieniu.

W ſzeregu *wyrazów odmiennych* piérwſze ieſt *imie*, którym nazywamy *rzeczy i ich przymioty*.

Jmie, czy znaczy *rzecz*, czy *przymiot*, iako odmienna część mowy, *ma różné odmiany i różné nazwiſka*.

§. I. *Piérwſza imion Odmiana.*

przykłady:

1. Rzéka głęboka i morze głębokie. Gwiazdy iaśné i ſłońce iaśne.
2. Morze głębſze od rzék. Słońce iaśniéyſze nad gwiazdy,
3. Ocean ieſt naygłębſzy. Słońce ieſt nayiaśniéyſze.

Taka imion odmiana, nazywa ſię *Stopniówaniem*, czyli *odmianą przez Stopnie*, których ieſt *trzy*: *piérwſzy równy* n: p: głęboki

iaſ-

Первая положительная напр: глубокъ, свѣтлый. Вторая уравнительная. напр: глубже, свѣтлѣе. Третія превосходная напр: глубочайшій, свѣтлѣйшій.

Примѣчаніе: Имена прилагательныя возвышаются по степенямъ; ибо и самые признаки какъ въ людяхъ такъ и въ прочихъ существахъ не всегда равны бываютъ. Напр: глубина велика въ рѣкѣ, большая въ морѣ, наибольшая въ океанѣ.

§. II. Вторая перемѣна именъ.

Примѣры:

Гражданинъ, Гражданка, Гражданство.
Усердный, Усердная, Усердное.
Супругъ, Супруга, Супружество.
Вѣрный, Вѣрная, Вѣрное.

Примѣчаніе 1. Таковая перемѣна именъ бываетъ по Родамъ, коихъ есть три: мужескій, женскій и средній.

Первый называется мужескимъ потому, что къ оному принадлежатъ имена мужей, напримѣръ, Гражданинъ, супругъ;

Второй женскимъ, потому что къ оному принадлежатъ имена женъ, какъ то: Гражданка, супруга.

Тре-

iasny. *Drugi wyżſzy* n. p. głębſzy, iaśnieyſzy. *Trzeci naywyżſzy.* *np* naygłębſzy, nayiaśnieyſzy.

Uwaga. odmieniaią ſię imiona przymiotne przez stopnie; bo i przymioty ſamé tak w ludziach iak i w innych rzeczach nie ſą zawſze równe. n: p: głębokość ieſt wielka w rzéce, większa w morżu, naywiększa w oceanie.

§. II. *Druga imion odmiana.*

Przykłady:

Obywatel, Obywatelka, Obywatelſtwo.
Gorliwy, Gorliwa, Gorliwe.
Małżonek, Małżonka, Małżeńſtwo.
Wierny, Wierna, Wierne.

Uwaga 1. Taka imion odmiana nazywa ſię *Rodzaiowaniem* czyli *odmianą przez Rodzaie*, których ieſt trzy: piérwſzy mężki, drugi żeńſki trzeci niiaki.

Piérwſzy *Rodzay* zowie ſię *mężki*, że do niego należą imiona męſzczyzn, iako to: obywatel. małżonek.

Drugi zowie ſię *żeńſki*, że do niego należą imiona płci żeńſkiey iako to: obywatelka, małżonka.

Trze-

Третій называется среднимъ, затѣмъ, что къ оному принадлежатъ имена, кои ни въ первомъ, ни въ другомъ родѣ помѣститься немогутъ; какъ: Гражданство, Супружество.

Примѣчаніе. 2. Имена не одушевленныхъ существъ; послѣдуютъ именамъ существъ одушевленныхъ; по причинѣ подобнаго окончанія. Прилагательныя имена, послѣдуютъ именамъ существъ, и перемѣняются по родамъ, сообразно съ оными.

Примѣчаніе. 3. Не многія имена существъ, перемѣняются по всѣмъ тремъ родамъ такъ, какъ по онымъ всегда перемѣняются прилагательныя имена.

§. III. Третія перемѣна именъ.

Примѣры:

Зеленый Лугъ.	Зелёные Луга.
Чистое Небо.	Чистыя Небеса.
Умное Дитя.	Умныя Дѣти.

Примѣчаніе: Не много есть на свѣтѣ существъ, коихъ бы болѣе одного ненаходилось какъ: небо, солнце, луна. Напротивъ, довольно есть таковыхъ, кои находятся во множествѣ; но однакоже одно имѣютъ имя напр: лугъ, дитя.

Слѣдова-

Trzeci zowie ſię niiaki, że do niego należą imiona, które ani w pierwſzym ani w drugim rodzaiu pomieścić ſię nie mogły, iako to: Obywatelſtwo, Małżeńſtwo.

Uwaga. 2. Za imionami rzeczy żyiących, poſzły imiona rzeczy nieżyiących dla podobnego do tamtych zakończenia. Za imionami rzeczy, poſzły imiona przymiotów, które według rodzaiu imion rzeczy, odmieniaią ſię przez rodzaie.

Uwaga 3. Nie wiele ieſt imion rzeczy, któré by ſię odmieniały przez wſzyſtkié trzy rodzaie, tak iako imiona przymiotów, które zawſzé przez nié wſzyſtkié odmieniaią ſię.

§. III. *Trzecia imion odmiana.*

Przykłady:

Łąka zielona.	Łąki zielonė.
Niebo iaſne	Niebioſa iasné
Dziécię rozumné	Dzieci rozumne.

Uwaga. Nie wiele ieſt na swiecie rzeczy, którychby więcéy nad iednę nie było n. p. niebo, słońce, xiężyc. Wiele zaś takich znayduie ſię, których ieſt mnogo; a przecie, iedno tylko maią imie n: p: łąka, dziécię. Jednoż więc imie z małą odmianą, znaczy iuż rzecz

 ied-

тельно одно́ и́мя, съ нѣкоторою перемѣною, значитъ или одно́ существо́ или множество о́ныхъ.

Таковая перемѣна бываетъ по Числамъ, коихъ есть два: Единственное напр: Зелёный лугъ; и Множественное. напр: Зелёные луга́.

§. IV. Четвёртая перемѣна именъ.

Примѣръ:

Въ Един: чис:	Во множ: числѣ.
1. Се́стра́	се́стры.
2. Сестры́	се́стеръ.
3. Сестрѣ́	се́страмъ.
4. Сестру́	се́стеръ.
5. о Сестра́!	о се́стры!
6. Сестро́ю, (ой),	се́страми.
7. о Сестрѣ́	о се́страхъ.

Примѣча́нiе:

Таковая перемѣна именъ, бываетъ по Падежа́мъ и называется Склоне́нiемъ. Случается, однимъ и тѣмъ же именемъ отвѣча́ть на ра́зные вопро́сы; почему́ о́ное и до́лжно имѣть ра́зныя оконча́нiя или падежи́. Главнѣйшихъ вопро́совъ есть семь, для́ того и падеже́й

въ ка́-

iedną, iuż mnogo tychże rzeczy.

Odmiana taka zowie się *Liczbowaniem* czyli *odmianą przez Liczby*, których iest dwie: *Poiedyńcza* n: p; Łąka zielona, *i Mnoga* n: p: Łąki zielone;

§. IV. *Czwarta imion odmiana.*

Przykład:

W Liczbie poied:		*W Liczbie mnogiey.*
1. Siostra	- -	Siostry.
2. Siostry	- -	Sióstr.
3. Siostrze	-	Siostróm.
4. Siostrę	- -	Siostry.
5. o Siostro !	-	Siostry !
6. Siostrą,	- -	Siostrami
7. o Siostrze	-	o Siostrach.

Uwaga.

Taka imion odmiana zowie się *Przypadkowaniem* czyli *odmianą przez Przypadki*. Przypada bowiem w mowie odpowiadać iednem imieniem na różne pytania; toć imie to musi mieć *różne Przypadki* czyli *odmienne zakończenia*; Przednieyszych pytań iest siedm; przeto tyleteż *Przypadków* imion, liczy się, w każ-

въ каждомъ числѢ особенно считается столько же, не смотря на то, что окончанїе одного изъ нихъ бываетъ иногда сходно съ окончанїемъ другаго. Вопросы и отвѢты употребляемыя въ обоихъ числахъ суть слѢдующїя:

Вопросы:	ОтвѢты:	
Въ Един: числѢ.		Во мно: числѢ.
1. Кто?	Сестра.	Сёстры.
2. Чей?	Сестры.	Сестеръ.
3. Кому?	СестрѢ.	Сестрамъ.
4. Кого?	Сестру.	Сестеръ.
5. Призывая.	Сестра!	Сёстры!
6. КѢмъ?	Сестрою, сй.	Сестрами.
7. о Комъ?	о СестрѢ.	Сестрахъ.

Сїи вопросы служатъ для именъ существъ Одушевленныхъ. Вопросы же для именъ существъ Неодушевленныхъ суть сїи: Что? чего? чему? чѢмъ? о чемъ. Для прилагательныхъ же именъ таковы: Каковъ? какова? каково?. Вообще, перемѢнъ именъ есть четыре: первая по Степенямъ, вторая по Родамъ, третья по Числамъ и четвертая по Падежамъ или Склоненїямъ.

w każdey osobno liczbie; choćby też zakończenie iedno było drugiemu podobne. Oto są pytania i odpowiedzi w obudwu liczbach:

Pytania: *Odpowiedzi:*
W Liczbie poiedyńczey: w Liczbie mnogiey

1. Kto ? Siostra. - - Siostry
2. Czyy ? Siostry. - - Siostr
3. Komu ? Siostrze. - Siostróm
4. Kogo ? Siostrę. - Siostry
5. Wołaiąc: Siostro ! - - Siostry !
6. Kim ? Siostrą. - - Siostrami
7. o Kim ? o Siostrze - o Siostrach

Te są *pytania* na imiona *rzeczy żyiących.* Pytania na imiona *rzeczy nieżyiących* są następuiące:

Co ? czego ? czemu ? czym , czem ? o czem ?

Na imiona zaś przymiótne są te: iaki ? iaka ? iakie ?

W Ogólności zaś czworaka iest imión *odmiana: Stopniowanie, Rodzaiowanie, Liczbowanie i Przypadkowanie.*

V. Разныя названія именъ:

Примѣры:

Петръ, Марія, - - - Люди.
Петербургъ, - - Городъ.
Крымъ, - - - Область.
Россія, - - - Государство.
Кавказъ, - - - Гора.
Волга, - - - Рѣка.
Байкалъ, - - - Оз[illegible].
Бельтъ, - - - Море.
Цейланъ, - - - Островъ.
Преображеніе Господне,) Праздникъ.
Генварь, - - - Мѣсяцъ.
Орелъ, - - - Птица.
Обезьяна, - - - Звѣрь.
Кедръ, - - - - Дерево, Растѣніе.
Ртуть - - - Ископаемое тѣло.
Зодчество, - - Искуство.
Математика, - - Наука.

Таковыя имена называются Собственными; ибо означаютъ одно только извѣстное существо.

Таковыя имена называются Нарицательными; ибо оными нарицаются многія существа одного рода.

Примѣры:

Законъ, - - - Законо-датель.

Отé

§. V. Różné *imion* nazwiſka.

Przykłady:

- Piotr, Marya - -	-Ludzie.
- Peters-burg - - -	-Miaſto.
- Krym. - - -- -	-Prowincya.
- Roſſya -	-Naród.
- Kawkaz - - -	-Góra.
- Wołga. - -	-Rzéka.
- Baykał. - -	-Jezioro.
- Bełt. - -	-Morze.
- Ceylan. - -	-Wyſpa.
- Przemiienie Pańſkie.	-Swięto.
- Styczeń - - -	-Mieſiąc.
- Orzeł. - -	-Ptak.
- Małpa - - -	-Zwiérz.
- Cedr. -	-Drzewo, Roslina.
- Zywe ſrébro - -	-Ciało kopalne
- Budownictwo. - - -	-Sztuka.
- Matematyka - -	-Nauka.
Takié imiona zowią się *Własné* czyli *Szczególne*; bo iedną ſzczególnie i właſnie rzecz znaczą.	Takié imiona zowią ſię *Poſpolite*; bo znaczą wiele rzeczy iednegoż gatunku.

Przykłady:

Prawo - - Prawo-dawca.

Отечество, - - Соотчичъ.

Благодѣтель.

Благо, - - - - Благотворный.

Таковыя имена называются Простыми; ибо онѣ безъ составленія изъ другихъ словъ находятся просто.

Таковыя имена называются Сложными потому, что слагаются изъ нѣсколькихъ словъ.

Примѣры:

Лѣпый: - Лѣпота. - Благолѣпіе. - Великолѣпно.

Рука: - Рукоятка. - Ручный. - Порука. - Поручитель. - Поручительство. - Поручикъ. - Поручица.

Таковыя имена, называются Первообразными или, коренными; ибо отъ никакихъ другихъ непроисходятъ.

Таковыя имена называются Производными, потому, что происходятъ отъ другихъ.

Примѣры:

Священникъ, Церковь.

Oyczyzna. - -	Rodak, (Spół-ziomek)
	Dobrodziéy.
Dobrze. - -	Dobroczynny.
Takié imiona zowią ſię *Niezłożoné*; bo ſię z kilku wyrazów nieſkładaią.	Takié imiona nazywaią ſię *Złożoné*; bo ſię z kilka wyrazów ſkładaią.

Przykłady:

- -	Piękność, (ozdoba,)
Piękny: - - -	Okazale.
- -	Pyſznie,
- -	Rękoieść.
- - -	Ręczny.
- - -	Poręka.
Ręka: - - - -	Zaręczyciel, oddawca
- - -	Poręczenie ſię,
- -	Porucznik.
-	Porucznikowa.
Takié imiona zowią ſię *Pierwotne*; bo od żadnych innych nie pochodzą.	Takié imiona nazywaią ſię *Pochodné*; bo od drugich pochodzą

Przykłady:

Kapłan.	Cerkiew, Kościoł

Sę

Судья́, - - - -	Су́дъ.
Воинъ, - - - -	Ружьё.
Ло́шадь, - - -	Стадо, табу́нъ.
Жа́воронокъ, - -	Гнѣздо́.
Таковы́я имена́ называ́ются Одушевлёнными; и́бо означа́ютъ существа́ одушевлённыя.	Таковы́я имена́ называ́ются Неодушевлёнными; и́бо означа́ютъ существа́ неодушевлённыя.

Примѣры:

Обзо́ръ, - - -	Горизо́нтъ. съ Греческаго
Домово́дство, - -	Еконо́мія.
Хозя́йство, - -	
Свѣто́чь, - - -	Фа́келъ. съ Нѣмецкаго
Вороно́й, - - -	Карі́й. съ Туре́цкаго.
Таковы́я имена́ называ́ются Приро́дными, то есть собственно Россі́йскими.	Таковы́я имена называются Иностра́нными, потому́ что изъ иностраннаго языка въ употребле́ніе приняты.

Примѣры:

1.	I.	а҃.	одно̀,	пе́рвый.
2.	II.	в҃.	два,	второ́й, друго́й.
5.	V.	е҃.	пять,	пя́тый.

§. VIII.

- Sędzia,	- - - -	Sąd.
- Zołniérz	- - -	Oręż.
- Kóń,	- - - - -	Stado.
- Skowrónek.	- - - - - -	Gniazdo.

Takié imiona zowią się *Zywotne*; że znaczą rzeczy żyiącé.

Takié imiona zowią się *Nieżywotne*; że znaczą rzeczy nieżyiące.

Przykłady:

- Gospodarstwo — Horyzont. Ekonomika (z Greckiego.)
- Pochodnia. — (Fakeł) (z Niemieckiego)
- Czarny (wrony) — Kary (z Tureckiego)

Takié imiona zowią się *Swoyskie*; to iest właściwé Rossyyskié.

Takié imiona nazywaią się *Cudzoziemskie*, że z cudzoziemskiego ięzyka są przybrané.

Przykłady:

1.	I.	А.	Jedno.	-	Piérwszy
2.	II.	Б.	Dwa.	- -	Drugi
5.	V.	Є.	Pięć.	- -	Piąty

8.	VIII.	и.	восемь,	восьмый.
10.	X.	і.	десять,	десятый.
50.	L.	н.	пятьдесять,	пятидесятый.
100.	C.	р.	сто,	сотый.
500.	D.	ф.	пятьсотъ	пятисотый.
1000.	M.	҂а.	тысяча,	тысячный.
2000.	П.	҂в.	двѣ тысячи,	двутысячный.

Таковыя имена называются Числительными Количественными потому, что означаютъ количество существъ по вопросу: сколько? Знаки или изображенія оныхъ суть сокращенія: первыя именуются Арабскими, другіе Римскими, третіе Славянскими или Церковными.

Таковыя имена называются Числительными Порядочными потому, что означаютъ порядокъ, въ каковомъ однѣ существа, находятся въ разсужденіи другихъ, по вопросу: который? какой?

Примѣры:

Стариченъ, Старичишко. Старичище.
Ручка, рученька; ручонка. Ручища.
Личико, личишко. Личище.

Таковыя

8.	VIII.	н҃.	Ośm.	Ośmy
10.	X.	ı҃.	Dzięſięć.	Dzieſiąty
50.	L.	н҃.	Piędzieſąt,	Piędzieſiąty
100.	C.	р҃.	Sto.	Setny
500.	D.	ф҃.	Pięć ſet.	Pięćſetny
1000.	M.	҂а.	Tyſiąc.	Tyſiączny
2000.	II.	҂в.	Dwa tyſiącè.	Dwutyſiączny

Takié imiona zowią ſię *Liczbowe Główné*; że znaczą ilość rzeczy na pytanie: *ile ? wiele ?* Znaki wyrażaiącé ié, ſą to ſkrócenia: piérwſzé zowią ſię *Arabskie*, drugié *Rzymskie*, trzecié *Sławiańskie* czyli *Cerkiewne*.

Takié imiona zowią ſię *Liczbowe Porządkowé*; że wyrażaią porządek rzeczy w iakim té iedné względem drugich znayduią ſię, na pytanie: *który ? iaki*, z porządku ?

Przykłady:

Staruszek — Starzec.
Rączka — Ręczyſko.
Twarzyczka — Twarzyſzcze.

Таковыя имена называются Уменьшительными; ибо онѣ уменьшаютъ понятіе, и означаютъ существо какъ бы менѣе обыкновеннаго.

Таковыя имена называются Увеличительными; ибо онѣ увеличиваютъ понятіе и означаютъ существо какъ бы болѣе обыкновеннаго.

Примѣчаніе:

Имена Увеличительныя въ Россійскомъ языкѣ всѣ вообще суть уничижительныя. Напротивъ Уменьшительныя имена, однѣ суть уничижительныя, на пр: Старичищко, ручонка; другія, ласкательныя или привѣтственныя, на пр: Старичекъ, ручка.

Примѣры:

Александръ Александровичъ.	Царевъ, Царскій (отъ Царь)
Елена Александровна.	Царицынъ, (отъ Царица).
Лука Лукичъ.	Моисеевъ, (отъ Мойсей).
Ѳекла Лукишна.	Маріинъ, Марьинъ (отъ Марія).
Петръ Петровичъ.	Купцевъ, Купеческій (отъ Купецъ).

Таковыя

Takié imiona zowią ſię *Zdrobniałe*; że zmnieyſzaią wyobrażenie o rzeczy i wyſtawiaią ié, niby mnieyſzemi, niż są w naturze.

Takié imiona zowią ſię *Zgrubiałe*; że powiękſzaią wyobrażenie o rzeczy, i wyſtawiaią ié niby większémi, niż ſą w naturze.

Uwaga. Jmiona *Zgrubiałé* w ięzyku Roſſyyſkim znaczą zawſze *pogardę*. Przeciwnie zaś imiona *Zdrobniałe*, iedné znaczą *pogardę*. n. p. ſtaruſzék, rączka; drugie *pieſzczenie*; n: p: staruſzek, rączka.

Przykłady:

Alexander syn Alexandra.	- Królewſki (od Král)
Helena, córka Alexandra	- Królowey (od Królowa)
Łukaſz syn Łukaſza	Moyżeſzow (od Moyżesz)
Tekla córka Łukaſza	Maryi (od Marya.)
Piotr syn Piotra	Kupiecki, Kupiec. (od) Kupca

Takie

Таковы́я имена́ называ́ются Оте́ческими, и́бо посре́дствомъ о́ныхъ имена́ дѣтей сопряга́ются съ имена́ми отцѐвъ. Онѣ́ суть существи́тельныя. Употребля́ются же Россі́янами для изъявле́нія другимъ учтивости и почте́нія.

Таковы́я имена́ называ́ются Прита-жа́тельными, потому́, что означа́ютъ чью-либо принадле́жность и суть имена́ прилагательныя.

Приме́ры:

Во́здухъ, - - - -	Возду́шный.
Вла́га, - - - -	Вла́жный.
Уксусъ, - - - -	Уксусный.
Кислота́, - - -	Ки́слый.
Ка́мень, - - -	Ка́менный.
Тве́рдость, - -	Тве́рдый.

Таковы́я имена́ называ́ются Существи́тельными; и́бо онѣ́ зна́чатъ существа́ и́ли ви́димыя въ приро́дѣ, какъ:

Таковы́я имена́ называ́ются Прилага́тельными; и́бо онѣ́ означа́ютъ ка́чества и́ли признаки, къ существа́мъ прилага́емыя какъ то:

Takié imiona zywaią się *Oycowskié*; bo przez nié wyrażamy imiona dzieci i oyców ich, i są rzeczownikami. Używaią ich Rossyanie dla okazania grzeczności i uszanowania innym.

Takié imiona nazywaią się *Dzierżawczé*; bo wyrażaią własność czyli należenie rzeczy iakiéy do kogo, i są przymiotnikami.

Przykłady:

Powietrze, - -	Powietrzny,
Wilgoć, - - -	Wilgotny,
Ocet, - - - -	Octowy (octu)
Kwas, - - -	Kwaśny,
Kamień, - - -	Kamienny,
Twardość, (stałość)	Twardy, (stały)

Takié imiona zowią się *Rzeczowné* albo króciéy *Rzeczowniki*; bo wyrażaią rzeczy albo w naturze będącé iako to: powietrze -ocet; ka-

Takié imiona zowią się *Przymiotné* albo *Przymiotniki*; bo wyrażaią przymioty w rzeczach będącé iako to: -wilgotny -kwaśny, -twardy (stały) ;albo

 mień

воздухЪ, уксусЪ, камень; или составленныя только вЪ умѢ нашемЪ, кои изображаютЪ извѢстное качество, почитаемое за существо, каковы суть: влага, твердость кислота, и принадлежатЪ кЪ вопросамЪ: кто? что?

влажный, кислый, твердый; либо изображаютЪ точныя существа, почитаемыя за качество или признакЪ, какЪ то: воздушный, уксусный, каменный, и принадлежатЪ кЪ вопросамЪ: каковЪ? какова? каково?

КромѢ сихЪ находятся еще и другїя названїяименЪ, по различїю знаменованїя имЪ данныя.

ОТДѢЛЕНЇЕ. V.

О МѢстоименїи.

МѢстоименїе, есть названїе существЪ или признаковЪ: потому отЪ имени неразличается и есть или существительное какЪ: я. ты. или прилагательное, какЪ: тотЪ, та, то.

Называется же мѢстоименїемЪ потому, что обыкновенно полагается вмѢсто имени, коего повторенїе вЪ рѢчи, было бы не прїятно.

МѢсто-

mień; albo tylko w myśli nasz ey wyobrażané; znaczą zaś przymiot wzięty za rzecz, iakoto: - wilgoć, -kwas -twardość (stałość), a należą do pytania: *kto* ? *co* ?

wyrażaią wprawdzie rzeczy, ale za przymiót wzięté iako to: -powietrzny, -octowy, -kamienny; a należą do pytania: *iaki* ? *iaka* ? *iakie* ?

Jest i więcéy nazwisk imion od różnégo ich znaczenia pochodzących.

ROZDZIAŁ. V.

O *Zaimku*.

Zaimek iest nazwiskiém rzeczy lub przymiotu; przeto nie różni się od imienia, a iest iuż *Rzeczowny, n. p.* - ia - ty ;iuż *Przymiotny n. p.* - ten - ta - to.
Zowie się zaś *zaimkiem* dla tego, że się pospolicie kładzie za imie, którego powtórzenie w mowie mogło by bydź przykre.

Мѣстоименія по различію своего знаменованія, имѣютъ разныя названія:

1. Мѣстоименія Вопросительныя:

Кто? что? чей? который? кой? каковый? каковъ? тотъ ли? и проч.

2. Указательныя:

Тотъ, етотъ, сей, оный, онъ.

3. Личныя:

Я, ты онъ, она, оно.
Мы, вы, они, онѣ.

4. Притяжательныя:

Мой, твой, свой, нашъ. вашъ, и вторые падежи мѣстоименія: онъ. (его, ея, ихъ.)

5. Возносительныя:

Который, кой, оный.

6. Возвратительныя:

Себя, или сокращенно: ся (сь).

7. Неопредѣленныя:

Нѣкоторый, нѣкій, нѣчто, никто, ничто ктолибо, чтолибо, ктонибудь, чтонибудь, каждый, всякъ, иный, (иной).

Мѣстоименія перемѣняются такъ какъ имена, по Родамъ, Числамъ и Падежамъ; но только степеней уравненія не имѣютъ.

Zaimki od różnego znaczenia maią różné nazwiſka:

1. *Zaimki Pytaiącé:*

- Kto? - co? - czyy? - który? - iaki? - tenli? *i. t. d.*

2. *Ukazuiącé:*

-Ten, - (tamten) - ów - ón.

3. *Osobisté:*

- Ja - ty - ón - ona - ono

-My -wy - oni- oné.

4. *Dzierżawczé:*

Móy, - twóy - swóy, - nasz, - wasz - i drugié przypadki *Zaimku:* ón, (iego, iéy, ich.)

5. *Względné:*

- Który, ów.

6. *Zwrotné:*

- Siebie albo przez ſkrócenie: się.

7. *Niepewné:*

-Niektóry -niecoś -nikt -nic -bądźkto, -bądźco, -ktokolwiék -cokolwiék -każdy -inny.

Zaimki odmieniaią się tak iak imiona przez *Rodzaie*, *Liczby i Przypadki*: Stopniów tylko niemaią.

ОТДѢЛЕНІЕ VI.

О Глаголѣ.

Глаго́лъ, по превосхо́дству та́къ на́званный, по́слѣ и́мени занима́етъ въ рѣчи человѣческой ва́жнѣйшее мѣсто; и́бо безъ глаго́ла, не́ было́ бы по́лнаго смы́сла, то́ есть: небыло́ бы тако́го сло́ва въ рѣчи, кото́рое бы пока́зывало мнѣніе и́ли сужде́ніе о че́мълибо. н а пр: е́слибъ ска́зано: кни́гу, и́ли; въ на́шу а́рмію; ли́бо: твое́ жа́лованье; то́ бы сіе́ поня́тіе не было́ ограни́чено. Если же допо́лнить смы́слъ, чре́зъ прибавле́ніе глаго́ла, выража́ющаго мнѣніе и́ли рѣше́ніе: о кни́гѣ, а́рміи и жа́лованьѣ: то тогда́ ка́ждому вразуми́тельно бу́детъ:

Покупа́ю кни́гу.
Вступи́лъ въ на́шу а́рмію.
Уде́ржано твое́ жалованье.

Глаго́лъ, такъ какъ измѣня́емая часть рѣчи, подве́рженъ разнымъ перемѣнамъ и по разли́чію своего́ знаменова́нія; и мѣетъ ра́зныя назва́нія.

§. 1. Пе́рвая перемѣна Глаго́ловъ:

Примѣры:

Я, Ты, Онъ, Она́, Оно́.

Счи-

ROZDZIAŁ. VI.

O *Słowie*.

Słowo, tak zwané dla znakomitości swoiéy, po imieniu nayprzedniéyszą iest częścią mowy ludzkiey; bo bez *Słowa* niebyłoby zupełnéy myśli czyli sensu; ponieważ niebyłoby takiego wyrazu, któryby znaczył sąd czyli zdanie o rzeczy n. p. gdybym powiedział: *xiążkę*, albo: *w woysko nasze*, albo: *pensyą twoią*; tedyby mię nikt niezrozumiał. Dopełniwszy zaś sensu przez przydane słowo, wyrażaiące sąd: *o xiążce, o woysku i o pensyi*, każdy zrozumi:

- Kupuię xiążkę.
- Przyszedł do armii naszéy.
- Zatrzymano pensyą twoią.

Słowo iako odmienna część mowy, ma różné odmiany, a iako częstokroć różney iest natury; takteż *różné ma nazwiska*.

§. I. *Piérwsza słów odmiana*:

Przykłady:

Ia, ty, On, on, ono,

Li.

1. Считаю, Считаешь, Считаетъ.
Пишу, Пишешь, Пишетъ.

2. Гляжу, Глядишь, Глядитъ.
Вижу, Видишь, Видитъ.

Таковая перемѣна глаголовъ бываетъ по Лицамъ. Въ рѣчь или въ разговоры входятъ обыкновенно три лица: первое, которое говоритъ: второе, къ которому говорится: третіе, о которомъ говорится; потому и глаголъ сообразуясь съ сими лицами, перемѣняетъ различно свои окончанія.

Подъ именемъ лицъ входящихъ въ разговоры, разумѣются не только люди; но и другія одушевленныя и неодушевленныя существа. Лица сіи, изображаются личнымъ мѣстоименіемъ, или явственно поставленнымъ, какъ видно въ первомъ примѣрѣ; или подразумѣвающимся, какъ показано во второмъ примѣрѣ.

§. II. Вторая перемѣна Глаголовъ:

Примѣры:

Я радуюсь, — Мы радуемся.

Ты.

1. { Liczę, liczysz, liczy.
Piszę, piszesz, pisze.

2. { Patrzę, patrzysz, patrzy.
Widzę, widzisz, widzi.

Taka *Słów* odmiana zowie się *Osobowaniem* czyli odmianą *przez Osoby*, ato stąd, że trzy *Osoby* wchodzą do mowy: *Piérwsza*, która mówi: *druga*, do którey mówią: *trzecia*, o którey iest mowa. Do *Osob* więc tych stósować się musi *Słowo*, przez różną końcową odmianę.

Przez *Osoby* do mowy wchodzącé rozumiémy nie tylko ludzi; ale téż zwiérzęta i rzeczy nieżyiącé. *Osoby* té wyrażaią się *Zaimkiem Osobistym*, który kładzié się iuż wyraźnié, iak mamy w przykładzie piérwszym: iuż domyślnie, iak iest w przykładzie drugim.

§. II. *Druga Słów odmiana.*

Przykłady:

Ja cieszę się. — My cieszymy się.

Ty-

Ты ра́дуешься,   Вы ра́дуетеся.
Онъ, она́, оно́, Они́, онѣ́, ра́дуются.
ра́дуется.

Такова́я перемѣ́на глаго́ловъ быва́етъ по Чи́сламъ; и́бо какъ имена́ и́ли мѣстоимѐнія ли́чныя, входя́щія въ разгово́ры, перемѣня́ются по чи́сламъ: такъ и глаго́лы съ ни́ми согласу́ющіеся, должны́ по о́нымъ перемѣня́ться.

§. III. Тре́тія перемѣ́на Гла-го́ловъ.

Примѣ́ры:

Въ Еди́н: числѣ́: Во множ: числѣ́:
Я. ты, онъ; я ты она́, Мы, вы, они́, онѣ́.
я. ты, оно́;
Пѣлъ; пѣла, пѣло, Пѣ́ли.

Такова́я перемѣ́на Глаго́ловъ происхо́дитъ по Рода́мъ; и́бо какъ имена́ и́ли мѣстоимѐнія я́вственныя и́ли подразумѣва́ющіяся перемѣня́ются по Рода́мъ: такъ и глаго́лы по своему́ съ ни́ми согласова́нію подо́бно же по Рода́мъ перемѣня́ются.

Въ проше́дшихъ времена́хъ Россі́йскихъ глаго́ловъ, одно́ оконча́ніе въ еди́нственномъ числѣ́ слу́житъ для всѣ́хъ лицъ одного́ Ро́да, а во мно́жественномъ для всѣ́хъ лицъ и родо́въ. (: Страда́тельные

же.

Ty cieszysz się. Wy cieszycie się.
On, ona ono cieszy się. Oni, oné. cieszą się,

Taka *Słów* odmiana zowie się *Liczbowaniem* czyli *Odmianą przez Liczby*; bo iako imiona lub zaimki osób wchodzących w mowę odmieniaią się przez *Liczby*: tak i *Słowa* dla zgody z niémi muszą odmieniać się przez podobneż *Liczby*.

§. III. *Trzecia Słów odmiana.*

Przykłady:

W Liczbie poiedyńczey:	*W Liczbie mnogiéy:*
-Spiéwáłem, łam, łom,	-Spiéwaliśmy, łyśmy.
-Spiéwałeś, łaś, łoś,	-Spiéwaliście, łyście.
-Spiéwał, ła, ło,	-Spiéwali, ły.

Taka odmiana *Słów* zowié się *Rodzaiowaniem*; bo iako imiona lub zaimki czy wyraźné czy domyślné odmieniaią się przez *Rodzaie*; tak i *Słowa* dla zgody z niémi odmieniaią się przez podobneż *Rodzaie*.

Słowa Rossyyskié, w czasach przeszłych w liczbie poiedyńczey maią iedno zakończenie na wszystkié *Osoby* iednego *Rodzaiu*; w mnogiéy zaś zakończenie iedno na wszystkié *Osoby i Rodzaie*. (*Słowa* zaś bierné we wszystkich

cza-

же глаго́лы во всѣхъ временахъ имѣютъ особенное окончаніе для ка́ждаго рода, въ единственномъ то́лько числѣ.

§. IV. Четве́ртая перемѣна Глаго́ловъ:

Примѣры:

Есмь, Былъ, Бу́ду.
Сижу́, Сидѣлъ, Ся́ду.
Стрѣля́ю, Стрѣлялъ, Застрѣлю́.

Такова́я перемѣна Глаго́ловъ бываетъ По Временамъ; и посли́ку сужде-ніе, изображаемое глаго́ломъ значитъ или то, что тепе́рь есть; или то что уже́ было́; или же то, что еще́ бу́детъ: то по сему́ и време́нъ главнѣйшихъ есть три: Настоящее, Проше́дшее и Бу́дущее. на пр: есмь, сижу́, стрѣля́ю, Время Настоящее. былъ, сидѣлъ, стрѣлялъ, Проше́дшее. бу́ду, сяду, застрѣлю́, Бу́дущее.

Примѣча́ніе. Россі́йскіе глаго-лы, (: какъ уви́димъ ни́же :) такъ какъ въ Польскомъ языкѣ бываютъ и́ли Соверше́нные и́ли Несоверше́нные. Пе́рвые изъ ни́хъ, имѣютъ то́лько Соверше́нныя времена́: Проше́д-шее соверше́нное (:или однократ-ное:)

czasach maią osobné zakończenia na każdy Rodzay, w liczbie tylko poiedynczey.)

§. IV. *Czwarta Słów odmiana.*

Przykłady:

-Jestem, Byłem, Będę.
-Siedzę, Siedziałem, Siądę.
-Strzelam, Strzélałem, Zastrzelę.

Taka *Słów* odmiana zowie się *Czasowaniem* czyli odmianą przez *Czasy*; ponieważ sąd, który *w Słowie* wyrażamy, znaczy albo to, co teraz iest; albo to, co iuż było; albo to, co dopiéro będzie: stąd też czasów przednieyszych liczy się trzy: piérwszy *Teraznieyszy*, drugi *Przeszły*, trzeci *Przyszły*. n. p. -Jestem, -siedzę -strzélam; *iest czas Teraznieyszy* -Byłem -siédziałem -strzélałem: *iest czas Przeszły*, -Będę -siądę -zastrzélę; *iest Czas Zaprzyszły*.

Uwaga. Słowa Rofsyyfkié (: iak zobaczymy niżey :) bywaią podobnie iak w Polskim ięzyku, albo *Dokonané*, albo *Niedokonané*.

Z tych piérwszé maią tylko czasy Dokonané: *Przeszły dokonany i Przyszły dokonany* we wfzystkich *Trybach* iakoteż i *w Jmiesłowach*. -

dru-

ное:) и будущее совершенное во всѣхъ Наклоненіяхъ и Причастіяхъ; Другіе же имѣютъ только времена Несовершенныя то есть: Настоящее, Прошедшее несовершенное (или многократное), Давнопрошедшее и будущее несовершенное, во всѣхъ наклоненіяхъ и Причастіяхъ, Посему то, взявъ вмѣстѣ совершенный и несовершенный глаголъ напр: посылать и послать; найдемъ въ нихъ напр: въ наклоненіи Изъявительномъ шесть временъ: настоящее: посылаю; прошедшее несовершенное: посылалъ; прошедшее совершенное: послалъ; давнопрошедшее: посылывалъ; будущее несовершенное: буду (стану) посылать, и будущее совершенное: пошлю.

§. V. Пятая перемѣна Глаголовъ.

Примѣры:

Прилежишь,	Прилежи,	Прилежать.
Просишь,	Проси,	Просить.
Обращаетесь,	Обращайтеся,	Обращаться.

Таковая

drugié zaś tylko czasy *niedokonané* iakié są: *Teraznieyszy*, *Przeszły niedokonany*, *Zaprzeszły* i *Przyszły niedokonany*, *we wszystkich Trybach* i *Jmiesłowach*. Stądto uważaiąc dwa *Słowa* łączenie: dokonané z niedokonaném n. p. *posyłać* i *posłać*, znaydziemy w nich n. p. *W Trybie Oznaymuiącym* czasów sześć, to iest: *Czas teraznieyszy*: posyłam; *Przeszły niedokonany*: posyłałem; *Czas Przeszły dokonany*: posłałem; *Czas Zaprzeszły*: posyłałem był; *Przyszły niedokonany*: będę posyłał i *Czas Przyszły dokonany*: poszlę.

§. V. *Piąta Słów odmiana*.

Przykłady:

-Pilnuiesz, pilnuy, pilnować
-Prosisz, proś, prosić.
-Obcuiecie, obcuycie, obcować.
-Taká *Słów* odmiana zowie się *Trybowaniem*.

Таковая перемѣна глаголовъ происходитъ по Наклоненїямъ.

Глаголъ, употребляется въ рѣчи трояким образомъ: вопервыхъ изъявляя, вовторыхъ повелѣвая и въ третьихъ неопредѣляя никакого изъ сихъ обстоятельсства; посему и Наклоненїй глаголовъ есть три: первое Изъявительное напр: прилежишь; второе Повелительное напр: прилежи; Третїе Неопредѣленное напр: Прилежать.

Примѣчанїе. Наклоненїе Желательное составляется изъ Изъявительнаго, чрезъ прибавленїе союзовъ.

бы; - дабы, - (чтобы) - буде - если, будебы, - если бы, да. и проч:

Перемѣны глагола: по лицамъ, родамъ, числамъ, временамъ и наклоненїямъ, взятыя вмѣстѣ: называются Спряженїемъ.

§. VI. Разныя названїя Глаголовъ.

Примѣры:

Есмь, бываю.

Сїи глаголы называются Вспомогающими; ибо когда въ какомъ нибудь

niem czyli *odmianą przez Tryby*. Ponieważ troiako używamy w mowie słowa: *raz* oznaymuiąc, *drugi raz* rozkazuiąc, *trzeci raz* żadney z tych okoliczności nie wyrażaiąc; przeto też iest *Trybów* trzy: *Pierwszy Oznaymuiący* n. p. pilnuiesz, *drugi Rozkazuiący* n. p. pilnuy, *trzeci Bezokoliczny* n. p. pilnować.

Uwaga. *Tryb Życzący* robi się z Trybu Oznaymuiącego przez przydanie *Spoyników*:-By - aby - ieżeli - ieżeliby - oby i t. d.

Tyle tedy odmian zachodzi w Słowie: *przez Osoby*, *przez Rodzaie*, *przez Liczby*, *przez Czasy i Tryby*, które wszystkie razem wzięté: nazywaią się (Konjugacyą) *Czasowaniem*.

§. VI. Rożne Słów nazwiska.

Przykłady:

Jestem. - - - - - - - Bywam.

Té *Słowa* nazywaią się *Posiłkowe*; bo gdy któremu słowu braknie w iakim czasie osob-

нибу́дь глаго́лѣ не достанетъ при перемѣнѣ, со́бственнаго окончания, тогда́ сїи глаго́лы употребляются въ по́мощь на пр: глаго́лъ: п и с а́ т ь, не имѣетъ со́бственнаго своего́ бу́дущаго вре́мени такъ, какъ глаго́лъ: н а п и с а́ т ь, имѣетъ: н а п и ш у́; Въ такомъ случаѣ употребляется глаго́лъ В с п о м о г а ю щ і й: б у́ д у; б у́ д у п и с а́ т ь. и проч:

П р и м ѣ́ р ы:

Вѣ́даю. — Извѣ́дываю.
Даю́. — Отдаю́.
Бросаю. — Выбра́сываю.
Реку́. — Прорекаю.

Таковы́е глаго́лы называются П р о с т ы́ м и; ибо не составляются изъ другихъ словъ.

Таковы́е глаго́лы называются С л о́ ж н ы м и; ибо составлены изъ дру́гихъ словъ.

П р и м ѣ́ р ы:

Зна́ю. — Познава́ю.
Иду́. — Предыду́.
Рву́. — Срываю.

Таковы́е глаго́лы называются П е р в о о б р а з н ы м и и́ли К о р е н н ы м и; и́бо отъ другихъ словъ не происхо́дятъ.

Таковы́е глаго́лы называются П р о и з в о́ д н ы м и; ибо произво́дятся отъ другихъ словъ.

П р и м ѣ-

nego zakończenia: onemu na posiłek przychodzą np: Słowo: *pisać*; niéma samo czasu przyſzłego tak iak ma Słowo: *napisać*; *napiszę*; używamy tedy *Słowa Posiłkowego*, *będę*: *będę pisał* i t. d.

Przykłady:

Wiém.	Dowiaduie ſię.
Daię.	Oddaię.
Rzekę, mówię.	Przepówiadam, przemawiam.
Takié Słowá zowią ſię *Niezłożone*; bo z innych wyrazów nie-ſkładaią ſię.	Takié *Słowa* zowią ſię *Złożone*; bo ſię z innych wyrazów składaią

Przykłady:

Znam.	Poznawam.
Idę.	Poprzedzam.
Rwę.	Zrywam.
Takié *Słowa* nazywaią ſię *Piérwotné*; że od drugich wyrązów nie pochodzą.	Takié Słowa zowią ſię *Pochodné*; że od drugich wyrazów pochodzą.

F 2 *Przy-*

Примѣры:

Бѣжать,	бѣгу.
Летѣть,	лечу.
Быть,	есмь.
Лѣзть,	лѣзу.
Нести,	несу.

Таковые глаголы называются Единственными; ибо значатъ бытность или дѣйствіе одинъ только разъ.

Бѣгать,	бѣгаю.
Летать,	летаю.
Бывать,	бываю.
Лазить,	лажу.
Носить,	ношу.

Таковые глаголы называются Учащательными; ибо значатъ частое повтореніе дѣйствія.

Примѣчаніе. Нѣкоторые Россійскіе глаголы, имѣютъ въ настоящемъ времени Изъявительнаго Наклоненія два окончанія: Единственное и Учащательное, и потому называются Изобилующими. напр: колеблю, колебаю; машу, махаю; ломлю, ломаю.

Примѣры:

Рублю,	Срублено,	Есть.
Зеленю,	Озеленёнъ,	Зеленѣю.
Дѣлаю,	Сдѣланный,	Стою.
Мою,	Мытъ,	Сплю.
Почитаю,	Почитаемъ,	Храплю.

Тако-

Przykłady:

-Biédz,	- biegnę.	- Biégać, -	biégam.
-Lecieć,	- lecę.	- Latać,	latam.
-Bydź,	- ieſtem.	- Bywać, -	bywam.
-Léźć,	- liżę.	- Łazić, -	łażę.
-Nieść,	- niosę.	- Noſić, -	noszę.

Takie Słowa zowią ſię *Jednotliwe*; że znaczą bycie lub robienie czego iedén raz.

Takie Słowa zowią ſię *Częstotliwe*; że znaczą częſte bywanie lub robienie czego.

Uwaga. Niektóre Słowa Roſsyyſkié w czaſie terazniéyſzym Trybu Oznaymuiącego maią dwa różné zakończenia: *Jednotliwego* i *Częſtotliwego Słowa*; a przeto zowią ſię *Zbytkuiące*. np. - chwieię ſię - macham - łamię. i t. d.

Przykłady:

- Rąbię.	- Zrąbano.	- Jeſtem.
- Zielenię.	- Pozieleniony.	- Zielenieię.
- Czynię.	- Zrobiony.	- Stoię.
- Myię.	- Myty.	- Śpię.
-Czczę, szanuię	Szanowany	- Chrapię

Takie

Таковые глаголы называются Дѣйствительными; ибо они выражают сужденіе о томъ существѣ, которое что либо дѣйствуетъ въ отношеніи къ другому напр: Снѣгъ убѣляетъ вершины горъ.	Таковые глаголы называются Страдательными; ибо они выражаютъ сужденіе о томъ существѣ, которое получаетъ какуюлибо перемѣну отъ дѣйствія другаго напр: Вершины горъ убѣлены снѣгомъ.	Таковые глаголы называются Средними или Самостоятельными; ибо они выражаютъ сужденіе о состояніи существа, безъ всякаго отношенія онаго къ другому. напр: На вершинахъ горъ бѣлѣютъ снѣги.

Примѣры:

бросать, бросалъ.	бросить, бросилъ.
Кликать, кликалъ.	Кликнуть, кликнулъ.
Вязать. вязалъ.	Связать, связалъ.
Таковые глаголы называются Несовершенными (:или многократными:); ибо значатъ дѣйствіе несовершенное или многократно бываемое.	Таковые глаголы называются Совершенными (:или однократными:); ибо значатъ дѣйствіе однажды совершенно исполнившееся.

при-

Takié *Słowa* zowią ſię *Czynne*, wyrażaiącé sąd o tey rzeczy, która co czyni względem drugiey n. p. Sniég ubiela (okrywa) wierzchołki gór.

Takié *Słowa* zowią ſię *Bierne*, wyrażaiącé sąd o tey rzeczy, która bierze iaką własność od drugiey. n. p. Wierzchółki gór ubielonė (okryté) sniégami.

Takié *Słowa* zowią ſię *Niiakie*, wyrażaiącé prosty stan rzeczy iedney bez żadnego względu na drugą. n.p. Na wierzchółkach gór bieleią śniegi

Przykłady:

- Rzucać, rzucałem.
- Wołać, wołałem.
- Wiązać, wiązałem,

Takié, *Słowa* zowią się *Niedokonan*; że znaczą czynienie *niedokonane*.

- Rzucić, rzuciłem.
- Zawołać, zawołałem.
- Związać, związałem.

Takié Słowa zowią się *Dokonane*; że znaczą czynienie *dokonane*

Przy

Примѣры:

Мóюся. Чешýся. Хвалю́ся. Бью́ся.	Знаюся. Обхожýся. Борюся. Бѣгаюсь. (въ запуски)	Бою́ся. Стараюся. Лѣнюся. Кланяюсь.
Таковы́е глагóлы называ́ются Возвра́тными; и́бо зна́чатъ дѣйствïе, отъ дѣйствующаго существа происходя́щее и на негожъ обращающееся. Они́ суть глагóлы дѣйстви́тельные, соединéнные съ мѣстоименïемъ: ся или сь.	Таковы́е глагóлы называ́ются Взаи́мными; и́бо зна́чатъ взаи́мное дѣйствïе двухъ или бóлѣе существъ. Они́ суть глагóлы дѣйстви́тельные или среднïе, соединéнные съ мѣстоимéнïемъ: ся или сь.	Таковы́е глагóлы называ́ются Мѣстоимéнными; и́бо они́ безъ мѣстоимéнïя: ся или сь, не имѣютъ никакóго знамéнованïя.

Примѣча́нïе. Прибавля́емое къ окончанïю глагóловъ, Славя́нское сокращéнное мѣстоимéнïе: ся или сь; удéрживается во всѣхъ рóдахъ, числахъ, лицахъ, временáхъ и наклонéнïяхъ.

при.

Przykłady:

- Myię się.
- Czeszę się.
- Chwalę się.
- Biię się.

Takié Słowa zowią się *Zwrotne*; że znaczą zwrót czynności na osobę czyniącego. Są to Słowa czynné z zaimkiem: ся lub сь(się), złączoné.

- Znam się,
- Obchodzę się
- Borykam się
- Ubiegam się (do mety)

Takié Słowa zowią się *Wzaiemne*; że znaczą wzaiemną między dwiemia lub więcey osobami zachodzącą czynność. Są to Słowa czynne albo niiakie: z zaimkiem: ся lub сь(ſię), złączone.

- Boię ſię.
- Staram ſię.
- Lenię ſię.
- Kłaniam ſię.

Takié Słowa zowią ſię *Zaimkowe*: że bez zaimku: ся lub сь(ſię), nie maią żadnego znaczenia.

Uwagi. Zaimek: ся lub сь (ſię), wzięty z Słowiańſkiego ięzyka, dodawany do zakończenia tych Słów; zachowuie ſię we wſzyſtkich *R*odzaiach, Osobach, Liczbach, Czasach i Trybach.

Przykłady:

Примѣры:

Я хочу́
Ты хо́чешь.
Онъ хо́четъ.
Мы хотимъ.
Вы хотите.
Они хотя́тъ.

Таковы́е глаго́лы называются Личными; поели́ку имѣютъ предъ собо́ю я́вственный или подразумѣва́ющїйся пе́рвый паде́жъ имени или мѣстоиме́нїя, лице́ показу́ющаго, и потому́ перемѣня́ются по всѣмъ ли́цамъ на пр: я хочу́, ты хо́чешь и проч:

Хо́чется.
Хотѣлося.
Ка́жется.
Случается.
Надлежитъ.
До́лжно.

Таковы́е глаго́лы называются Безли́чными; поели́ку не имѣютъ предъ собо́ю ни я́вственнаго ни подразумѣва́ющагося перваго падежа́ имени или мѣстоиме́нїя, лице́ изобража́ющаго; посему́ не перемѣняются по всѣмъ лицамъ, а имѣютъ одно́ то́лько оконча́нїе въ ка́ждомъ вре́мени:

ОТДѢЛЕНІЕ VII.

О Прича́стїи.

Прича́стїе есть сло́во, происходя́щее-

- Chcę.
- Chcesz.
- Chce.
- Chcemy.
- Chcecie.
- Chcą.

Takie Słowa zowią się *Osobiste*, gdy maią wyraźnie lub domyślnie przypadek pierwszy imienia lub zaimku osoby; Przeto odmieniaią się przez wszystkie osoby. np. ia chcę, ty chcesz i t.d.

- Chce się.
- Chciało się.
- Zdaie się.
- Trafia się.
- Należy.
- Powinno

Takie *Słowa* zowią się *Nieosobiste*, gdy nie maią ani wyraźnie ani domyślnie przypadku pierwszego imienia lub zaimku osoby; Przeto nieodmieniaią się przez wszystkie osoby, ale iedno tylko maią zakończenie w każdym czasie.

ROZDZIAŁ VII.

O Imiesłowie.

Imiesłów iest część mowy, od Słów pochodzą.

дя́щее отъ глаго́ла и заключа́ющее въ себѣ́ глаго́лъ и мѣстоимѣ́нїе. на пр: у́мствующїй, вмѣ́сто: тотъ, кото́рый у́мствуетъ.

Прича́стїе, по уча́стїю своему́ въ и́мени перемѣня́ется по рода́мъ, чи́сламъ и падежа́мъ, иногда́ же и по степеня́мъ; а поуча́стїю въ глаго́лѣ, перемѣня́ется по времена́мъ.

I. Перемѣ́на по Рода́мъ.

Му́жескїй.	Же́нскїй.	Сре́днїй.
Чита́ющїй.	Чита́ющая.	Чита́ющее.
Полу́ченный.	Полу́ченная.	Полу́ченное.

II. Перемѣ́на по Чи́сламъ и Падежа́мъ.

Едйнств:	Мно́жеств:
1. По́званный. (позванъ)	По́званные.
2. По́званнаго.	По́званныхъ.
3. По́званному.	По́званнымъ.

III. Перемѣ́на по Степеня́мъ.
Люби́мый, Люби́мѣе, Люби́мѣйшїй.

IV. Перемѣ́на по Времена́мъ.

Настоя́:	Хва́лящїй.
Прош: Несовер:	Хвали́вшїй.
Прошед: Совер:	Похвали́вшїй.
Давно прош.	Хва́ливавшїй.

Прича́-

chodząca, zamykaiąca w ſobie Słowo wraz z Zaimkiem n. p

- Rozumuiący - zamiaſt: - ten, który rozumuie.

Jmieſłów, iako imie, odmienia ſię *przez Rodzaie*, *Liczby i Przypadki*, nie kiedy zaś przez Stopnie; a iako słowo, odmienia ſię przez *Czasy*.

I. Odmiana przez Rodzaie:

Męzki.	*Zeński.*	*Niiaki.*
- Czytaiący.	-Czytaiąca.	-Czytaiące.
- Odebrany.	-Odebrana.	-Odebrane.

II. Odmiana przez Liczby i Przypadki:

	Liczba Poiedyncza:	Liczba Mnoga:
1	- Pozwany.	-Pozwani.
2	- Pozwanego.	-Pozwanych.
3	- Pozwanemu.	-Pozwanym. i. t. d.

III. Odmiana przez Stopnie:

- Kochany - Kochańſzy - Naukochańſzy

IV. Odmiana przez Czasy :

Teraznieyszego:	-Chwalący.
Przeszłego niedokonan:	-Ten, który chwalił.
Przeszłego dokonan:	Który, pochwalił.
Zaprzeszłego:	-Który, chwalił był.

Jmieſło-

Причастія раздѣляются: на Причастія обыкновенныя, каковы выше предложены: и на Дѣепричастія, кои означаютъ продолженіе дѣйствія и не принимаютъ никакого измѣненія, кромѣ по временамъ на пр: Читая, читавъ, прочитавъ, читывавъ.

ОТДѢЛЕНІЕ VIII.

О СКЛОНЕНІЯХЪ.

Склоненіе есть перемѣна окончанія въ именахъ, мѣстоименіяхъ и причастіяхъ.

Въ Россійскомъ языкѣ пять Склоненій: четыре для именъ Существительныхъ, и одно для Прилагательныхъ.

Имя, мѣстоименіе и причастіе, которое по какомунибудь изъ сихъ Склоненій перемѣняется, называется Правильнымъ; отступающее же отъ сихъ Склоненій, называется Неправильнымъ.

СКЛОНЕНІЕ ПЕРВОЕ.

Примѣры:

Для именъ кончащихся на А. мужескаго и женскаго рода.

Число

Jmiesłowy dzielą ſię na *Jmiesłowy Zwyczayne*, iakié są dopiéro wymienioné; i na *Jmiesłowy Osobliwe*, znaczące przeciąg czynności, które nie podlegaią żadnym odmianóm, prócz przez Czasy; np. - Czytaiąc - czytawſzy - przeczytawſzy - (czytawſzy).

ROZDZIAŁ VIII.

O FORMACH PRZYPADKOWANIA.

Przypadkowanie ieſt końcowa odmiana imion, zaimków i imiesłowów.

W Języku Roſsyyſkim *Form Przypadkowania ieſt pięć: Cztery na imiona rzeczowne; a iedna na imiona przymiotne.*

Które imie, zaimek: lub imiesłów przypadkuie ſię według iedney z tych Form, nazywa ſię *Foremnym*; *Nieforemnym* zaś gdy od Form odſtępować będzie.

FORMA PIERWSZA

Przykłady;

Na imiona zakończoné na A. rodzaiu męzkiego i żeńskiego.

Liczba

Число́ Еди́нственное:

Паде́жи:

1.	Воево́д-а.	Цари́ц-а.	Пчел-а́.
	Woiewoda.	Krolowa.	Pszczoła.
2.	Воево́д-ы.	Цари́ц-ы.	Пчел-ы́.
3.	Воево́д-ѣ.	Цари́ц-ѣ.	Пчел-ѣ́.
4.	Воево́д-у.	Цари́ц-у.	Пчел-у́.
5.	Воево́д-а!	Цари́ц-а!	Пчел-а́!
6.	Воево́д-ою. (ой).	Цари́ц-ею. (ей).	Пчел-ою́. (ой).
7.	Воево́д-ѣ.	Цари́ц-ѣ	Пчел-ѣ́.

Число́ Мно́жественное:

1.	Воево́д-ы.	Цари́ц-ы.	Пче́л-ы.
2.	Воево́д-ъ.	Цари́ц-ъ.	Пчел-ъ.
3.	Воево́д-амъ.	Цари́ц-амъ.	Пчел-а́мъ.
4.	Воево́д-ъ.	Цари́ц-ъ.	Пчел-ъ.
5.	Воево́д-ы!	Цари́ц-ы!	Пче́л-ы!
6.	Воево́д-ами.	Цари́ц-ами.	Пчел-а́ми.
7.	Воево́д-ахъ.	Цари́ц-ахъ.	Пчел-а́хъ.

Примѣ́ры:

Для име́нъ Му́жескаго и же́нскаго ро́да конча́щихся на Я.

Число́ Еди́нственное:

1.	Витї-я.	Княги́н-я.	Пу́л-я.
	Krasomowca.	Xiężna.	Kula.

2. Витї-и

Liczba Poiedyncza :

Przypadki :

1.	Гора́.	Са́мк-а.	Пря́жк-а.
	Góra.	Samica.	Sprzążka.
2.	Гор-ы́.	Са́мк-и.	Пря́жк-и.
3.	Гор-ѣ́.	Са́мк-ѣ.	Пря́жк-ѣ.
4.	Го́р-у.	Самк-у.	Пряжк-у.
5.	Гор-а! (о́!)	Са́мк-а!	Пря́жк-а!
6.	Гор-о́ю. (ой).	Самк-ою. (ой).	Пря́жк-ою. (ой).
7.	Гор-ѣ́.	Са́мк-ѣ.	Пря́жк-ѣ.

Liczba Mnoga :

1.	Го́р-ы.	Са́мк-и.	Пря́жк-и.
2.	Го́р-ъ.	Са́м-окъ.	Пря́ж-екъ.
3.	Гор-а́мъ.	Са́мк-амъ.	Пряжк-амъ.
4.	Го́р-ы.	Сам-окъ.	Пря́жк-и.
5.	Го́р-ы !	Са́мк-и!	Пря́жк-и!
6.	Гор-а́ми.	Са́мк-ами.	Пря́жк-ами.
7.	Гор-а́хъ.	Са́мк-ахъ.	Пря́жк-ахъ.

Przykłady :

Na imiona zakończone na Я. rodzaiu męzkie-go i żeńskiego.

Liczba Poiedyncza :

Импе́рї-я.	Ше́-я.	Ви́шн-я.
Jmperyum.	Szyia.	Wiſznia.

2.	Витї-и.	Княги́н-и.	Пу́л-и.
3.	Витї-и.	Княги́н-Ѣ.	Пу́л-Ѣ.
4.	Витї-ю.	Княгин-ю.	Пу́л-ю.
5.	Витї-я!	Княгин-я!	Пу́л-я!
6.	Витї-ею.	Княгин-ею	Пу́л-ею.
7.	Витї-и.	Княги́н-Ѣ.	Пу́л-Ѣ.

Число́ Мно́жественное:

1.	Витї-и.	Княги́н-и.	Пу́л-и.
2.	Витї-й.	Княги́н-ь.	Пу́л-ь.
3.	Витї-ямъ.	Княги́н-ямъ.	Пу́л-ямъ.
4.	Витї-й.	Княгин-ь.	Пу́л-и.
5.	Витї-и!	Княги́н-и!	Пу́л-и!
6	Витї-ями.	Княги́н-ями.	Пу́л-ями.
7.	о Витї-яхъ.	Княги́н-яхъ.	Пу́л-яхъ.

СКЛОНЕНІЕ ВТОРОЕ.

Приме́ры:

Для именъ рода мужескаго конча́щихся на й. ъ. ь.

Число́ Еди́нственное.

1.	Казначе́-й.	Ро-й.	Соко́л-ъ.	Вѣс-ъ.
	Kaźnaczey.	Roy.	Sokoł.	Waga.
2.	Казначе́-я.	Ро-я́.	Сокол-а́.	Вѣ́с-а.
3.	Казначе́-ю.	Ро-ю́.	Сокол-у́.	Вѣ́с-у.
4.	Казначе́-я.	Ро-й.	Сокол-а́.	Вѣс-ъ.
5.	Казначе́-й!	Ро-й!	Соко́л-ъ!	Вѣс-ъ!
6.	Казначе-емъ.	Ро-е́мъ.	Сокол-о́мъ.	Вѣс-омъ
7.	о Казначе́-Ѣ.	Ро-Ѣ́.	Сокол-Ѣ́.	Вѣс-Ѣ́.

Число́

Импéрї-и.	Шé-и.	Вúшн-и.
Импéрї-и.	Шé-ѣ.	Вишн-ѣ.
Импéрї-ю.	Шé-ю.	Вúшн-ю.
Импéрї-я!	Шe-я!	Вишн-я!
Импéрї-ею (ей).	Шé-ею (ей	Вишн-ею (ей).
Импéрї-и.	Шé-ѣ.	Вишн-ѣ.

Liczba Mnoga:

Импéрї-и.	Шé-и.	Вúшн-и.
Импéрї й.	Шe-й.	Вúш-ень.
Импéрї-ямъ.	Шé-ямъ.	Вúшн-ямъ.
Импéрї-и.	Шé-и.	Вúшн-и.
Импéрї-и!	Шé-и!	Вишн-и!
Импеpї-ями.	Шé-ями.	Вúшн-ями.
Импéрї-яхъ.	Шé-яхъ.	Вúшн-яхъ.

FORMA DRUGA.

Przykłady.

Na imiona zakończone na й. ъ. ь. rodzaiu żeńskiego.

Liczba Poiedyncza.

1. Отéцъ.	Гражданúн-ъ.	Остров-ъ.
Oyciec.	Obywatel.	Wyſpa.
2. Отц-á.	Гражданúн-а.	Остров-а.
3. Отц-ý.	Гражданúн-у.	Остров-у.
4. Отц-á.	Гражданúн-а.	Остров-ъ.
5. Отéц-ъ!	Гражданúн-ъ!	Остров-ъ!
6. Отц-éмъ.	Гражданин-омъ.	Остров-омъ
7. о Отц-ѣ́.	Гражданúн-ѣ.	Остров-ѣ

Число́ Множе́ственное:

1.	Казначе́-и.	Ро-и́.	Сокол-ы́.	Вѣ-сы́.
2.	Казначе́-евъ.	Ро-ёвъ.	Сокол-о́въ.	Вѣс-о́въ.
3.	Казначе́-ямъ.	Ро-я́мъ.	Сокол-амъ	Вѣс-а́мъ.
4.	Казначе-евъ.	Ро-и́.	Сокол-о́въ.	Вѣс-ы́.
5.	Казначе́-и!	Ро-и́!	Сокол-ы!	Вѣс-ы́!
6.	Казначе́-ями	Ро-я́ми.	Сокол-ами.	Вѣс-а́ми
7.	Казначе́-яхъ	Ро-я́хъ.	Сокол-а́хъ.	Вѣс-ахъ.

Число́ Един:	Число́ Множ:
1. Госуда́р-ь.	Госуда́р-и.
Pan.	Panowie.
2. Госуда́р-я.	Госуда́р-ей.
3. Госуда́р-ю.	Госуда́р-ямъ.
4. Госуда́р-я.	Госуда́р-ей.
5. Госуда́р-ь!	Госуда́р-и!
6. Госуда́р-емъ.	Госуда́р-ями.
7. о Государ-ѣ.	Госуда́р-яхъ.

Примѣ́ры:

Для име́нъ Сре́дняго ро́да конча́щихся на Е. ІЕ. ЬЕ. О.

Число́ Еди́нственное:

1.	Лиц-е́.	Зда́ні-е.	Шить-е́.
	Oſoba.	Budowla.	Szycie.
2.	Лиц-а́.	Зда́ні-я.	Шить-я́.
3.	Лиц-у́.	Зда́ні-ю.	Шить-ю́.
4.	Лиц-е́.	Зда́ні-е.	Шить-е́.

5. Лиц-ê

Liczba Mnoga:

1. Отц-ы́.	Гражда́н-е.	Остров-а́.
2. Отц-е́въ.	Гражд-а́нъ.	Остров-о́въ.
3. Отц-а́мъ.	Гражда́н-амъ.	Остров-амъ.
4. Отц-е́въ.	Гражд-анъ.	Остров--а.
5. Отц-ы́!	Гражда́н-е!	Остров-а!
6. Отц-а́ми.	Гражда́н-ами.	Остров-а́ми.
7. Отц-а́хъ.	Граждан-ахъ.	Остров-а́хъ.

Liczba Poiedyncza:	*Liczba Mnoga;*
1. Кора́бл-ь.	Корабл-и́.
Okręt.	Okręty.
2. Корабл-я́.	Корабл-е́й.
3. Корабл-ю́.	Корабл-я́мъ.
4. Корабл-ь.	Корабл-и́.
5. Корабл-ь!	Корабл-и́!
6. Корабл-емъ.	Корабл-я́ми.
7. о Корабл-ѣ́.	Корабл-я́хъ.

Przykłady:

Na imiona zakończone na Е. ІЕ. ЬЕ. О. Rodzaiu niiakiego.

Liczba Poiedyncza:

1. Зе́ркал-о.	Сѣдл-о́.	Стекл-о́.
Zwierciadło.	Siądło.	Szkło.
2. Зе́ркал-а.	Сѣдл-а́.	Стекл-а́.
3. Зе́ркал-у	Сѣдл-у́	Стекл-у́.
4. Зе́ркал-о.	Сѣдл-о́	Стекл-о́.

5. Зеркал-о

5. Лиц-е!	Зданї-е!	Шить-е.
6. Лиц-емЪ.	Зданї-емЪ.	Шить-емЪ!
7 Лиц-Ѣ.	Зданї-и.	Шить-Ѣ. (и)

Число Множественное.

1. Лиц-а.	Зданї-я.	Шить-я.
2. Лиц-Ь.	Зданї-й.	Шить-евЪ.
3. Лиц-амЪ.	Зданї-ямЪ.	Шить-ямЪ.
4. Лиц-а.	Зданї-я.	Шить-я.
5. Лиц-а!	Зданї-я!	Шить-я!
6. Лиц-ами.	Зданї-ями.	Шить-ями.
7. Лиц-ахЪ.	Зданї-яхЪ.	Шить-яхЪ.

СКЛОНЕНІЕ ТРЕТІЕ.

Примѣры:

Для именЪ Средняго рода, кончащихся на Я.

Число Един:	Число Множе:
1. Ягн-я. Jagnię.	Ягня-та.
2. Ягня-ти.	Ягня-тЪ.
3. Ягня-ти.	Ягнята-мЪ.
4. Ягн-я.	Ягня-та.
5. Ягн-я!	Ягня-та!
6. Ягня-темЪ.	Ягня-тами.
7. Ягня-тѣ.	Ягня-тахЪ.

СКЛОНЕ

5. Зéркал-о!	Сѣдл-ó!	Стекл-ó!
6. Зéркал-омъ.	Сѣдл-óмъ.	Стекл-óмъ.
7. Зéркал-ѣ.	Сѣдл-ѣ́.	Стекл-ѣ́.

Liczba Mnoga :

1. Зеркал-á.	Сѣдл-а.	Стёкл-а.
2. Зеркáл-ь.	Сѣд-елъ.	Стёк-олъ.
3. Зеркал-амъ.	Сѣдл-амъ.	Стёкл-амъ.
4. Зеркал-á.	Сѣдл-а.	Стёкл-а.
5. Зеркал-á!	Сѣдл-а!	Стёкл-а!
6. Зеркал-áми.	Сѣдл-ами.	Стёкл-ами.
7. о Зèркал-áхъ.	Сѣдл-ахъ.	Стёкл-ахъ.

FORMA TRZECIA.

Przykłady :

Na Imiona rodzaiu Niiakiego zakończoné na Я.

Liczba Poiedyncza :		*Liczba Mnoga :*
1. Им-я.	Jmie.	Им-енá.
2. Им-ени.		Им-éнъ.
3. Им-ени,		Им-енáмъ.
4. Им-я.		Им-енá.
5. Им-я!		Им-енá!
6. Им-енемъ.		Им-енáми.
7. Им-ени.		Им-енáхъ.

FORMA

СКЛОНЕНІЕ ЧЕТВЕРТОЕ.

Примѣры:

Для именъ рода Женскаго, кончащихся на Ь.

Число Един:		Число Множе:
1. Дщер-ь	Córka.	Дщ р-и.
2. Дщер-и		Дщер-ей.
3. Дщер-и.		Дщер-ямъ.
4. Дщер-ь		Дщер-и,
5. Дщер-ь!		Дщер-и!
6. Дщер-ію. (ью)		Дщер-ями. (ьми)
7. о Дщер-и.		Дщер-яхъ.

Примѣры:

Для именъ Числительныхъ кончащихся на Ь.

1. Пят-ь.	Десять.	Одиннадцат-ь.
Pięć.	Dziesięć.	Jedynaście.
2. Пят-и.	Десят-и.	Одиннадцат-и.
3. Пят-и.	Десят-и.	Одиннадцат-и.
4. Пят-ь.	Десят-ь.	Одиннадцат-ь.
5. Пят-ь.	Десят-ь.	Одиннадцат-ь.
6. Пять-ю.	Десять-ю.	Одиннадцать-ю.
7. Пят-и.	Десят-и.	Одиннадцат-и.

Примѣчанія:

По примѣрамъ Перваго Склоненія перемѣняются:

а) Числи

FORMA CZWARTA.

Przykłady :

Na imiona rodzaiu Zeńskiego, na Ь. zakończoné .

Liczba Poiedyńcza:		*Liczba Mnoga :*
1. Страст-ь.	Namiętność.	Страст-и.
2. Страст-и.		Страст-ей.
3. Страст-и.		Страст-ямЪ.
4. Страст-ь.		Страст-и.
5. Страст-ь!		Страст-и!
6. Страст-їю.	(ью)	Страст-ями.(ьми)
7. Страст-и.		Страст-яхЪ.

Przykłady :

Na imiona Liczbowé, zakończoné na Ь.

1. Двадцать. Dwadzieścia.	Пятьдесять . Piędziesiąt.
2. Двадцати.	Пятидесят-и.
3. Двадцат-и.	Пятидесят-и.
4. Двадцат-ь.	Пятьдесят-ь.
5. Двадцат-ь.	Пятьдесят-ь.
6. Двадцать-ю.	Пятьюдесять-ю.
7. Двадцат-и.	Пятидесят-и.

Uwagi :

Podług wzorów Formy Piérwszey odmieniaią się :

a) Jmiona

a) Числительныя Количественныя имена́, кончащїяся на А. или Я. н а п р: Половина - (полтина), четвёртка, осьму́ха, (осьму́шка) двойка, тройка, четвёрка, пятёрка, шестёрка и проч: тысяча, двойня́, тройня́, со́тья, и проч:

b) Нѣкоторыя имена́, единственнаго числа́ не имѣющїя н а п р: Вилы, вилки, именины, крестины, су́тки, щи, сливки. и проч:

c) Имена́ Отеческїя же́нскаго по́ла. н а п р: Анна Михайловна, Ага́фїя Ива́новна. и проч:

d) Увеличительныя и Уменьшительныя имена́. н а п р: Ручина, рощица и проч:

По образца́мъ втора́го Склоне́нїя перемѣняются:

a) Имена́ Числительныя Количественныя на Ъ. или О. кончащїяся. н а п р: пято́къ, деся́токъ, со́рокъ, миллїо́нъ, девяно́сто, сто. и проч:

b) Нѣкоторыя имена́ единственнаго числа́ не имѣющїя. н а п р: ще́ты, щето́въ; щипцы́, щипцо́въ; квасцы́, квасцо́въ и проч:

c) Имена́ Оте́ческїя му́жескаго по́ла и нѣкоторыя Про́звищныя на Ъ. конча́щїяся н а п р:

Антонъ Ива́новичъ Бергъ и проч:

По Образ-

a) Jmiona Liczbowé Głowné na A. lub Я. zakończoné. n.p. Połowa - (poł) - część ósma, - dwóyka - tróyka - czwórka - piątka -szoſtka i. t. d. - dwie rzeczy iakich - trzy rzeczy ickich - sto rzeczy iakich (sotka) i.t.d.

b) Niektóré imiona w liczbie tylko mnogiey używané. n. p. widła - widelce, -imieniny - krzciny - doba - barſzcz - smietanka i. t. d.

c) Jmiona Oycowſkié płci żeńskiey n. p. -Anna córka Michała- Agata córka Jana, i.t.d.

d) Jmiona Zgrubiałé i Zdrobniałé n. p. Ręczyſko - laſek. i. t. d.

Podług wzorów Formy drugiéy odmieniaią ſię:

a) Jmiona Liczbowé Główné na Ъ. lub O. zakończoné. n. p. Pięć - dzieſięć - czterdzieście -million - dziewiędzieſiąt- sto. i. t. d.

b) Niektóré imiona w liczbie tylko mnogiey używané. n.p. -Naczynie pewne do rachunków - szczypce - hałun. i. t. d.

c) Jmiona Oycowſkié Męſzczyzn; tudzież i niektóré nazwiska Familiy. na Ъ. zakończoné. n. p.
-Antoni (*Syn Jana*)- Berg. i. t. d.

Podług

По образцамЪ четвертаго Склоненія перемѢняются:

a) Числительныя Количественныя имена, на Ь. кончащіяся, напр:

Треть. четверть, и прочія. отЪ пяти до ста (:выключая кончащіяся на О. Ъ.)

b) НѢкоторыя имена единственнаго числа не имѢющія. напр:

Люди, людей; голени, голеней; сани, саней. и проч.

СКЛОНЕНІЕ ПЯТОЕ.

Для Прилагательных имен, мѢстоименій, и причастій:

ОБРАЗЕЦЪ. I.

По первому Образцу склоняются кончащіяся на ый (или ой) Такъ же на ій (или ой) съ предыдущею какою либо буквою изъ сихъ: Г. К. Х.

Число Един:				Чис: Множ:	
	Муж:	жен:	сред.	Муж:	жен: сред
1.	Мил-ый	ая.	ое.	Мил-ые.	ыя.
	Mily.	a.	e.	Milé.	lé.
2.	Мил-аго.	ыя.	аго.	Мил-ыхЪ.	ыхЪ.
3.	Мил-ому	ой.	ому.	Мил-ымЪ.	ымЪ.

4. Мил.

Podług wzorów Formy czwartey odmieniaią ſię:

a) Jmiona Liczbowé Głównė na Ь. zakończoné n. p.

-Tercyał - (część trzecia) - czwarta część (kwartał) i inné od pięciu do sta. (wyiąwſzy zakończoné na O. Ъ.)

b) Niektóré imiona w liczbie tylko poiedyńczey używané. n.p.

-Ludzie - łytki - sanki . i. t. d.

FORMA PIĄTA.

Na Przymiotniki Jmionowé, Zaimkowé i Jmiesłowowé:

WZOR I.

Podług piérwſzego Wzoru odmieniaią ſię, Przymiotniki zakończoné na ый (lub oй) Tudziez na ïй (lub oй) z poprzedniczą głoſką którąbądź z tych: Г. К. Х.

Liczba Poiedyńcza:			*Liczba Mnoga:*	
Męzki.	żeń:	niia:	Męzki.	żeń:niia
1. Сла́дк-їй. Słodki.	ая.	ое.	Сла́дкї-е.	я.
2. Сла́дк-аго.	їя.	аго.	Сла́дк-ихъ	хъ.
3. Сла́дк-ому.	ой.	ому.	Сла́дк-имъ	мъ-

4. Сла́д-

4. Мил-аго. / ый.	ую.	ое.	Мил-ыхъ. / ые.	ыхъ. / ыя.
5. Милый.	ая.	ое.	Мил-ые.	ыя.
6. Мил-ымъ	ою.	ымъ.	Мил-ыми.	ыми.
7. о Мил-омъ	ой.	омъ.	Мил-ыхъ.	ыхъ.

ОБРАЗЕЦЪ. II.

По второму Образцу перемѣняются кончащїяся на їй (или иногда на ей) съ предыдущею какою либо буквою изъ сихъ: Ж. Ч. Ш. Щ (:кромѣ притяжательныхъ именъ на жїй или чїй. кончащихся къ IV. Образцу принадлежащихъ:)

Единственное:			Множествен:	
Мужескїй.	жен:	сред:	Мужеск:	жен: с:
1. Тощ-їй. Czczy.	ая.	ее.	Тощ-їе.	їя.
2. Тощ-аго	їя.	аго.	Тощ-ихъ.	ихъ.
3. Тощ-ему.	ей.	ему.	Тощ-имъ.	имъ.
4. Тощ-аго. / їй.	ую.	ее.	Тощ-ихъ. / їе.	ихъ. / їя.
5. Такъ какъ первый.				
6. Тощ-имъ.	ею.	имъ.	Тощ-ими	ими.
7. Тощ-емъ.	ей.	емъ.	Тощ-ихъ.	ихъ.

ОБРА-

4. Сла́дк-аго. / ій.	ую.	ое.	Сла́дки-хъ. / е.	хъ. / я.
5. Сла́д-ій.	ая.	ое.	Сла́дкі-е.	ія.
6. Сла́дк-имъ.	ою.	имъ.	Сла́дки-ми	ми.
7. Сла́дк-омъ.	ой.	омъ.	Сла́дки-хъ.	хъ.

WZOR II.

Podług drugiego Wzoru odmieniaią ſię Przymiotniki na ій (niekiedy zaś na ей) z poprzedniczą którą bądź z tych głoſek: Ж. Ч. Ш. Щ. zakończoné. (:prócz przymiotników Dzierzawczych na жій lub чій kończących ſię, które podług Wzoru IV. odmieniaią ſię:)

Liczba Poiedyńcza:			Liczba Mnoga:	
Męzki.	żen:	niiak:	Męzki.	żen: niiak:
1. Лу́чш-ій. Lepſzy.	ая.	ее.	Лу́чш-іе.	ія.
2. Лу́чш-аго.	ія.	аго.	Лу́чш-ихъ	ихъ.
3. Лу́чш-ему.	ей.	ему.	Лу́чш-имъ	имъ.
4. Лу́чш-аго. / ій.	ую.	ее.	Лу́чш-ихъ. / іе.	ихъ. / ія.
5. Tak iak pierwſzy.				
6. Лу́чш-имъ.	ею.	имъ.	Лу́чши-ми	ими.
7. Лу́чш-емъ.	ей.	емъ.	Лу́чш-ихъ.	ихъ.

WZOR

ОБРАЗЕЦЪ. III.

По третьему Образцу перемѣняются кончащіяся на н і й (или н е й).

Единственное: Множествен:

	Мужескій.	жен.	сред.	Муже.	жен.	сред.
1.	Прежн-ій. Dawny-	яя.	ее.	іе.		ія.
2.	Прежн-яго.	ія.	яго.	ихъ.		ихъ.
3.	Прежн-ему	ей.	ему.	имъ.		имъ.
4.	Прежн яго. ій.	юю.	ее.	ихъ. іе.		ихъ. ія.
5.	Такъ какъ первый.					
6.	Прежн-имъ	ею.	имъ.	Прежними.		ими.
7.	Прежн-емъ	ей.	емъ.	Прежнихъ.		ихъ.

ОБРАЗЕЦЪ. IV.

По четвертому Образцу склоняются имена Прилагательныя Притяжательныя на ій (или е й) кончащіяся, (происходящія отъ именъ существительныхъ:) кои Степеней Уравненія не имѣютъ.

Единствен

WZOR III.

Podług Wzoru trzeciego odmieniaią ſię Przymiotniki, na н і й lub н е й zakończoné.

	Liczba Poiedyńcza.			Liczba Mnoga.	
	Męzki.	żeńs:	niiak:	Męzki:	ż: n:
1.	Дре́вн-ій. Starożytny.	яя.	ее.	Дре́вн-іе.	ія.
2.	Дре́вн-яго.	ія.	яго.	Дре́вн-ихъ	ихъ.
3.	Дре́вн-ему́.	ей.	ему.	Дре́вн-имъ	имъ.
4.	Дре́вн яго / ій.	юю.	ее.	Дре́вн- ихъ / іе.	ихъ. / ія.
5.	Tak iak pierwſzy.				
6.	Дре́вн-имъ.	ею.	имъ.	Дре́вн-ими	ими.
7.	Дре́вн-емъ.	ей.	емъ.	Дре́вн-ихъ	ихъ.

WZOR IV.

Podług czwartego Wzoru odmieniaią się Przymiotniki Dzierzawczé na і й (lub е й) zakończoné (: od imion rzeczownych pochodzącé :) któré pospolicie nie odmieniaią się przez Stopnie.

Liczba

Единственное:

	Муж:	Жен:	Сред:
1.	бо́ж-їй Boſki.	їя, ья.	бо́ж-їе, ье.
2.	бо́ж-їяго, ьяго.	їей, ьей	бо́ж-їяго, ьяго
3.	бо́ж-їему, ьему.	їей, ьей.	бо́жїему, ьему
4.	бо́ж-їяго, ьяго. їй.	їю, ью.	бо́ж-їе, ье.
5.	Такъ какъ пе́рвый.		
6.	бо́ж-їимъ, ьимъ.	їею, їей ьею, ьей.	бо́ж-їимъ, -ьимъ.
7.	обо́ж-їемъ, ьемъ	їей, ьей.	бо́ж-їемъ, -ьемъ.

Мно́жественное;

	Му́ж:	Же́нскїй и сре́днїй.
1.	бо́ж-їи, ьи.	бо́ж-їя, ьи.
2.	бо́ж-їихъ, ьихъ.	бо́ж-їихъ, ьихъ.
3.	бо́ж-їимъ, ьимъ.	бо́ж-їимъ, ьимъ.
4.	бо́ж-їихъ, ьихъ. -їи. -ьи.	бо́ж-їихъ, ьихъ. -їя. -ья.
5	Такъ какъ	Пе́рвый.
6	бо́ж їими, ьими.	бо́ж-їими, ьими.
7.	бо́ж-їихъ, ьихъ.	бо́ж-їихъ, ьихъ.

ОБРАЗЕЦЪ. V.

По сему́ Образцу́ склоня́ются Прилага́тельныя, усѣче́нно ока́нчиваемыя :

Еди́н-

Liczba Poiedyńcza :

	Męzki.	Zeńſki.	Niiaki.
1.	Собол-їй, *Soboli.*	Собол-ья.	Собол-ье.
2.	Собол-ьяго.	Собол-ьей.	Собол-ьяго.
3.	Собол-ьему.	Собол-ьей.	Собол-ьему
4.	Собол-ьяго, їй	Собол-ью.	Собол-ье.
5.	Tak iak pierwſzy.		
6.	Собол-ьимъ	Собол-ьею, ей.	Собол-ьимъ.
7.	Собол-ьемъ.	Собол-ьей.	Собол-ьемъ.

Liczba Mnoga.

	Męzki.	Zeńſki i Niiaki.
1.	Собол-ьи.	Собол-ьи. (ья)
2.	Собол-ьихъ.	Собол-ьихъ.
3.	Собол-ьимъ.	Собол-ьимъ.
4.	Собол-ьихъ, ьи.	Собол-ьихъ, ьи. (ья)
5.	Tak iak	pierwſzy.
6.	Собол-ьими.	Собол-ьими.
7.	о Собол-ьихъ.	Собол-ьихъ.

WZOR. V.

Podług tego Wzoru odmieniaią ſię Przymiotniki skróconego zakończenia :

Единственное:			Множеств:
Муж:	Жен:	Сред:	муж: жен: с:
1. Мудръ. Mądry.	а.	о.	Мудр-ы.
2. Мудр-а.	ой.	а.	Мудр-ыхъ!
3. Мудр-у.	ой.	у.	Мудр-ымъ.
4. Мудр-а, ъ.	у.	о.	Мудр-ыхъ, ы
5. Мудр-ъ. (е)!	а!	о!	Мудр-ы!
6. Мудр-ымъ.	ой.	ымъ.	Мудр-ыми.
7. о Мудр-омъ. (ѣ)	ой. (ѣ)	омъ. (ѣ)	Мудр-ыхъ.

ОБРАЗЕЦЪ VI.

По сему Образцу склоняются имена Притяжательныя и Прозвищныя кончащіяся на ЕВЪ. ОВЪ. ИНЪ. ЫНЪ.

Единствеенное:			Множествен:
Муж:	жен:	сред:	ко всѣмъ род:
1. Павл-овъ. (Pawła)	а.	о.	ы.
2. Павлов-а.	ой.	а.	ыхъ.
3. Павлов-у.	ой.	у.	ымъ.
4. Павлов-а, ъ.	у.	о.	ыхъ, ы.
5. Павлов-ъ.	а.	о.	ы.
6. Павлов-ымъ.	ой.	ымъ.	ыми.
7. о Павлов-омъ. (ѣ)	ой. (ѣ)	омъ. (ѣ)	ыхъ.

Liczba Poiedyńcza:			Liczba Mnoga.
Męzki.	żeńſki.	niiak:	męz: żeńſki niiaki
1. Си́н-ь. Sini.	я́.	е́.	и́.
2. Си́н-я.	ей.	я.	ихъ.
3. Си́н-ю.	ей.	ю.	имъ.
4. Син я, ь.	ю, я.	е.	ихъ, и.
5. Син-ь.	я.	е.	
6. Си́н имъ.	ей.	имъ.	ими.
7. Си́н-емъ.	ей.	емъ.	ихъ.
(ѣ).	(ѣ)	(ѣ)	

WZOR. IV.

Podług tego Wzoru odmieniaią ſię Jmiona *Dzierżawczé i Familné*, na ЕВЪ. ОВЪ. ИНЪ. ЫНЪ. zakończoné.

Liczba Poiedyńcza:			Liczba Mnoga:
Męzki.	żeńſk:	niiaki:	męz: żen: ni:
1. Анн-инъ. (Anny).	а.	о.	ы.
2. Аннин-а.	ой.	а.	ыхъ.
3. Аннин-у.	ой.	у.	ымъ.
4. Аннин-а, ъ.	у.	о.	ыхъ, ы.
5. Аннин-ъ.	а.	о.	ы.
6. Аннин-ымъ.	ою, ой	ымъ.	ыми.
7. Аннин-омъ.	ой.	омъ.	ыхъ.

Примѣчанія:

I. По Образцамъ именъ Прилагательныхъ склоняются:

a) Числительныя Порядочныя имена на пр. Первый. вторый, другой, третій, десятый, сотый, тысячный, одинакій, двоякій, вторичный, третичный, сторичный стократный и проч:

Прибавляемый къ нѣкоторымъ изъ сихъ мѣстоименій, слогъ: надесять, непремѣняется. на пр:

Первыйнадесять, первагонадесять, первомунадесять и проч:

b) Имена употребляемыя въ видѣ существительныхъ на пр Городничій, Стряпчій Повѣренный, Сотскій, Десятскій, Возный, нищій. и проч:
Вселенная, Духовная, передняя, прихожая, гостинная, столовая, и проч:
Жаркое, пирожное, мороженое, рвотное и прочая,

II. Слѣдующія имена и мѣстоименія, отступающія отъ вышепредложенныхъ Образцовъ, склоняются такъ:

Един-

Uwagi :

I. Podług Wzorów przypadkowania imion Przymiotnych odmieniaią się :

a) Jmiona Liczbowé Porządkowé np: Piérwszy - drugi - trzeci - dziesiąty - setny - tysiączny - - iednaki - dwoiaki - powtórny -(trzeci) stokrotny - i. t. d.

Zgłoska : надесять, przydawana do niektórych z tych imion, zostaie zawsze bez odmiany - n. p.
-Jedynasty - iedynastego -iedynastemu i.t.d.

b) Przymiotniki, za rzeczowniki brané, n.p: -Horodniczy -Adwokat -(Jnstygator,) Umoco-wany, (Plenipotent.) -Socki (Sotnik) - Dzie-siętnik - Woźny, żebrak - i. t, d.
-Swiat - testament pokóy pierwszy - pokóy dla gości-pokóy iadalny - i. t. d.
Pieczyste - ciasta - lody - lekarstwo na womity i. t. d.

II. Następuiącé Jmiona i Zaimki odstępu-iące od powyższych Form, przypadkuią się tym sposobem.

Единственное:			Множествен:
Муж:	жéн:	сред:	ко всѣм: род:
1. Весь. Wszystek.	Вся.	Все.	Всѣ.
2. Всегó	Всея́. Всей.	Всегó.	Всѣхъ.
3. Всему́.	Всей.	Всему́.	Всѣмъ.
4. Всегó Весь	Всю.	Все.	Всѣхъ, Всѣ.

5. Такъ какъ пéрвый.

6. Всѣмъ.	Всéю.	Всѣмъ	Всѣ́ми.
7. о Всéмъ.	Всей.	Всемъ.	Всѣхъ.

Число Множественное:

Му́ж: сред:	Жéн:	Му́ж; срéд:	Жéн:
1. 5. Два.	Ѣ.	Об-а.	Ѣ.
2. Дв-у́хъ.	ухъ.	Об-оихъ.	Ѣихъ.
3. Дв-у́мъ.	умъ.	Об-оимъ.	Ѣ́имъ.
4. Дв-у́хъ.	ухъ.	Об-оихъ.	Ѣихъ.
- а.	- Ѣ.	- а.	- Ѣ.
6. Дв-умя́.	Ѣмя́.	Об-оими.	Ѣими.
7. Дв-ухъ.	ухъ.	Об-оихъ.	Ѣихъ.

Един-

Liczba Poiedyncza:			Liczba Mnoga:	
Męzki:	żeń:	niiak:	męzki:	żeń: nia:
1. Од-и́нъ. Jedén.	на́.	но́.	Од-ни́.	нѣ́.
2. Од-ного́.	но́й.	ного́.	Од-ни́хъ	нѣ́хъ.
3. Од-ному́.	но́й.	ному́.	Од-ни́мъ	нѣ́мъ.
4. Од-ного́. инъ.	ну́.	оно́.	Од-ни́хъ ни.	нѣ́хъ. нѣ́.
5. Tak iak pierwszy.				
6. Од-ни́мъ.	но́ю.	ни́мъ.	Од-ни́ми	нѣ́ми.
7. Объ одно́мъ	но́й.	но́мъ.	Од-ни́хъ	нѣ́хъ.

Liczba Mnoga.

Na wszystkie Rodzaie.

1. 5. Дво-е́.	Три.	Че́тверо.
Dwoie.	Trzy.	Czworo.
2. Дво-и́хъ.	Трехъ.	Четверы́хъ.
3. Дво-и́мъ.	Тремъ.	Четверы́мъ.
4. Дво-и́хъ.	Тр-ехъ.	Четвер-ы́-хъ.
-е.	-и.	-о.
6. Дво-и́ми.	Тремя́.	Четверы́ми.
7. Дво-и́хъ.	Трехъ.	Четверы́хъ.

Podług tych Wzorów odmieniaią się: Трое troie. Четы́ре cztery, Пя́теро pięcioro, Ше́стеро Sześcioro i podobné.

Liczba

Единственное: Множ:

Муж: Сред:	Жен:	ко всѣмъ род:
1. 5. Пол-тора. яблока. Poltora iabłka.	торы. бочки. Połtory beczki.	Пол-уторы. яблоки бочки.
2. Пол-утора.	торы.	Пол-уторыхъ
3. Пол-утору.	торой.	Пол-уторымъ
4. Пол-тора.	торы.	Пол-уторы.
6. Пол-уторымъ.	торою.	Пол-уторыми
7. въ Пол-уторѣ.	торой.	Пол-уторыхъ.

Муж: сред.	Женскій:
1. 5. Пол-пята.	Пол-пяты.
2. Пол-упята.	Прл-упяти.
3. Пол-упяти.	Пол-упяти.
4. Пол-пята.	Пол-пяты.
6. Пол-упятью.	Пол-упятью.
7. въ Пол-упяти.	Пол-упяти.

По симъ Образцамъ перемѣняются: Полчетверта и подобныя.

СКЛОНЕНІЯ.

Мѣстоименій.

Единственное:	Множественное:
1. Я. ia. Ты. ty.	Мы. my. Вы. wy.

2. Меня

Liczba Poiedyncza:		Liczba Mnoga:
Męzki i niiaki:	żeński:	Rodz: wspól:
1. 5. Пол-третья́ Póltrzecia.	-третьи́	у́третьи.
2. Пол-у́третья.	третьи́	у́третьихъ.
3. Пол-у́третью.	-третьи́	у́третьимъ.
4. Пол-третья́.	-третьи́.	у́третьи.
6. Пол-у́третьимъ.	-третье́ю	у́третьими.
7. Пол у́третьѣ.	-третьей.	у́третьихъ.

Męzki i niiaki.	żeński:
Пол-шеста́.	Пол-шесты́.
Пол-у́шеста.	Пол-у́шести.
Пол-у́шести.	Пол-у́шести.
Пол-шеста́.	Пол-шести́.
Пол-у́шестью.	Пол-у́шестью.
Пол-у́шести.	Пол-у́шести.

Podług tych Wzorów odmieniaią się: пол-четверта (pół do cztérech) i podobné.

FORMY.

Przypadkowania Zaimków.

Liczba Poiedyncza i Mnoga:

1. 5. Кто kto. Что co?

2. Кого́

2.	Меня́.	Тебя́.	Насъ.	Васъ.
3.	Мнѣ.	Тебѣ́.	Намъ.	Вамъ.
4.	Меня́.	Тебя́.	Насъ.	Васъ.
5.		Ты!		Вы!
6.	Мно́ю.	Тобо́ю.	Нами.	Ва́ми.
7.	о Мнѣ́.	Тебѣ́.	Насъ.	Васъ.

	Единственное.			Множеств:	
	Му́ж:	Же́н:	Сред:	Му́ж:	же́н: сред
1. 5.	Онъ.	Она́.	Оно́.	Они́.	Онѣ́.
	On.	Ona.	Ono.		
2.	Его́.	Ея́.	Его́.	Ихъ.	Ихъ.
3.	Ему́.	Ей.	Ему́.	Имъ.	Имъ.
4.	Его́.	Ее́.	Его́.	Ихъ.	Ихъ.
6.	Имъ.	Ею.	Имъ.	Ими!	Ими.
7.	о * не́мъ.	Не́й.	Немъ.	Нихъ.	Нихъ.

	Единств:			Мно́ж:
	Му́ж:	Жен:	Сред:	Ко всѣ́мъ род:
1. 5.	Чей	Чья́.	Чье́.	Чьи.
	Czyy.	Czyia.	Czyie.	
2.	Чье́го.	Чье́я (чьей)	Чье́го.	Чьихъ.

* Примѣча́нie. Если како́й паде́жъ мѣстоиме́нiя: онъ, она́, оно́. поставляется съ предло́гомъ; то тогда́ въ нача́лѣ прибавляе́тся бу́ква Н. напр: къ нему́, къ ней, съ нимъ, съ не́ю. и про́ч.

3. Чье́му

2.	Кого́.	Чего́.	Себя́.
3.	Кому́.	Чему́.	Себѣ́.
4.	Кого́.	Что.	Себя́.
5.	-	-	-
6.	Кѣмъ.	Чѣмъ.	Собо́ю.
7.	о Ко́мъ.	о Че́мъ.	о Себѣ́.

Liczba Poiedyncza: Liczba Mnoga:

	Mezki.	żeńſki.	niiaki.	Na wſzyſt: rodz:
1.5.	То́мъ.	Та.	То.	Тѣ.
	Ten.	Ta.	To.	
2.	Того́.	Тоя́. (той)	Того́.	Тѣхъ.
3.	Тому́	Той.	Тому́.	Тѣмъ.
4.	Того́.	Ту.	То.	Тѣхъ, (тѣ).
6.	Тѣ́мъ.	То́ю.	Тѣ́мъ	Тѣ́ми.
7.	о То́мъ	Той.	То́мъ	Тѣхъ.

Liczba Poiedyńcza: Liczba Mnoga:

	Męzki:	żeńſki:	niiaki:	Na wſzyſt: rodz:
1.	Сей.	Сія́.	Сіе́.	Сіи.
	Ten.	Ta.	To.	
2.	Сего́.	Сея́. сей	Сего́.	Сихъ.

Uwaga : Jeżeli który przypadek zaimku: о́нъ, она́, оно́. (on, ona, ono.) kładzie ſię z przyimkiem ; natenczas przydaie ſię na początku głoſka H. np. къ нему (do niego.) къ ней (do niey.) съ нимъ (z nim.) съ не́ю z nią . i. t. d.

3. Сему

3.	Чье́му	Чьей.	Чье́му	Чьимъ.
4.	Чье́го.	Чью.	Чье́.	Чьихъ (чьи)
6.	Чьимъ.	Чьею.	Чьимъ	Чьими.
7. о	Чье́мъ.	Чьей.	Чьемъ.	Чьихъ.

	Единственное:			Множествен:
	Му́ж:	Же́н:	Сре́д:	Ко всѣ́мъ род:
1.5.	Самъ.	Сама́.	Само́.	Са́ми.
	Sam.	*Sama.*	*Samo.*	
2.	Самаго́	Самыя. (ой)	Самаго́.	Са́михъ.
3.	Самому́.	Самой.	Самому́.	Са́мимъ.
4.	Самаго.	Самую. (у)	Само.	Са́михъ. са́ми.
6.	Самимъ	Самою	Самимъ.	Са́мими.
7. о	Самомъ	Самсй.	Самомъ.	Са́михъ.

	Единств:			Множеств:
	Му́ж:	Же́н:	Сре́д:	Ко всѣ́мъ род:
1. 5.	Нашъ.	На́ша.	На́ше.	На́ши.
	Nafz.	Nafza.	Nafze.	
2.	На́шего.	На́шея.	На́шего	На́шихъ.
3.	На́шему.	На́шей	На́шему	На́шимъ.
4.	На́шего.	На́шу.	На́ше.	На́шихъ. (На́ши)
6.	На́шимъ	На́шею.	На́шимъ.	На́шимъ.
7. о	На́шемъ.	На́шей.	На́шемъ.	На́шихъ.

ОТДѢЛЕ-

3.	Сему́.	Се́й.	Сему́.	Симъ.
4.	Сего.	Сїю́.	Сїе́.	Сихъ, (сїи)
6.	Симъ.	Се́ю.	Симъ.	Сими.
7.	Семъ.	Сей.	Семъ.	Сихъ.

	Liczba Poiedyncza:			Liczba Mnoga:
	Męzki	żeńſki	niiaki.	na wſzyſt: rodz:
1.5	Мой.	Моя́.	Мое́.	Мои́.
	Móy.	Moia.	Moie.	
2.	Моегó.	Моея́. (ей).	Моегó.	Мои́хъ.
3.	Моему́.	Моей.	Моему́.	Мои́мъ.
4.	Моегó.	Мою́.	Мое́.	Мои́хъ, (мои́.)
6.	Мои́мъ.	Мое́ю.	Мои́мъ.	Мои́ми.
7.	о Мое́мъ.	Мое́й.	Мое́мъ.	Мои́хъ.

Podług tego odmieniaią ſię: Твой twoy. Свой swóy; Кой iaki :

	Liczba Poied:			Mnoga:
	Męzki.	żeńſki.	i niiaki.	na wſzyſt: rodz:
1.5	Вашъ.	Ва́ша.	Ва́ше.	Ва́ши.
	Waſz.	Waſza.	Waſze.	
2.	Ва́шего	Ва́шея. (ей.)	Ва́шего.	Ва́шихъ.
3.	Ва́шему	Ва́шей	Ва́шему.	Ва́шимъ.
4.	Ва́шего.	Ва́шу.	Ваше.	Ва́шихъ, (ва́ши.)
6.	Вашимъ.	Ва́шею	Ва́шимъ.	Ва́шими.
7.	о Ва́шемъ	Ва́шей	Ва́шемъ.	Ва́шихъ.

ROZDZIAŁ

ОТДѢЛЕНІЕ. IX.

О СПРЯЖЕНІЯХЪ.

Въ Россійскомъ языкѣ Правильныхъ Спряженій есть два: Первое Спряженіе содержитъ въ себѣ Глаголы кончащіеся во второмъ лицѣ единственнаго числа, настоящаго времени, Изъявительнаго наклоненія на слогъ: Е ш ь. на пр: играю, игра Е ш ь; Второе на И ш ь. на пр: говорю, говорИшь. и проч.

СПРЯЖЕНІЕ.

Вспомогательнаго Глагола: Есмь.

Наклоненіе Неопредѣленное
быть Bydź.

Наклоненіе Изъявительное.

Время настоящее:

Я есмь, Jestem Мы есмы, Jesteśmy.
Ты еси, Jesteś. Вы есте, Jesteście.
Онъ, она, есть. Они, онѣ суть, są.
оно, Jest.

Первое и второе лица: не употребительны.	Osoba pierwsza i druga: nie używaią się.

Прошедшее Совершенное:

Я былъ, а, о; byłem łam łom. Мы были.
Ты былъ, а, о; byłeś, łaś, łoś. Вы
byliśmy i.t.d.

Онъ

ROZDZIAŁ. IX.

O FORMACH CZASOWANIA.

Form Czasowania w Rossyyskim Języku iest dwie: Pierwsza zamyka w sobie *Słowa*, zakończoné w drugiey osobie, liczby poiedyńczey, Trybu Oznaymuiącego, na zgłoskę: Е шь. n.p. Gram-grasz; druga na И шь n.p. mówię -mówisz: i. t. d.

CZASOWANIE

Posiłkowego Słowa: бываю (Bywam).

TRYB BEZOKOLICZNY:
бывать (Bywać).

TRYB OZNAYMUIĄCY.
Czas Teraznieyszy:

Я бываю, bywam.	Мы бываемъ, bywamy.
Ты бываешь, bywasz	Вы бываете, bywacie.
Онъ, она, оно, бываетъ, bywa.	Они, Онѣ бываютъ, bywaią

Czas Zaprzeszły:

Я	бывалъ, а, ло;	byłem	Мы бывали.
Ты	бывалъ, а, ло;	był	Вы бывали

Онъ Она́ Оно́	былъ, а́, о́; był, ła, ło	Они́ Онѣ̀	были

Бу́дущее:

Я бу́ду, będę. Мы бу́демъ; będziemy.
Ты бу́дешь; będziesz Вы бу́дете; będziecie.
Онъ, а, о, бу́детъ; będzie. Они Онѣ бу́дутъ; będą.

Наклоне́нїе Повели́тельное

Ты	будь;	bądź.	Бу́демъ Мы; bądźmy.
Онъ	бу́дь.	lub	Вы бу́дьте; bądźcie.
	или:		Они́ бу́дьте; lub.
Она́	пускай;	niech	или niech
Оно́	бу́детъ,	będzie	Онѣ́ пусть бу́дутъ. będą.

Прича́стїя:

Настоя́щ: * Су́щїй, ая, ее; będący, a, e.
Прошед: совер: бы́вшїй, ая, ее, który był i t.d.
Бу́дущ: бу́дущїй, ая, ее; który będzie (przyszły).

Дѣ̀прича́стїя:

Настоящ: бу́дучи, będąc.
Проше́д: бывъ или бывши; bywszy.

Примѣ-

* не употребляется nie używa się.

Онъ Она́ Оно́	бывáлъ, а, о, bywał i t.d.	Они́ Онѣ́	бывáли byli byli i t.d.	

TRYB ROZKAZUIĄCY.

Ты	бывáй	byway.	Вы	бывáйте	byway-cie lub
Онъ Она́ Оно́	бывáй; и́ли. пусть бывáетъ	lub. niech. bywa	Они́ Онѣ́	бывáйте и́ли пусть бывáютъ	niech bywa- ią.

JMIESŁOWY.

I. *Zwyczayne*,

Czasu teraznieyszego: бывáющїй, ая, ее, (który bywa). i t.d.
Czasu zaprzeszłego. бывáвшїй, ая, ее (który bywał).

II. *Osobliwe*:

Czasu teraznieyszego: бывáя, bywaiąc.

 Uwaga

Примѣчанїе. 1. Глаголъ: стать сталъ, стану, употребляемый вмѣсто Вспомогательнаго Глагола: означаетъ предназначенїе дѣла. Напр: Сталъ читать, Сталъ говорить, Стану дѣлать. Примѣч: 2. Вмѣсто частицы: пусть или пускай, въ Наклоненїи Повелительномъ въ просторѣчїи употребляется: незамай, нетронь напр: нетронь или незамай дѣлаетъ и проч:

СПРЯЖЕНІЕ I.
FORMA CZASOWANIA I.

Наклоненїе Неопредѣленное

Прошед: Несовер.	Посылать posyłać	
	Знаться znać się	
Прошед: Совер:	Послать posłać	
	Познаться poznać się	
Давно-прошед.	Посылывать	posyłać (było)
	Знаваться	znać się

Наклоненїе Изъявительное

Время Настоящее.

Я Посы-

Uwaga. I. Słowo: стать, сталъ, стáну. używane zamiast Słowa posiłkowego, oznacza przedsiębranie czynności. np. -Zacząć czytać - zaczął mówić - będę robił.
Uwaga. 2. Zamiast partykuły; пусть lub пускáй (-niech). w Trybie Rozkazuiącym w rozmowach zwyczaynych używaią się: нетрóнь, незамáй. np.-niech robi. i. t. d.

FORMA CZASOWANIA . II.
СПРЯЖЕНІЕ II.

TRYB BEZOKOLICZNY

Teraźniéy: быть вúдиму, ой.

Przeszł: niedon: | Стрóить budować.
| быть вúдѣну, ой.

Przeszł: dokon: | Выстроить zbudować.
| быть увúдѣну, ой.

Zaprzeszł: | Страивать budować było
| бывать вúдывану, ой.

TRYB OZNAYMUIĄCY.

Czas Teraźnieyszy.

Я Строю

Я	Посылáю, posyłam.	Знáюся znam się
Ты	Посылаешь	Знаешься
Онъ Онá Онó	Посылáетъ	Знáется
Мы	Посылáемъ	Знáемся
Вы	Посылáете	Знаетеся
Онѝ Онѣ́	Посылáютъ	Знáются

Прошед: Несовершéнное

Я Ты Онъ Онá Онó	Посылáлъ, а. о. Posyłałem i t. d.	Знáлся, лася, лося Znałem się i t. d.
Мы Вы Онѝ Онѣ́	Посылáли Posyłali, ły	Знáлися Znali się, ły się

Прошед: Совершéнное

Я Ты Онъ Онá Онó	Послáлъ а. о. Posłałem. i t. d.	Познáлся, лася, лося Poznałem się i t. d.

Мы

Я	Стрóю, buduię		
Ты	Стрóишь	Есмь	
Онъ		Еси	вúдимъ, а о.
Она́	Стрóитъ	Есть	
Онó			
Мы	Стрóимъ	Есмы́	
Вы	Стрóите	Есте́	
Онú			Вúдимы
Онѣ́	Стрóятъ	Суть.	

Czas Przeszły Niedokonany

Я				
Ты	Стрóилъ, а. о.	Я	былъ	
Онъ		Ты	а. о.	вúдѣнъ
Она́	budowałem i t. d.	Онъ	былъ	вúдѣна
Онó		Она́	была	вúдѣно
Мы	Стрóили	Онó	было	
Вы		Мы		
Онú	budowali, ły.	Вы	были	вúдѣны
Онѣ́		Онú		
		Онѣ́		

Czas Przeszły dokonany.

Я		Я	(былъ) увúдѣнъ
Ты	Вы́строилъ	Ты	(á. ó.) а. о.
Онъ	а. о.		
Она́		Онъ	былъ увúдѣнъ
Онó	Zbudowałem	Она́	была увúдѣна
		Онó	было увúдѣно

Мы

Мы Вы Они́ Онѣ́	Послáли Posłali, ły	Познáлися poznali ſię, ły ſię

Давнопрошéдшее

Я Ты Онъ Онá Онó	Посы́лывалъ, ла, ло posyłałem był i td.	Знавáлся, лася лося Poznałem ſię był i t.d.
Мы Вы Они́ Онѣ́	Посы́лывали posyłaliśmy byli i t.d.	Знавáлися Poznaliśmy byli i t.d.

бýдущее Несовершéнное

Я Ты Онъ Онá Онó	бýду бýдешь бýдетъ	Посылáть Będę posyłał i td.	Знáться Będę znać ſię i t.d.
Мы Вы Они Онѣ́	бýдемъ бýдете бýдутъ	Посы- лáть Będziemy posyłać	Знáться Będziemy znać ſię itd.

бýдущее

Мы Вы Ouи́ Онѣ́	Вы́строили Zbudowali	Мы Вы Ouи́ Онѣ́	бы́ли уви́дѣны

Czas Zaprzeszły.

Я Ты Онъ Она́ Оно́	Страи́валъ, а,о. budował był i td.	Я Ты Онъ Она́ Оно́	былъ ви́дыванъ а о. а. о. былъ ви́дыванъ была́ ви́дывана было́ ви́дывано
Мы Вы Они́ Онѣ́	Страи́вали budowali i t. d.	Мы Вы Они́ Онѣ́	были ви́дываны

Czas Przyszły Niedokonany

Я бу́ду będę Ты бу́дешь Онъ Она́ бу́детъ Оно́	Стро́- ить budował i t.d.	Я бу́ду Ты бу́дешь Онъ Она́ бу́детъ Оно́	ви́дѣнъ а. о. ви́дѣнъ а,о.
Мы бу́демъ Вы бу́дете Они́ Онѣ́ бу́дутъ	Стро́- ить	Мы Вы Они́ Онѣ́	бу́демъ ви- бу́дете дѣны бу́дутъ

Czas

Бу́дущее Соверше́нное.

Я	Пошлю́ poszlę	Позна́юсь poznam się
Ты	Пошле́шь	Позна́ешься
Онъ		
Она́	Пошле́тъ	Позна́ется
Оно́		
Мы	Пошле́мъ	Позна́емся
Вы	Пошле́те	Позна́етеся
Они́	Пошлю́тъ	Позна́ются
Онѣ́	poszlą	poznaią się

НАКЛОНЕНІЕ ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ

Настоя́щее.

Ты	Посыла́й posyłay	Зна́йся znay się
Онъ	Посыла́й или	Зна́йся или
Она́	Пуска́й	Пуска́й
Оно́	Посыла́етъ	Знается
Вы	Посыла́йте posyłaycię	Зна́йтеся znaycie się
Они́	Посыла́йте или	Зна́йтеся, или
Онѣ́	Пусть посыла́ютъ niech posyłaią	Пу́сть зна́ются niech się znaią

Неопредѣле́нное.

Ста́нь	ты, онъ, она́, оно́	Посыла́ть	Зна́ться

Ста-

Czas Przyszły dokonany

Я	Выстрою zbuduię	Я	бу́ду	уви́дѣнъ а.о.
Ты	Вы́строишь	Ты	бу́дешь	
Онъ	Вы́строитъ	Онъ	бу́детъ	уви́дѣнъ а. о.
Она́		Она́		
Оно́		Оно́		
Мы	Вы́строимъ	Мы	бу́демъ	увидѣни
Вы	Вы́строите	Вы	бу́дете	
Они́	Вы́строятъ zbuduią	Ови́		
Онѣ́		Онѣ́	бу́дутъ	

TRYB ROZKAZUIĄCY.

teraznieyszy

Ты	Строй, buduy	Ты	бу́дь	
Онъ	Стро́й, или Пу́сть Стро́итъ	Онъ	бу́дь и́ли пускай бу́детъ	ви́димъ а.о.
Она́		Она́		
Оно́		Оно́		
Вы	Стро́йте	Мы	бу́демъ	
Они́	Стройте или Пу́сть Стро́ятъ	Вы	бу́дете	Ви́димы
Онѣ́		Они́	и́ли пу́сть	
		Онѣ́	бу́дутъ	

Niedokonany

Ста́нь	ты	Стро́ишь	пусть	я	бу́ду	ви́дѣнъ а.о
	онъ			ты	будешь	
	она́			онъ	бу́детъ	
	оно́			она́		
				оно́		

Ста-

Стáнемъ | мы
Стáньте | вы Посылáть Знаться
или пусть | оні́
Стáнутъ | онѣ
они онѣ

Совершéнное.

Пошли́ | ты
(посли́) онъ Познáйся
poszliy она́ poznay się
или оно́ или
Пускáй Пошлéтъ Пускáй Познаéтся
Пошли́те | Вы Познáйтеся
или | Оні́ или
| Онѣ
Пускáй | Пошлю́тъ Пускáй познáются.

ПРИЧАСТІЯ.

Настоя́щаго

Посылáющій, ая. ее. Знáющійся, аяся
Posyłaiący a. e. ееся
Znaiący się, a się, e się.

Прошéд: Несовершéннаго

Посылáвшій ая ее Знáвшійся, шаяся
шееся
Posłany a. e. Który się znał.

Прошéд

Ста́немъ	мы	Строить	пускай	мы	бу́демъ	ви-дѣ-ны
Ста́ньте	вы			вы	бу́дете	
или пусть	они́			они́	бу́дутъ	
Станутъ	онѣ́			онѣ́		
они́ онѣ́						

Dokonany

Вы́строй	ты	пустъ	я	бу́ду	уви-дѣнъ а. о.
	онъ		ты	бу́дешь	
или	она́		онъ	бу́детъ	
	оно́		она́		
Пуска́й	вы́строитъ		оно́		
Вы́стройте	вы	пустъ	мы	бу́демъ	увидѣ́ны.
или	они́		вы	бу́дете	
	онѣ́		они́	бу́дутъ	
Пускай	вы́строятъ		онѣ́		

JMIESŁOWY

I. Zwyczayné

Czasu teraznieyszego

Стро́ящій, ая,ее. Ви́димый ая,ое.
budujący a,e, видимъ, а, о.

Czasu przeszłego niedokonanego

Стро́ившій ая, ее. Ви́дѣнный ая,ое.
budowany

Czas

Прошед: Совершéннаго

Послáвшій, ая,ее. Познáвшійся, аяся, еесяКtóry posłał Który się poznał i t.d.

Давнопрошéдшаго

Посылывавшій, ая,ее. Знавáвшійся, аяся, еесяKtóry posyłał był. Który się był poznał

ДѢЕПРИЧАСТІЯ

Настоящаго

Посылая, посылáючи. Знáяся, знáючися.
Posyłaiąc Znaiąc się;

Прошед: Несовершéннаго

Посылáвъ, посылáвши Знáвся, знáвшися
Posławszy Znawszy się

Прошед: Совершéннаго

Послáвъ, послáвши Познáвся, познáвшися
Posławszy Poznawszy się

Данопрошедшаго

Посылывавъ Знавáвся
Посылывавши Знавáвшися
Posławszy było Poznawszy się było

При

Czasu przeszłego dokonanego

Выстроившій, ая,ее. увидѣнный, ая,ое.
Zbudowany, a, e. увидѣнъ, а, о.

Czasu Zaprzeszłego

Страивавшій, ая. ее. Видыванный ая. ое.
Ktory Zbudowany był Видыванъ, а, о.

II. Osobliwe.

Czasu teraznieyszego

Строя, строючи. будучи видимъ, а, о.
buduiąc

Czasu przeszłego niedokonanego.

Строивъ, строивши. бывъ видѣнъ а. о.
Zbudowawszy

Czasu Przeszłego dokonanego

Выстроивъ выстроивши Zbudowawszy. бывъ увидѣнъ а. о.

Czasu Zaprzeszłego

Страивавъ, страивавши. бывъ видыванъ, а, о.
Zbudowawszy było

Uwagi

Примѣчанія

I. По вышеписаннымъ Образцамъ спряженій Глаголовъ дѣйствительныхъ, страдательныхъ и взаимныхъ, перемѣняются всѣ прочіе глаголы.

II. О Глаголахъ Неправильныхъ и Неполныхъ во второй части сея Грамматики пространнѣе сказано будетъ.

III. Хотя въ Грамматикѣ, изданной Россійскою Академіею раздѣлены глаголы на четыре Спряженія, для удобнѣйшей оныхъ перемѣны: но здѣсь Отличительныя буквы во 2мъ Лицѣ настоящаго времени, раздѣляютъ глаголы на два только Спряженія, чѣмъ сближаемся къ Грамматикѣ Польско-Латинской, въ здѣшнихъ училищахъ употребляемой.

Uwagi.

I. Podług powyższych Form Czasowania Słów Czynnych, Biernych i Zwrotnych, odmieniaią się wszystkie inne *Słowa*.

II. O Słowach Nieforemnych i Niepełnych dokładniéyszą naukę mieć będziemy w części drugiey tey Grammatyki.

III. Chociaż w Grammatyce wydaney przez Akademią Rossyyską podzielone są Słowa na Form cztery, dla łatwiéyszego onych czasowania; Lecz my maiąc głoski cechowe w Osobie drugiey czasu teraznieyszego; dzielimy Słowa na form dwie, i tém zbliżamy się do podziału *Słów* w Grammatyce Polsko-łacińskiey w Szkołach tuteyszych używaney.

K

ЧАСТЬ II.

ОТДѢЛЕНІЕ ПЕРВОЕ.

О родáхъ именъ.

Одушевлéнныя существá, то есть, люди и прочія живóтныя, бывáютъ всегдá или мýжескаго, или жéнскаго пóла. По значéнію сегó пóла, познаются и рóды ихъ именъ или названій. И такъ

Именá мужéй и всѣхъ прили́чныхъ имъ должностéй и званій; тáкже именá боговъ язы́ческихъ и самцóвъ живóтныхъ, суть рóда мýжескаго. Напр: Ѳомá, Цáрь, дядя, мѣщанинъ, Перýнъ, левъ и проч:

Именá женъ и всѣхъ прили́чныхъ имъ должностéй и званій: тáкже именá боги́нь язы́ческихъ и сами́цъ живóтныхъ: суть рóда жéнскаго. Напр: Елисавéтъ, Царица, тёшка, мѣщáнка, Лáда, львица и проч.

Нѣкоторыя именá существъ одушевлéнныхъ приличествуютъ и тому́ и

CZĘSC II.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

O Rodzaiach Jmion.

Rzeczy żywotné, to iest, ludzie i zwiérzęta maią zawsze płeć albo mężką albo żeńską. Ze znaczenia więc tey płci, poznaią się i rodzaié jmion żywotnych. Jakoż

Jmiona męszczyzn i nadawanych im urzędów i stanów; także jmiona Bóstw pogańskich i zwiérząt samców, są rodzaiu mężkiego. np: -Tomasz -Król -stryy, (wuy) mieszczanin -Piorun, lew i t. p.

Jmiona niewiast, jmiona urzędów i stanów im służących, także jmiona Bogiń pogańskich, tudzież zwiérząt samic; są rodzaiu żeńskiego. np: -Elżbiéta -Królowa -ciotka -mieszczanka -Łada, lwica i. t. d.

Niektóre z jmion żywotnych służą do wyrażenia płci mężkiey i żeńskiey; bywaią

 za tém

другому полу; почему и бываютъ иногда мужескаго иногда женскаго рода Таковы суть, напр. Слуга, убійца порука обжора, святоша, пьяница, скряга, и проч.

Какого же рода бываютъ онѣ, будучи положены въ извѣстной рѣчи; сіе можно познавать чрезъ подразумѣвающіяся при нихъ слова: мущина, женщина; самецъ, самка; или чрезъ прилагательное имя либо мѣстоименіе.

Другія имена животныхъ не выражаютъ никакого пола на пр: дитя, (ребенокъ) звѣрь, сельдь и проч: По сему родъ ихъ, подобно какъ родъ именъ неживотныхъ познается по окончанію или склоненію, слѣдующимъ образомъ:

1. Имена, кончащіяся на ъ, й, суть рода мужескаго, на пр: ребенокъ, столбъ, обычай, и проч.

2. Имена кончащіяся на а, я, суть рода женскаго, на пр. крыса, земля и проч: Выключая имена на слогъ мя; и названія молодыхъ животныхъ на я, кончащіяся, кои всѣ суть рода средняго,

на пр:

za tém rodzaiu iuż mezkiego iuż żeńskiego iakiemi są następuiące: -Sługa, -zaboyca -poręka -obrzérca. -nabożniś -pliak -sknéra, i. t. d.

Rodzay tych jmion, gdy się kładą w mowie, poznaie się albo z domyślnych wyrazów: *męszczyzna*, *niewiasta*; *samiec*, *samica*; albo z przymiotników lub zaimków, przy nich położonych.

Niektóré jmiona żywotné nie wyrażaią żadney płci. *n. p.* -Dziécię -zwierzę -sledz, i. t. d. Rodzaie tych imion, równie iako i rodzaie imion rzeczy nieżywotnych, poznaiemy przez zakończénie lub przez przypadkowanie, a to podług następuiących prawideł:

1. Jmiona zakończoné na ь, й, są powszechnie rodzaiu mezkiego, n. p. -Dziécię -słup -zwyczay i. t. d.

2. Jmiona zakończoné na a, я, są rodzaiu żeńskiego *n p*: -Szczur -ziemia, i. t. d.
Wyiąwszy jmiona kończące się na мя; tudzież jmiona zwiérząt i ptaków młodych zakończoné na я, które są rodzaiu niiakiego

n p:

напр: Племя, имя, порося, цыпля * и проч:

3. Кончащіяся на е, іе, ье, о. суть рода средняго. напр: море, пѣніе, копье, платье, стекло, и проч.

Впрочемъ уменьшительныя и увеличительныя имена, кончащіяся на е, или о, бываютъ того рода, какого ихъ первообразныя, напр: Ручище, отъ рука, есть рода женскаго; Столище отъ столъ; есть рода мужескаго, и проч.

4. Имена кончащіяся на ь. втораго склоненія, или имѣющія второй падежъ числа единственнаго на я, суть рода мужескаго, напр: Генварь, Февраль и прочія имена мѣсяцей; также: букварь, кремль, ларь, нашатырь, руль, стебель хрусталь, фонарь, якорь, колодезь, ливень, поршень, и проч.

5. Имена кончащіяся на ь. четвертаго склоненія, или имѣющія второй падежъ единственнаго числа на и, суть

рода

* Имена молодыхъ животныхъ обыкновенно и лучше нынѣ употребляются въ окончаніи на енокъ, напр; теленокъ ягненокъ и проч: и суть по окончанію рода мужескаго.

n. p. -Plemię -imie, - prosię -pisklę * i. t. d.

3. Jmiona zakończoné na e, ї e, ь e, o. są rodzaiu niiakiego n. p. -Morze, -śpiewa- nie -dzida (ostrzę) -suknie -szkło i. t. d.

Wyiąwszy jmiona zdrobniałe, i zgrubiałé, zakończoné na e, o, które są tegoż rodzaiu, iakiego ich piérwotné. n p: Ручище *rę-czysko* od рука ręka; iest rodzaiu żeńskie- go; Столище *stolisko* od столъ *stół*. iest rodzaiu męzkiego, i. t. d.

4. Jmiona zakończoné na ь, do drugiey formy należącé, czyli maiącé przypadek dru- gi liczby poiedyńczey na я, są rodzaiu męz- kiego np: -Styczeń -Luty i inné imiona mie- sięcy; tudzież: -elementarz -kreml (forteca) -skrynia -sól ammoniakowa -stér (cześć tyl- na okrętu) -zdźbło, krysztal -latarnia -kot- wica -studnia -uléwa (dészcz nawalny) -stępel (w pompie) i. t. p.

5. Jmiona zakończoné na ь, do czwartey formy należącé, czyli maiące przypadek drugi liczby poiedyńczey na и; są rodzaiu żeń-

* Jmiona zwiérząt i ptaków młodych, zwy- czayniey i lepiéy teraz używané bywaią z zakończeniem na é нокъ np: Cielę -iagnię i. t. d. i są podług zakończenia rodzaiu mezkiego.

рода женскаго напр: Ртуть, Казань, свѣточь, пыль, кравать, степь и проч:

6. Родъ иностранныхъ именъ существъ неодушевленныхъ, употребляемыхъ въ Россійскомъ языкѣ, познается по окончанію ихъ. напр. Металлъ, рода мужескаго; система, комета, планета, луна и проч. рода женскаго.

7. Имена существительныя, одно только множественное число имѣющія, суть рода женскаго напр: Ворота, уста, именины, Аѳины, враки и проч:

8. Имена и мѣстоименія прилагательныя, также и причастія, выражаютъ три рода, тремя разными окончаніями, изъ коихъ мужеское бываетъ на ый или ій; въ просторѣчіи на ой или ей; усѣченно на ъ или ь.

Женское на ая или яя, усѣченно на а или я.

Среднее на ое или ее; усѣченно на о, или е напр;

Мужеск.	Женск:	Средн.
Чистый	Чистая	Чистое
Чистъ	Чиста	Чисто
Радъ	Рада	Радо
Долгій	Долгая	Долгое
Дологъ	Долга	Долго
Крѣпкій	Крѣпкая	Крѣпкое
Крѣпокъ	Крѣпка	Крѣпко

żeńskiego np: -Żywe srébro, Kazań (miasto) -pochodnia -pył -łóżko -stép. -i. t. d.

6. Jmiona rzeczy nieżyiących Cudzoziemskich, w ięzyku Rossyyskim wżywané są rodzaiu podług zakończenia swego np: Метал ь -kruszec rodzaiu męzkiego. Системa, -układ, porządek. -kometa -planetą xiężyc i. t. d. są rodzaiu żeńskiego.

7. Jmiona rzeczowné w liczbie mnogiey tylko używané są rodzaiu żeńskego, n p: Wrota -usta -imieniny -Ateny -gadanina i. t. d.

8. Przymiotniki imionowé, zaimkowe i imiesłowowé odmieniaią się przez trzy rodzaie i kończą się: w Rodzaiu męzkim na ый lub ій, w zwyczayném zaś mowieniu na ой lub ей; niekiedy przez skrócenie na ъ lub ь

W Rodzaiu zeńskim na ая lub яя; przez skrócenie zaś na а lub я.

W Rodzaiu niiakim na ое, lub ее; przez skrócenie na о lub е, n. p:

Mężki,	Zeński:	Niiaki.
-Czysty.	-Czysta.	-Czyste.
-Rad.	-Rada.	-Rado.
-Długi.	-Długa.	-Długie.
-Mocny.	-Mocna.	-Mocné.

Сухі́й	Суха́я	Сухо́е.
Сухъ	Суха	Сухо́.
Си́ній	Си́няя	Синее.
Си́нь	Синя́	Сине́.
Вся́кій, ой, вся́къ.	Вся́кая, а.	Вся́кое, о.
Кото́рый, кой.	Кото́рая, коя.	Кото́рое, кое
Уча́щійся	Уча́щаяся	Уча́щееся.
Ма́ленькій,	Ма́ленькая	Ма́ленькое
Мале́некъ	Мале́нька	Мале́нько.

ОТДѢЛЕНІЕ II.

о Степеняхъ Уравне́нія.

Гла́внѣйшихъ степе́ней уравне́нія есть три. Положи́тельная, Уравни́тельная и Превосхо́дная.

Вся́кое прилага́тельное и́мя, могу́щее принима́ть степени уравне́нія, есть не ино́е что, какъ степе́нь положи́тельная, изъ кото́рой дру́гія дѣлаются слѣдующимъ о́бразомъ:

А

Уравни́тельная Степень.

I. Перемѣня́я оконча́ніе положи́тельной сте́пени ро́да же́нскаго ая или яя, на ѣе. (иногда́ же въ Стихотворствѣ на ѣй, яе или яй:) н а п р: Прі-

-Suchi.	-Sucha.	-Suche.
-Sini.	-Sinia.	-Sinie.
-Każdy.	-Każda.	-Każdé,
-Który.	-która.	-które.
-Uczący się.	-Ucząca się.	-Uczącé się.
-Maluchny.	-Maluchna.	-Maluchné.

ROZDZIAŁ II.

O Stopniowaniu.

Stopniów znaczniéyszych iest trzy: *Równy, Wyższy i Naywyższy.*

Każdé jmie przymiotné, odmieniaiącé się przez stopnie, iest stopniem równym, od ktor go formuią się inné, następuiącym sposobem:

.A

Stopień wyższy formuie się

1. Odmieniaiąc zakończenie stopnia równego, rodzaiu żeńskiego a я, lub я я, na ѣ e. (:nie kiedy zaś w Wiérszopistwie na ѣ й, я e, lub я й :) n. p.

Przy-

Пріятн ая: пріятнѣе, пріятнѣй,
Бѣлая; бѣлѣе (бѣлѣй бѣляе: бѣляй:)

Древняя, древнѣе и проч.

II. Имена кончащіяся въ мужескомъ родѣ на дый гій или усѣченно на дъ, гъ, перемѣняютъ сіи слоги на же, напр:
Молодый, молодъ; моложе.
Спрогій строгъ; строже, и проч:

Кромѣ сихъ: Сѣдъ, сѣдѣе; долгій, дологъ, долѣе,

III. Кончащіяся на кій, окъ. перемѣняютъ сіи слоги на слогъ че, напр.
Легкій, легокъ; легче.
Крѣпкій, крѣпокъ; крѣпче и проч.
Кромѣ сихъ: близокъ ближе; высокъ, выше; низокъ ниже; широкъ, шире; жидокъ, жиже; узокъ, уже.

IV. Кончащіяся на стый, стъ. перемѣняютъ сіи слоги на слогъ ще.на пр
Чистый, чистъ; чище, и проч;
Выключая имена произведенныя отъ существительныхъ, кои имѣютъ сію степень на ѣе. напр Гористъ, гористѣе (отъ гора); рѣчистъ рѣчистѣе,(отъ рѣчь, и проч:

V Конча-

-Przyiemna -przyiemnieyszy, a, e, przyiemniéy.
-Biała, -bielszy, a. e.
-Starożytny -(Starożytniéyszy, a. e.)
II. Jmiona zakończoné w rodzaiu męzkim na д ы й, г і й, albo przez skrócenie na д ь, г ь; odmieniaią té zgłoski na ж е, n.p.
-Młody -młodszy, a, e.
-Srogi -sroższy. a, e.

Oprócz tych: -Siwy, siwszy; -długi dłuższy.

III. Zakończoné na к і й, ок ь; odmieniaią té zgłoski na ч е. np; Lekki, lekkszy, a, e. -mocny, mocnieyszy, a. e. (lub mocniéy) i. t.d.
Oprócz tych: -Bliski, -bliższy a, e. -wysoki, -wyższy. a. e. -niski -niższy, a, e. -széroki -szérszy, a, a. -rzadki (płynny) -rzadszy, a,e. -brzydki -brzydszy, a, e. -gładki -gładszy a, e. -wązki -węższy. a. e.
IV. Zakończoné na с т ы й, с т ь, odmieniaią té zgłoski na щ е, np: czysty, czyscieyszy a, e. -gęsty, gęstszy, a, e. i. t. d.
Oprócz jmion. od rzeczowników pochodzących, które maią stopień wyższy na ѣ е. np:
-Gorzysty, -od gora
-Dobrze wymawiaiący, -od mowa. i. t. d.

-V Zakoń-

V. Кончащіяся на хій, хъ, перемѣняютъ сей слогъ, на слогъ ше, напр:
Тихій, тихъ; тише
Сухій, сухъ; суже и проч.

Нѣкоторыя имена въ уравнительной степени имѣютъ двоякое окончаніе, на пр:

Глубокъ; глубѣе и глубже: далекъ; дальше и далѣе. сладокъ; слаже и слаще. тонокъ; тонѣе и тоньше. богатъ; богатѣе и богаче. дёшевъ; дешёвѣе и дешевле, и проч.

Примѣчаніе. Прилагательныя поставленныя въ уравнительной степени, не перемѣняются ни по родамъ, ни по числамъ, ни по падежамъ.

В

Превосходная Степень.

дѣлается изъ уравнительной степени:

I. Перемѣняя послѣднюю гласную букву: е, на слогъ: йшій, или айшій. напр:

Полезнѣе, полезнѣйшій. крѣпче, крѣпчайшій. ближе, ближайшій.

II. Иногда дѣлается сія степень съ замѣною, упущеніемъ или съ прибавленіемъ буквъ, на пр:

Вы

V. Zakończone na x ï ñ, x b, odmieniaią tę zgłoskę na ше n. p.
-Cichy -cichszy -ciszęy.
-Suchy -suchszy. i. t. d.

Niektóre przymiotniki maią w stopniu wyższym dwoiakié zakończenia. n. p.

-Głęboki, głębszy; -daleki, dalszy.
-Słodki, słodszy; cieńki -cieńszy.
-Bogaty, bogatszy; -tani, tańszy. i. t. d.

Przestroga. Przymiotniki w stopniu wyższym położoné, nie odmieniaią się ani przez rodzaie, ani przez liczby, ani przez przypadki.

B.

Stopień Naywyższy.

Formuie się z stopnia wyższego:

I. Odmieniaiąc zakończenia iego, samogłoskę: e, na zgłoskę: ѣ ш ї ѣ lub а ѣ ш ї ѣ, n. p.
-Pożytecznieyszy, -naypożytecznieyszy.
-Mocnieyszy, -naymocnieyszy.
-Bliższy, -naybliższy.

II Niekiedy trafia się w tym stopniu, zamiennia, z dodatnią lub wyrzutnią głosek, iak zobaczymy w przykładach:

Wyż-

Выше, высочайшїй. Дороже, дражайшїй Слаще, сладчайшїй. Тоньше, тончайшїй и проч.

Примѣчанїе. Сїе окончанїе употребляется въ слогѣ важномъ, къ коему для сильнѣйшаго выраженїя прибавляются иногда неотдѣляемыя частицы: Пре, (наи) также, Все, само, Высоко, и подобныя имъ, напр.

ВСЕ-ПРЕСВѢТЛѢЙШІЙ
САМОДЕРЖАВНѢЙШІЙ
ВСЕМИЛОСТИВѢЙШІЙ.
Превысочайшїй
Наипрекраснѣйшїй
Высоко-Преосвященнѣйшїй и проч.

III. Поелику, какъ въ самой Природѣ вещей, такъ и въ мысли нашей находится, болѣе степеней уравненїя, нежели здѣсь изчисленно; то оныя иногда изображаются или прибавленїемъ къ положительной степени другихъ словъ, напр. мѣстоименїя: Самый, самая, самое. нарѣчїй: весьма, очень гораздо, отмѣнно, чрезвычайно, и подобныхъ имъ; или умаленїемъ прилагательнаго напр:

Самая прекрасная погода.

Весьма, очень, искусно.

Отмѣнно хорошо, учится.

-Wyższy, naywyższy. -Droższy -naydroższy. -Słodki, -naysłodszy -Cienszy, naycienszy i.t.d.

Uwaga. Takie zakończenie stopnia naywyższego używa się tylko w stylu wyższym; do którego ieszcze dla mocnieyszego wyrażenia przydaie się niekiedy którakolwiek z następuiących partykuł: Пре, (наи); tudzież wyrazy: **Все, само, Высоко,** i tym podobne n. p.

-NAYIASNIEYSZY.
-NAYPOTĘZNIEYSZY.
-NAYMIŁOSCIWSZY.
Naywyższy.
Naypięknieyszy.
-Jaśnie Wielmożny (:Tytuł Biskupów:)

III. Ponieważ zaś tak w Przyrodzonych rzeczach, iako i w mysli naszey więcey iest stopniów nad trzy, tu wyliczone; więc takowe wydaiemy iuż w mowie, albo przez dodanie do stopnia równego innych wyrażów, n. p. *Zaimków*: **Самый, самая, самое,** *Przysłowków*: весьма nader, очень bardzo, гораздо nierównie, отменно szczególniey; чрезвычайно – nadzwyczaynie, i tym podobnych; albo też wyrażamy ie, przez przymiotniki zdrobniałe, n.p.

-Pogoda naypięknieysza.
-Bardzo, nader, doskonale.
-Szczególniey dobrze, uczy się.

Самой маленькой, крошечной,
Гораздо лучше.
Не такъ то великъ
Нѣтъ ничего лучше, хуже. и проч:

ОТДѢЛЕНІЕ III.
О Склоненіяхъ.
§. I.
Примѣчанія о первомъ склоненіи.
ВЪ ЕДИНСТВЕННОМЪ ЧИСЛѢ.

Первый падежъ именъ сего склоненія кончится на а, или я. на пр: Папа, Судья, пуля.

Прочіе падежи дѣлаются изъ перваго падежа, перемѣняя окончаніе его а или я. И такъ

Во второмъ падежѣ перемѣняется а на ы; я на и. на пр: Папы, Судьи, пули; Если же предъ окончаніемъ а, находится какая измѣняемая буква, тогда а измѣняется на и, на пр: Душа, души; слуга, слуги, и проч.

Въ Третьемъ падежѣ измѣ-

няются

-Maleńki, naymnieyszy, drobniutki,
-Nierownie lepiéy, -lepszy.
-Nienaywiększy.
-Nic lepszego, gorszego.

ROZDZIAŁ III.

O Przypadkowaniu.

§. I.

Uwagi nad Formą Piérwszą.

LICZBA POIEDYNCZA

W jmionách téy Formy *Przypadek piérwszy* kończy się na a lub я, n. p. -Papież, -Sędzia, -kula.

Jnné przypadki robią się z piérwszego, odmieniaiąc zakończenie onego a, lub я. Jakoż.

W przypadku drugim, odmienia się a na ы; Za я, na, и, n. p. -Papiéża -Sędziego -kuli; Zakonczenie zaś a, będące z poprzedniczą iakąkolwiék spółgłoską zamieniaiącą się; na и, n. p. -Dusza -duszy, -sługa -sługi i. t. d.

W przypadku trzecim, oba té zakończenia od

мяются оба окончанія на ѣ, на пр: Папѣ, пулѣ, зарѣ, и проч; но кончащіяся на ія, ыя, въ третьемъ и седмомъ падежахъ вмѣсто ѣ, принимаютъ и. на пр: Имперія, имперіи, въ имперіи; выя, выи, на выи и проч.

Въ Четвертомъ падежѣ а измѣняется на у; я на ю, на пр: Свадьбу, таможню и проч;

Пятый такъ какъ первый; но въ именахъ Славянскихъ имѣетъ иногда отмѣнное окончаніе на пр: Царице! Дѣво! надеждо! и проч.

Въ Шестомъ падежѣ измѣняется окончаніе а, на ою, или сокращенно на ой, на пр: Рукою,ой;шляпою,ой,и проч; Но имена кончащіяся на я, также на жа,ца,ча,ша ща имѣютъ всегда на ею или сокращенно на ей, на пр. Дынею ей; стражею ей; овцею ей; свѣчею ей; душею ей; пищею ей, и проч:

Седмой такъ всегда кончится какъ третій.

ВО МНОЖЕСТВЕННОМЪ ЧИСЛѢ.

Первый падежъ кончится такъ какъ второй числа единственнаго на пр: Воды, земли, и проч: и нерѣдко отличается

odmieniaią się na Ѣ. n. p. -Papieżowi -kule -zorze. i. t. d. Lecz Jmiona zakończone na ія, ыя, w tym i w siódmym przypadku kończą na и, zamiast Ѣ, n. p: Jmperyum Jmperyi -w Jmperyi, -szyia -szyi -na szyi i. t. d.

W przypadku czwartym: a, odmienia się na y; я zaś na ю, n. p. -wesele -komorę celną i. t. d.

Przypadek piąty zawsze tak iak pierwszy; Lecz w Jmionach Słowiańskich konczy się niekiedy odmiennie, n. p. Królowo! -panno! -nadzieio ! i. t. d.

W *przypadku szóstym*, odmienia się zakończenie a, na ою, albo przez skrócenie na ой, n. p. -Ręką -kapeluszem i. t. d. Jmiona zaś zakończone na я, tudzież na жа, ца, ча, ша, ща; maią ten przypadek zawsze na ею, lub przez skrócenie na, ей, n. p. -Melonem strażą -owcą -świécą -duszą -pokarmem i. t. d.

Siódmy iest zawsze taki iak trzeci.

W LICZBIE MNOGIEY.

Przypadek pierwszy, kończy się tak iak drugi liczby poiedynczey: to iest, na ы, lub i, n. p. -Wody -ziemie, i. t. d. niekiedy

tylko

чается отъ онаго однимъ только ударе́нїемъ.

Второй Падежъ кончится на ъ, или ь, также на й, на пр: Силъ, пуль, змѣй и проч:

На ь, имѣютъ имена кончащїяся на я, на пр: Государыня, Государынь, и проч. На й, имѣютъ кончащїяся на я съ предъидущею какою-нибудь гласною буквою на пр: Коммерцїя, коммерцїй; статуя, статуй, и проч; Но имена кончащїяся на жжа, кша, ржа, рча, ща; также и на ья, имѣютъ на ей, на пр: Вожжа, вожжей; вѣкша, вѣкшей; биржа, биржей; парча, парчей; чаща чащей; Судья, Судей и проч: также: епанча, епанчей.

Тутъ случается:

1) Прибавленїе буквъ: а именно: имена кончащїяся на а съ предъидущими двѣмя согласными буквами, отъ коихъ стеченїя выговоръ былъ бы затруднителенъ; принимаютъ между послѣдними согласными буквами, гласную: е, или о. на пр: Книжка, книжекъ; чашка, чашекъ капля, капель; и проч:

2) Измѣненїе, й или ь, на е, по вышесказанной причинѣ, на пр: Лайка лаекъ; байка баекъ; серга серёгъ; судьба, судебъ; тьма темъ и проч.

Слѣду-

tylko różni się przeciąganiem głoski.

Przypadek drugi kończy się na ъ, lub ь; tudzież i na й, n. p. -Sił -kul -zmiy. i. t. d.

Na ь, miąią Jmiona, zakończoné na я, n.p. Pani -pań: i. t. d. Na й, maią Jmiona zakończoné na я, z poprzedniczą iakąkolwiek samogłoską n. p. -Handlów -posągów i. t. d. Wszakże kończącé się na жжа, нша, ржа, рча, ща, tudziez na ья; maią ten przypadék na ей, n. p. -Lice lic, -wywiórka wywiórek, -schadzka kupiecka przy porcie (schadzek) materya złotem tkana, (parter), (materyy) -krzak gęsty (krzaków) -Sędzia -Sędziow, i. t. d.. tudzież :-opończa.

W tym przypadku trafia się:

1) *Dodatnia*, to iest, Jmiona zakończoné na a, lub я, z poprzedzaiącemi ié dwiemia spółgłoskami, których zbieg czyni przykre wymawianie zgłoski; przyymuią między końcowé spółgłoski: e lub o, n. p. -Książka, książek; -filżanka, filżanek; -kropla, kropel i. t. d.

2) *Zamiennia*, głosek й, lub ь, na e, dla téyże co i dodatnia przyczyny, n. p. -Skóra psła- baia -kólczyk -los -mnóstwo i. t. d.

Nastę-

Слѣдующія имена отступають отъ вышесказанныхъ правилъ; а нѣкоторыя изъ нихъ оканчиваются двояко: басня басенъ, вишня вишенъ, вечерня вечеренъ, сотня сотенъ, таможня таможень, поварня поваренъ, и прочія кончащіяся на н я, съ предъидущею согласною буквою. Цапля, цапель и цаплей; клешня, клешенъ и клешней; кухня, кухней; буря, бурь и бурей; доля, доль и долей; дядя, дядей и дядьевъ; тоня, тоней.

Третій на амъ или ямъ на пр: Старостамъ, Княгинямъ, и проч:

Четвертый существъ одушевленныхъ оканчивается такъ, какъ второй; неодушевленныхъ же какъ первый сего числа, на пр: Вижу прохаживающихся Судей. Читаю разныя книги и проч

Пятый всегда такъ какъ первый.

Шестой кончится на ами или ями. на пр: деньгами, баснями, и проч.

Седмой на ахъ или яхъ, на пр: На горахъ, на башняхъ и проч.

§. II.

Примѣчанія о второмъ склоненіи

Ко второму склоненію принадлежатъ име-

Następuiącé Jmiona maią w tym przypadku odmienné od powyższych zakończenie; niektóré zaś maią go dwoiako: -Bayka -wisznia -niczpory -sotko -komora celna -kuchnia i inné zakonczoné na ня z poprzedniczą spółgłoską. -Czapla -(noga raka) -kuchnia -burza -dola (część) -wuy, stryy, i. t. d.

Przypadek trzeci, kończy się na амb, ямb, n. p. Starostóm -*Xiężnóm* i. t. d.

Przypadek czwarty w Jmionach żywotnych podobny iest drugiemu; w nieżywotnych zaś piérwszemu teyże liczby n. p. -Widzę przechadzaiących się Sędziow. Czytam różne książki i. t. d.

Przypadek piąty iest zawsze tak iak piérwszy

Szósty kończy się na ами lub ями, n. p. -Pieniędzmi -baykami, i. t. d.

Siódmy na axb, lub яxb, n. p. -Na górach, -na wieżach, i. t. d.

§. II.

Uwaga nad formą drugą.

Do formy drugiey należą Jmiona kończącé

się

имена кончащїяся на ъ, ь, й, мужескаго, и на е, о, мужескаго и средняго рода.

ВЪ ЕДИНСТВЕННОМЪ ЧИСЛѢ.

Второй падежъ дѣлается перемѣняя окончанїе перваго на а или я. На а, перемѣняютъ всѣ имена кончащїяся на ъ, о, е, съ предъидущею согласною на пр: Домъ, дома, стекло стекла, солнце, солнца и проч. - Выключая имена кончащїяся на ле, ре, кои вмѣсто а, принимаютъ я. на пр: Поле поля, море, моря и проч. На я, перемѣняютъ всѣ имена кончащїяся на й, ь, їе, ье, на пр: обычай, обычая; якорь якоря; обыкновенїе обыкновенїя; копье копья, и проч.

Въ семъ падежѣ случается:

1) Опущенїе буквы е или о; то есть, буквы е или о, въ послѣднемъ слогѣ именъ кончащихся на ъ или ь, оставляются, если нѣтъ стеченїя согласныхъ буквъ, дѣлающихъ въ произношенїи затруднѣнїе на пр: Отецъ отца; орелъ орла; лобъ, лба; камень, камня; вихорь, вихря; и проч;

2) Измѣненїе буквы е на ь;

się na e, ъ,й, rodzaiu męzkiego; tudzież na e, o, rodzaiu męzkiego i niiakiego.

W LICZBIE POIEDYNCZEY.

Przypadek drugi robi się z piérwszego odmieniaiąc zakończenie iego na a, lub я. -Na a odmieniaią się wszystkié Jmiona zakończoné na b, o, e, z poprzedniczą spółgłoską, n. p. Dóm, domu; szkło szkła -słońce słońca i. t. d.

Wyiąwszy Jmiona zakończoné na ле, ре, które zamiast a, odmieniaią na я, n. p. Pole pola -morze, morza, i. t. d. Na я. odmieniaią wszystkié Jmiona zakończoné na й, ь, ïe, ье, n. p. -Zwyczay, zwyczaiu -kotwica, kotwicy -zwyczay, -zwyczaiu, -dzida -(ostrze, i. t. d;

W tym przypadku trafia się:

1) *Wyrzutnia* samogłosek e lub o; to iest, samogłoski: e lub o, w końcowych zgłoskach Jmion na b, lub ъ, zakończonych, opuszczaią się; ieżeli, zbiég kilku spółgłosek nie czyni wymawiania trudném, n. p. Oyciec oyca -orzeł, -orła, -łeb, -łba, -kamien, -kamienia, wicher wichru, i. t. d.

2) *Zamiennia* samogłoski e na ь; gdy przed

когда́ предъ е, стоитъ согла́сная, на пр: Жиле́цъ жильца́; па́лецъ па́льца; соловей соловья́, и про́ч: или на й; когда́ предъ е стоитъ самогла́сная, на пр: Кита́ецъ Кита́йца, опое́къ опойка и́ проч:

Тре́тій паде́жъ дѣлается перемѣня́я оконча́ніе втора́го: а на у; я на ю, на пр. А́гнецъ, а́гнца, а́гнцу; дѣло дѣла, дѣлу; се́рдце, се́дца, се́рдцу; гость го́стя, гостю; по́ле, по́ля, по́лю, и про́ч:

Четве́ртый паде́жъ въ имена́хъ существъ одушевле́нныхъ кончится такъ какъ второ́й; въ неодушевле́нныхъ же такъ какъ первый, на пр. Почитать Нача́льника; стро́ить домъ, кора́бль, и проч:

Пя́тый паде́жъ въ Россійскихъ слова́хъ ко́нчится такъ какъ первый на пр: о Богъ. о сынъ! по Славя́нски же ина́че, на пр. Бо́же! Тво́рче! Господи! Іису́се! Царю́! отче! сы́не! и проч:

Шесто́й паде́жъ дѣлается изъ втора́го, перемѣня́я оконча́ніе о́наго а, на омъ; я на емъ, на пр. Шле́мъ, шле́ма, шле́момъ; о́лово, о́лова, о́ловомъ; день, дня, днемъ; воробе́й, воробья́, воробьемъ, и проч.

Выключа́я имена́ конча́щіяся: на жъ, цъ чъ, шъ, щъ; также на ле, ре, це, кои оконча́ніе

przed e, znayduie się spółgłoska, n. p. -Mieszkaniec, mieszkańca -palec, palca -słowik, słowika, i. t. d; lub na ñ; gdy przed e, znayduie się iaka samogłoska, n. p. -Chyńczyk, Chyńczyka -opoiek, opoyka i. t. d.

Przypadek trzeci robi się z drugiego odmieniaiąc końcowe iego a, na y; я zaś na ю, n. p. -Baranek, baranka, barankowi -sprawa, sprawy, sprawie -serce, serca, sercu, -gość -goscia, gosciu -pole, pola, polu, i. t. d.

Przypadek czwarty w Jmionach żywotnych taki iest iak drugi; w nieżywotnych zaś iak pierwszy, n. p. -Szanować Przełożonego -budować dóm, okręt, i. t. d.

Przypadek piąty w Rossyyskich wyrazach taki iest iak pierwszy, n. p. (o Bog! o syn!) Po Słowieńsku zaś kończy się odmiennie, n. p. Boże! Stwórco! Panie! Jezu! Królu! oycze! synu! i. t. d.

Prypadek szósty robi się z drugiego: odmieniaiąc zakończenie iego a, na омъ; я na емъ n. p. -Hełm, -hełma, -hełmem, -cyna, cyny; cyną, dzień dnia dniem -wróbel, -wróbla -wróblem, i. t. d.

Wyiąwszy Jmiona zakończone na жъ, цъ, чъ, шъ, щъ, tudzież na ле, ре, це, które zakoń-

ча́ніе втора́го падежа́ переМѢняютЪ на емЪ, на пр: НожЪ, ноже́мЪ; вѢне́цЪ, вѢнцемЪ; ВрачЪ Врачѐмъ; грошЪ, грошемЪ; плащЪ, плащемЪ; се́рдце, серцемЪ; го́ре го́ремЪ, и про́ч.

Седмо́й падѐжЪ дѢлается изЪ втора́го, переМѢняя оконча́ніе о́наго на Ѣ; на пр: На мѢстѢ, вЪ ручьѢ, и проч.

Выключая имена́ кончащіяся на іе, ко́и вЪ семЪ падежѢ принима́ютЪ и, вмѢсто Ѣ, на пр. ВЪ терпѢніи, о здра́віи и про́ч.

ПримѢча́ніе. НѢкоторыя имена́ существЪ неодушевле́нныхЪ конча́щіяся на Ъ, наипаче односло́жныя, вЪ обыкнове́нныхЪ разгово́рахЪ и сре́днемЪ сло́гѢ имѢютЪ второ́й и седмо́й падежи́ единственнаго числа́ на у; равно и имена́ кончащіяся на й, вЪ си́хЪ же падежа́хЪ ока́нчиваются на ю, на пр: ДомЪ, дому, вЪ дому; уголЪ, углу́, вЪ углу́; долгЪ долгу, вЪ долгу́; годЪ, году, вЪ году́; полкЪ по́лку, вЪ полку́; чай, ча́ю, вЪ чаю; край, кра́ю, на краю, и про́ч.

ВО МНОЖЕСТВЕННОМЪ ЧИСЛѢ.

Пе́рвый падежЪ кончится на овЪ евЪ, ей, ій, Ъ; дѢлается же изЪ втора́го паде-

zakończenie drugiego przypadku odmieniaią na емь, n. p. -Nóż, nożem; -wieniec, wieńcem; -Lékarz, -Lékarzem; -grosz, groszem; -opończa, opończą; -biada, -biadą, i. t. d.

Przypadek siódmy robi się z drugiego odmieniaiąc zakończenie iego na ѣ; n. p. -Na mieyscu -w strumiku i. t. d. *Wyiąwszy* Jmiona zakończoné na ie, któré ten przypadek maią na и, zamiast ѣ, n.p. -W cierpliwości -o zdrowiu i. t. d.

Przestroga. Niéktóré Jmiona rzeczowné nieżywotne, zakończoné na ь, osobliwie iednozgłoskowe, maią w mowie pospolitey i w stylu srzednim, przypadki: drugi i siódmy liczby poiedynczey na у; taktoż Jmiona kończące się na й, maią też samé przypadki na ю, n. p. -Dom, domu, w domu; -kąt, kąta, kącie, dług, długu w długu; -Rok, roku, w roku -półk, półku, w półku -herbata, herbaty, w herbacie; kray, kraiu, na kraiu, i. t. d

W LICZBIE MNOGIEY.

Przypadek piérwszy kończy się na овь, евь, ей, ій, ь; formuie się zaś od przypadku drugie-

падежа́, числа́ Еди́нственнаго; перемѣня́я оконча́нїе о́наго а или я, на одну́ каку́ю нибу́дь изъ выше ска́занныхъ буквъ.

На О в ъ, перемѣня́ютъ всѣ вообще́, имена́ конча́щїяся на ъ; также имена́ въ мно́жественномъ только числѣ́ употребля́емыя, на ы, ока́нчиваемыя на пр: Полъ, пола́, поло́въ; свя́тцы свя́тцовъ, и проч.

На е в ъ перемѣня́ютъ всѣ вообще́ имена́ конча́щїяся на й, также на цъ, и увеличительныя на ще, на пр. Герой, Геро́евъ; оте́цъ, отце́въ; старичище, стари́чищевъ, и проч.

На е й перемѣня́ютъ всѣ вообще́ имена́ ока́нчиваемыя на жъ, чъ, шъ, щъ; также на ь и на ле, ре, на пр: ужъ - ужей лучъ, луче́й; и проч: я́корь, я́корей; мо́ре море́й; поле, полей, и проч.

На ї й, перемѣня́ютъ всѣ вообще́ имена́ конча́щїяся на їе, или сокраще́нно на ье, на пр: Отдохнове́нїе, отдохно́венье, отдохнове́нїй, и проч.

На ъ, перемѣня́ютъ:

1. Имена́ конча́щїяся на е, о; кромѣ уменьшительныхъ и увели́чительныхъ, о ко́ихъ вы́ше ска́зано, на пр: Войско войскъ; лице́, лицъ и проч.

Тутъ

drugiego liczby poiedyńczey; odmieniaiąc zakończenie iego a, я, na iedną z powyższych głosek.

Na o в b odmieniaią wszystkie ogólnie imiona, zakończone na b; tudzież w mnogiey tylko liczbie używane, na ы, kończące się n. p. -Podłoga -kalendarz swiąt i t. d.

Na e в b, odmieniaią wszystkie powszechnie jmiona zakończone na й, tudzież na цb, i zgrubiałe na ще, n. p. -Bohater -bohaterów -oyciec oyców -staruszysko, i. t. d.

Na e й odmieniaią wszystkie powszechnie imiona zakończone na жb, чb, шb, щb; tudzież na ь, i na лe, рe, n. p. -Wąż -promień -kotwica -morze -pole, i. t. d.

Na i й odmieniaią wszystkie powszechnie imiona, zakończone na ie, lub przez skrócenie na ье, n. p. -Odpoczynek i. t. d.

Na b, *Odmieniaią*

1. Jmiona zakończone na e, o; *prócz* zdrobniałych i zgrubiałych, wyżey wymienionych n. p. -Woysko -twarz, -osoba, i. t. d.

Тутъ нерѣдко случается прибавленіе гласныхъ буквъ: е, о; если стеченіе согласныхъ дѣлаетъ выговоръ затрудцительнымъ, на пр: сердце, сердецъ; кольце колецъ и проч.

2. Имена кончащіяся на инъ, также и употребляемыя во множественномъ только числѣ на а, оканчиваемыя, кои сей падежъ производятъ отъ перваго, множественнаго числа, перемѣняя окончаніе его: е, а; на ъ. на пр: Господинъ, Господа, Господъ; Датчанинъ, Датчане, Датчанъ; ворота, воротъ; дрова, дровъ и проч:

Третій падежъ кончится на амъ, ямъ и дѣлается чрезъ прибавленіе ко второму падежу единственаго числа, буквъ: мъ, на пр Пола, поламъ; корабля кораблямъ; обычая обычаямъ; долота, долотамъ; пѣнія, пѣніямъ; копья, копьямъ и проч:

Четвертый падежъ именъ существъ одушевленныхъ всегда оканчивается такъ, какъ второй; а неодушевленныхъ, такъ какъ первый, сего числа, на пр: Отцевъ, якорей и проч:

Пятый всегда такъ какъ первый.

Шестой падежъ кончится на ами, ями, и дѣлается изъ втораго падежа единственнаго числа, чрезъ прибавленіе

буквъ

Tu się trafia częstokroć *dodatnia* samogłosek: e, o; gdy zbieg spółgłosek czyni ich wymawianie trudném, n. p. -Serce -pierscień, i. t. d.

2. Jmiona zakończone na и н Ъ, tudzież w mnogiey tylko liczbie używane, na a, kończące się, które ten przypadek formuią od pierwszego liczby mnogiey, odmieniaiąc zakończenie iego: e, a; na Ъ, n. p. -Pan -Duńczyk -brama -drwa, i. t. d.

Przypadek trzeci na амЪ, ямЪ, i robi się przez przydanie do przypadku drugiego liczby poiedyńczey głosek: мЪ, n. p. -Podłoga -okręt -zwyczay -dłoto, -piewanie, -dzida i. t. d.

Przypadek czwarty w Jmionach żywotnych, bywa zawsze taki iak drugi; w nieżywotnych zaś iak pierwszy, teyże liczby, n. p. -Oyców -kotwic i. t. d.

Przypadek piąty iest zawsze tak iak pierwszy.

Przypadek szósty kończy się na ами, ями, i robi się z drugiego liczby poiedyńczey przez przydanie głosek: ми, n. p. -Stół

 zwier,

буквЪ: ми, на пр: Стола столами; зеркала, зеркалами; фонаря, фонарями - имѣнія, имѣніями. и проч.

Седмой падежЪ кончится на ахЪ, яхЪ, и дѣлается такЪ какЪ третій падежЪ сегожЪ числа, чрезЪ прибавленіе буквЪ: хЪ, на пр: ОтцемЪ, зеркаломЪ, фонаремЪ, и проч:

Примѣчаніе I. Имена, имѣющія вЪ единственномЪ числѣ двоякое окончаніе, а во множественномЪ кончащіяся на ья; имѣютЪ всѣ падежи сего числа такЪ какЪ имена на й оканчиваемыя; и дѣлаютЪ оные изЪ перваго падежа, перемѣняя букву я, на приличныя каждому падежу буквы, на пр: Литье или листья, листьевЪ, листьямЪ, и проч:

Выключая имена: Друзья и Князья, кои второй падежЪ имѣютЪ на ей: друзей, Князей; а слѣдующія падежи, оканчиваютЪ подобно прочимЪ падежамЪ.

Примѣчаніе. II. НѣкоторыяизЪ именЪ кЪ сему склоненію принадлежащихЪ суть болѣе или менѣе неправильны, на пр: Путь, вЪ единственномЪ числѣ имѣетЪ сходные падежи: 1. 4. и 5; также: 2. 3. и 7. на и; шестой на емЪ.

ЧертЪ (то есть ДьяволЪ), во множественномЪ склоняется такЪ какЪ имена

-Zwierciadło -latarnia -maiątek, i. t. d.

Przypadek siódmy kończy się na axb, яxb, i robi się tak iak trzeci téyże liczby, przez przydanie głosek: xb, n. p. -Oyciec -zwierciadło -latarnia, i. t. d.

Uwaga. I. Jmiona, dwoiste zakończenie w liczbie poiedynczey maiącé, a w mnogiey kończące się na ья; maią wszystkie przypadki teyże liczby tak, iak Jmiona kończącé się na й; i formuią ié od przypadku piérwszego, zamieniaiąc я, na właściwé każdemu przypadkowi głoski, n. p. -Liscie, i. t. d.

Wyiąwszy -Jmiona: -Przyiaciele -Xiążęta, któré przypadek drugi maią na ей: (друзей, Князей;) dalszé zaś przypadki maią podobnie iak i inné imiona.

Uwaga II. z Jmion do tey formy należących, znayduią się niektóré mniey, lub więcéy nieforemnie przypadkuiącé się, n. p: -Droga -podróż, w liczbie poiedynczey ma przypadki: 1, 4 i 5. podobné; przypadek zaś 2. 3. i 7. na и; szósty na на ёмь, -Чертъ, Diabeł, w całey liczbie mnogiey przypadkuie się iak imiona na ь, zakończoné: чёрти,

чер-

на, кончащїяся на ь: черти, чертей, чертямъ и проч: Сосѣдъ, колѣно, имѣютъ множественное число двояко, правильно: сосѣды, сосѣдовъ; колѣна, колѣнъ; и такъ какъ имена кончащїяся на ь: сосѣди, сосѣдей; колѣни колѣней, колѣнямъ, и проч.

Имена: Небо, око, ухо, чудо, слово, употребляются во множественномъ числѣ по Славянски: Небеса, небесъ и проч: очи, очеса, очей и очесъ; уши или ушеса ушей и ушесъ; чудеса чудесъ; слова и словеса, словесъ и проч: зло, имѣетъ во второмъ падежѣ числа множественнаго: золъ.

Примѣчанїя О III. Склоненїи

ВЪ ЧИСЛѢ ЕДИНСТВЕННОМЪ.

Первый, четвертый и пятый падежи, именъ, одушевленныхъ и неодушевленныхъ существъ кончится на я на пр: Ягня, имя.

Второй, третїй и седмой, въ именахъ существъ одушевленныхъ кончится на ти, прибавляя сей слогъ къ окончанїю перваго; а въ неодушевленныхъ замѣняя окончанїе первагожъ, я, на ени, на пр: Теля, теляти, теляти, о теляти;

имя

черпей i.t.d. -СосѢдъ sąsiad -колѢно kolano, ma liczbę mnogą dwoiako, raz foremnie: СосѢды, сосѢдовъ; колѢна колѢнъ; drugi raz iak imiona na ь, zakończone: сосѢди сосѢдей -колѢни, колѢней, колѢнямъ i.t.d.

Jmiona: -Niebo -oko -ucho -cud -słowo, używaią się w liczbie mnogiey po Słowiańsku, to iest: oczy -uszy -cuda -słowa, i.t.d. Зло, zło, ma drugi przypadek liczby mnogiey: золъ.

Uwaga nad formą III.

W LICZBIE POIEDYNCZEY.

Przypadek Pierwszy, czwarty i piąty w Jmionach tey formy, tak żywotnych iako i nieżywotnych kończy się na я, n. p. -Jagnię jmie. i. t. d.

Przypadek drugi, trzeci i siódmy w Jmionach żywotnych kończy się na ти, przydaiąc tę zgłoskę do przypadku pierwszego; w Jmionach zaś nieżywotnych na е н и, robiąc tę zgłoskę z zakończenia przypadku pierwszego: я; n. p.- Jagnięcia -iagnięcia -iagnięcia

имя, имени, имени, о имени.

Способъ сей наблюдается въ составленіи всѣхъ прочихъ падежей.

Шестой падежъ въ именахъ существъ одушевленныхъ кончится на темъ; а въ неодушевленныхъ на енемъ на пр. Ягнятемъ, именемъ.

Примѣчаніе. Окончаніе мя, означаетъ имена существъ неодушевленныхъ; прочіяжъ означаютъ названія животныхъ.

ВО МНОЖЕСТВЕННОМЪ ЧИСЛѢ.

Первый, четвертый и пятый падежи именъ существъ одушевленныхъ кончится на та; неодушевленныхъ же на ена, на пр; Поросята сѣмена.

Второй, въ именахъ одушевленныхъ на тъ; въ неодушевленныхъ на енъ на пр: Поросятъ, сѣменъ.

Третій, въ одушевленныхъ кончится на тамъ; въ неодушевленныхъ же на енамъ на пр. Поросятамъ, сѣменамъ.

Шестой, въ именахъ одушевленныхъ на тами; въ неодушевленныхъ на енами, на пр: Поросятами, сѣменами.

Седмой, въ именахъ одушевленныхъ на тахъ; въ неодушевленныхъ же на

енахъ

nięciu -Jmienia -imienia o imięniu i, t. d. Ten sam sposob formowania zachowuie się we wszystkich przypadkach obu liczb.

Przypadek szósty w Jmionach żywotnych kończy się na мемb; w nieżywotnych zaś na e н e м b n. p. Jagnięciem -Jmiéniem.

Uwaga. zakończenie мя, oznacza Jmiona rzeczy nieżyiących; zakończenie zaś inne, żywotnych.

W LICZBIE MNOGIEY.

Przypadki : pierwszy , czwarty , i piąty, w Jmionach żywotnych kończą się na ma; w nieżywotnych zaś na e н a, n. p. -Prosięta -nasiona .

Drugi w Jmionach żywotnych kończy się na mb; w nieżywotnych zaś na e н b, n. p. -Prosiąt, -nasion.

Przypadek trzeci w Jmionach żywotnych kończy się na m a м b; w nieżywotnych zaś na e н a м b, n. p. -Prosiętóm -nasionóm.

Przypadek szósty, w Jmionach żywotnych kończy sie na mами; w nieżywotnych zaś na e н a м и, n. p. -Prosiętami -nasionami.

Przypadek siódmy w Jmionach żywotnych kończy się na maxb; w nieżywotnych zaś na

e н a x b

енахъ, на пр. о Поросятахъ - въ сѣменахъ и проч:

Имя: Дитя́, къ сему́ склоне́нію принадлежа́щее; во мно́жественномъ числѣ́ склоня́ется непра́вильно: 1. Дѣти - 2. дѣтей - 3. дѣтямъ 4. дѣтей - 5. дѣти - 6. дѣтя́ми (дѣтьми́). 7. о дѣтяхъ.

§. IV. Примѣча́нія о четве́ртомъ склоне́ніи:

ВЪ ЕДИНСТВЕННОМЪ ЧИСЛѢ.

Пе́рвый, четве́ртый и пя́тый падежи́ имéнъ существъ одушевле́нныхъ и неодушевле́нныхъ, къ сему́ склоне́нію принадлежа́щихъ, ко́нчится на ь. на пр: Дверь, степень.

Второ́й, тре́тій и седмой падежи́ дѣлаются изъ пе́рваго, перемѣня́я ь, на и, на пр: Две́ри, сте́пени.

Тутъ случа́ется:

1) Опуще́ніе бу́квы о. на пр: Любо́вь, люби́; ложь, лжи и проч.

2) Измѣне́ніе бу́квы е на ь. на пр: Лесть, льсти и про́ч.

Шестой падежъ дѣлается изъ

пе́рваго

енахъ, n. p. -O Prosiętach -w nasionach i. t. d.

Jmie: дитя́, dziécię, do tey formy należące, w mnogiey liczbie przypadkuie się nieforemnie, tak: -1 Dzieci -2 dzieci -3 dzieciόm -4 dzieci -5 o dzieci -6 dziećmi -7 o dzieciach.

§. IV. *Uwagi nad formą czwartą:*

W LICZBIE POIEDYNCZEY.

Przypadki: piérwszy, czwarty i piąty w Jmionach do tey formy należąeych tak żywotnych iako i nieżywotnych kończą się na na ь, n. p. -Drzwi -stopień.

Przypadki: Drugi, trzeci i siόdmy formuie się z piérwszego, odmieniaiąc ь, na и, n. p. -Drzwi -stopnia.

Tu zdarza się:

1) *Wyrzutnia* samogłoski o; n. p. -Miłość -miłości -kłamstwo, kłamstwa i. d. t.

2) *Zamiennia* samogłoski e na ѣ, n. p. Podchlébstwo -podchlébstwa i. t. d.

Przypadek szόsty formuie się z piérwszego odmie-

пе́рваго перемѣня́я ь, на їю; или при-
бавля́я къ о́ному гла́сную бу́кву ю. на пр:
Це́рковь це́рковїю; рожь ро́жью и проч.

ВО МНОЖЕСТВЕННОМЪ ЧИСЛѢ.

Пе́рвый и пя́тый падежи́ дѣ-
лаются такъ какъ второ́й числа́ еди́н-
ственнаго на пр: Две́ри, сте́пени.

Второ́й ко́нчится на е́й, на пр: Две-
ре́й, степене́й.

Тре́тїй ко́нчится на ямъ, на пр:
Дверя́мъ, степенямъ.

Четве́ртый въ имена́хъ суще́ствъ
одушевле́нныхъ ко́нчится такъ какъ вто-
ро́й; въ неодушевле́нныхъ же такъ какъ
пе́рвый сего́ числа́ напр:-Матерей-степене́й

Шесто́й ко́нчится на ями или
сокраще́нно на ьми, на пр: Дверя́ми или
дверьми́.

Седмо́й на яхъ, на пр: Въ Степе-
ня́хъ.

Имена́: Мать и дочь, приня́въ во
второ́мъ падежѣ единственнаго числа́
бу́квы: е р и; уде́рживаютъ о́ныя во всѣхъ
падежа́хъ обо́ихъ числъ, кро́мѣ I. IV. и
V. Падеже́й единственнаго числа́, и скло-
ня́ются такъ: 1. 4. 5. Дочь; 2. 3. 7. до́чери;
6 до́черїю или до́черью. Во мно́жествен-
номъ

odmieniaiąc ь, na ïю; lub dodaiąc tylko do niego samogłoskę ю n. p. -Kosciol -kosciołem; -żyto -żytem i. t. d.

W LICZBIE MNOGIEY.

Przypadek pierwszy i piąty formuie się tak iak drugi liczby poiedyńczey n. p. -Drzwi -stopnie.

Przypadek drugi kończy się na eй, n. p. -Drzwi -stopniów.

Przypadek trzeci kończy się na ямъ n. p. -Drzwióm -stopnióm.

Przypadek czwarty w Jmionach żywotnych taki iest iak drugi; w nieżywotnych zaś iak pierwszy teyże liczby, n. p. -Matek -stopniów

Przypadek szósty kończy się na ями lub przez skrócenie na ьми, n. p. Drzwiami, i.t.d

Przypadek siódmy kończy się na яхъ, n. p. -W stopniach.

Jmiona: машь matka, дочь córka, przybrawszy w przypadku drugim liczby poiedyńczey, głoski: e р и; zachowuią ié we wszystkich przypadkach obu liczb; prócz I. IV. i V. liczby poiedyńczey, i przypadkuią się tak: 1. 4. 5. Дочь; 2. 3. 7. дочери; 6. дочерïю lub дочерью. W liczbie.

mnogiey

номъ числѣ: 1. и 5. дочери; 2. дочерéй; 3. дочерямъ; 4. дочерей; 6. дочерями или дочерьми; 7. о дочеряхъ.

Цéрковь, въ окончанiи числа множественнаго, вмѣсто я, принимаетъ а: Церквамъ церквами, въ церквахъ.

§. V. Примѣчанiя о Склоненiи именъ прилагательныхъ.

Склоненiе разныхъ прилагательныхъ можно раздѣлить на три разряда, судя по окончанiю оныхъ.

Къ первому разряду будутъ принадлежать прилагательныя кончащiяся на ый; также на гiй, кiй, хiй:

Ко второму, кончащiяся на нiй, также на жiй, чiй, шiй, щiй.

Къ третьему прилагательныя называемыя притяжательными, оканчиваемыя на iй съ предъидущими согласными буквами: ж. ч. и проч:

ВЪ ЕДИНСТВЕННОМЪ ЧИСЛѢ.

Первый падежъ мужескаго рода въ прилагательныхъ перваго разряда кончится на ый, гiй,

кiй

mnogiey: 1, i 5. дочери; 2 дочерей; 3. дочерямъ; 4. дочерей; 6. дочерьми; 7. о дочеряхъ.

Церковь, kościół, w zakończeniu przypadków liczby mnogiéy zamiast я, przybiéra głoskę a; -Kosciołóm, -kosciołami -w kosciołach.

§. V. *Uwagi nad formą przypadkowania piątą, przymiotników.*

Przypadkowanie przymiotników różnych podzielić można na trzy oddziały, przez wzgląd na ich zakończenie:

Do piérwszego oddziału należéć będą przymiotniki zakończoné na ый; tudzież na гій, кій, хій.

Do drugiego zakończoné na ній, także na жій, чій, шій, щій.

Do trzeciego, przymiotniki zwané *dzierżáwczé*, zakończoné na ій z poprzedzaiącemi spółgłoskami: ж, ч, i innémi.

W LICZBIE POIEDYNCZEY.

Przypadek piérwszy rodzaiu męzkiego w przymiotnikach piérwszego oddziału, kończy się na ый, гій, кій, хій, albo na ой; przez skró-

кій, хій, или на ой, усѣченно же на ъ. на пр: Изрядный - убогій - убогъ и проч.
Въ прилагательныхъ втораго разряда на ній, жій, чій, шій, щій, или усѣченно на ъ, либо ь на пр: Древній, лучшій и проч.
Въ прилагательныхъ третьяго разряда на ій, на пр: Бараній оленій, и проч:

Женскаго рода:

Въ прилагательныхъ перваго разряда кончится на ая, усѣченно на а, на пр: Изрядная, убогая и убога и проч:
Въ прилагательныхъ втораго разряда на яя или ая, усѣченно на я или а; судя по предъидущимъ буквамъ терпящимъ или не терпящимъ гласной, я; на пр: Древняя, лучшая, и проч:
Въ Прилагательныхъ третьяго разряда на ія или сокращенно на ья, * на пр: Баранья, оленья. Сред-

* Въ сихъ прилагательныхъ, усѣченно оканчиваемыхъ измѣняется і на ь; каковое окончаніе употребительнѣе во всѣхъ падежахъ.

skrocenie zaś na ъ. n. p. Изрядный piękny; убогій, убогъ, ubogi, i. t. d.

W przymiotnikach drugiego oddziału, na ній, жій, чій, шій, щій, przez skrócenie zaś na ъ, lub ь, n. p. Древній starożytny -лучшій lepszy, i. t. d.

W przymiotnikach trzeciego oddziału na ій, n. p. -бараній barani, -оленій ieleni i. t. d.

Rodzaiu żeńskiego:

W przymiotnikach pierwszego oddziału kończy się na ая, przez krócenie zaś na а, n.p. Изрядная piękna -убогая убога ubоga, i. t. d.

W przymiotnikach drugiego oddziału na ая, lub яя, przez skrócenie zaś na я lub а; podług tego, iak poprzedzaiące spółgłoski pozwalaią lub nie, pisać samogłoskę: я, n. p. -Древняя starożytna -лучшая lepsza i. t. d.

W przymiотnikach trzeciego oddziału na ія lub przez skrócenie na ья * n. p: Баранья barania, оленья ielenia, i. t. d.

N *Rodza-*

* Przez skrócenie zamienia się w tych przymiotnikach і -na ь; i lepiey się używa we wszystkich przypadkach.

Срéдняго рóда

Въ прилагáтельныхъ пéрваго разря́да на ое или о, на пр: Изря́дное; убóгое, убóго и прóч: Втораго разря́да на ее или е, на пр Дрéвнее, лу́чшее и прóч: Третьяго на їе или ье, на пр: баранье, оленье.

Второй падéжъ му́жескаго и срéдняго рода въ прилагáтельныхъ пéрваго рарзя́да кончится на аго, ого, или сокращéнно на а, на пр: Изря́днаго; убóгого, убóга и проч:

Въ прилагáтельныхъ вторáго разря́да на яго или ьяго, либо сокращéнно на я или а; судя́ по свойству предъидущихъ соглáсныхъ бу́квъ, на пр: Дрéвняго; лу́чшаго и проч:

Въ прилагáтельныхъ трéтьяго разря́да на їяго, или сокращéнно на ьяго, на пр: бараньяго, олéньяго, и проч:

Жéнскаго рóда:

Въ прилагáтельныхъ пéрваго разря́да на ыя или ой, на пр: изря́дной, убóгой. Вторáго на їя или

ей

Rodzaiu niiakiego:

W przymiotnikach pierwszego oddziału na oe, lub o, n. p. Изрядное piękné; убогое убого ubogie, i. t. d. *Drugiego* na ee, lub e, n. p. Древнее starożytne; лучшее, лучше, lepsze i. t. d. *Trzeciego* na ie lub ье, n. p. баранье, baranie; оленье ielenie i. t. d.

Przypadek drugi rodzaiu męzkiego i niiakiego w przymiotnikach pierwszego oddziału kończy się na аго, ого, przez skrócenie zaś na a, n. p. Изряднаго pięknego; убогого, убога, ubogiego, i. t. d.

W przymiotnikach drugiego oddziału na яго, lub аго, przez skrócenie zaś na я, lub a, podług natury spółgłosek poprzedzaiących, n. p. Древняго starożytnego; лучшаго, a, lepszego, i. t. d.

W przymiotnikach trzeciego oddziału na їяго lub przez skrócenie на ь я г о, n. p. бараньяго, baraniego; оленьяго, ieleniego i. t. d.

Rodzaiu żeńskiego:

W przymiotnikach pierwszego oddziału na ыя lub ой. n. p. Изрядныя, piękney; убогой ubogiey; *Drugiego*, na їя lub ей, n p Древ-

ей, на пр. Дре́внія дре́вней. Тре́тья-
го, на іей или ьей на пр. бара́ньей, оле́нь-
ей, и проч:

Тре́тій паде́жъ му́жеска-
го и сре́дняго рода въ
прилага́тельныхъ пе́рваго
разря́да на ому или сокращенно на у.
на пр: Изря́дному, убо́гу. Втора́го, на ему,
сокраще́нно на ю или у, на пр: Дре́вне-
му, дре́вню; лу́чшему, лу́чшу; Тре́ть-
яго на іему, сокраще́нно на ьему или ью,
на пр. бара́ньему; оле́ньему оле́нью, и
про́ч:

Же́нскаго ро́да:

Въ прилага́тельныхъ пер-
ваго разря́да на ой, на пр. Из-
ря́дной, убо́гой. Втора́го на ей, на
пр: Дре́вней, лучшей. Тре́тьяго на іей
или ьей на пр: бара́ньей, оле́ньей и проч:

Четве́ртый паде́жъ, му́-
жескаго рода, если прилага́тель-
ныя полага́ются съ существи́тельными
одушевле́нными, то бываетъ подобенъ
второ́му; если съ неодушевле́нными; то
пе́рвому.

Сре́дняго рода, всегда подо́бенъ
пе́рвому.

Же́нскаго рода въ при-
лага́тельныхъ

нія древней starożytney. *Trzeciego* na ień lub бей, n. p. баранбей baraniey, оленбей ieleniey i. t. d.

Przypadek trzeci, Rodzaiu męzkiego i niiakiego w przymiotnikach *pierwszego oddziału* na ому, a przez skrócenie na у, n. p. Изрядному pięknemu; убогу ubogięmu; *Drugiego* na ему, a przez skrócenie na ю, lub у, n. p. Древнему, starożytnemu; лучшему, лучшу, lepszemu. *Trzeciego* na iему; przez skrócenie zaś na бему lub бю, n.p. бараньему baraniemu; оленьему, оленью ieleniemu, i. t. d.

Rodzaiu żeńskiego:

W przymiotnikach pierwszego oddziału, na ой, n. p. Изрядной piękney; убогой ubogiey: *Drugiego* na ей, n. p. Древней starożytney лучшей lepszey. *Trzeciego*, na ieй lub бей, бараньей baraniey; оленьей ieleniey, i. t. d.

Przypadek czwarty, rodzaiu męzkiego, gdy się przymiotniki kładą z rzeczownikami żywotnemi, iest tak iak drugi; gdy zaś z nieżywotnemi, iest taki iak pierwszy.

Rodzaiu niiakiego taki zawsze iak pierwszy.

Rodzaiu żeńskiego w przymiotnikach *pier-*

wszego

лагательныхъ перваго разряда кончится на ую или сокращенно на у, на пр: Изрядную изрядну; убогую, убогу. Втораго, на юю или ую; сокращенно на ю или у, по свойству предъидущихъ буквъ на пр: Древнюю, древню; лучшую лучшу Третьяго на їю или сокращенно на ью; на пр: баранью; оленью и проч:

Пятый всегда подобенъ первому; но въ прилагательныхъ полагаемыхъ съ Славянскими реченїями, иногда оканчивается отмѣнно, на пр: Храбре воине! и проч:

Шестой, мужескаго и средняго рода въ прилагательныхъ перваго разряда на ымъ или имъ; судя по предъидущимъ согласнымъ буквамъ терпящимъ или нетерпящимъ буквы: ы, на пр. Изряднымъ, убогимъ. Втораго на имъ на пр: Древнимъ, лучшимъ. Третьяго на їимъ или усѣченно на ьимъ, на пр: бараньимъ, оленьимъ и проч:

Женскаго рода:

Въ прилагательныхъ перваго разряда на ою или сокращенно на ой, на пр: Изрядною; убогою, убогой. Втораго

wszego oddziału na ую, przez skrócenie na у. n. p. Изрядную piękną, убóгу ubogą. *Drugiego*, na юю, lub ую, przez skrócenie na ю lub у, podług natury poprzedzaiących spółgłosek, n. p. Дрéвнюю, дрéвню, starożytną; лýчшую -лýчшу lepszą. *Trzeciego* na їю, lub przez skrócenie na ью, n. p. бара́нью baranią; олéнью ielenią. i. t. d.

Przypadek piąty zawsze iest taki, iak pierwszy; w przymiotnikach zaś kładzionych z Słowiańskiemi wyrazy, kończy się niekiedy odmiennie, n. p. Храбре вóине. ! waleczny żołnierzu ! i. t. d.

Przypadek szósty rodzaiu męzkiego i niiakiego, w przymiotnikach pierwszego oddziału kończy się na ымъ, lub имъ, podług tego, iak poprzedzaiące spółgłoski pozwalaią lub nie, pisać samogłoskę: ы, n. p. Изряднымъ pięknym pięknem; убóгимъ ubogim. *Drugiego* na имъ, n. p. Древнимъ starożytnym; -лýчшимъ lepszym. *Trzeciego* na їимъ, przez skrócenie zaś na ьимъ, n. p. бара́ньимъ baranim; оленьимъ ielenim, i t d

Rodzaiu żeńskiego:

W przymiotnikach *pierwszego oddziału* na ою, lub przez skrócenie na ой. n. p. Изрядною piękną; убóгою, убóгой, ubogą. *Drugiego*; na ею

ра́го, на ею или ей, на пр: Дре́внею лу́чшею лу́чшей. Тре́тьяго на їею ьею, или сокраще́нно на їей, ьей, на пр бара́ньею, бара́ньей: оле́ньею оле́ньей и проч:

Седмо́й падежъ, му́жеска го и сре́дняго ро́да во всѣхъ прилага́тельныхъ ко́нчится такъ, какъ третїй по́лный, перемѣнивъ гласную у, на ѣ, на пр: Въ изря́дномъ, въ лу́чшемъ, въ оле́ньемъ, и проч:

Же́нскаго ро́да, во всѣхъ прилага́тельныхъ, подо́бенъ тре́тьему на пр: О убо́гой, о дре́вней, въ лу́чшей, и проч:

ВЪ ЧИСЛѢ МНОЖЕСТВЕННОМЪ

Пе́рвый паде́жъ му́жеска го ро́да въ прилага́тельныхъ пе́рваго разря́да ко́нчится на ые, їе; или сокраще́нно на ы, и; по свойству предъидущихъ бу́квъ, на пр. Изря́дные, изря́дны; убо́гїе убо́ги. Втора́го на їе, или сокраще́нно на и, на пр. Дре́внїе, дре́вни; лу́чшїе, лу́чши. Тре́тьяго на їи, или сокращенно на ьи, на пр: бара́ньи; оле́ньи.

Же́н

na ею, lub ей, n. p. Дре́внею starożytną; лу́чшею, лу́чшей, lepszą. *Trzeciego* na ïею, ьею, lub przez skrócenie na ïей, ьей, n. p. бара́ньею бара́ньей baranią; оле́ньею оле́ньей ielenią i. t. d.

Przypadek siódmy, rodzaiu męzkiego, i niia kiego we wszystkich przymiotnikach kończy się tak, iak trzeci nieskrócony, zamieniwszy samogłoskę y, na ъ, n. p. Въ изря́дномъ w pięknym, w pięknem; въ лу́чшемъ w lepszem; въ оле́ньемъ w ielenim, i. t. d.

Rodzaiu żeńskiego we wszystkich przymiotnikach bywa taki, iak trzeci, n. p. О убо́гой o ubogiey; о дре́вней, o starożytney; въ лу́чшей w lepszey, i. t. d.

W LICZBIE MNOGIEY.

Przypadek pierwszy, rodzaiu męzkiego w przymiotnikach *pierwszego oddziału* kończy się na ые, ïе, przez skrócenie zaś na ы, и, podług poprzedzaiących spółgłosek, n. p. Изря́дные, изря́дны, piękne; убо́гïе, убо́ги, ubogie. *Drugiego* na ïе, przez skrócenie na и, n. p. Древнïе дре́вни starożytne; лу́чшïе. лу́чши, lepsi. *Trzeciego* na ïи lub przez skrócenie na ьи, n. p. бара́ньи, baranie; о-ле́ньи ielenie.

Же́нскаго и сре́дняго ро́да:

Вь прилага́тельныхъ пе́рваго разря́да на ыя, ія, сокраще́нно же на ы или и; по сво́йству предъиду́щихъ буквъ, напр: Изря́дныя изря́дны; убо́гія убо́ги. Втораго на ія сокраще́нно на и; по сво́йству предъиду́щихъ бу́квъ, на пр: Дре́вніи, дре́вни; лу́чшія, лу́чши. Тре́тьяго на їя, или сокраще́нно на ьи, на пр: бара́ньи; оле́ньи.

Второ́й паде́жъ всѣхъ тре́хъ родо́въ, въ прилага́тельныхъ пе́рваго разря́да, ко́нчится на ыхъ или ихъ; по сво́йству предъиду́щихъ бу́квъ, на пр: Изря́дныхъ, убо́гихъ. Втора́го на ихъ, на пр: Дре́вннхъ, лу́чшихъ. Тре́тьяго, на їихъ, или сокраще́нно на ьихъ, на пр: бара́ньихъ; оле́ньихъ и про́ч:

Тре́тїй паде́жъ всѣхъ тре́хъ родо́въ, въ прилага́тельныхъ пе́рваго разря́да ко́нчится на ымъ или имъ; по сво́йству предъиду́щихъ согла́сныхъ, на пр: Изря́днымъ, убогимъ. Втора́го, на имъ, на пр: Дре́внимъ, лу́чшимъ. Тре́тьяго на їимъ, или

сокра-

Rodzaiu żeńskiego i niiakiego:

W przymiotnikach *pierwszego oddziału*, na ыя, їя; przez skrócenie zaś na ы, lub и; podług poprzedzaiących spółgłosek, n. p. Изрядныя изрядны piękné; убóгїя убóги ubogié. *Drugiego* na їя; przez skrócenie na и, podług poprzedzaiących spółgłosek, n. p. Дрéвнїя дрéвни, starożytné; лýчшїя, лýчши lepszé. *Trzeciego* na їя, lub przez skrócenie na ьи, n. p. бараньи, baranié; олéньи ielenie. i. t. d.

Przypadek drugi wszystkich trzech rodzaiów w przymiotnikach *pierwszego oddziału* kończy się na ыхъ, lub ихъ, podług poprzedzaiących spółgłosek, n. p. Изрядныхъ pięknych, убогихъ ubogich; *Drugiego* na ихъ n. p. Дрéвнихъ starożytnych; лучшихъ lépszych. *Trzeciego* na їихъ; lub przez skrócenie na ьихъ. n. p. бараньихъ baranich; олéньихъ ielenich i. t. p.

Przypadek trzeci, wszystkich trzech rodzaiów, w przymiotnikach *pierwszego oddziału*, kończy się na ымъ, lub имъ, podług poprzedzaiących spółgłosek, n. p. Изряднымъ pięknym; убогимъ ubogim. *Drugiego* na имъ n. p. Древнимъ starożytnym, лучшимъ lépszym. *Trzeciego* na їимъ, lub przez skrócenie

na ьимъ

сокращенно на ьимъ, на пр: бараньимъ; оленьимъ, и проч:

Четвертый падежъ, всѣхъ трехъ родовъ бываетъ подобенъ второму или первому; судя по положенію существительнаго имени одушевленнаго или неодушевленнаго, со своимъ прилагательнымъ.

Пятый, всѣхъ трехъ родовъ всегда бываетъ подобенъ первому.

Шестой падежъ, всѣхъ трехъ родовъ, во всѣхъ прилагательныхъ всегда подобенъ третьему, сегожъ числа; съ перемѣною только окончанія его, ъ на и, на пр: изрядными; бараньими и проч:

Седмой падежъ, всѣхъ трехъ родовъ, во всѣхъ прилагательныхъ, подобенъ второму, сегожъ числа.

Всѣ имена прилагательныя (: кромѣ прозвищныхъ и притяжательныхъ, также вмѣсто существительныхъ употребляемыхъ :) и всѣ причастія, кончащіяся на ый и щій; могутъ быть употребляемы въ усѣченномъ окончаніи.

Если прилагательныя, могущія оканчиваться усѣченно, имѣютъ въ обыкновенномъ

на ьимъ, n. p. бараньимъ baranim; оленьимъ ielenim, i. t. d.

Przypadek czwarty, wszystkich trzech rodzaiów, bywa podobny drugiemu lub piérwszemu podług tego, iak się przymiotnik kładzie z rzeczownikiém żywotnym lub niezywotnym.

Przypadek piąty, wszystkich trzech rodzaiów, bywa podobny zawsze piérwszemu.

Przypadek szósty wszystkich trzech rodzaiów, we wszystkich przymiotnikach, iest zawsze taki iak trzeci téyże liczby; zamieniwszy tylko końcowę: ь na и, n. p. Изрядными pięknymi, pięknémi; лучшими lepszymi lepszémi; бараньими baraniémi i. t. d.

Przypadek siódmy, wszystkich trzech rodzaiów, we wszystkich przymiotnikach iest taki, iak drugi téyże liczby.

Wszystkié Jmiona przymiotné (: oprócz znaczących nazwiska i dzierżawczych, tudzież za rzeczowné używanych :) i wszystkie Jmiesłowy; kończące się na ый, і щій; mogą się konczyć przez skrócenie.

Jeśli przymiotniki, mogące się kończyć przez skrócenie, maią w zwyczaynem swo-

iém

номъ окончанiи двѣ согласныя буквы; то тогда для удобнѣйшаго оныхъ произношенiя, въ сокращенномъ окончанiи, между тѣми согласными прибавляется буква: е или о, на пр: Крѣпкiй, крѣпокъ. Любезный любезенъ, и проч:

Прилагательныя, употребляемыя съ существительными; имѣющими въ единственномъ числѣ двоякое окончанiе: первое на ъ (или о); второе на ье, (изъ коихъ послѣднее сопрягаетъ съ собою значенiе собирательное, и въ первомъ падежѣ множественнаго числа кончится на ья:) каковы на пр: Листъ листье, листья; сукъ сучье, сучья; прутъ прутье, прутья; братъ братье, братiе и братья, кумъ кумовье, кумовья; перо перье, перья; крыло крылье, крылья; и проч: могутъ оканчиваться и полно и усѣченно; на пр: большiе и большiи листья; малыя и малы перья, и проч:

ОТДѢ-

iém zakończeniu przed ostatnią zgłoską, dwie spółgłoski; naten czas dla wygodniéyszego ich wymawiania, w skróconém zakończeniu przydaie się między témi spółgłoskami: e, lub o. n. p. Крѣпкій, крѣпокъ, mocny; любе́зный, любе́зенъ, miły, kochany, i. t. d.

Przymiotniki używané z rzeczownikami maiącemi dwoiste zakończenie w liczbie poiedynczey na ъ (lub o) i drugie na ье (: z których ostatnie łączy z sobą wyobrażenie imienia zbiórowego, i które w przypadku piérwszym liczby mnogiey kończy się na ья :) iakié n. p. są: листъ, ли́стье, listek, liscie, ли́стья; сукъ су́чье sęk, су́чья; прутъ пру́тье pręt, прутья; братъ, бра́тье brat, бра́тіе бра́тья; кумъ кумовье́ kum, кумовья́; пе́ро пе́рье pióro, пе́рья; крыло́ кры́лье skrydło, кры́лья i. t. d. mogą się kończyć i zwyczaynie i przez skrócenie n. p. большіе, больши́ ли́стья, wielkie liscie; ма́лыя і ма́лы, пе́рья; małe pióra: i. t. d.

ROZ.

ОТДѢЛЕНІЕ. IV.

О Спряженіяхъ.

§. I.

О спряженіяхъ вообще.

Глаголъ выражаетъ мнѣніе или сужденіе о предметѣ рѣчи; и поелику таковое суждение бываетъ въ разныхъ обстоятельствахъ и отношеніяхъ; то и глаголъ для выраженія оныхъ имѣетъ разныя измѣненія, кои будучи разположены въ извѣстномъ порядкѣ, называются Спряженіемъ.

Въ Измѣненіяхъ Россійскихъ глаголовъ примѣчаемъ мы двѣ отличительныя буквы: Е, И; почему и раздѣляемъ ихъ на два только спряженія, полагая букву: Е, знакомъ перваго; а букву: И, знакомъ втораго.

Буквы сіи находятся во второмъ лицѣ единственнаго числа, настоящаго времени изъявительнаго наклоненія. И такъ всѣ глаголы, имѣющіе лице сіе на Ешь, суть перваго спряженія; а имѣющія на Ишъ, втораго.

§. II.

ROZDZIAŁ IV.

O Czasowaniu Słów.

§ I.

O Czasowaniu w powszechności.

Słowo wyraża sąd czyli zdanie o rzeczy: ponieważ zaś sąd ten bywa wyrażany w rozmaitych względach i okolicznościach; przeto też słowo ma różné odmiany. Té razem zebrané, i w przyzwoitym porządku ułożoné, nazywaią się *czasowaniem.*

W czasowaniu Słów Rossyyskich postrzegamy *dwie cechowé samogłoski* to iest: Е, И; i dla tego dzielimy Słowa na dwie tylko formy, naznaczaiąc za cechę pierwszey; samogłoskę: Е; drugiey zaś samogłoskę: И.

Samogłoski té widzieć się szczególniey daią w osobie drugiey, liczby poiedynczey, czasu teraznieyszego, Trybu oznaymuiącego. A tak wszystkié Słowa kończącé się w téy osobie na ЕШЬ, należą do formy pierwszey; kończącé się zaś na ИШЬ, należą do formy drugiey.

§. II.

О Произведеніи временъ.

Въ измѣненіяхъ Россійскихъ глаголовъ замѣчать должно Наклоненіе неопредѣленное и настоящее время изъявительнаго, для того, что отъ оныхъ производятся всѣ другія.

Примѣч: I. Въ Славянскихъ Грамматикахъ и послѣдователей онымъ въ раздѣленіи Россійскихъ глаголовъ, по окончаніямъ перваго лица, единственнаго числа, настоящаго времени, изъявительнаго наклоненія, два только Спряженія: Къ I. относятся кончащіеся на ю съ предъидущею гласною буквою или ь; также на у съ предъидущими согласными. Ко II. кончащіеся на ю съ предъидущею согласною, также на у съ предъидущею: ж, ч, ш, щ,. Выключающіеся отъ сихъ правилъ, весьма не многіе глаголы, вычислены въ Грамматикахъ Г. Ломоносова, Г. Соколова и другихъ.

Примѣч: II. Въ Грамматикѣ Россійской Академіи раздѣлены глаголы по окончаніямъ неопредѣленныхъ наклоненій и по сходству во временахъ: Къ I. относятся

кончá-

§. II.

O *Formowaniu czasów.*

W czasowaniu Słów Rossyyskich należy wiedziéć *Tryb bezokoliczny* i *czas teraznieyszy Trybu oznaymuiącego*, dla tego, że od tych pochodzą wszystkie inné czasy.

Uwaga I. Tak w Grammatykach Słowiańskich, iako i u nasladowców tychże w podziale słów Rossyyskich przez wzgląd na zakończenie osoby piérwszey, liczby poiedynczey, czasu teraznieyszego, Trybu oznaymuiącego, położono dwie tylko formy czasowania: Do I. należą słowa zakończoné na ю z poprzedniczą samogłoską, lub ь; tudzież na у z poprzedzaiącą iakąkolwiék spółgłoską. Do II. zakończoné na ю z poprzedniczą spółgłoską; tudzież na у z poprzedniczą bądźktórą z tych: ж. ч. ш. щ. *Prócz* niewielu Słów od tych prawideł odstępuiących, które są wyliczoné w Grammatykach: Jp Łomonosowa, Sokołowa i innych.

Uwaga II. W Grammatyce Akademii Rossyyskiey, podzieloné są Słowa, przez wzgląd na zakończenie Trybu bezokolicznego i podobieństwo czasów między sobą, na form cztéry:

з
кончающіеся на АТЬ и ЯТЬ на пр: Почитать, даровать, рисовать; измѣрять, являть, сіять и проч: Ко II. на ТЬ съ предъидущею гласною Е или Ѣ. на пр: Тереть, горѣть и проч: Къ III. на ИТЬ или ЫТЬ на пр: Просить, плыть и проч: КЪ IV. на ОТЬ или УТЬ на пр: Колоть, сохнуть и проч:

Времена совершенныя или однократныя дѣлаются изъ неопредѣленнаго однократнаго; а несовершенныя или многократныя изъ таковаго жъ неопредѣленнаго.

Простые несовершенные глаголы по большей части бываютъ недостаточны и не имѣютъ или прошедшаго совершеннаго или давнопрошедшаго времени. Недостатокъ прошедшаго совершеннаго дополняется глаголами сложными, выбирая изъ нихъ тотъ, который сливаясь въ началѣ своемъ съ извѣстнымъ предлогомъ, соотвѣтствуетъ нужному знаменованію. Предлоги сіи суть слѣдующіе:

Въ на пр: Ввожу Ввелъ въ собраніе

Вы Вывожу Вывелъ изъ заблужденія
Воз Возвожу Возвелъ на гору.
Вз Взвожу Взвелъ на самой верхъ
До

Do formy I. należą słowa zakończone na АТЬ lub ЯТЬ n. p. -Czić -darować -rysować - wymierzać -okazywać -iaśnieć - i.t.d. -Do II. na ТЬ z poprzedzaiącą samogłoską Е lub Ѣ, n. p. -Trzéć -gorzeć, i.t.d. Do III. na ИТЬ lub ЫТЬ, n. p. -Prosić -płynąć i.t.d. -Do IV. na ОТЬ, lub УТЬ, n. p. -Kłóć -schnąć, i.t.d.

Czasy dokonané czyli iednotliwé formuią się od Trybu bezokolicznego dokonanego czyli iednotliwego; a niedokonane czyli częstotliwé od tegoż Trybu niedokonanego czyli częstotliwego.

Słowa niedokonané niezłożoné, bywaią po większey części niezupełné czyli ułomné, to iest, nie maią czasów, albo przeszłego dokonanégo, albo zaprzeszłego. Brak przeszłego dokonanego nadgradza się słowami złożonemi, obieraiąc z nich té, które by będąc złożoné z przyimkiem iakim, miały potrzebné, lecz dokonané znaczenia. Przyimki, z którymi się słowa zwykle składaią, są następuiącé:

Znaczenie przykładow:

-Wprowadzam, n. p. -Wprowadził w zgromadzenie
-Wyprowadzam -Wyprowadził z błędu
-Wyprowadzam -Wyprowadził na gorę
-Wyprowadzam -Wyprowadził na samwie-

До -Довожу́ -Довёлъ до нещастія

За -Завожу́ -Завёлъ за лѣсъ
Из -Извожу́ -Извелъ изъ темницы
На -Навожу́ -Навёлъ на непріятеля

Низ -Низвожу́ -Низвёлъ въ ровъ
Об -Обвожу́ -Обвелъ кругомъ города

От -Отвожу́ -Отвелъ отъ бѣды
По -Повожу́ -Повёлъ по саду
Под -Подвожу́ -Подвелъ подъ пушки
При -Привожу́ -Привёлъ къ дому.

Про -Провожу́ -Провелъ чрезъ огнь и воду

Пере -Перевожу́ -Перевёлъ чрезъ стрясину
Раз -Развожу́ -Развёлъ въ разныя стороны

Съ -Свожу́ -Свелъ вмѣсто
У -Увожу́ -Увёлъ съ собою, и проч:

Недостатокъ давнопрошедшаго дополняется глаголомъ вспомогательнымъ: было, бывало, прибавляемымъ къ прошедшему несовершенному времени на пр: я было хотѣлъ, я бывало старался и проч:

Всѣ лица единственнаго и множественна-

wierzch

-Doprowadzam	-Doprowadził do nieszczęścia
-Zaprowadzam	-Zaprowadził za las.
-Wyprowadzam	-Wyprowadził z więzienia
-Naprowadzam	-Naprowadził na nieprzyiaciela
-Zprowadzam.	-Zprowadził w dół
-Obwodzę, opasuię	-Obwiodł, opasał, miasto na około,
	-Poprowadził po ogrodzie
-Podprowadzam	-Podprowadził na armaty
-Przyprowadzam	-Przyprowadził do domu,
-Przeprowadzam	-Przeprowadził przez ogień i wodę
-Przeprowadzam	-Przeprowadził przez trzęsawicę
-Rozprowadzam	-Rozprowadził na różne strony, i.t.d.
-Sprowadzam	-Sprowadził w iedno mieysce
-Uprowadzam	-Uprowadził z sobą, i. t d.

Brak czasu zaprzeszłego zastępuie słowo posiłkowe: было, бывало, przydane do czasu przeszłego niedokonanego n. p. Я, было хотѣлъ chciałem był; я бывало старался starałem się był i. t. d.

Wszystkie osoby liczby poiedyńczey i mno-

веннаго числа одного какоголибо времени производятся отъ перваго лица единственнаго, тогожъ времени.

§. III.

НАКЛОНЕНІЕ ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ.

Время Настоящее.

Глаголы перваго спряженія въ третьемъ лицѣ единственнаго числа кончатся на ЕТЪ; Въ первомъ множественнаго на ЕМЪ, во второмъ на ЕТЕ въ третьемъ на УТЪ или ЮТЪ, прибавляя въ семь послѣднемъ ТЪ, къ первому единственнаго, на пр: Зову, зовешь, зоветъ; зовемъ, зовете, зовутъ, и проч.

Глаголы втораго спряженія перемѣняютъ окончаніе втораго лица единственнаго числа, въ третьемъ на ИТЪ; въ первомъ множественнаго на ИМЪ, во второмъ на ИТЕ, въ третьемъ на ЯТЪ, или если предьидущая согласная не терпитъ послѣ себя буквы: Я, на АТЪ, на пр: Творю творишь творитъ; творимъ творите, творятъ. кромѣ; бѣгу бѣгутъ.

mnogiey w iakimkolwiek czasie formuią się od pierwszey osoby liczby poiedynczey tegoż czasu.

§. III.

TRYB OZNAYMUIĄCY.

Czas teraznieyszy.

Słowa do pierwszey formy czasowania należące kończą się w trzeciey osobie liczby poiedynczey na ЕТЪ, w pierwszey liczby mnogiey na ЕМЪ, w drugiey na ЕТЕ, w trzeciey zaś na УТЪ, albo ЮТЪ przydaiąc dla zrobienia tey ostatney osoby, głoski: ТЪ, do pierwszey osoby liczby poiedynczey n.p. Зову wołam, зовешь wołasz, зоветъ woła; зовемъ wołamy, зовете wołacie, зовутъ wołaią, i. t. d.

Słowa do drugiey formy czasowania należące odmieniaią zakończenie drugiey osoby liczby poiedynczey, w trzeciey na ИТЪ; w pierwszey liczby mnogiey na ИМЪ, w drugiey na ИТЕ, w trzeciey na ЯТЪ, albo gdy poprzedza spółgłoska, po którey się nie pisze Я, na АТЪ, n. p. Творю tworzę творишь tworzysz, творитъ tworzy; творимъ twórzymy, творите tworzycie, творятъ tworzą, i. t. d. *Oprócz:* бѣгу biegnę, uciekam, бѣгутъ biegną.

a) W

а) ВЪ глаго́лахЪ обо́ихЪ спряже́нїй быва́етЪ измѣне́нїе бу́квЪ, то есть, бу́квы:

Г.	на-	ж:	берегу́, бережёшь, бережётЪ и пр:
Ж.	перемѣняется	-д;	Ла́жу, ла́дишь ладитЪ и пр:
или.		-з:	Ла́жу, ла́зишь, ла́зитЪ и пр:
К.		-ч:	Влеку́ влечёшь, влечётЪ и пр:
Ч.		-т:	Шучу́ шутишь, шу́титЪ и пр:
Ш.		-с:	Ношу́ но́сишь, но́ситЪ, и пр.
Щ.		-ст	Льщу, льстишь, льститЪ, и пр:

Ь) ВЪ ГлаголахЪ втора́го спряже́нїя, конча́щихся на лю, сЪ предЪиду́щею согласною бу́квою, быва́етЪ о п у щ е́ н ї е, то есть, бу́ква л оставля́ется во всѣхЪ почти́ наклоне́нїяхЪ, времена́хЪ, числа́хЪ ли́цахЪ, на пр: Люблю́, любишь, лю́битЪ; лю́бимЪ, лю́бите лю́бятЪ и про́ч; к р о́ м ѣ глаго́ловЪ: дре́млю, зы́блю, ка́плю, креплю́, коле́блю, скоблю́, сы́плю, треплю́, щиплю́, шлю, уде́рживающихЪ бу́кву л, во всѣхЪ измѣне́нїяхЪ.

В р е́ м я п р о ш е́ д ш е е н е с о в е р ш е́ н н о е.

Дѣ́лается изЪ неопредѣле́ннаго многокра́тнаго перемѣня́я оконча́нїе онаго: ти или сть на лЪ: ть сЪ предЪиду́щею е, на

a). W słowach do obudwóch form należących trafia się, *Zamiennia* głosek na głoski iako to: głoski,

Г	Odmienia się	na ж:	Strzegę, strzeżesz, strzeże i.t.d.
Ж		-д:	Zgadzam, zgadzasz, i.t.d.
-		-з:	Łażę, łazisz, łazi, i.t.d.
К		-ч:	Wlekę, wleczesz, wlecze, i.t.d.
Ч		-ш	Zartuię, żartuiesz, żartuie. i.t.d.
Ш		-с:	Noszę, nosisz nosi, i.t.d.
Щ		-ст:	Podchlébiam, podchlébiasz i.t.d.

b) W Słowach do drugiey formy należących kończących się na лю z poprzedniczą inną spółgłoską, trafia się *wyrzutnia*, to iest, spółgłoska л opuszcza się we wszystkich prawie trybach, czasach, liczbach i osobach, n.p. -Łubię lubisz, lubi; lubimy lubicie lubią i.t.d. *Oprócz* słów: Drzymię -ruszam -kapię -klepię -chwiéię (kołyszę) -strużę -sypię -trzepię -szczypię -szlę, które wszędy zachowuią głoskę л.

Czas przeszły niedokonany.

Robi się z trybu bezokolicznego niedokonanego odmieniaiąc zakończenię iego ть lub еть na лъ; ть z poprzedniczą е, na ѣлъ; ть

z poprze-

е, на рЪ; тъ съ предЪидущею з, на зЪ; чь на гЪ или кЪ, сообразно настоящему времени вЪ коемЪ вЪ первомЪ лицѢ, числа единственнаго находятся г или к. Кромѣ глаголовЪ: Гресть гребЪ; скресть скребЪ; несть несЪ; трясть трясЪ (трёсЪ); рость росЪ; толочь толокЪ; жечь жегЪ.

Время прошедшее совершенное.

ДѢлается изЪ неопредѢленнаго однократнаго перемѢняя окончанїе онаго также какЪ глаголы несоврешенные.

Примѣчанїе. ВсѢ прошедшїя времена имѢютЪ три рода, изЪ коихЪ женской кончится на ла, среднїй на ло; во множественномЪ всѢ роды на ли; прибавляя слоги сїи кЪ окончанїю мужескаго рода тогда, когда вЪ ономЪ буквы л не находится, на пр: НесЪ несла, несло, несли; влекЪ, влекла, влекло, влекли; но жегЪ жгла жгли; толокЪ, толкла, толкло, толкли.

Время давнопрошедшее.

ДѢлается изЪ неопредѢленнаго многокра-

z poprzedniczą з na зъ; чъ na гъ albo къ; podług tego iak w czasie teraznieyszym w osobie pierwszey liczby poiedynczey znayduie się głoska г lub к, *Oprocz*: гресть grzebać гребъ; скресть skrobać скребъ: несть nieść несъ; трясть trząść трясъ; росmь rosnąć росъ; толочь tłóć толокъ; жечь palić жегъ.

Czas przeszły dokonany.

Robi się z Trybu bezokolicznego dokonanego podobnież iak czas przeszły niedokonany.

Uwaga. wszystkie słowa w czasach przeszłych odmieniaią się przez trzy rodzaie i kończą się w poiedynczey liczbie w rodzaiu zeńskim na ла, w niiakim na ло; w liczbie mnogiey we wszystkich rodzaiach maią na ли, przydaiąc té zgłoski do zakończenia rodzaiu męzkiego, gdy się w nim głoska л nieznaydowała, n. p. Несъ niosł, несла́ несло́ несли; влекъ wlókł влекла, влекло, влекли; *Lecz*, жегъ piékł, жгла, жгло, жгли; толокъ tłóki, толкла, толкло, толкли.

Czas zaprzeszły.

Formuie się od Trybu bezokolicznego częstotli-

кратнаго, перемѣняя окончанїе онаго на ивалъ или ывалъ, на пр: Служить служивалъ; топтать таптывалъ; Стрѣлять стрѣливалъ и проч: Глаголы кончащїеся въ настоящемъ на яю или ью и всѣ вообще глаголы втораго спряженїя кончатся на ивалъ; на пр: Гуляю гуливалъ; шью шивалъ, говорю говаривалъ и проч: Время сїе можно производить отъ давнопрошедшаго неопредѣленнаго, перемѣняя ть на лъ.

Тутъ бываетъ во второмъ спряженїи, измѣненїе буквы о на а; если буква о подъ ударенїемъ на пр: Молочу тосе малачивалъ и проч:

Время будущее многократное.

Составляется изъ неопредѣленнаго многократнаго и вспомогательнаго глагола: буду, стану, на пр: буду учить; стану ходить, и проч.

Время будущее однократное.

Дѣлается изъ неопредѣленнаго однокра-

stotliwego, odmieniaiąc zakończenie iego na ивалъ lub ывалъ n.p. Служить służyć служивалъ służyłem był; топтать deptać, тантывалъ, deptałem był; стрѣлять strzelać, стрѣливалъ strzelałem był, i. t. d.

Słowa zakończone w czasie teraznieyszym na яю lub ью; tudzież wszystkie słowa do drugiey formy należące, kończą się na ивалъ на пр: Гуляю, hulam гуливалъ; шью, szyię шивалъ; говорю mowię, говаривалъ i. t. d. Czas ten mozna robić z trzybu bezokolicznego zaprzeszłego, zamieniaiąc tylko ть na лъ.

W Słowach formy drugiey, odmienia się głoska o na a, ieżeli się o przedłuża, n. p. Молочу młócę, малачивалъ młóciłem był i. t. d.

Czas przyszły niedokonany.

Składa się z trybu bezokolicznego niedokonanego i słowa posiłkowego буду, стану, n p: Będę uczyć, będę chodził i. t. d.

Czas przeszły dokonany.

Robi się z trybu bezokolicznego słów dokona-

кратнаго отнимая въ глаголахъ кончащихся на нуть, букву ть на пр. Дерзнуть дерзну; крикнуть крикну и проч; Но въ глаголахъ принимающихъ предлоги въ неопредѣленномъ однократномъ, время будущее однократное кончится такъ, какъ настоящее простыхъ или первообразныхъ глаголовъ; съ удержанiемъ въ началѣ оныхъ тѣхъ же предлоговъ на пр. Сдѣлать, дѣлаю сдѣлаю; учинить, чиню учиню; изломить, ломлю или ломаю, изломлю или изломаю и проч.

§. IV.

НАКЛОНЕНIЕ ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ.

Время настоящее.

Дѣлается въ первомъ спряженiи отъ перваго, а во второмъ отъ втораго лица единственнаго числа, настоящаго времени изъявительнаго наклоненiя, перемѣняя окончанiе оныхъ на Й, И, или Ь.

На Й, перемѣняютъ глаголы обоихъ спряженiй, кончащiеся на ю, съ предъидущею гласною буквою, на пр: Знаю, знай; строю, строй; и проч: Кромѣ: клею клей; гною, гной; двою двой; зною, зной; пою пой; роюся ройся.

konanych, odrzucaiąc w słowach zakończonych na н у шь, głoskę шь, n. p. Дерзнушь odważyć się; дерзну odważę się крикнушь krzyknąć, крикну krzyknę, i.t.d. Słowa zaś dokonane, złożone z przyimkiem iakim, czas ten maią zupełnie tak, iak ich słowa niezłożone czyli piérwotné, czas teraznieyszy trybu oznaymuiącego, przybiéraiąc tylko na początku té przyimki, z iakiemi się słowa składaią, n. p. Сдѣлашь zrobić, дѣлаю robię; сдѣлаю zrobię; учинишь uczynić, чиню czynię, учиню uczynię; изломишь złamać, ломлю lub ломáю łamię, изломлю lub изломáю złamię, i. t. d.

§. IV.

TRYB ROZKAZUIĄCY.

Czas teraznieyszy.

W *Słowach* do formy piérwszey należących robi się z osoby pierwszey, a w słowach do formy drugiey, z osoby drugiey liczby poiedynczey Trybu oznaymuiącego czasu teraznieyszego, odmieniaiąc zakończenie tych osob na Й, И, lub Ь.

Na Й, odmieniaią té słowa do obudwóch form należące, które w Trybie oznaymuiącym kończą się na ю, z poprzedzaiącą samogłoską, n.p. Знаю znam, знай znay; сшрóю buduię, сшрой buduy i.t.d. *Oprócz*: клею kleię, клей; гною gnoię. гной; двою dwoię, двой; зною (paię), зной; пою poię (napawam) пой; роюся roię się ройся.

P Na И

На И, перемѣняютъ глаголы обоихъ спряженій, кончащіеся на у или ю протяжно произносимое, съ предъидущею согласною буквою, на пр: Сѣку, сѣки; стригу стриги; вожу (водишь) води; вожу (возишь) вози и проч.

На Ь, перемѣняютъ глаголы обоихъ спряженій, кончащіеся на у или ю кратко произносимое, съ предъидущею согласною буквою, на пр: Мажу мажь; лажу (ладишь) ладь, лажу (лазишь) лазь, и проч.

Будущее однократное.

Дѣлается изъ таковагожъ неопредѣленнаго, перемѣняя окончаніе онаго УТЬ протяжно произносимое, на И; УТЬ кратко произносимое на Ь, на пр: Дерзнуть, дерзни; вернуть верни;- грянуть, грянь; дунуть, дунь, и проч: Въ глаголахъ же принимающихъ въ неопредѣленномъ однократномъ предлоги; время сіе кончится такъ какъ настоящее сего жъ наклоненія, въ глаголахъ простыхъ или коренныхъ, съ удержаніемъ только принятыхъ предлоговъ, на пр: Сдѣлать, дѣлай, сдѣлай; учинить, чини, учини, и проч.

§. V.

Na И odmieniaią te słowa do obudwu form należące, które w Trybie oznaymuiącym kończą się na у albo ю, z przeciągiem wymawiane z poprzedzaiącą spółgłoską, n. p. Сѣку́ siekę, сѣки́; стригу́ strzygę, стриги́; вожу wodzę води́; вожу́ wożę, вози́, i. t. d.

Na Ь, odmieniaią te słowa do obu form należące, które w Trybie oznaymuiącym kończą się na у, lub ю, krótko wymawiane z poprzedzaiącą spółgłoską, n. p. Ма́жу mażę, мажь; лажу́ zgadzam, ладь; ла́жу łażę, лазь i. t. d.

Czas przyszły niedokonany.

Robi się z Trybu bezokolicznego słów dokonanych odmieniaiąc zakończenie iego УТЬ, długo wymawiane, na И; УТЬ, krótko wymawiane na Ь, n. p. Дерзну́ть (odważyć się) дерзни́; верну́ть pokręcić, верни; гряну́ть (zagrzmić) грянь; дуну́ть dmuchnąć дунь, i. t. d. W Słowach zaś dokonanych złożonych z przyimkiem, czas ten kończy się zupełnie tak, iak czas teraznieyszy tegoż Trybu, słów niezłożonych czyli pierwotnych, zachowuiąc tylko na początku te przyimki, z iakiemi się słowa składaią, n. p. Сдѣла́ть zrobić, дѣлай rób, сдѣлай zrób; учини́ть uczynić, чини czyń, учини́ uczyń, i. t. d.

§. V.

О ПРОИЗВЕДЕНИИ ПРИЧАСТІЙ.

I. Прича́стія Насто́ящаго вре́мени дѣйстви́тельныхъ и сре́днихъ глаго́ловъ обо́ихъ спряже́ній дѣлаются изъ третьяго лица́, мно́жественнаго числа́, настоящаго вре́мени изъявительнаго наклоне́нія, перемѣняя ТЪ на ЩІЙ, на пр. Дѣлаютъ, дѣлающій; шумятъ, шумя́щій и проч:

Прича́стія Страда́тельныя насто́ящаго вре́мени въ обо́ихъ спряже́ніяхъ дѣлаются изъ пе́рваго лица́, мно́жественнаго числа́, настоящаго вре́мени изъявительнаго наклоне́нія, въ дѣйствительномъ знаменованіи, перемѣня́я оконча́ніе о́наго МЪ на МЫЙ напр: Дѣлаемъ, дѣлаемый, возносимъ, возноси́мый и проч:

Тутъ случается измѣне́ніе, то есть, въ причастіяхъ произходя́щихъ отъ глаго́ловъ кончащихся въ томъ же лицѣ на ЕМЪ, долгое, съ предъиду́щею согла́сною, буква Е перемѣняется на О; на пр: блюде́мъ, блюдо́мый; несе́мъ несо́мый; зове́мъ зово́мый и проч; а предше́ствующая согла́сная, если она́ есть измѣняе-

§. V.

O FORMOWANIU JMIESŁOWOW.

I. Jmiesłowy zwyczayne czasu terazniéyszego w słowach czynnych i niiakich formuią się od osoby trzeciey, liczby mnogiey, czasu terazniéyszego, trybu oznaymuiącego, odmieniaiąc iéy zakończenie: ТЪ, na ЩІЙ, n. p. Дѣлаютъ robią, дѣлающій, robiący; шумлю szumię; шумятъ szumią, шумящій szumiący i.t.d.

Jmiesłowy czasu terazniéyszego słów Biernych obudwoch form, formuią się od piérwszey osoby liczby mnogiey, czasu terazniéyszego, trybu oznaymuiącego, w znaczeniu czynnem wziętey, odmieniaiąc iéy zakończenie МЪ, na МЫЙ, n. p. Дѣлаемъ czynimy, дѣлаемый którego robią; возносимъ, возносимый, którego wynoszą i.t.d.

Tu się zdarza *zamiennia*, to iest, w Jmiesłowach pochodzących od słów zakończonych w wymienioney osobie na ЕМЪ, długo wymawiane z poprzedzaiącą spółgłoską, samogłoska Е, zamienia się na О, n. p. Блюдёмъ strzeżemy, блюдомый którego strzegą; несёмъ niesiemy, несомый którego niosą; зовёмъ zowiemy, зовомый którego zowią, i. t. d.

мѣняемая, превращается въ ту букву, отъ которой произошла, на пр: Стрежемъ, стрегомый (отъ стерегу); влечемъ, влекомый (отъ влеку) и проч: но жжемъ, жегомый.

2. Причастія дѣйствительныя и среднія прошедшихъ временъ въ обоихъ спряженіяхъ, дѣлаются изъ соотвѣтствующихъ имъ неопредѣленныхъ наклоненій, перемѣняя окончанія ихъ на слогъ ШІЙ, на пр: Рость, росшій; возрость возросшій; жечь жегшій; сожечь, сожегшій и проч:

Тутъ бываетъ прибавленіе, то есть, въ причастіяхъ производимыхъ отъ неопредѣленнаго наклоненія, имѣющаго предъ окончаніемъ ТЬ, гласную букву, прибавляется, буква, В, а иногда и другія заимствуемыя отъ настоящаго изъявительнаго, на пр: Звать, звавшій (отъ зову); Весть, ведшій (отъ веду); беречь, берегшій (отъ берегу) и проч.

Причастія страдательныя

i. t. d. Jeżeli zaś E, poprzedza iaka spółgłoska zamieniaiąca się, ta zamienia się na powrót na tę, z którey powstała, n. p. Стрежемъ strzeżemy, стрегомый którego strzegą, od стрегу (strzegę, pilnuię); влечемъ wleczemy, влекомый którego wleką (od влеку wlekę) i. t. d. *Lecz:* жжемъ palimy, жегомый, którego palą.

2 *Jmiesłowy czasów przeszłych* w słowach czynnych i niiakich obudwoch form, robią się z odpowiadaiących im czasów trybu bezokolicznego, odmieniaiąc zakończenia ich na zgłoskę, ШІЙ, n. p. Рость rosnąć, росшій który rósł; возрость wzróść, возросшій który wzrósł; жечь, palić, жегшій który palił; сожечь zpalić, сожегшій który zpalił i. t. d.

Tu się trafia *Dołączenie*, to iest, W Jmiesłowach pochodzących od trybu bezokolicznego, maiącego przed ТЬ, samogłoskę iaką: dodaie się głoska В, w niektórych zaś te samé głoski, które się znaydowały w czasie teraznieyszym Trybu oznaymuiącego, n. p. Звать wołać, звавшій który wołał (od зову wołam); весть prowadzić, ведшій który prowadził (od веду prowadzę); беречь strzédz, chronić, берегшій, który chronił (od берегу chronię) i. t. d.

Jmiesłowy Bierne czasów przeszłych w słowach

и ы я прошедшихъ временъ въ обоихъ спряженiяхъ дѣлаются также изъ прошедшихъ временъ неопредѣленнаго, имъ соотвѣтствующихъ, перемѣняя окончанiе оныхъ: ТЬ на ННЫЙ; ИТЬ на ЕННЫЙ; УТЬ на УТЫЙ; ЫТЬ на ЫТЫЙ, на пр: Желать, желанный; бѣлить, бѣленный; двигнуть, двигнутый; покрыть покрытый; мыть, мытый и проч:

а) буква Л опущаемая въ измѣненiи глаголовъ, кончащихся на ЛЮ, съ предъидущею согласною буквою, въ сихъ причастiяхъ прибавляется, на пр: Любить, любленный и проч:

б) буква прирастающая въ неопредѣленныхъ, кончащихся на СТЬ или ЗТЬ, въ сихъ причастiяхъ опущается, на пр: Плесть отъ плету, плетенный; несть отъ несу, несенный; весть отъ везу, везенный, и проч:

с) буквы измѣненныя въ неопредѣленномъ наклоненiи, въ сихъ причастiяхъ нерѣдко замѣняются тѣми, изъ коихъ онѣ произошли. на пр. Мостить отъ мощу, мощенный; портить отъ порчу, порченный; наладить отъ налаживаю, налаженный и проч:

§. VI.

słowach obudwóch form robią się z takich że czasów trybu bezokolicznego odmieniaiąc zakończenie ich: ТЬ, na ННЫЙ; ИТЬ na ЕННЫЙ; УТЬ na УТЫЙ; ЫТЬ na ЫТЫЙ, n. p. Желать żądać, желанный żądany; бѣлить bielić, бѣленный bielony; двигнуть ruszyć, двигнутый ruszony; покрыть pokryć, покрытый pokryty; мыть myć, мытый myty, i. t. d.

a) Spółgłoska Л, która się w czasowaniu słów zakończonych na ЛЮ z poprzedniczą spółgłoską, opuszcza; w tych imiesłowach przywraca się, n. p. Любить kochać, любленный kochany, i.t.d.

b) Głoski, które w trybach bezokoliczdnych, zakończonych na СТЬ lub ЗТЬ przybywaią; w tych imiesłowach opuszczaią się n. p. Плесть pleść, od плету, плетенный, pleciony; несть nieść od несу, несенный niesiony; везть wieźć od везу, везенный wieziony, i.t.d.

c) Głoski, które w trybie bezokolicznym powstały z zamienienia, w tych imiesłowach częstokroć powracaią na te, z których zamienione zostały, n. p. Мостить układać od мощу, мощенный układany; портить psuć od порчу, порченный psuty; наладить nastroić, od налаживаю, налаженный nastroiony, i. t. d.

§. VI.

§. VI.

О ПРОИЗВЕДЕНІИ ДѢЕПРИЧАСТІЙ.

Дѣепричáстія настоящаго врé-мени, дѣйствительныхъ и срéднихъ глаголовъ обóихъ спряжéній, дѣ́лаются изъ настоящаго врéмени изъявительнаго наклонéнія, прибавляя къ первому лицу́ единственнаго числá слогъ ЧИ; или перемѣняя окончáтельную бу́кву Ю или У, на А или Я, на пр: Знаю, знаючи, знáя; дышу́, дышучи, дышá, и проч:

Дѣепричáстія прошéдшихъ времéнъ, дѣйствительныхъ и среднихъ глагóловъ, обóихъ спряжéній дѣлаются изъ прошéдшихъ времéнъ неопредѣлéннаго, имъ соотвѣ́тствующихъ, перемѣняя окончáтельные слóги ихъ на ВЪ или ВШИ, на пр: Знáть, знавъ, знавши; грянуть, гря́нувъ, гря́нувши, и проч.

Дѣепричáстія страдáтельныя всѣхъ времéнъ, составля́ются изъ усѣчéнныхъ страдáтельныхъ причáстій тѣхъ же времéнъ и вспомогательнаго глагóла: бу́дучи, бывъ, бывши, на пр: бу́дучи почитáемъ, бу́дучи или бывъ почитанъ, бывъ почтенъ и проч:

§. VI.
O FORMOWANIU JMIESŁOWOW OSOBLIWYCH.

Jmiesłowy osobliwe czasu terazniéyszego czynne i niiakié w słowach obudwoch form, robią się z czasu teraznieyszego, trybu oznaymuiącego, dodaiąc do osoby pierwszey liczby poiedynczey zgłoskę ЧИ; albo odmieniaiąc zakończenie iey: Ю lub У, na А albo Я, n. p. Знаю znam, знаючи, зная znaiąc; дышу dycham дышучи, дыша, dysząc, i. t. d.

Jmiesłowy osobliwe czasów przeszłych czynné i niiakié w słowach obudwu form, robią się z takichże czasów trybu bezokolicznego odmieniaiąc ich zakończenie na ВЪ albo ВШИ n. p. Знать znać, знавъ, знавши znawszy; грянуть runąć, грянувъ, грянувши runąwszy i. t. d.

Jmiesłowy osobliwe bierné wszystkich czasów składaią się z imiesłowow zwyczaynych biernych, tychże czasów, w skróconèm zakończeniu wziętych i z posiłkowych słów: бýдучи, бывъ, бывши; n. p. бýдучи почитáемъ, będąc szanowanym, будучи lub бывъ почитанъ będąc szanowanym, бывъ почтéнъ bywszy uszanowanym i. t. d.

§. VII.

О Произведенїи временъ въ глаголахъ возвратныхъ, взаимныхъ, мѣстоименныхъ и страдательныхъ.

1. Всѣ времена́, причастїя и дѣепричастїя глаго́ловъ возвра́тныхъ, взаимныхъ и мѣстоиме́нныхъ произво́дятся то́чно та́кже, какъ времена́, причастїя и дѣепричастїя дѣйствительныхъ и сре́днихъ глаго́ловъ; прибавляя то́лько всегда́ на концѣ́, сло́гъ СЯ или СЬ, на пр: бо́юся, бои́шься, бои́тся, бои́мся, бои́тесь боятся; боялся, убоялся и проч:

2. Времена́ страда́тельныхъ глаго́ловъ составляются изъ причастїй страдательныхъ и вспомогающаго глаго́ла: есмь, измѣняя какъ сей, такъ и о́ныя по времена́мъ соотвѣтственнымъ, на пр: Есмь посыла́емъ, былъ посы́ланъ, былъ по́сланъ, бывалъ посы́ланъ, или посы́лыванъ, бу́ду посыла́емъ, буду по́сланъ, и проч:

Примѣча́нїе, Вре́мя бу́дущее многокра́тное составляется изъ прича́стїя

§. VII.

O Formowaniu czasow *W Słowach zwrotnych, wzaiemnych, zaimkowych i biernych.*

I. Wszystkie czasy w trybach, imiesłowach zwyczaynych i osobliwych, słów zwrotnych, wzaiemnych i zaimkowych formuią się zupełnie tak, iak w słowach czynnych i niiakich z których się robią; przydaie się tylko na końcu zawsze zaimek: СЯ lub СЬ, n.p. боюся boie się, боишься boisz się, боится boi się, боимся boimy się, боитеся boicie się боятся boią się; боялся bał się, убоялея przeląkł się i. t. d.

2) Czasy słów biernych składaią się z Jmiesłowów zwyczaynych biernych i z posiłkowego słówa: есмь, biorąc tak to iako też i Jmiesłowy w iednakowych czyli podobnych czasach, n. p Есмь посылаемъ mnie posyłaią, былъ посыланъ mnie posyłali, былъ посланъ mnie posłali, бывалъ посылаnъ lub посылыванъ mnie posyłali byli, буду посылаемъ mnie będą posyłali, буду посланъ mnie poszlą, i. t. d.

Uwaga. Do czasu przyszłego niedokonanego używa się imiesłów zwyczayny czasu

teraz-

стїя настоящаго и глагола, б у́ д у; а однократное изъ причастїя прошедшаго однократнаго и глагола, б у́ д у.

§. VIII.

О ГЛАГОЛАХЪ НЕПРАВИЛЬНЫХЪ.

Не всѣ глаголы измѣняются по вышепоказанному закону; но нѣкоторые изъ нихъ отступаютъ отъ правилъ и посему называются Н е п р а в и л ь н ы м и, Таковы суть:

а) Тѣ, кои измѣняются то по тому, то по другому спряженїю, на пр: Хочу, въ единственномъ числѣ настоящаго времени изъявительнаго наклоненїя, спрягается по первому; а въ множественномъ по второму: Хочешь, хочетъ; хотимъ хотите, хотятъ.

b). Тѣ, кои будучи по себѣ недостаточны просвоили времена отъ другихъ, подобное значенїе имѣющихъ глаголовъ, на пр: Иду, ходилъ, шелъ, и проч: отъ хожу; беру, взялъ, возму, отъ взимаю и проч.

с) Тѣ, кои имѣютъ всѣ времена, но въ нѣкоторыхъ изъ нихъ отступаютъ отъ общаго окончанїя, на пр: Даю, дамъ, дастъ, дадимъ, дадите, дадутъ, и сложные отъ него.

ОТДѢ:

terazniey szego; a do dokonanego takiż Imiesłów czasu przeszłego dokonanego i słowo posiłkowe бyдy (będę)

§. VIII.

O SŁOWACH NIEFOREMNYCH.

Nie wszystkie słowa czasuią się podług prawideł wskazanych; lecz niektóre z nich odstępuią mniey lub więcey od tych prawideł i nazywaią się *Nieforemnemi*, Jakie są:

a) Té, które z formy do formy przechodzą, iak n. p. *Słowo*: Хочу chcę, które w poiedynczey liczbie Trybu oznaymuiącego, czasu teraznieyszego, czasuie się podług formy pierwszey: a w liczbie mnogiey podług drugiey, Хочешь, chcesz, хочетъ, chce; хотимъ chcemy, хотите chcecie, хотятъ chcą.

b) Té, które same będąc ułomnemi, przywłaszczyli sobie czasy od innych słów bliskoznacznych, n. p Иду́ idę, ходилъ chodził, шелъ szedłem, i. t. d. od хожу chodzę; беру biorę, взялъ wziął, возму wezmę od взимаю imam, biorę i. t. d.

c) Té, które chociaż wszystkie maią czasy, iednak w formowaniu niektórych z nich od powyższych prawideł odstępuią, n. p. Даю́ daię, дамъ dam, дастъ da, дадимъ damy, дадите dacie, дадутъ dadzą, i złożone z niego.

ОТДѢЛЕНІЕ V.

О Правописаніи.

Россійское Правописаніе основывается бо́льшею частію на произношеніи или выговорѣ. Лучшимъ выговоромъ почитается въ Россіи Московскій; но въ ономъ многія слова произносятся иначе, нежели пишутся. И такъ показавъ напередъ правила онаго, принаровимъ къ нимъ и правила Правописанія.

§. I.

О Произношеніи гласныхъ,

Грубыя гласныя буквы: а, о, у, ы, произносятся всегда грубо; а тонкія: е, ї, и, ѣ, ю, я, тонко. Какъ тѣ, такъ и другія выговариваются одинаковымъ, свойственнымъ себѣ образомъ.

Выключая: а) букву о, которая тогда только такъ выговаривается, когда надъ оною стоитъ удареніе; безъ ударенія же произносится какъ сжатое а, или Польское а, на пр; Говорю, дорогой: гаварю, дарагой и проч.

b) букву е, которая имѣя надъ собою

удареніе

ROZDZIAŁ V.

O Pisowni.

Pisownia Rossyyska, zasadza się po większey części na dobrém wymawianiu. Wymawianie naylépsze iest Moskiewskié, to iest, mieszkańców Moskwy i iéy okolic; Lecz ponieważ w niém niektóre wyrazy inaczey się mówią, inaczéy się zaś piszą; przeto wskazawszy wprzód prawidła takiego wymawiania, zastósuiemy do niego prawidła *Pisowni*.

§. I.
O wymawianiu Samogłosek.

Samogłoski grubé, to iest; а, о, у, ы, wymawiaią się zawsze grubo; miękkié zaś, to iest: е, і, и, ѣ, ю, я, wymawiałą się miękko. Jak piérwsze tak i drugie brzmią iednostaynym i sobie właściwym sposobém.

Wyiąwszy: a.) Samogłoska: о, gdy iest długa, brzmi iak o; gdy zaś iest krótka, brzmi iak a scisnione, czyli iak Polskie á, n. p. Говорю́, mówię; дорогóй drogi; *wymawiaią*: Gawariu, daragoy, i. t. d.

b) Samogłoska е, gdy iest długa, brzmi

ударе́нїе всегда́ почти́ произно́сится какъ то́нкое о, или По́льское їо, на пр: Ледъ, орелъ, идетъ.- Лёдъ, арёлъ, идётъ, и проч;

с.) бу́квы: е, ѣ, ю, я, кои послѣ согла́сныхъ выгова́риваются какъ гла́сныя просты́я; а въ нача́лѣ слова, также въ среди́нѣ и на концѣ рече́нїй послѣ гла́сной произно́сятся такъ, какъ бы предъ о́ными стояло й, на пр. Еди́ный, ѣдутъ, пою́, сїя́нїе:- Йеди́ный, йѣду, пойю́, сїйяні́йе, и проч.

§. II.

О Произноше́нїи Согла́сныхъ.

Согла́сныя тве́рдыя, произно́сятся тве́рдо, то есть, съ бо́льшимъ сжа́тїемъ устъ; а плавныя или мя́гкїя, пла́вно, то есть, съ ме́ньшимъ сжа́тїемъ устъ. Выключа́я:

бу́кву: л, коея двоякое произноше́нїе пока́зано Ча́сти I. на Стр. 15; и бу́квы: б, в, г, д, ж, з, кои на концѣ рече́нїй, или въ среди́нѣ предъ тве́рдыми согла́сными произно́сятся какъ тве́рдыя имъ соотвѣ́тствующїя, то есть:

б какъ

iak O, miękkié (io), czyli iak Polska dwugłoska io, n. p. Ледь lód, орелъ orzeł, идетъ idzie, *wymawiaią*: Lod, arioł, idiot, i. t. d.

c.) Samogłoski e, ѣ, ю, я, gdy następuią po spółgłoskach, brzmią iak poiedyncze samogłoski miękkié; na początku zaś wyrazów, tudzież we srzodku i na końcu po samogłoskach innych, brzmią nakształt Polskich dwugłosek: *ie*, *iu*, *ia*, n. p. Единый iedyny, ѣдутъ iadą: пою spiewam; сїяніе swiatłość (blask); *wymawiaią:* iediny iedut, paiu, siianiie, i. t. d.

§. II.

O Wymawianiu Spółgłosek.

Spółgłoski twardé wymawiaią się twardo, to iest, z większém sciśnieniem ust; łagodné zaś wymawiaią łagodnie, to iest, małém sciśnieniem ust. *wyiąwszy*:

Spółgłoskę: Л, którey dwoiakie brzmienie pokazane w Częsci I. na karcie 15; *tudzież Spółgłoski*: б, в, г, д, ж, з, które na końcu wyrazów i we srzodku przed samogłoskami twardémi, brzmią iak odpowiadaiące im spółgłoski twardé, to iest:

Q 2 Słóg

Б какъ: п. на пр: Сто́лбъ, шлю́бка.
В -ф. -Правъ, вку́пѣ.
Г -к. или х. -бе́регъ, ле́гкій.
Д -т. -Грудь, ло́дка.
Ж -ш. -Ножъ, ло́жка.
З -с. -Чрезъ, бли́зко.

§. III.

О Произноше́ніи сло́говъ.

Сло́ги составленные изъ самогла́сныхъ и согла́сныхъ буквъ, выговариваются такъ какъ пишутся, наблюда́я пра́вила двухъ предъидущихъ параграфовъ: Выключа́я:

a) Слогъ: Го, въ оконча́ніи именъ и мѣстоиме́ній прилагательныхъ и прича́стій, кото́рый имѣя надъ собо́ю ударе́ніе произно́сится какъ ВО, на пр: Всего́, твоего́, - всево́, тваево́; безъ ударе́нія же какъ ВА. на пр: Пре́жняго, ли́шняго; пре́жнява, ли́шнава, и про́ч.

b) Слогъ: АГО, въ таковомъ же оконча́ніи не имѣя надъ а ударе́нія, произно́сится какъ АВА, на пр: Истиннаго, милаго; и́стиннава, ми́лава, и проч: съ уда-

даре́-

-Słup,	szlupka	*wymawiaią się*	-Stołp	-szlupka
-Prawdziwy,	razem		-praf	-fkupie
-Brzég,	lekki		-berek	-lochki
-Pierś,	łódka		-gruf	-łotka
-Nóż,	łyżka		-nosz	-łoszka
-Przez,	blisko		-czres	-bliska

§. III.

O *Wymawianiu zgłosek.*

Zgłoski powstaiącé z samogłosek i spółgłosek tak wymawiaią, iak się piszą, zachowuiąc tylko przestrogi, w powyższych dwóch paragrafach dané. *wyiąwszy:*

a). *Zgłoska:* Г О, będąca zakończeniem przymiotników imionowych, zaimkowych i imiesłowowych, gdy O, iest długie, brzmi iak *WO*, n. p. Всеró wszystkiego, твоеró twoiego, *wymawiaią:* wsiewo, twaiewo: gdy zaś O, iest krótkie, brzmi iak *WA*, n. p. Прéжняго dawnego, лишняго zbytniego, *wymawiaią:* Prežniawa, lisznіawa, i. t. d.

b) *Zgłoska:* А Г О, będąca zakończeniem tychże przymiotników, gdy a iest krótkié, brzmi iak *AWA*, n. p. Истинняго prawdziwego, милаго miłego; *wymawiaią:* Jstinnawa, miławа, i. t. d; gdy zaś, a, iest długie, brzmi

дарені́емъ же, кадъ а, выговариваетпся какъ О В А на пр: Святаго, другаго; святова, другова и проч:

§ IV.

О Писаніи гласныхъ.

1) При грубомъ произношеніи слова, пишется грубая; а при шонкомъ шонкая, гласная, И такъ, писать: Малъ, вмѣсто: мялъ; пыль, вмѣсто: пилъ; токъ, вмѣсто: тёкъ; сюды вмѣсто: суди, и обратно: была бы непростительная ошибка.

2) Послѣ буквъ: г, ж, к, х, ч, ш, щ, никогда не пишутся гласныя: ы ю: я; но вмѣсто ихъ всегда: (і,и,) у, а, на пр Жизнь, шить, учащійся, ищу; и проч.

3) Буква: О, перемѣняющаяся въ выговорѣ на сжатое а, не замѣняется онымъ въ писаніи. То же наблюдается и при буквѣ, е, когда она выговаривается какъ тонкое о. И такъ нельзя писать: Харашо, гаваришъ; или: Льогка Пайотъ; вмѣсто: хорошо говоришъ; легко поётъ и проч:

4) Глас

brzmi iak OWA, n. p. Свя̑таго swiętego, другаго drugiego, *wymawiaią*: swiatowa, drugowa, i. t. d.

§. IV.

O Używaniu Samogłosek.

1) Która spółgłoska brzmi grubo, tam się pisze samogłoska gruba; ktora zaś miękko, tam się pisze samogłoska miękka; a przeto pisać, n. p. Малъ mały, *zamiast*, млялъ miął; пылъ pył, *zamiast*, пилъ pił; мокъ strumień, *zamiast*, тёкъ płynął; сюды tu, *zamiast*, судй sądź, i. t. d. lub na odwrót; iest błąd nieprzebaczony.

2) *Po Spółgłoskach*: г, ж, к, х, ч, ш, щ, nie piszą się nigdy samogłoski; ы, ю, я; lecz zamiast tych zawsze (ї, и,) у, а; n. p. жизнь życie, шить szyć, учащїйся uczący się, ищу́ szukam, i. t. d.

3) *Samogłoska*: O, choć w wymawianiu brzmi niekiedy iak á sciśnioné; w pisaniu iednak nie kładzie się nigdy, a, za o. Toż samo zachować należy względem samogłoski: e, brzmiącey niekiedy iak ïo. A tak nienależy pisać: Харашо́, гаварить; dobrze, mowi; albo, лïохка паïотъ lekko spiewa, zamiast: хорошо говорить; легко поётъ, i. t. d.

4) Samo-

4) Гласныя, мало различествующія въ произношеніи, по причинѣ одинаковаго, какъ: І, И; или подобнаго голоса, какъ: Е, Ѣ, въ писаніи одна другую безъ разбора замѣнять не могутъ. І (десятеричное) пишется тогда, когда за онымъ послѣдуетъ какая либо гласная и никогда не бываетъ на концѣ слова. На противъ, И (осьмеричное) пишется тогда, когда за онымъ слѣдуетъ согласная, на пр: Питіе; влїяніе, наитіе; легкій, и проч:

Буква: Ѣ, пишется:

a) Въ третьемъ и седмомъ падежахъ единственнаго числа на концѣ словъ, на пр: На столѣ, тебѣ и проч: b) Въ словахъ: кѣмъ, чѣмъ, тѣмъ, также: всѣмъ, то есть, мужескаго и средняго рода, единственнаго числа, въ шестомъ падежѣ, прилагательнаго: весь. c) Въ множественномъ числѣ словъ: весь, тотъ; всѣ, тѣ и проч. d) Въ женскомъ родѣ множественнаго числа, словъ: онъ, одинъ, два оба; онѣ, однѣ, двѣ, обѣ, обоихъ, и проч: - e) Въ уравнительныхъ степеняхъ, кончащихся на ѣе, ѣй, на пр: Свѣтлѣе, свѣтлѣй; разумнѣе, разумнѣй, и проч. f) Во всѣхъ временахъ глаголовъ, кончащихся на ѢЮ; также и въ словахъ

4) *Samogłoski*, mało różniące się od siebie, iuż dla iednakowego brzmienia iak n. p: I, И; iuż dla podobnego tylko, iak n. p. Е, Ѣ; w pisaniu iedna za drugą nie mogą bydź bez błędu używane; albowiém I, (dziesiątkowé) pisze się w ten czas, gdy po niém następuie iakakolwiék inna samogłoska; nigdy zaś nie bywa na końcu wyrazów. Przeciwnie, И (znaczące liczbę ośm) pisze się w ten czas, gdy po niém następuie iakakolwiék spółgłoska, n. p. Питїе, napóy; влїянїе, вайтїе wpływ; лёгкїй łatwy i. t. d.

Samogłoska: Ѣ, pisze się:

a) W zakończeniu przypadku trzeciego i siódmego liczby poiedynczey imion i zaimków, n. p. На столѣ na stole, тебѣ tobie (Ci) i. t. d; b.) W wyrazach: кѣмъ kim, чѣмъ czém, тѣмъ tym tém; także: всѣмъ wszystkiem, to iest, w przypadku szóstym liczby poiedynczey rodzaiu męskiego i nijakiego przymiotnika: весь wszystek. c) W całey lczbie mnogiey przymiotników: весь, тотъ: всѣ, тѣ, i. t. d: d) W całey liczbie mnogiey rodzaiu, męskiego i niiakiego imion i zaimków: онъ, одинъ, два, оба; онѣ, однѣ, двѣ; óбѣ, обѣихъ, i. t. d. e.) W stopniu wyższym przymiotników, gdy się ten kończy na ѣе, ѣй, n. p. Свѣтлѣе, свѣтлѣй iasnieyszy; разýмнѣе разýмнѣй

ихъ первообразныхъ и производныхъ, на пр: Вѣю, вѣтеръ; сѣю, сѣвъ, посѣвъ. g) Наконецъ пишется и въ другихъ нѣкоторыхъ словахъ, кои однакожъ трудно подчинить правиламъ. Чтеніе лучшихъ книгъ исправно отпечатанныхъ и Словари суть лучшіе въ семъ руководители.

§. V.

О Писаніи Согласныхъ.

1. Согласныя мягкія, твердо произносимыя по §. II. въ писаніи не замѣняются на твердыя, И такъ худо напишетъ тотъ, кто вмѣсто: грудь напишетъ круть; или вмѣсто: другъ, друкъ, друхъ, и проч.

2. Буква: Щ, хотя выговаривается также какъ СЧ; однакожъ въ писаніи одна другую безъ разбору замѣнять не можетъ. Щ употребляется въ словахъ простыхъ какъ на пр: Щадить, пощадить; щастіе, и проч: СЧ въ словахъ сложенныхъ изъ предлога СЪ, и друга-

зумнѣй rozumniéyszy, i. t. d. f) We wszystkich czasach słów zakończonych na ѢЮ; tudzież w ich piérwotnych i pochodnych wyrazach n. p. Вѣю wiéię, вѣтръ wiatr; сѣю siéię, сѣвъ sianie, посѣвъ posiew. g) Nakoniec pisze się ieszcze w niektórych innych wyrazach, które iednak trudno iest podciągnąć pod prawidła. Czytanie książek dobrze drukowanych i radzenie się Słowników dobrych; są naylépszémi w téy mierze przewodnikami.

§. V.

O *Używaniu Spółgłosek.*

1. Za Spółgłoski łagodné, któré, iak się powiedziało w §. II. niekiedy brzmią twardo, nie można pisać twardych. J tak, zle by pisał ten, który by *zamiast*: груди, pisał: грушь; *zamiast*: другъ, pisał, друхъ albo другъ, i. t. d.

2. Głoska: Щ, chociaż brzmi tak iak СЧ; iednakże w pisaniu iedna za drugą, bez błędu używané bydź nie mogą. Щ, używa się w wyrazach niezłożonych, n. p. Щадить szczędzić, пощадить oszczędzić; щáстïе szczęście, i. t. d. СЧ zaś w wyrazach złożonych z przyimku СЪ, i drugiego

wyrazu

го слова съ буквы Ч, начинающагося, на пр: Счислять, и проч.

3. Буквы: Ф и Ѳ, выговариваясь одинаково, употребляются различно въ писмѣ. Обѣ онѣ бываютъ только въ словахъ иностранныхъ. Ф замѣняетъ Латинское ph или f. Ѳ замѣняетъ Латинское th на пр. Философія (Philosophia) Ѳракія (Tracia), и проч.

4. Буква С, стоя предъ мягкою буквою, выговаривается также какъ З; но въ писмѣ одна другой не замѣняетъ. С, пишется въ словахъ сложныхъ, а З въ простыхъ. И такъ не правильно пишутъ: Здѣлать вмѣсто: сдѣлать; збить вмѣсто: сбить; сдѣсь, вмѣсто: здѣсь и проч.

§. VI.

О Писаніи слоговъ.

1. Слоги: ГО и АГО, измѣняемые въ произношеніи по §. III, не измѣняются. И такъ недолжно писать: всево, святова, вмѣсто: всего святаго и проч.

2. Предлоги, кончащіеся на Ъ, слагаясь съ словами, начинающимися съ тонкой гласной буквы, Ъ удерживаютъ, на

пр:

wyrazu zaczynaiącego się od Ч, n. p. Счисляmь, liczyć, i. t. d.

3. Głoski: Ф i Ѳ, chociaż brzmią iednakowo; różnią się iednak w używaniu. Obie piszą się tylko w wyrazach cudzoziemskich; Ф, używa się tam, gdzie w Łacińskim ięzyku pisze się ph lub f. Ѳ zaś tam, gdzie w Łacińskim th, n. p. Философія Filozofia, Ѳракія Tracya, i t. d.

4. Głoska: С, gdy się pisze przed spółgłoską, brzmi iak З; w pisaniu iednak nie należy iedney za drugą używać; С bowiém pisze się w złożonych, a З, w niezłożonych wyrazach; przeto nie należy pisać: здѣлаmь zrobić, збиmь zbić, *zamiast*: сдѣлаmь, сбиmь; albo сдѣсь tu, *zamiast*: здѣсь i. t. d.

§. VI.

O *Pisaniu zgłosek.*

1. Zgłoski: ГО, i АГО, które iako się powiedziało w §. III. wymawiaią inaczey niż piszą; w pisaniu nieodmieniaią się. J tak nie należy pisać: всевó свяmóва, *zamiast*: всегó, свяmáго, i. t. d.

2. Przyimki kończące się na Ъ, gdy się składaią z wyrazami, zaczynaiącemi się od samogłosek miękkich, zachowuią Ъ, w złoże-

nin

пр: Возъяре́нный, разъѣзжа́ю и проч; слагаясь же съ слова́ми, начина́ющимися съ гру́бой гласной бу́квы, Ъ оставля́ютъ, на пр: изувѣчить, и проч.

3. Предло́ги конча́щіеся на З, слага́ясь съ слова́ми, начина́ющимися съ согла́сной бу́квы, З уде́рживаютъ, на пр: Возбуди́ть и проч: но предъ бу́квами: к, п, т, х, ц, ч, въ сложе́ніи перемѣня́ютъ З на С, на пр: Воскли́кнуть, истреби́ть и проч: Предлоги: безъ и низ, уде́рживаютъ всегда́ З, въ сложе́ніи, на пр: безцѣнный, низпосла́ть, и проч:

4. Прилагательныя имена́, произведе́нныя отъ существи́тельныхъ, имѣющихъ въ послѣднемъ сло́гѣ согла́сную бу́кву Д или Т; уде́рживаютъ о́ныя въ писмѣ; хотя́ произно́сятся какъ бы сло́гъ, цкій, на пр: Воево́дскій, плотскій и проч.

§. VII.

О Раздѣле́ніи словъ въ писмѣ.

1. Вся́кое рече́ніе и́ли сло́во пи́шется отъ другаго слова отдѣльно, то есть, оставляяс ме́жду и́ми нѣсколько поля, но

mîi, n. p. Возъярéнный rozezlony, разъѣзжаю ieżdzę często; gdy się zaś składaią z wyrazami, zaczynaiącemi się od samogłosek grubych, opuszczaią Ъ w złożeniu, n. p. Изувѣчить skaléczyć, изурóдовать zeszpecić, i. t. d.

3. Przyimki kończoncé się na З, gdy się składaią z wyrazami od spółgłoski zaczynaiącemi się; zachowuią З w złożeniu, n. p. Возбудить wzbudzić, i. t. d. *Lecz*, przed spółgłoskami: к, п, т, х, ц, ч, w złożeniu zamieniaią З na С, n.p. Воскликнуть wykrzyknąć, истребить zniszczyć, i.t.d. -Przyimki: б е з, и з, w złożeniu zachowuią zawsze З, n.p. безцѣнный nieoszacowany, низпослать zesłać, i. t. d.

4. Przymiotniki z rzeczowników, maiących w zgłosce ostatniey Д, lub Т, pochodzącé: zachowuią też głoski w pisaniu; chociaż w wymawianiu daie się słyszéć zgłoska: цкій. n. p. Воевóдскій Woiewodzki, плотскій cieleśny i. t. d.

§. VII.

O Osobnêm pisaniu wyrazów.

1. Każdy wyraz czyli część mowy pisać się ma oddzielnie od drugiego, to iest, zostawuiąc między niémi nieco mieysca próżnego

pod-

по пропорціи строчныхъ буквъ.

2. Предлоги, управляющіе падежами, пишутся отдѣльно отъ словъ, выключая, когда какой падежъ взятой вмѣстѣ съ своимъ предлогомъ, употребляется какъ нарѣчіе, и тогда предлогъ пишется вмѣстѣ съ словомъ а, ъ, его оканчивающій оставляется, на пр: вмѣстѣ, вкупѣ, и проч.

3. Частицы: бы, же, ли, или сокращенно: бъ, жъ, ль, отдѣляются отъ словъ за коими слѣдуютъ, * хотя слитно съ ними выговариваются, на пр: Кто жъ, когда бъ и проч: - Частица: ся или сь, никогда не отдѣляется.

4. Нарѣчіе отрицательное: не, пишется также отдѣльно отъ тѣхъ словъ, предъ которыми поставляется; выключая: а) Когда слова, предъ коими находится нарѣчіе: не, безъ него не употребляются, на пр: Негодую, ненависть и проч: b) Когда оно прилагается къ слову для того, чтобъ только слово сіе, а не цѣлое предложеніе сдѣлать отрицательнымъ, на пр: Нещастіе, неблагопріятный, и проч:

§. VIII.

---

* выключая нѣкоторыя союзы, съ коими пишутся слитно

podług proporcyi głosek.

2. Przyimki rządzące przypadkami, piszą się oddzielnie od swoiego rządu, wyiąwszy, gdy przypadek iaki wzięty z swoim przyimkiem używa się za przysłówek, a w ten czas przyimek łączy się z swym rządém, i Ъ na końcu opuszcza się, n. p. Вмѣстѣ, вкýпѣ, razem i. t. d.

3. Partykuły: бы, же, ли, albo skrócóné: бЪ, жЪ, ль, piszą się osobno od wyrazów, po których następuią, * chociaż razem z niémi wymawiaią n. p. Кто жЪ ktoż, когда́ бЪ gdyby, i. t. d. Partykuła zaś: ся, сь, (się) nigdy się nieoddziela.

4. Przysłówek przeczący, не, nie, pisze się osobno od wyrazów, przed któremi się kładzie. *wyiąwszy*; a.) Gdy wyraz, przed którym znayduie się przysłowek: не, nie, bez niego nie używa się i niéma żadnego znaczenia, n, p. Негодую wyrzékam, ненависть nienawiść, i. t. d. b.) Gdy się kładzie przed iakim wyrazem dla zrobienia iego samego tylko przeczącym, nie zaś całey myśli, n. p. Нещáстіе nieszczęscie; неблагопрïя́тный nieprzychylny, nieprzyiemny, i. t. d.

---

* Wyiąwszy niéktóré spóyniki, z któremi wraz się piszą.

§. VIII.

О Перенесе́нiи слоговъ.

При перено́сѣ сло́ва съ одно́й строки́ на другу́ю, до́лжно наблюда́ть;

1.) Чтобъ не переносить однѣхъ согла́сныхъ буквъ; но цѣлые сло́ги, на пр: О-бя́-занъ, а не: съяза-нъ и проч:

2.) Чтобъ сло́жныя слова́ переноси́ть разлага́я, на пр: без-цѣн-ный, про-свѣще́н-ный, вы́-здоровѣть; а не: бе-зцѣнный-прос-вѣще́нный, выз-доровѣть и проч.

3.) Чтобъ въ прираще́нныхъ сло́гахъ переноси́ть сло́ги прираще́нные, на пр: Петер-бу́рг-скiй, Голла́нд-скiй, и проч.

4.) Чтобъ при стече́нiи двухъ одина́кихъ бу́квъ, одну́ изъ нихъ оставля́ть, а другу́ю переноси́ть на слѣдующую строку. на пр: Истин-ный, Авра-а́мъ и проч:

ЧАСТЬ III.

§. VIII.

O Przènoszeniu zgłosek.

Maiąc przenosić wyraz z wiérsza na wiérsz, uważać należy:

1.) Aby nie przenosić samych spółgłosek bez samogłosek, n. p. О-бя́-занъ obowiązany *nie zaś*: обя́за-нъ.

2.) Ażeby wyrazy złożoné rozdzielać i przenosić ták, iak się składaią, n. p. безцѣ́н-ный nieoszacowany; *nié zaś*: безцѣ́нный; про-свѣ-щéнный oswiecony, *nie zas*: прос-вѣщенный; вы́-здс-ро-вѣть wyzdrowiéć, *a nie*: вы́з-доровѣть, i. t. d.

3.) Ażeby w wyrazach maiących zgłoski przybyłe, przenosić też zgłoski, n. p. Петер-бу́рг-скій Petersburski; Голла́нд-скій Hollenderski, i. t. d.

4.) Ażeby w wyrazach maiących dwie głoski iednakowé, tuż po sobie idącé, iedną z nich zostawiać; drugą zaś przenosić na drugi wiérsz, n.p. Истин-ный prawdziwy, Авра-áмъ Abraham, i. t. d.

ЧАСТЬ III.

О

СОЧИНЕНІИ.

Доселѣ разсуждали мы о словахъ особенно или отдѣльно взятыхъ, въ томъ отношеніи, какъ онѣ могли принимать разныя Грамматическія измѣненія для выраженія разнаго состоянія понятій, составляющихъ мысль нашу. Теперь будемъ разсматривать ихъ во взаимной связи, какъ знаки, чрезъ кои другимъ сообщаемъ наши мысли; И поелику мысль тогда только бываетъ ясна и понятна, когда изображена приличными словами; То для совершеннаго и вразумительнаго изображенія оной и нужно паче всего познаніе словъ и ихъ значенія. На сей конецъ, примѣчанія Г. Копчинскаго сдѣланныя надъ языкомъ Польскимъ и Латинскимъ въ III. части Его Грамматики для Народныхъ Училищъ, а особливо въ прибавленіяхъ его въ оной помѣщенныя, какъ примѣчанія общія, основательныя, почерпнутыя изъ внимательнаго

CZĘSC. III.

O

SKŁADNI.

Dotąd uważaliśmy wyrazy osobno czyli oddzielnié brané, iak té mogły przyymować różné odmiany Grammatyczné dla wyrażenia rozmaitych stanów wyobrażeń, w których myśl nasza znaydować się może. Teraz uważać ié będziemy łącznie z sobą, iako znaki, przez które wyrażamy drugim mysli naszé. A iako mysl w ten czas iest zrozumiałą, gdy przyzwoitémi wyrazami iest odmalowana; tak do dokładnego i zrozumiałego odmalowania myśli potrzebne iest nadewszystko poznanie wyrazów i ich znaczenia. Dotego, gdy *uwagi* w dziele Jx. Kopczyńskiego,, *Grammatyka dla szkół narowych na klaſsę III.*,, a szczególniéy ieszcze *w przypisach do teyże* nad ięzykiem Polskim i Łacińskim poczynioné, tak co do znaczenia wyrazów, przyczyny nadania im w każdym ięzyku pewnego znaczenia, skąd znaczenia ich uzyć się należy, dla czego wiele z nich używaią się iuż w piérwotném czy-

li w

наго разсужденія о природѣ человѣческаго слова, и языку Россійскому, толико съ Польскимъ сходственному, болѣе нежели другимъ приличныя; могутъ служить для насъ совершеннымъ руководствомъ. Почему, опущая статьи, въ той Польско-Латинской Грамматикѣ помѣщенныя: о значеніи словъ, о причинахъ сопряженія съ оными въ каждомъ языкѣ извѣстнаго значенія, о средствахъ познавать значенія словъ, о употребленіи нѣкоторыхъ изъ нихъ въ коренномъ или собственномъ и преносномъ значеніи, о способѣ находить начало или корень словъ производныхъ, также произведеніе или размноженіе однѣхъ словъ отъ другихъ, опущая статьи сіи, какъ онѣ всѣмъ учащимся по сказанной Грамматикѣ, довольно могутъ быть извѣстны; приступимъ къ Сочиненію Словъ въ языкѣ Россійскомъ.

Каждая рѣчь есть образъ мысли. Какъ мысль составляется изъ понятій (или умопредставленій), такъ рѣчь составляется изъ словъ. Какъ между понятіями долженствующими составить одну совершенную мысль, должна находиться извѣстная связь и порядокъ; такъ равно и между словами долженствующими составить

li właściwém, iuż w przenośném znaczeniu; iakoteż co do sposobów dochodzenia początku czyli zrzódła wyrazów pochodnych, tudzież ich rozradzania się czyli pochodzenia iednych od drugich; zupełnie nam przewodniczyć mogą, iako ogólné, gruntowné i z głębokiego zastanowienia się nad naturą mowy ludzkiey, wyciągnioné, a do ięzyka Rossyyskiego iako z Polskim pobratymskiego nayiépiéy przystósować się mogącé; przeto ié, iako wszystkim uczącym się z dzieła wspomnionego, nayłatwiéy wiadomé bydź mogącé, opuszczaiąc; przystąpimy *do Składni wyrazów* Języka Rossyyskiego.

Wszelka mowa iest obrazem mysli. Jako mysl składa się z wyobrażeń, tak mowa składa się z wyrazów. Jako między wyobrażeniami, żeby té składały iednę zupełną mysl, zachodzić musi pewny związek i porządek, tak podobnież między wyrazami, aby té składały mowę zrozumiałą, zachodzić powinien pewny związek i porządek, to iest,

wyraz

шавишь вразумительную рѣчь, должна быть извѣстная связь и порядокъ, то есть, одно слово должно съ другимъ согласоваться, одно отъ другаго зависѣть и одно съ другимъ стоять въ извѣстномъ порядкѣ. Отсюда произходитъ троякое Словосочиненїе, то есть, Согласованїе, Управленїе и Разположенїе.

О СОГЛАСОВАНІИ СЛОВЪ.

Согласованїе бываетъ между Прилагательнымъ и существительнымъ именемъ, между глаголомъ и первымъ падежемъ личнаго мѣстоименїя.

Правило согласованїя имени прилагательнаго съ существительнымъ:

Имя или мѣстоименїе прилагательное и причастїе соглашается съ своимъ существительнымъ, явственнымъ или подразумѣваемымъ, въ родѣ, числѣ и падежѣ; то есть, въ какомъ родѣ, числѣ и падежѣ полагается имя существительное, въ такомъ родѣ, числѣ и падежѣ должно быть положено и прилагательное, на пр: Никакое перо не можетъ изобразить жалкаго состоянїя, сего славнаго прежде города, и никакая пе-

пере-

wyraz z wyrazem zgadzać się, wyraz od wyrazu zależéć i iedén względem drugiego szykować się musi; stąd też wypływa troista *Składnia* wyrazów, to iest, *Zgody*, *Rządu*, *Szyku*.

O SKŁADNI ZGODY.

Składnia Zgody zachodzi między Przymiotnikiém i Rzeczownikiém, między Słowém i przypadkiém piérwszym zaimku osobistego.

Prawidło Zgody Przymiotnika z Rzeczownikiem:

Przymiotnik czy Jmionowy, czy Zaimkowy, czy Jmiesłowowy, zgadza się ze swoim Rzeczownikiem wyraźnym lub domyślnym we trzech rzeczach: *w rodzaiu, liczbie i przypadku*; to iest, w iakim rodzaiu, liczbie i przypadku położony iest Rzeczownik; w takim rodzaiu, liczbie i przypadku kłaśdź się musi i Przymiotnik. n. p. -Zadné pióro nie zdoła określić politowania godnego stanu, tego sławnego nigdyś miasta; a ni żadna zmiana nie może bydź tak przeraża-

iąca;

перемѣна не можетъ быть столь поразительна, и л и: Нужды его ограничены. или: Приближающїйся ратникъ, пораженъ внезапно рукою своего соперника, и проч:

Правило сїе сдѣлается общимъ, если только будемъ мы всегда смотрѣть на имена существительныя, кои въ рѣчи полагаются иногда явственно, какъ видно въ предложенныхъ примѣрахъ; иногда же должно подразумѣвать оныя, какъ на пр: Дойти до того, не кажется намъ не возможнымъ. Въ семъ примѣрѣ, подлѣ прилагательнаго: т о г о, должно подразумѣвать существительное: п р е д м е т а или с о с т о я н ї я, смотря по смыслу рѣчи; а подлѣ прилагательнаго: н е в о з м о ж н ы м ъ, существительное: д ѣ л о м ъ, и проч:

Правило Согласованїя Глагола съ мѣстоименїемъ личнымъ:

Глаголъ положенный въ неопредѣленномъ Наклоненїи съ первымъ падежемъ личнаго мѣстоименїя явственнаго или подразумѣваемаго, соглашается въ л и ц ѣ, ч и с л ѣ и р о д ѣ, то есть: какого лица, въ какомъ числѣ и какомъ родѣ положено мѣстоименїе; въ такомъ лицѣ, числѣ и родѣ долженъ быть и глаголъ.

на пр:

iącą. *lub*: -Potrzeby iego są ograniczone, *lub*: Zbliżaiący się woiownik, porażony nagle ręką swoiego przeciwnika, i. t. d.

Prawidło to stanie się powszechném, gdy tylko baczyć będziemy na rzeczowniki, które niekiedy kładą się w mowie wyraźnie, iak mamy w przykładach po wyższych; niekiedy zaś domyślać się ich potrzeba, iak, n.p. w tych: -Przyyść do tego nie zdaie się nam bydź niepodobną. W tym przykładzie, do przymiotnika: moro tego, domyslać się trzeba rzeczownika: предмета lub состоянія, *przedmiotu* lub *stanu*, podług okoliczności mowy; do przymiotnika zaś: невозможнымъ *niepodobną*, domyslać się trzeba rzeczownika: дѣломъ, *rzeczą*.

Prawidło Zgody Słowa z Zaimkiem Osobistym:

Słowo w Trybie Bezokolicznym położone z przypadkiém piérwszym zaimku osobistego czy wyraźnym czy domyslnym, zgadza się *w osobie, liczbie i rodzaiu*, to iest, iakiey osoby, w iakiey liczbie, w jakim rodzaiu położony iest zaimek; w takiey osobie, liczbie i rodzaiu kłaśdź się musi i Słowo, n.p. -Ja chcę mówić o interesie .. -Pragnelibyśmy oglą-

на пр: Я хочу́ говори́ть о дѣлѣ ... Мы бы жела́ли васъ ви́дѣть и проч.

Пра́вило сіе, такъ какъ и первое, сдѣлается всео́бщимъ, когда́ мы бу́демъ смотрѣть на ли́чныя мѣстоиме́нія; кои въ рѣчи полага́ются иногда́ явственно, какъ ви́дно въ приведе́нныхъ примѣрахъ: иногда́ же то́лько подразумѣва́ются, на пр: Ужасъ и сме́рть предъидутъ. и ли: Съ бо́лью, кото́рую чу́вствуетъ онъ отъ уда́ровъ, соединя́ются стыдъ и руга́тельства. Въ первомъ примѣрѣ, при имена́хъ: у́жасъ и сме́рть, а въ друго́мъ, при именахъ: Стыдъ и руга́тельства, подразумѣва́ется ли́чное мѣстоиме́ніе: о н ѣ, въ ко́имъ соглаша́ются глаго́лы: п р е д ъ и́ д у т ъ, с о е д и н я́ ю т с я.

Не наруша́етъ сего́ пра́вила и наро́дное обыкнове́ніе, приня́тое всѣми какъ въ обыкновѣнныхъ разгово́рахъ, такъ въ Ука́захъ Импера́торскихъ и дру́гихъ Прису́тственныхъ мѣстъ, по ко́ему для оказа́нія учти́вости и уваже́нія, глаго́лъ мно́жественнаго числа́ полага́ется съ и́менемъ числа́ единственнаго, на пр. Ба́тюшка! п о з в о́ л ь т е; Ма́тушка! п о ж а́ л у й т е; Ми́лостивый Госуда́рь! с д ѣ л а й т е одолже́ніе, и проч: В. И. В. Приказа́ть С о и з в о́ л и л и;

Прави-

dać Wmę Pana, i. t. d.

Prawidło to, równie iak piérwszé stanie się powszechném, gdy tylko dawać będziemy baczność na zaimki osobisté, które niekiedy kładą się w mowie wyraźnie, iak w powyższych przykładach; niekiedy zaś domyślać się ich tylko potrzeba, n. p. Okrópność i smierć poprzedzaią go, *lub*: Do bolu, który czuie od razów zadawanych łączą się wstyd i pośmiewisko. W piérwszym przykładzie za imiona: Ужасъ и смерть okropność i śmierć, w drugim za imiona: стыдъ и ругательство, wstyd i posmiewisko, domyślamy się zaimka osobistego: о н ѣ, oné, dla zgody z niémi słów: предъидутъ, соединяются; poprzedzaią, łączą się.

Nie odmienia tegoż prawidła ani zwyczay narodowy, powszechnie od wszystkich używany tak w mowie zwyczayney, iako też w Rozkazach Monarchicznych i innych Juryzdykcyów, czyli Zwiérchności Kraiowych, przez który dla okazania uszanowania lub też powagi, słowo liczby mnogiey kładzie się z imieniem osoby liczby poiedynczey, n. p. Oycze! *raczcie*; Matko! *raczcie*; Panie Dobrodzieiu! *uczyń* łaskę; i. t. d. W. J. MC, *Raczyłeś* Roskazać; Rządzący Senat *Rozkazał*. Rząd Guberski *Pa-*

stano-

Правительствующій Сенатъ Приказали. Губернское Правленіе Опредѣлили, и проч: Ибо въ такомъ случаѣ подразумѣваемое личное мѣстоименіе въ множественномъ числѣ соглашается съ глаголомъ совершенно, а тѣмъ самымъ и правило удерживаетъ свою силу и непремѣнность.

О УПРАВЛЕНІИ СЛОВЪ.

Одно слово управляетъ другимъ и опредѣляетъ извѣстную перемѣну его въ окончаніи. Разсмотримъ сіе взаимное словъ управленіе, слѣдуя за оными по порядку осьми частей рѣчи.

I. МЕЖДУМЕТІЕ.

Междуметія, будучи помѣщены между словами, для выраженія страсти, не имѣютъ собственнаго управленія, на пр: Ждетъ ее, увы! - но тщетно. Междуметія присоединясь къ именамъ или мѣстоименіямъ, требуютъ извѣстныхъ падежей, а именно:

Вотъ, тото, фу, требуютъ падежа перваго, на пр: Вотъ человѣкъ; фу негодяй, и проч:

Ахти,

stanowił, i. t. d; Domyślanie się albowiem w takim razie przyzwoitego zaimku osobistego liczby mnogiey, przywróci zgodę słowa z zaimkiem osobistym, a tém samém i prawidło do swey mocy i iednostayności.

O SKŁADNI RZĄDU.

Jedén wyraz rządzi drugim i stanowi pewną odmianę w zakończeniu iego: Poznaymy ten wzaiemny ich rząd, przechodząc porządkiem ośmiu części mowy.

I. WYKRZYKNIK.

Wykrzykniki kładzioné z wyrazami iakiego affektu, nie maią żadnego rządu, n. p. Oczekuie iey, niestety! lecz naprożno; kładzioné zaś przed imionami i zaimkami, rządzą ich przypadkami, iako to:

Вотъ, oto; mo-mo to-to, oto; фу, ey; kładą się z przypadkiem pierwszym, n. p. Oto człowiek! ey niegodziwcze! i. t. d.

Ахти!

Ахти, бѣда́, го́ре, вотъ на, исполатъ, увы́, тре́буютъ падежа тре́тьяго, на пр: Го́ре тому́ . . . увы́ мнѣ бѣдному! исполатъ тебѣ́ доброму молодцу! вотъ тебѣ́ на, и проч:

Междуме́тіе: О! полага́ется ча́стію со вторы́мъ падежемъ по обыкнове́нію Славя́нскому; на пр: О! ужа́снаго нещастія; ча́стію съ пе́рвымъ или съ пя́тымъ, на пр: О бо́же мой; или: О! богъ мой! и проч:

II. ПРЕДЛОГЪ.

Предло́ги управля́ютъ или одни́мъ то́лько или двумя́ и тремя́ разными падежа́ми, смотря́ по тому, одно́, два, или три ра́зныя отноше́нія они́ выража́ютъ.

Предло́ги; безъ или безо, внѣ́, внутри́, близъ, для, ра́ди, до, изъ или изо, изъ подъ, изъ за, отъ или ото, у, кро́мѣ, о́коло, о́причь, среди, по́слѣ, пре́жде, противъ, на противъ; управля́ютъ одни́мъ то́лько вторымъ падеже́мъ, на пр: близъ

Царя́

Ахти! ach! бѣда́, горе, biada! вотъ-на oto masz! исполать day go Bogu (nic iuż)! увы́ niestey! kładą się z przypadkiem trzecim, n. p. горе тому́... biada temu; увы́ мнѣ бѣдному, niestety mnie nieszczęśliwemu! исполать тебѣ до́брому мо́лодцу! day go Bogu! (iakeś żwawy!) вотъ тебѣ на! oto masz! i. t. d.

Wykrzyknik: O! o! niekiedy kładzie się z przypadkiem drugim przez nasladowanie Słowiańszczyzny, n. p. O! Ужа́снаго нещастія! O! nieszczęscie okropne! Pospolicie zaś z pierwszym lub piątym, n.p. O Боже мой! *lub*: o Богъ о мой! o móy Boże! i. t. d.

II. PRZYIMEK.

Przyimki iedné rządzą iednym tylko przypadkiem, drugié dwoma albo trzema, podług różnych okoliczności, które wyrażaią.

Przyimki: безъ lub безо, bez; внѣ zewnątrz; внутри́ wewnątrz, близъ blisko; для (ради) dla; до, do; ku; изъ lub изо, z; изъ подъ z pód; изъ за, z za; отъ lub ото od, ode; у, *u*; кромѣ oprócz; около koło, około; опричь oprócz; среди wsrzód; послѣ, *po*; прежде wprzód; противъ, напротивъ

 przeciw

Царя́, близъ сме́рти; безъ Бо́га ни до порога и проч:

Предло́гъ: къ или ко, управля́етъ одни́мъ то́лько тре́тьимъ. Про, чрезъ, одни́мъ то́лько четве́ртымъ; При, одни́мъ то́лько седмы́мъ падежемъ, на пр: Напишу́ къ тебѣ́ про мое́ житье́ чрезъ почту, или при пе́рвомъ откры́вшемся случа́ѣ, и проч.

Предло́гъ: Ме́жду или межъ, проме́жду или проме́жъ, управля́етъ четве́ртымъ и шесты́мъ падеже́мъ, на пр: Го́родъ лежи́тъ ме́жду горъ, или ме́жду гора́ми. Рѣка́ течётъ межъ кустовъ или межъ куста́ми и проч:

Предло́ги: за, надъ или на́до; подъ или подо; предъ, пере́дъ, или предо, означа́я мѣ́сто или положе́ніе; по вопро́су: гдѣ? управля́ютъ шесты́мъ паде́жемъ, на пр: За стѣно́ю, надъ кро́влею, подъ карау́ломъ, предомно́ю, и проч: Означа́я цѣль или движе́ніе, куда? управля́ютъ четве́ртымъ падежемъ, на пр. За стѣну, надъ кро́влю, подъ карау́лъ, предъ меня́, и проч:

Предло́ги: Въ или во; на; о, объ или обо; при вопро́сахъ: куда́? во что́, на что́

przeciw, naprzeciw; rządzą samym tylko przypadkiem drugim n. p. -Blisko Króla, bliśko smierci; Bez Boga ani do proga. i. t. d.

Przyimek: Кѣ lub ко, *ku do*; rządzi samym tylko przypadkiem trzecim. Przyimki Про, o; чрезѣ przez: samym tylko czwartym. Przyimek zaś: При przy, (nad) samym tylko siódmym przypadkiem, n. p. Napiszę do ciebie o moim życiu przez pocztę, lub przy naypiérwszey zdarzoney sposobności, *albo*, za naypiérwszą zdarzoną sposobnością.

Przyimek: Между lub межь; промежду lub промежь, między; rządzi przypadkiem czwartym i szóstym, n. p. Miasto leży między krzakami, i.t. d.

Przyimki: За za; надѣ lub надо, nad, nade; подѣ lub подо, pód pode; предѣ, передѣ, предо, передо, przed, przede; gdy znaczą okoliczność mieysca i kładą się *na pytanie*: гдѣ? gdzie? rządzą przypadkiem szóstym, n. p. -Za scianą, nad dachiem, pod strażą, przedemną, i. t. d. Ggy zaś znaczą ruch lub cel z mieysca na mieysce i kładą się *na pytanie* куда? *dokąd*? rządzą przypadkiem czwartym, n. p. Za ścianę, nad dach, pod straż, przedemnie, i t d.

Przyimki: Вѣ lub во, w, we; на, na; o, обѣ lub обо, o; *na pytanie*: dokąd? w co?

 na co?

на что́? обо что́? принимаютъ четвертый падежъ, на пр: Пошёлъ въ школу; ступилъ на лѣсницу; ударился объ стѣну и проч. При вопросахъ же: Гдѣ? въ чемъ? на чемъ? о чёмъ? полагаются съ седмымъ падежемъ, на пр: Сидѣлъ въ школѣ; упалъ на лѣсницѣ; слышалъ о произшествіи, и проч.

Примѣчаніе. Говоря о Чинахъ и званіяхъ, послѣ предлога: въ или во, полагается первый падежъ множественнаго числа, на пр: Пожалованъ въ Коллежскіе Ассессоры; произведенъ во Священники; постриженъ въ Монахи; записанъ въ мѣщане, въ купцы, и проч.

Предлогъ: По, означая цѣну, обыкновеніе, путь; полагается съ третьимъ падежемъ, на пр. По грошу; по нашему; по пути; по лугу, и проч. Означая мѣру, съ четвертымъ, на пр: По шею, по грудь, и проч. Означая послѣдованіе, съ седьмымъ, на пр: По сроднике, по веснѣ, по Сентябрѣ, и проч:

Предлогъ: Съ или со, когда значитъ соединеніе, правитъ шестымъ падежемъ, на пр: Со мною, съ книгою, и проч; Когда мѣру или щетъ; четвертымъ, на пр: Съ дубину выросъ, а ума не вынёсъ;

рубли

na co? o co? rządzą przypadkiem czwartym, n. p. Poszedł do szkoły; stąpił na schody, na drabinę; uderzył się o ścianę, i. t. d. Na pytanie zaś, *gdzie* ? *w czem* ? *na czem* ? *o czem* ? rządzą przypadkiem siódmym, n. p. Siédział w szkole; upadł na schodach; słyszał o wypadku, i. t. d.

Uwaga. Gdy mówimy o wyniesieniu na Urząd lub o wyborze stanu, na ten czas Przyimek: вь, во; w, na; kładzie się z przypadkiem piérwszym liczby mnogiey, n. p. Wyniesiony na Asseſsora Kollegialnego; poświęcony na Xdza; wstąpił do Zakonu; zapisał się w mieszczaństwo, w kupiectwo, i.t.d.

Przyimek По, *po*, podług; gdy znaczy cenę, zwyczay lub drogę; rządzi przypadkiem trzecim n. p. Po groszu (po cztéry groszy, czyli po troiaku), po naszemu, po łące, i. t. d. Gdy oznacza miarę, rządzi przypadkiem czwartym, n. p. Po szyię, po piersi, i. t. d. Gdy zaś oznacza następstwo, rządzi przypadkiem siódmym, n. p. Po krewnym ,po wiośnie, po Wrześniu, i. t. d.

Przyimek: Сь, со; z, ze; gdy znaczy złączenie; rządzi przypadkiem szóstym, n. p. Ze mną, z książką, i. t. d. Gdy oznacza miarę lub rachunek, rządzi przypadkiem czwartym, n. p. Wyrósł iak dąb, a rozumu nie

рубли́ съ два, и проч; Когда́ движе́нїе откуда? вторы́мъ, на пр: Съ горы́, съ кро́вли, и проч.

III. НАРѢЧІЕ.

Нарѣ́чїя, количество знача́щїя, тре́буютъ по́слѣ себя́ втора́го падежа, на пр: Много́ де́негъ, да ма́ло ума́, и проч:

Нарѣ́чїя полага́ются при имена́хъ прилага́тельныхъ и при дру́гихъ нарѣ́чїяхъ, увеличивая или уменьша́я ихъ значе́нїе, на пр: Весьма́ зна́ющъ; нѣ́сколько слабъ; отмѣ́нно хорошо́; о́чень ра́но, и проч.

Гора́здо, управля́етъ всегда́ уравни́тельною степенью, на пр: гора́здо лу́чше; гора́здо умнѣ́е; гора́здо бо́льше, и проч.

IV. СОЮЗЪ.

Поели́ку Россі́йскїе Глаго́лы не имѣ́ютъ Жела́тельнаго Наклоне́нїя; то недоста́токъ се́й, замѣня́ется сою́зами: пусть, пуска́й, да, дабы́, что́бы, и проч, соединя́емыми съ Наклоне́нїемъ Изъяви́тельнымъ. До́лжно замѣ́тить, что союзы: пусть, пуска́й, да, принима́ютъ по́слѣ себя́

nie przydbał; ze dwa ruble, i. t. d. Gdy zaś oznacza ruch z mieysca, rządzi przypadkiém drugim, n. p. Z góry, z dachu, i. t. d.

III. PRZYSŁOWEK.

Przysłówki znaczącé ilość, rządzą przypadkiem drugim, n. p. Wiele pieniędzy, a rozu mu mało, i. t. d.

Przysłowki kłasdź się zwykły przed Jmionami przymiotnémi; tudzież i innémi przysłowkami dla powiększenia lub zmniéyszenia ich znaczenia, n. p. Bardzo znaiący się; nieco słaby; nieporównanie dobrze; bardzo rano, i. t. d.

Przysłówek: гораздо, daleko, (nierównie) kładzie się zawsze z stopniem wyższym, n.p. Daleko lepiéy; daleko rozumniéy, nierównie więcéy, i. t. d.

IV. SPOYNIK.

Ponieważ Słowa Rossyyskié nie maią osobnego zakończenia dla Trybu Zyczącego; przeto niedostatek iego zastępuią Spóyniki: пусть пускай, niech, niechay; да, oby; дабы, aby; чтобы żeby, i. t. d, kładzioné z Trybem Oznaymuiącym. Uwazać tylko mamy, że Spóyniki: пусть, пускай, niech; да, oby; kładą

себя́ вре́мя будущее, на пр: Да бу́детъ во́ля твоя́. Пу́сть предстанетъ, вмѣстѣ со мно́ю, и проч: Союзы же: дабы, что́бы, е́слибъ и подо́бные, принима́ютъ проше́дшее изъяви́тельнаго, или неопредѣле́нное наклоне́нїе, на пр: Еслибъ была на то твоя́ во́ля. дабы́ предсталъ вмѣстѣ со мно́ю, или: чтобъ сдѣлать до́брое дѣло; дабы́ заслужи́ть похвалу́, и проч. Въ семъ послѣднемъ случа́ѣ ме́жду сою́зомъ и неопредѣле́ннымъ наклоне́нїемъ всегда́ разумѣются слова́: мо́жно, было.

V. ИМЯ.

Имена́ управля́ютъ ра́зными падежа́ми свои́хъ дополне́нїй. Дополне́нїемъ и́мени называется друго́е и́мя сообща́ющее извѣстную опредѣли́тельность значе́нїю пе́рваго, на пр: Красота́ приро́ды, красота́ лица́, красота́ цвѣто́въ, и проч:

Поели́ку ка́ждое сло́во, а слѣдственно и ка́ждое и́мя, выража́етъ само собо́ю како́е либо поня́тїе мысли; то и дополне́нїя иногда́ со всѣмъ не быва́етъ, и тогда́ и́мя стоящее безъ о́наго не имѣетъ никако́го управле́нїя, на пр: Великоду́шїе всегда́ славосло́вятъ и проч; Но всѣ по-

kładą się z czasem przyszłym n. p. Niech się stanie iako chcesz. Niech stanie wraz ze mną, i. t. d. Spóyniki zaś: дабы aby; что бы żeby; еслибъ gdyby, ieżeli by, i tym podobné, kładą się z czasem przeszłym Trybu Oznaymuiącego, albo z Trybem Bezokolicznym n. p. -Gdybyś chciał -aby stanął wraz zemną. *albo*: ażeby dobrą rzecz zrobić; -ażeby zasłużyć na pochwalę i. t. d. W tych ostatnich razach domyslać się zawsze potrzeba po Spóynikach, słow: можно, было, *można*, *było*.

V. JMIE.

Jmiona rządzą różnemi przypadkami Jmion dopełniaiących ich znaczenia. Dopełnieniem zaś znaczenia nazywa się drugie Jmie, które wyszczególnia i nieiako ogranicza znaczenia piérwszego, n. p. -Piękność przyrodzenia -piękność twarzy, -piękność kwiatów, i. t. d.

Ponieważ każdy wyraz a zatém i Jmie, znaczą zawsze przez się iakieś wyobrażenie myśli; przeto niekiedy kładą się wyrazy bez żadnego dopełnienia, a zatém Jmiona tak położoné, nie maią żadnego rządu, n. p. Wspaniałość umysłu zawsze wielbią; i.t.d. Mogą iednakże wszystkie prawie Jmiona wymagać iednego

чти имена могутъ имѣть одно, два и болѣе дополненій, смотря по тому: съ одной, двухъ или болѣе сторонъ опредѣляется ихъ значеніе. на пр: Великодушіе щастливаго Побѣдителя къ нещастнымъ плѣнникамъ, всегда славословятъ.

Значеніе именъ дополняется въ рѣчи или одними только другими именами, или именами соединенными съ предлогами, оставляя дополненія именъ съ предлогами соединенныя, какъ зависящія отъ значенія и управленія тѣхъ предлоговъ. Приведемъ здѣсь тѣ единственно, которые выражаются падежами именъ безъ предлоговъ.

Таковыя дополненія бываютъ, или на вопросъ: Чей, чья, чье, кого, чего? вторымъ падежемъ; или на вопросъ: кому, чему? падежемъ третьимъ; или на вопросъ: кѣмъ, чѣмъ? падежемъ шестымъ. А Посему.

1.) Имена существительныя и прилагательныя требующія въ значеніи своемъ дополненія на вопросъ: Чей, чья? чье? кого? чего? управляютъ вторымъ падежемъ именъ дополнительныхъ, на пр: Любовь, мятежъ, народа. Полонъ воды, и проч:

2.) Имена

iednego lub więcéy dopełnień, podług tego, iak z iednego, dwóch, lub więcey względów albo okoliczności, wyszczególniać się będzie znaczenie ich, n. p. -Wspaniałość umysłu szczęsliwego Zwycięzcy, względem ieńców nieszczęsliwych, zawsze wielbią.

Dopełnią się znaczenie Jmión w mowie przez przypadki innych Jmión, albo same albo z Przyimkami iakiemi kładzione, opuszczaiąc dopełnienia przez przypadki z róznémi przyimkami kładzioné, iako od znaczenia i rządu przyimków zawisłé. Wymienimy tu, té tylko, które wyrażaią się samémi Przypadkami Jmion:

Dopełnienie mowy przez samé przypadki bywa, albo, na pytanie: *Czyy*, *czyia*, *czyie*, *kogo*, *czego* ? przez przypadek drugi; albo na pytanie: *komu czemu* ? przez przypadek trzeci; albo na pytanie: *kim*, *czem* ? przez przypadek szósty. A stąd.

1.) Jmiona tak rzeczowné iako i przymiotné wyciągaiące dopełnienia w znaczeniu swoiém na pytania: czyy ? czyia ? czyie ? kogo? czego ? rządzą przypadkiem drugim Jmion dopełniaiących, n.p. -Miłość, bunt, narodu. -Pełen wody, i. t. d.

2.) Имена́ существи́тельныя и прилага́тельныя, тре́бующія въ значе́ніи свое́мъ дополне́нія на вопро́съ: к о м у́ ? ч е м у́ ? управля́ютъ тре́тьимъ падежемъ имёнъ дополни́тельныхъ, на пр: Приноше́ніе, пода́рокъ, посвяще́ніе, друзья́мъ мо́имъ. Поле́зенъ Оте́честву, и про́ч.

3.) Имена́ существи́тельныя и прилага́тельныя, тре́бующія въ значе́ніи своёмъ дополне́нія на вопросъ: кѣмъ ? чѣмъ ? или имена́, съ коихъ значе́ніемъ соединя́ется поня́тіе какого либо ору́дія, или чего нибу́дь подо́бнаго ору́дію, управля́ютъ шесты́мъ падежёмъ, на пр. Уда́ръ мечёмъ. Окруже́ніе стѣно́ю. Зна́тенъ поро́дою. Вели́къ дѣла́ми. и про́ч.

4.) Имена́ существи́тельныя и прилага́тельныя, тре́бующія въ значе́ніи своёмъ дополне́нія на два изъ помя́нутыхъ вопро́совъ, управля́ютъ двумя́ падежа́ми, соотвѣ́тствующими тѣмъ, вопро́самъ на пр: Повиновéніе Гражда́нъ зако́ну. Защище́ніе го́рода всѣ́ми си́лами, и проч:

5.) Прилага́тельныя имена́, положенныя въ уравни́тельной степени, управля́ютъ безъ предло́га вторымъ падежёмъ тѣхъ имёнъ, съ коими что либо сравнивается на пр: Одно́ друга́го подоро́же, и проч:

6.) Имена́

2. Jmiona tak rzeczowné iako i przymiotné, wyciągaiące dopełnienia w znaczeniu swoiém na pytanie: komu? lub czému? rządzą przypadkiem trzecim Jmión dopełniaiących, n.p. -Ofiara, dar, ofiarowanie, przyiaciołóm moim. Pożyteczny oyczyznie, i. t. d.

3.) Jmioná tak rzeczowné iako i przymiotné wyciągaiącé dopełnienia w znaczeniu swoiém na pytanie: kim? czém? albo Jmiona, z których znaczeniém łączy się wyobrażenie narzędzia lub czego podobnego narzędziu, rządzą przypadkiem szóstym: n. p. -Cięcié mieczem. Opasanie murem. Znakomity urodzeniem. -Wielki z czynów i. t. d.

4.) Jmiona tak rzeczowné iako i przymiotné, wyciągaiącé dopełnienia w znaczeniu swoiém na dwa którekolwiék z powyższych pytań rządzą dwiéma przypadkami, na też pytania kładącémi się, n. p. -Podległość Obywatelów prawu. -Obrona miasta wszystkiémi siłami, i. t. d.

5.) Jmiona przymiotné, położoné w stopniu wyższym, rządzą przypadkiem drugim Jmion rzeczy z którémi w porównaniu, bez przyimka n. p. -Jedno droższe nad drugié, i. t. d.

6.) Jmiona

6.) Имена́ числи́тельныя коли́чественныя: два, двѣ, три, четы́ре; бу́дучи положены́ въ пе́рвомъ падежѣ; управля́ютъ вторы́мъ падежемъ еди́нственнаго числа́, на пр: Два до́ма, двѣ ло́шади, три сада, четы́ре человѣ́ка, и проч.

Примѣча́нїе. Имя прилага́тельное соединя́емое съ существи́тельнымъ, зави́сящимъ отъ управле́нїя какого ли́бо изъ сихъ числи́тельныхъ име́нъ, полага́ется во второ́мъ падежѣ мно́жественнаго числа́, на пр: Два огро́мныхъ до́ма- двѣ ста́тныхъ ло́шади - три прекра́сныхъ са́да, и проч. Да́льнѣйшїя числи́тельныя коли́чественныя имена́, ка́къ то: пять, шесть и проч, та́кже: дво́е, тро́е, че́тверо, и про́ч: бу́дучи положены́ въ пе́рвомъ падежѣ́; управля́ютъ вторы́мъ падеже́мъ мно́жественна́го числа́, на пр; Пять па́льцовъ на ка́ждой изъ двухъ ру́къ и пя́ть па́льцовъ на ка́ждой изъ двухъ ногъ; составля́ютъ всѣхъ, два́дцать, и проч.

Какъ тѣ, такъ и сї́и числи́тельныя бу́дучи положены въ дру́гихъ падежахъ; согла́ша́ются съ имена́ми существи́тельными такъ, какъ прилага́тельныя, на пр: Изъ десяти́ покуше́нїй, не было ни двухъ щастли́выхъ, и проч.

VI. МѢСТО.

6.) Jmiona Liczbowé głowné Два dwa, двѣ dwie, три trzy, четыре cztéry, gdy się kładą w przypadku piérwszym; rządzą przypadkiem czwartym liczby poiedyńczey Jmion rzeczy liczonych, n. p. -Dwa domy, -dwa konie -trzy ogrody -cztérech ludzi, i. t. d.

Uwaga. Jmiona przymiotné, kładzioné z rzeczownikami rządzonémi od tych Jmión liczbowych, kładą się w przypadku drugim liczby mnogiey, n. p. -Dwa wielkié domy, dwa piękné konie -trzy naypięknieysze ogrody -i. t. d; Dalsze zaś Jmiona liczbowé głowné, iako to: pięć cześć, i. t. d. takoz: -Dwoie -troie -czworo, i. t. d. gdy się kładą w przypadku piérwszym; rządzą przypadkiem drugim liczby mnogiéy Jmión rzeczy liczonych n. p. -Pięć palców u każdey z dwóch rąk i pięć palców u każdey z dwóch nóg; czynią wszystkich dwadziescie palców, i. t. d.

Tak pierwszé iako i drugié Jmiona liczbowé, gdy się kładą w dalszych przypadkach; zgadzaią się iak przymiotniki z Jmionami rzeczy liczonych, n. p. -Z dziesięciu pokuszeń, dwóch nawet nie było pomyślnych. i. t. d.

VI. ZAI-

VI. МѢСТОИМЕНІЕ.

Мѣстоименія не имѣютъ особеннаго управленія, кромѣ мѣстоименій: чѣмъ, тѣмъ, требующихъ послѣ себя уравнительной степени, на пр: Чѣмъ больше, тѣмъ лучше, и проч.

VII. ГЛАГОЛЪ.

Управленіе Россійскихъ Глаголовъ весьма сходственно съ управленіемъ Глаголовъ Польскихъ; Почему и правила въ семъ случаѣ почти единообразны. И такъ

Управляютъ падежемъ II.

1.) Глаголы требующіе дополненія рѣчи на вопросъ: кого, чего? каковы: Жду, ожидаю, желаю, ищу, требую, прошу и подобные имъ, на пр: Ожидаю хорошей погоды, требую награжденія, и проч:

2.) Всѣ глаголы отрицательные, кои въ утвердительномъ знаменованіи управляли четвертымъ падежемъ, на пр: Принесъ вѣсть, не принесъ вѣсти, и проч:

3.) Всѣ тѣ глаголы, при коихъ подразумѣвать можно слова: часть, упо-

VI. ZAIMEK.

Zaimki nie maią osobnego rządu, *oprócz*, że zaimki: чѢмъ *im*, тѢмъ *tém*, kładą się z stopniem wyższym, n.p. Jm więcéy, tém lepiéy.

VII. SŁOWO.

Rząd Słów Rofsyyskich iest bardzo podóbny do rządu Słów Polskich; przeto w téy miérze prawidła iego są prawie zgodné. J tak.

Rządzą Przypadkiem. II.

1) Słowa wyciągaiącé dopełnienia mowy na pytanie: kogo ? czego ? *iako to* : Жду́ czekam, ожидáю oczekuię, желáю pragnę, ищу́ szukam, трéбую wymagam, (żądam), прошу́ proszę, i tym podobné, n. p. Oczekuię piękney pogody żądam nadgrody, i.t. d.

2) Wszystkié Słowa przeczącé, któré w twiérdzeniu rządziły przypadkiém czwartym n. p. Przyniósł wiadomość, nieprzyniósł wiadomości; i. t. d.

3. Wszystkié Słowa, przy których domyślać się można wyrazów: *część, użycie, nieco.*

требленіе, нѣчто, на пр: Дай мнѣ хлѣба, соли: налей воды, и проч: Если же оныя слова не подразумѣваются то говоримъ: Дай хлѣбъ, соль; налей воду.

Управляютъ падежемъ III.

4.) Глаголы, выражающіе какъ бы стремленіе къ цѣли или предмету, на пр: Пособлять нещастному, бѣдному и проч.

Управляютъ IV. Падежемъ.

5.) Глаголы Дѣйствительные, выражающіе дѣйствіе и купно лице дѣйствующее, на пр: Исправлять нравы, обычаи и предразсудки, показать порокъ въ точномъ его видѣ, поселить въ сердцахъ любовь къ добродѣтели; сіи похвальныя и высокія мысли, вѣроятно одушевляютъ каждаго.

Управляютъ падежемъ. VI.

6.) Глаголы, съ которыхъ значеніемъ сопрягается понятіе орудія или чего либо оному подобнаго, на пр: Махать руками, рѣзать ножемъ, рубить саблею и проч:

Управляютъ тѣмъ же или вторымъ падежемъ съ предлогомъ: отъ, Глаголы

n. p. Day mi chléba, soli -naléy wody, Gdy tych wyrazów nie masz domyślnych, mówimy: -Day chleb, sól -naléy wodę, i.t.d.

Rządzą Przypadkiem. III.

4.) Słowa wyrażaiące niby dążenie do celu, n. p. -Pomagać nieszczęśliwemu, słabemu, i. t. d.

Rządzą Przypadkiem. IV.

5) Słowa czynné, któré wyrażaią razém i osobę czyniącą i rzecz czynioną, n. p. Poprawiać obyczaie, zwyczaie, i uprzedzenia, okazać występek w prawdziwey iego postaci, zaszczepiać w sercach miłość cnoty; Té chwalebné i wysokié zamiary,ożywiaią zaiste każdego.

Rządzą Przypadkiem. VI.

6. Słowa, z których znaczeniem łączy się wyobrażenie narzędzia lub czego podobnego narzędziu, n. p. -Machać rękoma -kraiać nożém -ciąć szablą.

Rządzą tymże samym albo drugim z Przyimkiem: o m b , *od.* Słowa Bierne. n. p. -Mi-

Страда́тельные, на пр: Книга Микроме́гасъ написана Волтеромъ. Ассирія осно́вана Нинїею или отъ Нинїи, и проч.

Оди́нъ Глаго́лъ управля́етъ двумя́ падежа́ми, е́сли выражаетъ двоякое отноше́нїе; на пр: Учу́ кого́ чему́. Учу́ что́, и проч:

Возвра́тные Глаго́лы, имѣ́ющїе не рѣдко значе́нїе Страдательныхъ глаголовъ, управля́ютъ шестымъ падежемъ, на пр: Возноси́ться дѣ́лами своими, наукою, и проч:

Глаго́лы Взаи́мные управля́ютъ паде́жемъ шесты́мъ съ предлогомъ: съ, или: ме́жду на пр: Сражаться съ непрїя́телемъ. Обходи́ться съ людьми учтиво - поссо́рились между собо́ю, и проч:

Глаго́лы Мѣстоиме́нными называ́емые, управля́ютъ падежемъ третьимъ, на пр: Кланяться незнако́мому - повину́юсь Нача́льникамъ, и проч.

Глаго́лы Среднїе, одни́ полага́ются съ однимъ только падежемъ пе́рвымъ, на пр: Дру́жба мно́го сто́итъ; дру́гїе съ двумя́, изъ коихъ одинъ предъ глаго́ломъ, а другой послѣ̀ о́наго

kromegas napisany przez Woltera -Afsyrya założona od Ninusa, i. t. d.

Jedno Słowo rządzi dwoma Przypadkami, gdy dwa wyraża względy, n. p. Учý когó чемý -uczę kogo czego. Учý что, uczę się, nauczam się czego, i. t. d.

Słowa Zwrotné, które częstokroć maią znaczenie Słów Biernych, rządzą Przypadkiem szóstym. n. p. -Chełpić się z czynów swoich, z nauki, i. t. d.

Słowa Wzaiemné rządzą Przypadkiém szóstym z Przyimkiém: cb (z), *lub*: между (między:), n.p. -Potykać się z nieprzyiacielem. Postępować z ludzmi grzecznie -pokłucili się między sobą, i. t. d.

Słowa zwané Zaimkowé, rządzą przypadkiem trzecim, n. p. -Kłaniać się nie znaiomemu -posłuszny iestem Zwiérzchnikóm, i. t d.

Słowa Niiakié, iedné kładą się z iednym Przypadkiem piérwszym, n. p. -Przyiazń wiele kosztuie; *drugie* z dwoma, z których ieden przed *Słowém*, drugi po *Słowie* kłaśdź się zwykł, n. p. -Cnota iest sama dla

siebie

онаго на пр: Добродѣтель есть сама́ себѣ награ́да Про́чїе же вмѣсто повторе́нїя пе́рваго падежа́, полага́ются съ шесты́мъ, какъ то, глаго́лы Есмь, быва́ю, живу́ слыву́, называ́юся и подо́бные, на пр: Лу́чше бытъ, не́жели слыть то́лько честнымъ. Живу́ жа́лованьемъ, и проч:

Глаго́лы сложе́нные изъ предло́говъ, обыкнове́нно полага́ются съ тѣмижъ предло́гами и падежами и́ми управля́емыми, на пр: Изхожу́ изъ дому - вхожу́ въ домъ и проч: выключая Глаго́лы сложенные изъ предло́говъ: вы, воз, при; тогда́ по́слѣ первыхъ полага́ется пре́длогъ: изъ, со вторымъ: по́слѣ дру́гихъ предлогъ: на, съ четве́ртымъ; по́слѣ тре́тьихъ предлогъ: къ, съ третьимъ падежéмъ, на пр: Выхожу́ изъ го́рницы - возвожу́ на́ гору- прихожу́ въ Учителю и проч.

Глаго́лы Сре́днїе бу́дучи въ сложе́нїи съ предло́гами, имѣютъ иногда́ значе́нїе и управле́нїе Глаго́ловъ Дѣйстви́тельныхъ на пр: Отлежа́ть бока́; отстоя́ть но́ги; заспа́ть глаза́; убѣга́ть обраще́нїя ху́дыхъ люде́й; всплы́ть на ве́рхъ, и проч.

Глаго́лы безли́чные полага́ются съ падежéмъ тре́тьимъ и́мени или мѣстоиме́нїя

siebie nadgrodą -*Jnne*, zamiast powtórnego Przypadku piérwszego, kładą się z Przypadkiem szóstym, iako to: *Słowa*: Есмь iestem, бываю bywam, живý żyię, слывý słynę, называюся nazywam się, i tym podobné, n. p. Lepiéy bydź w rzeczy samey, niżeli słynąć tylko poczciwym. -utrzymuię się z pensyi, i. t. d.

Słowa złożone z Przyimków, kładą się pospolicie z témiż Przyimkami i Przypadkami od nich rządzonémi, n. p. -Wychodzę z domu -wchodzę w dóm, i. t. d. *wyiąwszy*, gdy są złożoné z Przyimkami: Вы, воз, при, w ten czas po piérwszych kładzie się Przyimek: изb, z Przypadkiem drugim; po drugich Przyimek: на, z Przypadkiem czwartym; po trzecich, Przyimek: кb, z Przypadkiém trzecim, n. p. -Wychodzę z pokoiu -wschodzę na górę -przychodzę do Nauczyciela, i. t d.

Słowa Niiakié, stawszy się złożonemi z Przyimkiém iakim, maią niekiedy znaczenie i rząd Słów Czynnych, n. p. Odleżyć boki -odstać nogi -zaspać oczy -unikać od spółkowania z złymi ludźmi -spłynąc na wierzch, i. t. d.

Słowa Nieosobisté kładą się z Przypadkiém trzecim Jmienia lub Zaimku; a niektó-

rz

нія; а нѣкоторые изъ нихъ сверхъ того́ тре́буютъ послѣ себя́ другóго какóго глагола въ неопредѣле́нномъ наклоне́ніи, на пр: Ка́жется мнѣ; надлежи́тъ тебѣ́; хо́чется получи́ть справедли́вость. Пастырю подобаетъ бы́ти трезву, и проч.

VIII. ПРИЧАСТІЯ.

Прича́стія управля́ютъ тѣ́ми падежами, кото́рыми и ихъ глаго́лы, на пр: Почита́ющій ста́ршихъ; почита́емъ мла́дшими, и проч.

Славя́нскія Прича́стія не рѣ́дко полага́ются въ тре́тьемъ падежѣ́ самостоя́тельномъ и тогда́ на Россійской и Польской язы́кѣ переводя́тся посре́дствомъ глаго́ла опредѣле́ннаго и сою́зовъ: когда, какъ, то́лько, лишь, и подо́бныхъ. Вѣща́ющу ему. Бы́вшу у́тру ра́но. т о е с т ь: когда́ онъ вѣща́лъ; лишь то́лько наступило у́тро и проч.

О РАСПОЛОЖЕНІИ СЛОВЪ.

I.

Какъ по́лная мысль состои́тъ всегда́ изъ трехъ поня́тій; такъ и по́лное Предложе́ніе составля́ется изъ трехъ словъ: По-

re znich przybiéraią po sobie Tryb Bezokoliczny innego Słowa iąkiego, n. p. Zdaie mi się -należy ci -chce się pozyskać sprawiedliwość -Pastérzowi należy bydz trzézwym, i. t. d.

VIII. JMIESŁOWY.

Jmiesłowy témi rządzą Przypadkami, którémi i ich Słowa, n. p. Szanuiący starszych; bywa szanowany od młodszych, i. t. d.

Jmiesłowy Zwyczayné częstokroć kładą się przez naśladowanie Słowianszczyzny z Jmionami Rzeczownémi w Przypadku trzecim bez Przyimka, który ma toż samo znaczenie, co Łacinski Przypadek szósty bez Przyimka kładziony (*Ablativus absolute positus*) i tłumaczy się na Rofsyyski i Polski przez Słowo okoliczné i Spóynik: *gdy* n. p. -Gdy ón to mówił -Gdy tylko nastąpił poranek i. t. d.

O SKAŁDNI SZYKU WYRAZOW

I.

Jako myśl zupełna, składa się z trzech wyobrażeń; tak Zdanie zrozumiałe czyli mowa, składa się z trzech wyrazów, to iets:

Rzecz

Подлежа́щаго, Сказуемаго и Связи.

Подлежа́щимЪ называ́ется тотЪ са́мой предме́тЪ, о кото́ромЪ вЪ Предложе́нiи говори́тся. Сказу́емымЪ называется то, что о предме́тѣ рѣчи или о подлежа́щемЪ говори́тся. Связью называ́ется сло́во, пока́зывающее положи́тельное или отрица́тельное отноше́нiе Сказуемаго кЪ Подлежа́щему, на пр: Прилѣжанiе есть похва́льно; нерадѣнiе не одобри́тельно, и проч.

Подлежа́щее полага́ется на первомЪ мѣстѣ; Свя́зь на второмЪ; а Сказуемое на третьемЪ, то есть, на концѣ.

II.

Ка́ждая изЪ сихЪ часте́й мо́жетЪ быть простóю, то есть, изЪ одного́ то́лько сло́ва состоя́щею, какЪ вЪ предЪиду́щихЪ предложе́нiяхЪ; и сложнóю, то есть, состоя́щею изЪ нѣсколькихЪ словЪ, какЪ, на пр. Рачи́тельное исполне́нiе возложенной на насЪ до́лжности заслу́живаетЪ всео́бщую похвалу́. ВЪ послѣднемЪ случаѣ, слова, составля́ющiя Подлежа́щее разполага́ются такЪ, какЪ онѣ зави́сятЪ одно́ отЪ другáго по смыслу Грамматическому, то есть, сперва́ Прилага́тель-

Rzeczownikiém nazywać będziémy rzecz, o którey iest mowa. Przymiotnikiém, przymiót tey rzeczy przyznawany; *Słowém* zaś sąd nasz czyli stósunek przymiotu do rzeczy, n. p. Pilność iest chwalebna; opiészałość iest naganná, i. t. d.

Rzeczownik kładzie się na początku Zdania; Słowo we śrzodku; a Przymiotnik na końcu.

II.

Każda z tych części może bydź *niezłożoną* to iest; składać się z iednego tylko wyrazu, iak w poprzedzaiących; przykładach; albo *złożoną*, to iest, składadź się z kilku wyrazów n. p. Troskliwé wypełnienie włożoney na nas powinności: zasługuie na powszechną chwałę. W tym razie, wyrazy należące do Rzeczownika kładą się po sobie tak, iak iedné od drugich zawisną i iak mysl wymaga, to iest, nayprzód Jmie Przymiotné, potém Rzeczowné albo Tryb Bezokoliczny, (który częstokroć za nie, kładź się zwykł) daley, Przypadki

тельное, потомъ Существительное имя (: вмѣсто коихъ не рѣдко стоитъ не опредѣленное :), далѣе, дополненія онаго порядкомъ падежей, наконецъ Глаголъ составляющій Связь, а за нимъ слова означающія Сказуемое въ такомъ же порядкѣ, какъ и слова Подлежащаго, на пр: Восхищаться бездѣлкою и унывать при всякой непріятности, значитъ быть малодушнымъ, и проч.

Такъ разполагаются слова въ Предложеніи Утвердительномъ или Отрицательномъ.

III.

Но въ Предложеніи Вопросительномъ, съ Глагола начинающемся; Подлежащее поставляется послѣ Глагола; а потомъ слѣдуетъ непосредственно Сказуемое, на пр: Не снискиваетъ ли прилѣжный повседневно новыя познанія? не теряетъ ли лѣнивый и приобрѣтенныя свѣдѣнія? и проч.

IV.

Въ Предложеніяхъ, состоящихъ изъ двухъ или болѣе членовъ, Слово-расположеніе каждаго слѣдуетъ тѣмъ же правиламъ

padki dopełnienia mowy; nakoniec, *Słowo* okoliczne wyrażaiącé sąd, po niém zaś wyrazy oznaczaiącé przymiót rzeczy, w takimże porządku iak wyżey, n. p. Zdumiéwać się nad małą rzeczą, a tracić męstwo za lada przeciwnością; iest to bydź błahego umysłu, i. t. d.

Tym sposobém szykuią się wyrazy *w mowie Twierdzącey* lub *Przeczącey*.

III.

W Mowie zaś złączoney z *Pytaniem*, zaczynaiącey się od Słowa; Rzeczownik kładzie się po Słowie; a za nim idą wyrazy oznaczaiącé Przymiót rzeczy, o którey mowa, n. p. - Nie nabyważ pilny codzień nowych wiadomości ? nie tracíż leniwy nabytych nawet wiadomości ?

IV.

W Zdaniu czyli Mowie, zamykaiącey w sobie dwie lub więcéy myśli cząstkowych, porządek między wyrazami każdey z nich zacho-

виламъ и отличается единственно тѣмъ, что Союзы, связывающіе члены между собою, полагаются явственно или подразумѣваются съ самаго начала оныхъ, на пр: Все почти предпріемлемое нами, требуетъ труда и усилій; посему лѣнивый человѣкъ не можетъ имѣть желаемаго успѣха въ своихъ начинаніяхъ, и проч.

V.

Во всѣхъ вообще Предложеніяхъ, слова выражающія мысль совокупно съ другими, не должны быть раздѣляемы посторонними. И такъ

1. Имя или Мѣстоименіе Прилагательное должно стоять подлѣ того существительнаго, къ которому оно относится, на пр: худо сказать: Малѣйшая тогда пріятна намъ свобода, вмѣсто: Тогда пріятна намъ малѣйшая свобода, и проч.

2. Нарѣчіе, показующее силу, знаменованіе или состояніе Глагола, должно стоять рядомъ съ своимъ Глаголомъ, на пр: Онъ хорошо говорилъ объ васъ, а не: онъ говорилъ объ васъ хорошо, и проч.

3. Предлогъ, управляющій именемъ, долженъ стоять на переди онаго: Нельзя

ска,

zachowuie się ten sam, iakiśmy wyżey wskazali; i nie różni się tylko tém, że Spóyniki łączącé części Zdania między sobą, kładą się na początku każdey z nich, iuż wyraźnie iuż domyślnie, n. p. Wszystko prawie, co tylko przedsięwziąść możemy, wymaga pracy i usiłowania; a zatém człowiék leniwy. nie może cieszyć się pożądaném uskutecznieniém swych zamiarów, i. t. d.

V.

W Powszechności, w każdém Zdaniu, wyrazy składaiącé razem iedną myśl; nie powinny bydź przedzieloné wyrazami nie należącemi do niéy, I Dla tego.

1. Przymiotniki wszelkié kładź się powinny przy Rzeczownikach, do których należą, n. p. Zleby było powiedzieć: -Naymniéysza w ten czas przyiemna nam wolność. *zamiast*: -W ten czas przyiemna nam naymniéysza wolność i. t. d.

2. Przysłówki pomagaiącé *Słowóm* do wyrażenia różnych okoliczności; kłaśdź się powinny tuż przy Słowach, n. p. On dobrze mówił o Wmę Panu, *nie zaś*: On mówił o Wmę Panu dobrze, i. t. d.

3. Przyimki rządzącé Przypadkami Jmión kłaśdź się powinny tuż przed niémi, n. p. Nie

сказать: Смотри какъ посреди теряются богатства, или: Ручьи зелёныхъ межъ текущіе береговъ; но: Смотри, какъ теряются посреди богатства, или: Ручьи, текущіе межъ зелёныхъ береговъ.

4. Мѣстоименіе Возносительное должно слѣдовать непосредственно за тѣмъ именемъ или мѣстоименіемъ Указательнымъ, къ коему онѣ относятся, на пр: Человѣкъ, котораго вы знаете, или Тотъ, коего всѣ такъ хвалятъ. а не: Человѣкъ, вы знаете котораго. Тотъ, всѣ коего такъ хвалятъ и проч.

VI.

Если при Глаголѣ находится много различныхъ такихъ словъ, кои всѣ должны занимать подлѣ его мѣсто; тогда нѣкоторыя изъ нихъ поставляются впереди, а нѣкоторыя позади онаго, на пр: Лицемѣры скрываютъ пороки, подъ видомъ добродѣтели. Лицемѣры, подъ видомъ добродѣтели, скрываютъ самые отвратительнѣйшіе пороки.

VII.

Для пріятности и гладкаго теченія слова, не рѣдко нарушаютъ сіи правила, а особливо въ Слогѣ измѣренномъ или Сти-

Nie można mówić: -Uważ, iak wpośrzód nikną bogactwa; *albo*, -Strumyki zielonych wśrzód brzegów; *Lecz*: -Uważ, iak nikną wpóśrzod bogactwa. *albo* -Strumyki wśrzód zielonych płynącé brzegów, i. t. d.

4. Zaimki Względné, kłaśdź się powinny zaraz po Jmionach lub Zaimkach Pokazuiących, na które wzgląd maią, n.p. -Człowiek, którego Wm Pan znasz, *albo*: -Ten którego wszyscy tak chwalą; *nie zaś*: Człowiek WmPan znasz którego ; -Ten wszyscy którego tak chwalą, i. t. d.

VI.

Jeżeli przy Słowie znayduie się wiele i rozmaitych wyrazów, które przy niem kładzioné bydź maią; na ten czas niektóré z nich kładą się przed, drugie po niém -Obłudnicy ukrywaią występki pod pozorém cnoty. Obłudnicy, pod pozorém cnoty ukrywaią, nayobrzydliwszé występki.

VII.

Wszakże dla przyiemnosci i gładkości mowy, niepozwólmy częstokroć zachować tych prawideł, wszczególności zaś w mowie

Стихотворствѣ. Чтенїе лучшихъ Писателей и собственное ухо, прїученное къ текущему и мягкому слогу; послужитъ въ томъ наилучшимъ Наставникомъ.

О
СЛОГОУДАРЕНІИ.

Подъ именемъ **Слогоударенїя** разумѣется большее или меньшее напряженїе голоса, для произношенїя каково либо слога. Слоги, требующїе большаго напряженїя, называются **долгими**; а требующїе меньшаго напряженїя, **короткими**.

§. I.

Въ Россїйскомъ языкѣ нѣтъ Слогоударенїя Количественнаго, каково было у Грековъ и Римлянъ; а только **тоническое**, или **ударятельное**. Каждое наше слово, какъ бы оно многосложно ни было, имѣетъ одинъ только долгой слогъ, обыкновенно возвышаемый въ произношенїи; прочїе всѣ остаются короткими. Долгой слогъ не имѣетъ во всѣхъ словахъ опредѣленнаго мѣста. Онъ

wiązaney, to iest, w Wiérszopistwie. Czytanie dobrych Awtorów i własne ucho, przyzwyczaione do płynney i łagodney mowy; będą w tey miérze naylepszym Nauczycielém.

O.

JLOCZASIE.

Przez *Jloczas* rozumiéć będziemy większe lub mniéysze natężenie głosu do wydania iakiey bądź zgłoski potrzebnego. Zgłoski wymawiaiącé się z większém natężeniem głosu, nazywaią się *długiemi*; z mnieyszém zaś, *krótkiemi*.

§. I.

W Języku Rossyyskim niéma *Jloczasu* zupełnégo, to iest, *osobnégo* na każdą zgłoskę wyrażu, iaki był u Greków lub Rzymian; lecz tylko *toniczny*, to iest *przeciąg iedney zgłoski w wyrazie*. Każdy wyraz Rossyyski z ilokolwiék zgłosek złożony, ma iednę tylko zgłoskę dłużey w wymawianiu przeciągaiącą się; wszystkie zaś inné, iuż w nim są krótkié. Zgłoska długa nié ma miéysca stałego we wszystkich wyrazach Rossyyskich; nie iest bowiém ani ostatnią, iak w

Онъ, не бываетъ всегда послѣдній, какъ у Французовъ: ни предпослѣдній, какъ у Поляковъ; но иногда послѣдній, иногда предпослѣдній, иногда четвертый и даже пятый отъ конца въ нѣкоторыхъ словахъ многосложныхъ.

§ 11.

Правда, что таковая неопредѣлительность долгаго слога, чрезвычайно затрудняетъ правила слогоударенія; на за то доставляетъ своимъ разнообразіемъ, ту пріятную гармонію каковой не имѣютъ языки, продолжающіе въ каждомъ словѣ опредѣлительный слогъ. Тогда, какъ другіе выраженіе каждой мысли оканчиваютъ по необходимости единообразно: Россіяне сообразуясь съ потребностію, оканчиваютъ свои періоды различнымъ образомъ. Тогда, какъ въ Поемахъ Французскихъ каждый стихъ падаетъ на слогъ долгій, а въ Поемахъ Польскихъ на слогъ коротькій, и единообразный риѳмъ оскорбляетъ даже привыкшее ухо: Россіяне имѣютъ выгоду сочетавать риѳмы мужескія съ женскими, или мѣшать риѳмы долгимъ слогомъ оканчиваемыя, съ риѳмами кончащимися на слогъ коротькій. Такихъ образомъ недостатокъ Просодіи Количе-

Języku Francuzkim: ani przedostatnią, iak w Polskim; lecz w niéktórych ostatnia, w niéktórych przedostatnia; w innych zaś trzecia, czwarta a nawet i piąta od końca, gdy wyraz iest wielozgłoskowy.

§. II.

Lubo odmiana ta miéysca zgłosek długich w wyrazach, czyni niezmiernie trudném przepisanie prawideł pewnych, na ich poznanie; wszakże natomiast sprawuie ona w Języku, tę przyiemną harmonią, iakiey nie maią Języki przeciągaiące zgłoski we wszystkich wyrazach na iédnostaynem miéyscu. Jakoż w ten czas, gdy inné narody, przymuszoné koniecznością, kończą wyrażenią każdey myśli swoiey iednokształtnie: Rossyianie stósuiąc się do potrzeby i okoliczności, kończą ié rozmaicie. W ten czas, gdy Poemata Francuzkié maią każdy Wiersz kończący się na zgłoskę długą, a Polskié na zgłoskę krótką, i gdy iednostayność Rymów, obraża przywykłe nawet ucho; Rossyianie maią tę wygodę, iż mogą przeplatać Rymy męskié łagodnemi, czyli kłaśdź naprzemian Rymy zakończoné na zgłoski długié, z Rymami zakończonémi na zgłoski krótkié. Takim sposobém niedostatek

Jlo-

личественной вознаграждается въ Россійскомъ языкѣ разнообразностію Слогоударенїй.

§. III.

Пра́вила для узна́нїя въ ка́ждомъ сло́вѣ до́лгаго сло́га, ско́лько ихъ досе́лѣ ни изобрѣтено, начиная отъ Меле́тїя Смотри́цкаго, изда́вшаго Грамматику Славя́нскую въ 1619 году, и основа́вшаго Слогоударе́нїе на разли́чїи гла́сныхъ буквъ, утверди́въ однѣ́ изъ нихъ навсегда́ до́лгими, дру́гїя навсегда́ коро́ткими, а тре́тьи о́бщими; да́же до Грамматики и́зданной Россійскою Акаде́мїею въ 1802. году: или совсѣ́мъ не сво́йственны Россійскому язы́ку, или ве́сьма́ недоста́точны, и при всей своей обши́рности подлежа́тъ толи́кимъ исключенїямъ, что принуждаютъ обуча́ться пра́вильному Слогоударе́нїю изъ употребле́нїя и изъ Церко́вныхъ книгъ, въ ко́ихъ до́лгїе сло́ги означены зна́ками при́нятыми изъ Гре́ческаго язы́ка.

§. IV.

Мо́жно однакожъ замѣ́тить изъ нихъ слѣдующїя, на пр:

а) Пое-

Jloczasu zupełnego, nadgradza się w Języku Rossyyskim odmianą miéysca zgłosek długich.

§. III.

Prawidła służącé do poznania zgłoski długiey w każdym wyrazie, aczkolwiek nie mało ich dotąd wynaleziono, wszystkie iednakże, zacząwszy od Melecyusza Smotryckiego, który wydał Grammatykę Słowiańską w R. 1619, i który ugruntował Jloczas na różności samogłosek, postanowiwszy iedné z nich na zawsze długiémi, drugie zaś na zawsze krótkiémi, inné na koniec wątpliwémi, aż do czasów wydania Grammatyki przez Akademią Rossyyską w R. 1802, wszystkie mówię, albo zupełnie są przeciwné Językowi Rossyyskiemu, albo bardzo niedokładnè, i mimo wszelkiey obszérnosci swoiey, podlegaią ieszcze tylu wyiątkóm, iż na koniec przymuszaią uczyć się poznawać zgłoski długié z słuchania i z czytania ksiąg Cerkiewnych, w których zgłoski té oznaczone są znakami z Języka Greckiego wziętémi.

§. IV.

Można iednakże w téy miérze za stateczné miéć następuiącé prawidła: n. p.

a) Ponie-

a) Поелику въ каждомъ Россійскомъ словѣ бываетъ одинъ слогъ долгой; то слова одинъ только слогъ имѣющія, всѣ суть долгія; выключая Предлоги и Енклитическія частицы: бы, же, ли и проч, кои сливаясь въ произношеніи съ другими словами, бываютъ по большой части короткими.

b) Слова кончащіяся на слоги: истъ, ватъ, или истый, ватый; имѣютъ удареніе надъ гласными: и, а, на пр: Чистый, шероховатый, гуслистъ, и проч.

c) Слова на слогъ: Тель и происходящія отъ нихъ, на тельный, тельно, тельность, тельница, кончащіяся имѣютъ удареніе надъ гласною, предъидущею слогу: тель, на пр: Питатель, питательный, питательно, питательность, питательница, и проч. Кромѣ тѣхъ, кои происходятъ отъ глаголовъ кончащихся въ неопредѣленномъ наклоненіи на ТЬ, съ предъидущею короткою гласною, на пр: Дѣлать, дѣлатель, и проч.

Изъ смѣшенія долгихъ слоговъ съ короткими происходятъ разныя Стопы; изъ Стопъ Стихи: изъ Стиховъ Строфы, а изъ Строфъ Поемы:

a) Ponieważ każdy wyraz Rossyyski ma iednę zgłoskę długą; przeto wyrazy iednozgłoskowe są wszystkié długié: *Oprócz* Przyimków i Spoyników: бы, же, ли, i. t. d. które łącząc się w wymawianiu z innémi wyrazami, bywaią po większey części krótkiémi.

b) Wyrazy kończące się na: истѣ, вамѣ lub истый, ватый; maią zgłoski długié té, w których się znayduią Samogłoski: и, а, n. p. Czysty Chropowaty graiący na gęslach i, t. d.

c) Zakończone na Тель, i pochodné od nich zakończoné na: тельный, тельно, тельница, przeciągaią się w zgłosce poprzedzaiącey zgłoskę: тель, n. p. Karmiciel, posiłaiący, posilanie, Karmicielka, i. t. d. *wyiątwszy* z nich té, które pochodzą od Słów zakończonych w Trybie Bezokolicznym na ТЬ z poprzedzaiącą samogłoską krótką, n. p. Robić robotnik i. t. d.

Z rozmaitego połączenia zgłosek długich z krótkiémi, powstaią rozmaité *Miary*; z kilku Miar złączonych z sobą, *Wiérsze*; z Wiérszów, *Strofy* a z tych *Poemata*.

О
РОССІЙСКОМЪ СТИХОСЛОЖЕНІИ.

Въ Составѣ Россійскихъ Стиховъ примѣчать должно качество и количество Стопъ, Средину или Пресѣченіе, Конецъ или Риѳму и разные ихъ роды.

I. Качество Стопъ:

Стопы состоятъ или изъ двухъ слоговъ, изъ коихъ одинъ бываетъ долгій а другой коротк ій; или изъ трехъ, изъ коихъ два бываютъ короткіе, а одинъ долгій.

Изъ двухъ слоговъ состоятъ стопы:

a) Ямбъ, изъ коихъ первый коротк ій, а послѣдній долгій (◡/) на пр: Хвала, Царю, вѣковъ, и проч.

b) Хорей, изъ коихъ первый долгій, а послѣдній короткій, (/◡), на пр: Слава, честность, правда, и проч.

Изъ трехъ слоговъ состоятъ стопы:

a) Анапестъ, изъ коихъ два первые

O
WIERSZOPISTWIE ROSSYYSKIEM POWIERZCHOWNEM.

W Powiérzchownym składzie Wiérszów Rossyyskich uważać należy *Gatunek i Wielość Miar*, *Srzodek* czyli *Przedział Wiérsza i Koniec* czyli *Rym*; tudzież *różne ich gatunki*.

I. Gatunki Miar:

Miary składaią się albo z dwóch zgłosek, z których iedna bywa długa a druga krótka; albo z trzech, z których dwie bywaią krótkié, trzecia zaś długa.

Miary dwóyzgłoskowé:

a) *Jamb*, z których piérwsza iest krótka, druga zaś długa (◡/), n. p. Хвалá chwała, Царю́, Królowi; вѣковъ, wieków i. t. d.

b) *Choreus*, z których pierwszá iest długa, druga zaś krótka, (/◡) n. p. Слáва, sława; чéстность, poczciwość; прáвда prawda, i. t. d.

Miary tróyzgłoskowé:

a.) *Anapest*, z których dwie piérwsze są krót-

вые коро́ткіе, а послѣдній долгій (◡◡–) на пр: Красота́: возвѣщу́, и проч.

b) Да́ктиль, изъ коихъ первый слогъ долгій, а послѣдніе два коро́ткіе (–◡◡) на пр: Дѣлаю, че́стное, пра́вило, и проч:

Примѣча́ніе. Спондей, состоящій изъ двухъ до́лгихъ сло́говъ; и Пиррихій изъ двухъ коро́ткихъ, въ Россійскомъ языкѣ несуть собственно Стопы; а то́лько Стихотво́рческая во́льность, по кото́рой при стече́ніи словъ односло́жныхъ до́лгой слогъ поставля́ется вмѣсто коро́ткаго; а при стече́ніи многосло́жныхъ коро́ткій вмѣсто до́лгаго, на пр: Тигръ Льва неустрашился, и проч:

Отъ и́мени стопъ, получа́ютъ и Стихи́ свое́ назва́ніе. И такъ, Стихи́ состоящіе изъ Ямба, называ́ются Ямбическими: Изъ Хорея Хореическими Изъ Анапе́ста, Анапести́ческими: Изъ Да́ктиля, Дактили́ческими. Нерѣдко въ одномъ и томъ же Стихѣ бываютъ двѣ разноро́дныя Стопы, то есть, Ямбъ съ Анапе́стомъ и Хорей съ Да́ктилемъ, и таковые стихи́ называются: Анапе́сто-Ямби́ческими и Дактило-Хореи́ческими.

są krótkié, ostatnia zaś długa (◡◡/) n. p. Красота́ piękność, возвѣщу́ uwiadomię i. t. d.

b) *Daktyl*, z których pierwsza iest długa, ostatnié zaś dwie są krótkié. (/◡◡), n. p. Дѣлаю robię; че́стное poczciwe; пра́вило reguła, i. t. d.

Uwaga. Miary dwóyzgłoskowé, zwané *Spondeus* i *Pyrrichius*, z których piérwsza ma obie zgłoski długie, druga zaś obie krotkié; nie są, scisle uważaiąc, w Języku Rossyyskim Miarami; lecz tylko wolnością Poetyczną, dla którey przy zbiegu wyrazów iednozgłoskowych, długa bierze się za krótką; przy następowaniu zaś po sobie wyrazów wielozgłoskowych, zgłoska krótka uważa się za długą n. p. Тигрь Льва не устраши́лся, Tygrys Lwa się ~~nie~~ zlękał, i. t. d.

Od nazwiska Miar składaiących Wiérsz, i Wiérszé też przybiéraią nazwisko swoié. I tak Wiérszé składaiącé się z Miar, zwanych Jamb, zowią się *Jambiczné*: składaiącé się z Miar zwanych Choreus, zowią się *Choreiczné*: składaiącé się z Miar zwanych Anapest, *Anapestyczné*; składaiącé się zaś z Miar zwanych Daktyl, *Daktyliczné*; Lecz częstokroć w skład Wiérszów wchodzić mogą Miary dwóch róznych gatunków, to iest, Jamb i Anapest abo Daktyl i Choreus; stąd też Wiérszé takié zowią się: *Anapesto-Jambiczné* i *Daktylo-Choreiczné*.

II.

II. Количество Стопъ.

Стихи́ по ка́честву Стопъ одина́ковые мо́гутъ быть разли́чны по коли́честву оныхъ. Одни́ изъ нихъ могутъ состоя́ть изъ шести́ стопъ, и быть долж́айшими; другїе то́лько изъ двухъ, и быть кратча́йшими. Стихи́ состоя́щїе изъ шести́ стопъ, называ́ются Шестисто́пными; изъ пяти́, Пятисто́пными; изъ четырéхъ, Четыресто́пными; изъ трехъ, Тресто́пными; а изъ двýхъ, Двусто́пными. Сочинéнїе, писанное нера́вными Стихáми, изъ коихъ одни́ заключа́ютъ въ себѣ́ бо́льшее, а дру́гїе мéньшее коли́чество Сто́пъ; называ́ется Сочинéнїе, писанное во́льными Стиха́ми.

III. Среди́на или Пресѣчéнїе.

Пресѣчéнїемъ называ́ется око́нча́нїе нѣ́скольких Стопъ цѣ́лымъ сло́вомъ, раздѣля́ющее Стихъ на двѣ́ части. Оно́ быва́етъ то́лько въ Стихахъ, имѣ́ющихъ бо́льшее Коли́чество Стопъ и слѣ́довательно труднѣ́йшихъ для прочтéнїя одви́мъ ду́хомъ, каковы́ суть: Шестисто́пные Ямби́ческїе и Хорейческїе, такъже Пятисто́пные Ямби́ческїе, Дактили́ческїе

II. Wielość Miar

Wiérszé iednakowé co do gatunku Miar, mogą się różnić między sobą wielością tych że. Jedné bowiém z nich mogą się składadź z sześciu Miar i bydź naydłuższémi; drugié zaś z dwóch tylko i bydź naykrótszémi. Wiérsze składaiącé się z sześciu Miar, nazywaią się *Szésciomiarowé*; z pięciu, *Pięciomiarowé*; z cztérech, *Cworomiarowé*; z trzech, *Troymiarowé*; z dwóch zaś, *Dwóymiarówé*. Wierszé nakoniec, składaiącé się z nierówney liczby Miar, to iest, maiącé iedné mniéy, drugié więcéy tychże Miar; nazywaią się *Wiérszami gatunku złożonego*.

III. Srzedniówka czyli Przedział Wiérsza.

Srzedniówką nazywa się końcowa zgłoska wyrazu po kilku Miarach idącego, przedzielaiąca Wiérsz na dwie części. Zachowuie się ona tylko w Wiérszach złożonych z większey liczby Miar iako tych, które trudniéyszé są do wymówienia iednym tchem. Takiémi są: Szesciomiarowé Jambiczné i Choreiczné; tudzież Piąciomiarowé Jambiczné, Daktyliczne i Daktylo-Choreiczné; We wszyst-

kich

ческіе, Дактилическіе и Дактило-Хореическіе. Всѣ другіе роды Стиховъ бываютъ безъ Пресѣченія.

Пресѣченіе раздѣляетъ Стихъ на два Полустишія: или равныя, если онъ состоитъ изъ четнаго числа Стопъ; или не равныя, если Стихъ имѣетъ не четное число Стопъ.

Пресѣченіе не должно быть на такомъ словѣ, которое съ другимъ Полустишіемъ имѣетъ Грамматическую связь и требуетъ совокупнаго произношенія на пр:

Сражался не за нихъ ‖ я; Готѳовъ громъ бросая
Я спасъ сію страну Кедара лишь спасая.
Княжнинъ.

IV. Конецъ Стиха или Риѳма:

Риѳма есть сходство звука въ двухъ разныхъ словахъ, оканчивающихъ два стиха, на пр: боги - строги; хладъ - младъ, и проч.

Многіе Писатели а наипаче Г. Бобровъ въ предисловіи къ своей Херсонидѣ, вооружается противу Риѳмъ, называя оныя Готическихъ уборомъ и штукатуркою Стиховъ; и сравнивая однозвучіе съ ребяческою побрякушкою,, ради Риѳмы, говоритъ Онъ, особливо при растяжности

kich zaś innych gatunkach wiérszów, Srzedniowka nie zachowuie się.

Srzedniówka dzieli wiérsz na dwie części albo równé, gdy wiérsz składa się z parzystey liczby miar; albo nie równé, gdy z nie parzystey liczby miar.

Srzedniówka nie powinna przypadać na tym wyrazie, który w względzie Grammatycznym ma związek z drugą połową wiérsza, i wymaga, aby wraz z nią był wymówiony, n. p.

Явй щедроты во || угрозу побѣжденнымъ
Херасковъ.

IV. Koniec wiérsza czyli Rym.

Rym iest zgodne brzmienie wyrazów, na końcu dwoch wiérszów kładzionych, n. p. боги, строги; хладъ, младъ, i. t. d.

Wielu Wiérszopisów, między innymi zaś JP. Bobrów w Przedmowie do swoiey Chersonidy, powstaie przeciwko Rymóm, nazywaiąc ie Gotycką ozdobą i powiérzchownem tylko ubarwieniém wiérszów; tudzież porównywaiąc iednozgodné brzmienie wyrazów daiacych Rym do brzękadeł dziecinnych ,, Dla Rymu, ,, mówi On, potrzeba zawsze, zwłaszcza przy

,,словъ, всегда должно понизить или о-
,,слабить лучшую мысль и сильнѣйшую
,,картину, и вмѣсто оживленія, такъ
,,сказать; умервить оную ,, . Въ самомъ
дѣлѣ Риѳма не есть существенная принадлежность въ Россійской Поэзіи; однакожъ она служитъ Стихамъ украшеніемъ и при томъ украшеніемъ лучшимъ и нужнымъ. Правда, что Стихи съ Риѳмами писать гораздо труднѣе, нежели безъ Риѳмъ, или такъ называемые бѣлые; но искусное и щастливое преодолѣніе сей трудности, увеличиваетъ пріятность и сладкозвучіе Поэзіи.

1.) Не всякое слово можно употребить въ Риѳму; а только такое, которое имѣетъ удареніе или на послѣднемъ или на предпослѣднемъ слогѣ. По сему и Риѳма бываетъ двоякая: первая, оканчивающая стихъ долгимъ слогомъ, называется мужескою; а послѣдняя короткимъ, называется женскою. Отъ Риѳмъ и Стихи получаютъ названіе Мужескихъ и Женскихъ, на пр:

Родится человѣкъ, лѣтъ нѣсколько по-
цвѣтъ,
Потомъ скорбѣтъ, дряхлѣтъ, и смер-
ти дань отнесть,
Одинъ шедъ малый путь, другой про-
шедъ подолѣ. Въ гро-

„ rozciągłości słów, zniżać albo osłabiać by-
„ też naylépszą mysl i nayżywsze obrazy, i
„ zamiast nadania im, że tak powiém, zycia;
„ niszczyć ié „ - Jakoż w samey rzeczy
Rym w Poezyi Rossyyſkiey nie iest istotną
rzeczą; lecz tylko ozdobą wiérszow, alę ozdo-
bą naypiękniéyszą i prawie konieczną. Prawda,
że pisać wiérsze Rymowé iest nierównie
trudniéy, niżeli bezrymowe; wszakże zrę-
czne i szczęsliwé pokonanie téy trudności,
nadaie przyiemnosé i harmonią wiérszóm.

i) Nie wszystkié wyrazy w Języku Rossyy-
ſkim mogą bydź brané do Rymu; lecz tylko
té, których końcowa lub przedostatnia zgło-
ska bywa długa. Stąd Rymy dzielą sią na
Rymy tak zwané: *męzkié i żeńskié*. Piérwszé
są w ten czas, gdy w wyrazach Rym daią-
cych ostatnia zgłoska iest długa; drugié zaś
w ten czas gdy ostatnia zgłoska iest krótką.
Od Rymów i wiérszé nazywaią się *Męzkié
i Żeńskié*, n. p.

Скупымъ опредѣлилъ у золота сидѣть,
На золото глядѣть,
И золотомъ прельщаться;
Но имъ ненасыщаться.

 Спеси-

Въ гробу́ поко́ются сномъ крѣпкимъ
въ ра́вной долѣ.

Озеровъ.

2.) Риѳма му́жеская тре́буетъ по крайней мѣрѣ полуслóга одина́коваго; а же́нская до́лжна имѣть полтора́ одина́ковыхъ сло́га, что ви́дно въ предъиду́щемъ примѣрѣ.

3.) Одно́ и то́же сло́во не до́лжно быть само себѣ Риѳмою; развѣ то́лько имѣя соверше́нно разли́чное значе́нiе, на пр:

Зау́тра лишь придёшь, попо́тчуетъ онъ
чаемъ;
Съ симъ за́втракомъ идемъ домо́й, и
бла́га чаемъ

Бобро́въ.

4.) Поели́ку Риѳма дѣйствуетъ на слу́хъ, а не на зрѣнiе; то и соверше́нство о́ной состоитъ въ схо́дствѣ звука, а не въ схо́дствѣ буквъ. И такъ слова пишемыя различно, но произноси́мыя одинаков.; мо́гутъ быть Риѳмами, на пр:

Еще единый мигъ - погибнетъ весь
твой градъ;
Стрѣлъ

Спесивымъ предписалъ съ людьми не сообщаться
И ихъ потомкамъ въ казнь давалась та же спесь,
Какая видима осталась и по днесь
Богдановичъ.

2.) Rymy mezkié powinny miéć przynaymniéy półzgłoski iednakowé; żeńskie zaś połtory zgłoski iednakowé; co widziéć można w poprzedzaiącym przykładzie.

3.) Jedén i ten sam wyraz nie może bydź Rymém w dwóch wiérszach; chyba, gdy odmienné zupełnie miéwa znaczenie, iak w pierwszym wierszu Rossyyskim, tu przytoczonym, wyraz чаемъ, znaczy: *herbatą*, w drugim ten sam wyraz, znaczy: *oczekuiemy*.

4) Ponieważ Rym potrzebny iest tylko dla ucha, nie zaś dla oka: przeto dobroć Rymów nie zależy na iednostaynych i tych samych głoskach; lecz na zgodném czyli podobném ich brzmieniu. J dla tego wyrazy, które chociaż ſię piszą odmiennémi głoſkami, lecz iednakowo brzmią, mogą służyć za Rymy, n. p.

Стрѣлъ тучи огненныхъ въ минуту полетятъ.

Княжнинъ.

6.) Не должно, что бъ Риѳма вымавалась сама собою, не показывая ни малѣйшей натужности, по слѣдующему мнѣнію:

Недолжно, что бъ она въ плѣнъ нашу мысль брала;
Но чтобы нашею невольницей была.

Не надобно за ней безъ памяти гоняться,
Она должна сама намъ въ разумѣ встрѣчаться,
И кстати приходивъ; ложиться гдѣ велятъ.
Невольные стихи, Чтеца не веселятъ.

Сумароковъ

6.) И такъ, Риѳмы кончащїяся на ати ити; оти, и проч, какъ не правильныя и натянутыя, для составленїя женскаго стиха, новѣйшими Стихотворцами отвержены; хотя Г. Сумароковъ часто употреблялъ оныя.

7.) Мужескїя Риѳмы полагаются поперемѣнно съ женскими; и таковая ихъ перемѣнность или переплетенїе, называется Сочетанїемъ.

Соче-

Въ немъ (въ бегемо́тѣ) ребра какъ литáя
мѣдь
Кто можетъ рогъ его сотреть.
Ломоносовъ.

5) Rymy powinny wypływać, że tak powiém, same dobrowolnie i nie pokazywać naymnieyszego mozołu w ich dobraniu, podług owego zdania:

Jaką rzecz przedsiębierzesz trefną czy wysoką
Zawsze na Rymowanie chciéy baczne dadź oko:
By naturalné było bez żadney przysady.
Gdzie Rym dużo kosztuie, nie będzié bez wady;
Komu trudno przychodzi w Rym związać dwa słowa,
Tego, ieśli ma dowcip, wolna wzywa mowa,
Wiérsz go niechce: bo musu żądnego nie lubi.
Fran: Dmochowski w Sztuce Rymotworczey.

6,) I Dla tego, Rymy na zgłoſki: áma íma óma i tym podobné, iako przeciwné zwyczaynemu kończeniu słów i naciągnioné tylko dla zrobienia Rymu żeńskiego, zaniedbané iuż są od nowszych Wiérszopisów; chociaż ich często używał JP. Sumaroków.

7.) Rymy miękzkié przeplataią się żeńskiémi rozmaicie, i takowe ich przeplatanie nazywa się *Łączeniem Rymów.*

Łącze-

Сочетаніе бываетъ тройкое:

а) Попарное, когда послѣ двухъ стиховъ мужескихъ, соотвѣтствующихъ себѣ Риѳмою; слѣдуютъ два стиха женскіе, также себѣ соотвѣтствующіе, на пр:

Старался я узнать людей.
Узналъ - и въ горести своей
Оплакалъ жребій ихъ ужасный!
Сердца ихъ злобны и нещастны;
Они враги, врагамъ своимъ,
Враги друзьямъ, себѣ самымъ.

Карамзинъ.

б.) Черезстрочное, когда за однимъ Стихомъ, на примѣръ, мужескимъ слѣдуетъ одинъ женской; потомъ опять мужескій соотвѣтствующій Риѳмою первому а за онымъ опять женскій соотвѣтствующій другому и такъ далѣе, на пр:

Роскошный роскошью бѣднѣетъ;
Скупой хоть и богатъ, убогъ;
Не оно сокровищемъ владѣетъ,
Сокровище его есть богъ.

Карабановъ.

с.) Смѣшенное; когда послѣ нѣсколькихъ Стиховъ одного рода, слѣдуетъ нѣсколько Стиховъ другаго рода, на пр:

Доколѣ

Łączenie to bywa troiakie:

a) *Parami*, kiedy po dwóch wiérszach męzkich odpowiadaiących sobie Rymem; następuią dwa wiérszé żeńskié, odpowiadaiącé sobie Rymem, n. p.

Когда́ то пра́вда, челове́къ!
Что це́пь печалей ве́сь твой ве́къ;
Почто́жъ намъ ве́комъ долгимъ льститься?
На то ль чтобъ плакать и крушиться?
И ме́ря жизнь свою́, тоско́й
Не знать отра́ды нико́й!

Держа́винъ

b.) *Na przemian*, kiedy po iednem na przykład wiérszu mezkim, następuie iedén żeński; potém wiérsz odpowiadaiący Rymem piérwszemu, za nim zaś wiérsz odpowiadaiący Rymem drugiemu, i. t. d; n. p.

Блаженъ когда́ стремя́сь за сла́вой
Онъ пользу о́бщую храни́лъ,
Былъ мило́сердъ въ войне́ крова́вой
И са́мыхъ жизнь враговъ щади́лъ.

Держа́винъ

c.) *Rozmaite*, kiedy po kilku wiérszach n. p. męskich, następuią kilka wiérszów żeńskich, n. p.

Все

Доколѣ я дышу, доколѣ я живу,
Щедрота мнѣ Твоя да спутствуетъ повсюду
Вселяся въ божій домъ, я живъ всегда въ немъ буду
И Господа всегда на помощь призову
Кутузовъ.

Примѣчаніе I. Сочетаніе мужескихъ Стиховъ съ женскими, наблюдается и тогда, когда они бываютъ бѣлыми, или безъ Риѳмъ, напр:

Столпы его - древа столѣтни;
Куреніе - цвѣты Алпійски;
Симфонія - хоръ птицъ въ лѣсахъ;
Красивость - пестрота цвѣтовъ;
А верхъ кремнистый, возвышенный,
Являетъ Жертвенникъ священный!
Бобровъ.

Примѣчаніе II. Стихотворцы Россійскіе такъ какъ и Стихотворцы другихъ народовъ позволяютъ себѣ въ Стихахъ нѣкоторыя вольности. Онѣ состоятъ:

a) Въ сокращеніи словъ, на пр: Иль, межь, вображать, спутникъ и проч: вмѣсто: или, между, воображать, сопутникъ, и проч.

b) Въ опущеніи нѣкоторыхъ словъ и въ нарушеніи правилъ Словорасполо-

Всё чудо изъ чудесъ, куда ни поглядишь;
Но что мнѣ въ томъ, когда лишь ихъ однѣ и вижу
Увы! я лучше жизнь свою возненавижу!
Веселье веселитъ, когда его дѣлить.

Дмитрїевъ.

Uwaga I. Łączenie to wiérszów męzkich z żeńskiémi, ma miéysce nawet w ten czas, gdy wiérsze są Bezrymowé, n. p.

Скоро настанетъ и вечеръ;
Вечеръ для отдыха данъ.
Пользуйтесь часомъ работы.
Пользуйтесь временемъ дня.

Карамзинъ.

Uwaga II. Jak wszystkich Narodów, tak i Rossyyscy Wiérszopisowie pozwalaią sobie w wiérszach pewney wolności. Ta zależy:

a) *Na Niéiakiém skróceniu wyrazów,* n. p. Иль, межъ, вображать, спутникъ i. t. d. *zamiast:* или, между, воображать, сопутникъ, i; t. d.

b.) *Na Wyrzutni niektórych wyrazów.* lub *odmiennêm ich Szykowaniu,* n. p.

Сквозь

положенія, на пр:

Искуство важное сужденіе прямое!
Въ немъ видно свѣдѣній сокровище
драгое.

Карабановъ.

Вмѣсто: Прямое сужденіе есть важное искуство; ибо въ немъ видно драгое сокровище свѣдѣній.

Примѣчаніе III. Позпаніе Стопосложенія и внимательное чтеніе Стиховъ по стопамъ ихъ составляющимъ; можетъ намъ служить вѣрнѣйшимъ средствомъ къ познанію долгаго слога, въ каждомъ словѣ.

Сквозь дымъ, кровáвыхъ сквозь сверканїе
мечéй
Вперяетъ бóдрыхъ Петръ вниманїе очéй.
Державинъ

W tym przykładzie, w pierwszym wiérszu opuszczony Spóynik: и; Szyk zaś zwyczayny bydź by powinien taki: сквозь дымъ и сквозь сверкáние кровáвыхъ мечéй; Петръ вперяетъ вниманiе бóдрыхъ очей.

—

Uwaga III. Poznanie składu wiérszów, i uważne czytanie tychże podług miar składających ié; służyć nam może za naypewniéyszy sposób poznania zgłoski długiey w każdym wyrazie.

V.

РАЗНЫЕ РОДЫ СТИХОВЪ.

ROZNE GATUNKI WIERSZOW.

I. Шестистопный Ямбичес:

Пускай, вездѣ писать искуство совершенно;
Ты знаешь, что языкъ нашъ лучше несравненно.
Не собранъ изъ другихъ, онъ древній, коренной,
Исполненъ всѣхъ красотъ, богатый самъ собой;
Въ немъ птичьихъ посвистовъ, протяжныхъ нѣтъ напѣвовъ.
Ни звуковъ съ выгнуской, ни дикихъ уху ревовъ,
Какія слышатся въ чужихъ языкахъ намъ,
За тѣмъ, что нашъ языкъ отъ нихъ свободенъ самъ.

Палицынъ.

II. Пятистопный Ямбическій:

Когдабъ ты зналъ, что есть на свѣтѣ злоба,

Что

Что здѣсь добру | награды полной нѣтъ,
Что добрые | сплошь мучатся до гроба,
Какимъ тогда | назвалъ бы ты сей свѣтъ?

III. Четырестоп: Ямбическій

Когда бы смертнымъ столь высоко
Возможно было возлетѣть,
Чтобъ къ солнцу бренно наше око
Могло приближившись воззрѣть;
Тогдабъ со всѣхъ открылся странъ
Горящій вѣчно океанъ.
Тамъ огнены валы стремятся
И не находятъ береговъ,
Тамъ вихри пламенны крутятся
Борющись множество вѣковъ,
Тамъ камни какъ вода кипятъ,
Горящи тамъ дожди шумятъ.

Ломоносовъ.

IV. Трестопный Ямбическій:

Великій Ломоносовъ!
Ты долго прославлялъ
Гремящей лирой Россовъ.
И всѣхъ насъ удивлялъ.
Россійскую державу,
Ея Монарховъ славу
Вознесши къ небесамъ.
Взлетѣлъ туда и Самъ.
Когда Анакреону
Отвѣты дѣлалъ Ты,
Его имѣлъ корону
Его въ рукахъ цвѣты.

Въ Стихахъ Его погудки
Пріятно повторялъ,
Къ любви прибавя шутки
Ев свирѣли Ты игралъ;
И лира и свирѣлки
И важность и бездѣлки,
Чрезъ Твой священный гласъ
Плѣнять умѣли насъ.

Херасковъ.

V. Двустоп: Ямбическій:

Прости, мой другъ....
Я лью слезъ рѣки....
Прости супругъ!
Прости на вѣки....

VI. Шестистоп: Хореическій:

Слова даннаго держись, какъ бы то ни трудно;
Ничего не обѣщай вдругъ и неразсудно
Будь услужливъ, скроменъ, тихъ, ласкавъ въ разговорѣ,
Всѣхъ учтиво принимай - никого въ презорѣ;
Внятно слушай, что тебѣ люди предлагаютъ,
Больше умнымъ не кажись, нежель почитаютъ!

Сумароковъ.

VII. Пятистоп: Хореическій

Солнце красное! оставь ты небеса,
Ты

Ты скорѣй катись за тёмныя лѣса.
Ясной мѣсяцъ! ты останься за горой,
Вы одѣньте всё ночною темнотой!
Дайте время мнѣ укрыться отъ людей
И наплакаться объ участи моей!
Люди бѣгаютъ отъ горестей чужихъ,
Людямъ нужно ль знать причину слёзъ
моихъ.

Остолоповъ.

VIII. Четырестоп: Хореич:

Мнѣ ли славить тихой лирой
Ту, которая Порфирой
Скоро весь обниметъ свѣтъ?
Лишь безумецъ зажигаетъ
Свѣчку тамъ, гдѣ Фебъ сіяетъ.
Бѣдный чижикъ не дерзнетъ
Пѣть гремящей Зевса славы,
Онъ любовь одну поетъ,
Съ нею въ рощицѣ живетъ.

Карамзинъ.

IX. Трестоп: Хорейческій:

Всѣхъ цвѣточковъ болѣ
Розу я любилъ;
Ею только въ полѣ
Взоръ мой веселилъ,
Съ каждымъ днемъ милѣе
Мнѣ она была;
Съ каждымъ днемъ алѣе
Всё какъ вновь цвѣла.

Но вещастье прочно
Всякъ надежду кинь;
Къ розѣ какъ нарочно
Привилась полынь
Роза не увяла
Тотъ же самой цвѣтъ;
Но не та ужъ стала
Аромата нѣтъ.

Дмитрїевъ

X. Двустопный Хорейческїй:

А какъ матки
Придутъ святки,
Тутъ-то сказки,
Игры, пляски!
Ахъ! какїя
Тамъ дурныя
На игрищи
Есть личищи,
А плутишкамъ
Ребятишкамъ
То и нравно,
Что забавно.

Львовъ.

X.

Громъ гремитъ
И разитъ
Мы сердцами,
Со слезами
Молимъ васъ,
Боги гнѣва
И зрева
Въ грозный часъ!
Ахъ! пошлите
Солнца лучь,
Разгоните
Мраки тучь!

Карамзинъ.

XI. Дактилическїй и Дакло-Хореическїй Шестистопный и Пятистопный:

бу́рные ви́хри расторгнувъ кремни́стую
гору,
И въ поднебе́сьи простря́ мра́чныя кры́лья свои́,
Съ тре́скомъ и сви́стомъ взвили́сь и помрачи́лись по си́нему мо́рю;
Вдругъ закипѣ́ла вода́, вдругъ зашумѣ́ли струи́.
Вслѣ́дъ за волно́ю волна́, какъ стрѣла́ за стрѣло́ю, стреми́тся;
Мчи́тся за ни́ми кора́бль сби́вшись съ пути́ своего́.
Хла́дный потъ съ лица у морехо́дца кати́тся,
Кровь едва́ едва́ дви́жется въ жи́лахъ его́.

Ритор: Г. Ри́жскаго.

XII. Дактило-Хорейческій четырестопный:

Че́рная ту́ча мра́чныя кры́ла
Съ цѣ́пи сорва́вши во́здухъ покры́ла;
Вихрь полуно́щный - лети́тъ богатырь,
Тьма отъ чела́ и съ по́свиста пыль,
Мо́лньи отъ взо́ровъ бѣ́гутъ впереди́,
Ду́бы грядо́ю лежа́тъ поза́ди.
Ступи́тъ на го́ры - го́ры треща́тъ;
Ля́жетъ на мо́ре - бе́здны кипя́тъ;
Гра́ду косне́тся - градъ упада́етъ,

ба́шни руко́ю за о́блакъ броса́етъ.

Держа́винъ.

XIII. Дактилическій Четырестопный:

Кра́сные Ма́йскіе дни наступи́ли,
Вѣ́тви зелёны листки́ распустили,
Мя́гкой одѣ́лись луга́ муравой -
Тѣ́шился за́йчикъ пріятной поро́й.
То́лько серди́лся на то, что весно́ю
Тра́вы закры́ли его́ съ голово́ю;
Не́ было ви́дно вдали́ ничего́,
Изда́ли не́ было ви́дно его́.
Въ гнѣ́вѣ выта́птывать лугъ начинаетъ,
Тутъ ста́рый за́ецъ ему предлага́етъ:
„ Тра́вы пони́кнутъ, ты взро́снешь; - вѣрь мнѣ́,
„ Осенью бу́дешь жалѣ́ть о веснѣ́.

Пер: съ По́льскаго.

XIV. Дактили́ческій Тристо́пный:

О домови́тая ла́сточка!
Миленька! сизенька пти́чка!
Грудь красноро́ѣла каса́точка,
Лѣ́тняя го́стья, пѣви́чка!
Ча́сто ты въ во́здухѣ вьёшься,
Смѣ́лые кру́ги даёшь: и проч:

Держа́винъ.

XV.

XV. Дактило-Хорейческій Двустóпный:

Тихое море
Съ нéбомъ слилось;
Съ крóтостью вóлны
Плéщутъ на брéгъ
Свѣтлыя зыби
Чуть чуть дрожáтъ.
Сóлнце погáсло;
Мѣсяца нѣтъ.
Зáревомъ áлымъ
Западъ блеститъ.
Птицы на гнѣздахъ
Въ кýщахъ стадá. и проч:

XVI. Анапестическій Шестистóпный:

Не хотѣлось учиться Петрý - такъ
онъ áзбуку всю измарáлъ,
Увидáлъ безобрáзнымъ себя. такъ онъ
зéркало всё изломáлъ;
Худой слухъ о себѣ истребить онъ
улóвками дýмалъ своими;
Но не мóгъ ни себя онъ глухимъ, ни
другихъ людей сдѣлать нѣмыми
Пер: съ Пóльскаго.

XVII. Анапéсто-Ямбическій Шестистóпный:

Золотѣетъ чистая твéрдь надъ
бáшнями грáда сегó,

Когдá

Когда́ лучеза́рный фебъ встае́тъ отъ одра́ своего́.

XVIII. Анапести́ческій Пятисто́пный:

Утопа́я средь нѣгъ не забу́дь воздержа́нія пра́вилъ,
И срыва́я цвѣты́ береги́сь, что бы́ змѣй не ужалилъ.

XIX. Анапести́ческій Четырестопный:

Поднима́ю завѣ́су сѣдой старины́
И Громва́ла я ви́жу на борзомъ конѣ́.

Каменевъ.

XX. Анапесто-Ямби́чесій Двусто́пный:

Есть очередь въ свѣ́тѣ,
Есть вре́мя всему́;
Улы́бка съ слеза́ми
Въ сосѣ́дствѣ живе́тъ - - -

Карамзи́нъ.

XXI. Примѣръ вольныхъ Стихо́въ:

Соловей и чи́жъ.

Былъ домъ
Гдѣ подъ окномъ
И Чи́жъ и солове́й висѣ́ли и пѣли.
Лишь то́лько солове́й быва́ло запое́тъ,
Сынъ ма́ленькой отцу́ прохо́ду не дае́тъ:

Все́

Всё птичку показать къ нему онъ приступаетъ,
Что эдакъ хорошо поетъ.

Отецъ, обѣихъ снявъ, мальчишкѣ подаетъ.

Ну! говоритъ: узнай, мой свѣтъ!
Которая тебя такъ много забавляетъ? -
Тотчасъ на чижика мальчишка указалъ;

Вотъ, батюшка! она, сказалъ.
И мальчикъ отъ чижа въ въ великомъ восхищеньи:

„ Какія перушки! куда какъ онъ пригожъ!
„ Зашѣмъ вѣдь у него и голосъ такъ хорошъ. „

Да полно и въ житействѣ тожъ

О людяхъ многіе по виду заключаютъ:

Кто наряженъ, богатъ, пригожъ,
Того и умнымъ почитаютъ.

Хемницеръ.

КОНЕЦЪ ГРАММАТИКИ.

СОДЕРЖАНІЕ ГРАММАТИКИ.

ЧАСТЬ I.

О Упра-

REIESTR MATERYI.

CZĘSC I.

O Składni

ОШИБКИ.
OMYŁKI.

Стран: Karta :	Строка Wierz		Поправлéніе: Poprawa.
6.	26.	ꙍ	ꙍ
8.	11.	fię	się
—	12.	napoczątku	na początku
12.	23.	wſzyskich	wſzystkich
20.	7.	ï	i
—	10.	*w wyrazach*	*po wyrazach*
24.	23.	*Skrócenia*	*Znaki skrócenia*
28.	1.	I.)	1.)
32.	6.	§.	§. I.
36.	18.	dopomogaiąć	dopomagaiąc
40.	16.	wyrażaią się	wyraża się
44.	4.	którym	którém
46.	1.	glębſzy	głębſzy
51.	23.	к а к о в ó ?	к а к о в ó и пр:
52.	16.	czym.	co?
—	18.	iakie ?	iakie ? i t. d.
54.	7.	Kawkaz	Kaukaz
	12.	Przemiienie	Przemienienie

58.	9.	(dodadź:)	Poziòm.
62.	21.	kupiec	kupca
—	22	(od) kupca	(od kupiec)
70.	12.	o woysku !	o woysku,
72.	13.	rozumiemy	rozumimy
76.	9.	ozmianą	odmianą
78.	5	łączenie	łącznie
82.	1.	onemu	oné mu
—	7.	Dowiaduie się	Dowiaduię się
100.	23.	Siądło	Siodło
103.	17.	Jedynascie	Jedenáście
104.	16.	Pięndziesiąt	Pięćdziesiąt
106.	5.	Sotka	Sotko .
—	18.	dziewiędziesiąt	dziewięćdziesiąt
114.	4.	*Soboli*	*Sobolowy*
—	13.	Собольи (ья)	Собольи (їя)
—	16.	Собольихъ, ьи, (ья);	Собольихъ, ьи, (їя)
118.	11.	Jędynasty, i t.d.	Jedénasty i t.d.

122. 18.

122.	18.	(pół do czté-rech)	pół czwarta
124	26.	głoska H. np.	głoſka н (n)n.p.
129	11. 12.	lub.	(opu-
130.	6. 7.	lub	scić)
132	5.	przedsiebranie	przesiębranie
—	—	zacząć	zaczął.
137	18	posyłaycię	posyłaycie
139	23	posłany a, e	który, a, o, posyłał, a, o.
140	23	budowany	który a, e, budował a, o.
141	13	posławszy	posyłaiąc
—	16	posławszy było	gdym posłał był
—	20	poznawszy się było	gdym się poznał był
142.	3.	Zbudowany,	Który, a e, zbudował był, a, o.
—	6,	który zbudowały był	który, a, e, zbudował był, a o,
—	13.	Zbudowawszy	Buduiąc
—	20	Zbudowawszy było	Buduiąc dawno
—	11.	Lecz	lecz
148.	3.	Obrźérca	Obźérca, i t.d.

150.

150	16.	skrynia	skrzynia
—	17.	Krysztal	Krzystał
152.	3.	Cudzoziem-skich	Cudzoziemskie
—	4.	wżywané	używané
159.	2.	шоньше	шонше
169.	15.	(Tytuł Biskupów)	(Tytuł Arcy-Biskupów i Metropolitow)
160.	18.19	więc takowé	takowé więc
162.	14.	Onégo	iego
164.	2.	-Knle, zorze	-Kuli -zorzy
—	8.	wesele	weselę
166.	1.	głoski	odmienney zgłoski
—	3.	i na й	na й
—	4.	miaią	maią
—	17.	ié dwiemia	dwiema
168.	4.	niczpory	nieszpory
—	15.	tak	taki
170.	6.	Odmieniaią się	odmieniaią
172	4.	Chyńczyk i. t. d.	Chińczyk i.t.d
—	16.	(Bog syn)	Boże Synu,
—	17.	Słowieńsku	Słowiańsku
—	20.	Prypadek	Przypadek
173.	15.	найняче	наипаче

Тутъ прибавляется первый падежъ числа множественнаго

Первый

Первый падежъ дѣлается изъ вторáго единственнаго перемѣняя окончáнiе óнаго, а на ы; я на и, на пр: Вóина вóины; Льва львы, рубля́, рубли́ и проч.

Выключáя: а) Именá срéдняго рóда на е, о, кончáщiяся, кои кончатся такъ какъ во вторóмъ единственнаго и не рѣдко отличáются только ударéнiемъ на пр: Сéрдца, сердцá; стеклá стéкла и проч: сéмужъ послѣдуютъ нѣкоторые изъ имéнъ на ъ кончáщихся, на пр: бокъ, бóка, бокá; глазъ глáза глазá и проч: с) Именá кончáщiяся на инъ, кóи перемѣняютъ сей слогъ на е. на пр: боя́ринъ бояре. и проч. Кромѣ Господи́нъ; Госпо[д]á; хозя́инъ, хозя́ева.

Przypádek pierwszy robi się z drugiego liczby poiedyńczey, zamieniaiąc koncowe iego a na ы; я na и, n. p. -Zołniérz -Lew -Rubel i. t. d.

Wyiąwszy: a) Jmiona rodzaiu niiakiego, zakończoné na e, o, któré maią ten Przypadek tak iak drugi liczby poiedyńczey i różni się od niego częstokroć tylko przeciąganiem odmienney zgłoski, n. p. -Sercé -szkło i. t. d; podobnie też używaią się niektoré Jmiona na ъ zakończoné, n. p. -Bok, oko i. t. d. c) Jmiona zakończoné na инъ, które zgłoskę инъ, odmieniaią na e, n. p. Pan, i. t. d. oprócz Господинъ Pan, хозяинъ gospodarz, ktore maią: Господá, хозяева.

174.	7.	w strumiku	w strumyku
—	15.	taktoż	tak iako

Tu należy dodatek wyżzacytowany, do formowania Przypadku pierwſzego liczby mnogiey.

176.	3.	głosek	zgłosek
178.	3.	piers	pierś
—	14.	piewanie	śpiéwanie
—	20.	tak	taki
—	23.	głosek	zgłoski
190.	8.	przypadkowania piątą	piątą przypadkowania
193.	13.	убогого	убогаго
194.	11.	убогого	убогаго.
196.	21	tak	taki
198.	11.	wyrazy	wyrazami
204.	13.	końcowę	końcowe
206.	22.	ï.	i.
212.	8.	Kłoć	Kłóć
—	12.	znaczenia	znaczenie
214.	11.	dodać:	Odwodzę, odwiódł od nieszczęscia
	12.	ostatney	ostatniey
217.	2.	буквы	буква
—	4.	Лажу́	Ла́жу

218. z głoski

218.	3.	głoski	głoska
—	7.	wlekę	wlokę
222.	11.	trzybu	trybu
—	21.	będę uczyć	będę uczył
230.	6.	wleką	wloką
—	7	wlekę	wlokę
—	16.	zpalić, spalił,	spalić, spalił
234.	17.	runąc runąwszy,	grzmieć zagrzmieć
244.	10.	tak	tak się
258.	2.	o Przénoszeniu	o Przenoszeniu
291.	11.	восносишься	возносишься
304.	3.	brzegów	brzegów płynące
	17.	po niém,	po niem, n. p.
306	15.	wyrażu	wyrazu
—	18.	ilokolwiek	ilukolwiék
310.	23.	oznaczoné	oznaczone,
312.	17.	posiłaiący	posiłaiący
318.	4.	składadź	składać

